CONSIDERAŢII CU PRIVIRE LA TACTICA EFECTUĂRII CERCETĂRII LA FAŢA LOCULUI

GABRIEL ION OLTEANU

Editura: AIT Laboratories s.r.l. - 2004

ISBN: 973-96225-9-3

CUPRINS

1. Noțiunea şi importanța cercetării la fața locului....1
2. Necesitatea efectuării activității de cercetare la fața locului 5
3. Trăsăturile caracteristice ale activității de cercetare la fața locului....7
4. Măsuri ce se impun a fi luate de către persoanele sosite primele la fața locului 10
4.1. Activități destinate salvării victimelor şi acordării primului ajutor medical....10
4.2. Activități ce au ca scop conservarea locului ce urmează a fi cercetat....12
4.3. Activități ce urmăresc identificarea martorilor oculari şi a persoanelor suspecte. Prinderea şi reținerea făptuitorilor....13
4.4. Anunțarea organului judiciar competent a efectua cercetarea la fața locului....14
5. Pregătirea în vederea cercetării la fața locului....16
5.1. Activități pregătitoare, care se efectuează până la deplasarea la fața locului....16
5.1.1. Primirea, consemnarea şi verificarea sesizării 16
5.1.2. Pregătirea echipei, asigurarea prezenței altor persoane, a căror participare este necesară....17
5.1.3. Pregătirea mijloacelor tehnico-ştiințifice criminalistice 19
5.1.4. Luarea măsurilor de protecție....20
5.1.5. Asigurarea deplasării cu operativitate a echipei de cercetare la fata locului....23
5.2. Activități pregătitoare efectuate la fața locului 23
5.2.1. Verificarea modului cum s-a acționat până la sosirea echipei, dispunerea măsurilor necesare, în raport cu situația existentă la locul faptei....24
5.2.2. Determinarea modificărilor ce au survenit în aspectul inițial al locului săvârşirii infracțiunii 24
5.2.3. Delimitarea şi stabilirea metodelor de cercetare a locului faptei....25
5.2.4. Stabilirea sarcinilor pentru fiecare membru al echipei 28
6. Desfăşurarea cercetării la fața locului....34
6.1. Reguli tactice, cu caracter general, ce guvernează desfăşurarea cercetării la fața locului....34
6.1.1. Cercetarea la fața locului se efectuează în mod complet şi detaliat....34
6.1.2. Cercetarea la fața locului trebuie efectuată în mod obiectiv şi organizat....36

6.1.3. Observarea, interpretarea şi exploatarea în interesul anchetei a prezenței şi comportamentului din timpul desfăşurării activității a persoanelor implicate în săvârşirea infracțiunii 38
6.2. Efectuarea cercetării la fața locului 40
6.2.1. Cercetarea la fața locului în faza statică 41
6.2.2. Cercetarea la fața locului în faza dinamică 44
6.3. Caracterul convențional al distincției între faza statică şi faza dinamică 100
6.4. Întreruperea, reluarea şi repetarea cercetării la fața locului 101
7. Interpretarea rezultatelor cercetării la fața locului 104
7.1. Unde s-a săvârşit fapta penală 105
7.2. Când s-a săvârşit fapta penală 108
7.3. Cum a fost săvârşită fapta penală 110
7.4. Cine a comis fapta penală 115
7.5. De ce s-a săvârşit fapta penală 118
7. Fixarea rezultatelor cercetării la fața locului 120
8.1. Fixarea rezultatelor cercetării la fața locului prin proces-verbal 121
8.2. Fixarea rezultatelor cercetării la fața locului prin înregistrări de sunet şi imagine 128
8.3. Fixarea rezultatelor cercetării la fața locului prin efectuarea de schițe 134
9. Particularități ale efectuării cercetării la fața locului în cadrul investigării unor categorii de infracțiuni 138
9.1. Particularitățile cercetării la fața locului în cadrul investigării omorului 138
9.2. Particularitățile efectuării cercetării la fața locului în cadrul investigării infracțiunilor de viol 164
9.3. Particularități ale cercetării la fața locului în cadrul investigării infracțiunilor de furt şi tâlhărie 165
9.4. Particularități ale cercetării la fața locului în cadrul investigării uciderii şi vătămării corporale din culpă – consecință a accidentelor de circulație 170
9.5. Particularități ale cercetării la fața locului în cadrul investigării infracțiunilor ce au ca obiect regimul armelor şi munițiilor 180
9.6. Particularități ale cercetării la fața locului în cadrul investigării infracțiunilor de trafic de droguri 182
9.7. Particularități ale cercetării la fața locului în cadrul investigării infracțiunilor ce se săvârşesc la regimul vamal 196
9.8. Particularități ale cercetării la fața locului în cadrul investigării accidentelor sau catastrofelor de cale ferată 197

1. Noțiunea şi importanța cercetării la fața locului.

Cercetarea la fața locului este una dintre cele mai importante activități care se desfăşoară de către organele judiciare în vederea realizării scopului procesului penal.

Legiuitorul român reglementează cercetarea la fața locului în cadrul art. 129 din Codul de Procedură Penală, ca fiind activitatea desfăşurată de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată, atunci când este necesar să se facă constatări cu privire la situația locului săvârşirii infracțiunii, să se descopere şi să se fixeze urmele infracțiunii, să se stabilească poziția şi starea mijloacelor materiale de probă şi împrejurările în care a fost săvârşită infracțiunea. Analizând definiția legală, apreciez că, ceea ce ține de esența acestei activități, este complexitatea conferită de mai multe laturi acționale ce se îmbină, în scopul de a oferi cât mai multe informații anchetei penale.

Detaliind enunțul legal, se poate observa că, în cadrul cercetării la fața locului:

→ se vor face constatări cu privire la situația locului săvârşirii infracțiunii;

→ se vor stabili poziția şi starea mijloacelor materiale de probă;

→ se vor stabili (în măsura în care este posibil, prin efectuarea doar a acestei activități – lucru puțin probabil, în totalitate, dat fiind caracterul dinamic şi complex al anchetei penale) împrejurările în care a fost săvârşită fapta penală.

În doctrină, având în vedere prevederile art. 129 din Codul de Procedură Penală şi practica în materie a organelor judiciare, au fost elaborate mai multe variante de definiție pentru cercetarea la fața locului. În continuare, vor fi prezentate definițiile date în unele lucrări de Criminalistică – pe care le consider cele mai reprezentative – apărute în România. Astfel:

„Cercetarea la fața locului presupune perceperea nemijlocită, de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată, a locului unde s-a săvârşit fapta, a urmelor şi a altor mijloace de probă, spre a fi în măsură să desprindă o concluzie justă, cu privire la modul în care infracțiunea a fost comisă şi la identificarea făptuitorului[1].”

„Cercetarea la fața locului reprezintă o activitate procedurală şi de tactică criminalistică, al cărei obiect îl constituie perceperea nemijlocită a locului unde s-a săvârşit infracțiunea, descoperirea, relevarea, fixarea, ridicarea şi examinarea urmelor şi a mijloacelor materiale de probă, precizarea poziției şi a stării acestora, având ca scop stabilirea naturii şi împrejurărilor comiterii faptei, precum şi a datelor necesare identificării făptuitorului[2].”

---

[1] **L. Coman** şi **M. Constantinescu** în Tratat practic de criminalistică vol. 1 pag 25, Serviciul Editorial al M.I. 1986 cu trimitere la **V. Dongoroz** şi alții, Explicații teoretice ale Codului de Procedură Penală Român vol. I Editura Academiei București 1975 pag. 293

[2] **V. Berchesan, C. Pletea, Ion-Eugen Sandu** în Tratat de Tactică Criminalistică, Edit. Carpați, Craiova 1992, pag. 26

„Cercetarea la fața locului este una dintre activitățile procedurale şi de tactică criminalistică ale organului de urmărire penală, ce se realizează, de obicei, la începutul urmăririi penale, în scopul cunoaşterii nemijlocite a locului faptei, al descoperirii, fixării, şi ridicării urmelor create cu ocazia săvârşirii infracțiunii, precum şi pentru ascultarea martorilor, a victimelor sau chiar a făptuitorilor. Deci, prin cercetarea la fața locului, organul de urmărire penală stabileşte împrejurările în care a fost comisă fapta, identifică pe făptuitor sau delimitează sfera persoanelor bănuite, adună, conservă, şi examinează, probele materiale descoperite[3].”

„Cercetarea la fața locului reprezintă o activitate procedurală, al cărei obiect îl constituie percepția nemijlocită, de către organele judiciare, a locului unde s-a săvârşit activitatea infracțională, descoperirea, fixarea şi ridicarea urmelor şi a mijloacelor materiale de probă, în vederea stabilirii naturii şi împrejurărilor comiterii infracțiunilor, a elementelor care să conducă la identificarea făptuitorului[4].”

„Cercetarea la fața locului constituie un procedeu probator, având drept obiect obținerea de date privind împrejurările în care a fost săvârşită fapta penală, descoperirea, fixarea şi ridicarea urmelor infracțiunii, precum şi stabilirea stării şi poziției mijloacelor materiale de probă[5].”

„Cercetarea la fața locului este activitatea procedurală şi de tactică criminalistică, al cărei obiect îl constituie perceperea nemijlocită a locului unde s-a săvârşit o faptă de natură penală, căutarea, descoperirea, relevarea, fixarea, ridicarea şi examinarea mijloacelor de probă, inclusiv precizarea poziției şi stării acestora[6].”

Analizând definițiile expuse, se poate constata că acestea se caracterizează prin aceea că debutează prin arătarea naturii activității, continuă prin descrierea aspectelor ce țin de esența cercetării la fața locului şi se încheie, în unele cazuri prin enunțarea scopului desfăşurării.

Definiția, pe care o propun, păstrează aceeaşi concepție, renunțând însă, la enunțarea unui scop explicit şi propriu pentru activitatea de cercetare la fața locului, considerând că, fiind o activitate efectuată în vederea administrării probelor în cadrul procesului penal, ea are ca scop, unul comun şi general cu alte activități desfăşurate de către organele judiciare şi care, în ultimă instanță, nu poate fi decât scopul procesului penal.

Consider că cercetarea la fața locului este o activitate cu o natură complexă, procesuală şi de tactică criminalistică – care poate fi dispusă şi efectuată, atât de către de organele de anchetă cât şi de către instanța de judecată – ce constă în descoperirea,

---

[3] **I. Mircea** în Criminalistica, Edit. Lumina Lex 1999, pag 226, cu trimitere la **C. Păloi** – unele probleme privind cercetarea locului faptei în Probleme de medicină judiciară şi de criminalistică vol. 4, Edit. Medicală, Bucureşti 1965 pag 155

[4] **A. Ciopraga** în Tratat de Tactică Criminalistică, Edit. Gama, Iaşi, 1996 pag 31

[5] **E. Stancu** în Tratat de Criminalistică, Edit.Universul Juridic, Bucureşti 2002, pag. 307-308

[6] **V. Berchean** în Cercetarea Penală, Edit Icar, Bucureşti, 2001, pag. 251

fixarea procesuală, ridicarea şi interpretarea naturii, stării şi poziției urmelor şi a mijloacelor materiale de probă, a legăturilor dintre acestea, precum, şi obținerea de date privind numărul şi identitatea făptuitorilor, natura şi împrejurările în care a fost săvârşită fapta cercetată.

Cercetarea la fața locului nu trebuie privită simplist, aceasta, în opinia mea, este caracterizată de efectuarea unui complex de activități, desfăşurate cu profesionalism, pe mai multe planuri. Ținând seama de o normală cerință de sistematizare, bazată, în primul rând, pe considerente de natură psiho-pedagogică, se poate spune că, activitatea de cercetare la fața locului, se desfăşoară pe două planuri:

► Unul, cu un accentuat caracter tehnic, în care tehnicianul de la fața locului, în principal cel criminalist, dar, şi medicul legist, şi alți diferiți specialişti, în funcție de domeniul de activitate în care s-a săvârşit infracțiunea sau de natura locului cercetat, desfăşoară activități specifice, ce au ca scop descoperirea, relevarea, examinarea şi fixarea prin metode şi procedee tehnice, a tuturor schimbărilor din sistemul de referință cercetat, cauzate de săvârşirea infracțiunii.

► Altul, caracterizat de efectuarea de diferite activități, dintre care subliniez, cu caracter exemplificativ: identificarea şi ascultarea persoanelor vătămate, a martorilor oculari, a făptuitorilor, a altor persoane, care cunosc date despre împrejurările în care a fost săvârşită infracțiunea; efectuarea de percheziții corporale asupra persoanelor găsite la locul săvârşirii infracțiunii; ridicarea de obiecte şi înscrisuri descoperite la fața locului şi care prezintă importanță pentru cercetare; interpretarea existenței, naturii, stării, poziției, formei urmelor şi mijloacelor materiale de probă, împreună cu tehnicienii de la fața locului; reconstituirea unor situații de fapt, existente înainte, în timpul şi după săvârşirea infracțiunii, de către ceilalți membri ai echipei, pe care îi voi numi, în continuare, anchetatori şi care au calitatea de organe de urmărire penală.

Trebuie subliniat, că toate cele arătate se desfăşoară în ideea stabilirii, încă de la începutul cercetărilor, a naturii şi a împrejurărilor comiterii faptei, precum şi stabilirea identității subiecților infracțiunii.

Cu privire la noțiunea de „față a locului” apreciez, în acord cu doctrina de specialitate, care, deşi nuanțată din punct de vedere terminologic, acceptă că, pornindu-se de la prevederile art. 129 şi art. 30 alin. 4 din Codul de Procedură Penală şi ținându-se seama de jurisprudența în materie, perimetrul sau locul avut în vedere în desfăşurarea activității de cercetare la fața locului este acela în care s-a înfăptuit activitatea caracteristică elementului material al laturii obiective a infracțiunii, în care s-au produs consecințele săvârşirii infracțiunii, precum şi locul în care se află obiectele ce constituie produsul infracțiunii, obiectele care au servit ca mijloace pentru săvârşirea infracțiunii ori au fost destinate pentru aceasta sau în care se păstrează, într-un fel sau altul urme ale săvârşirii infracțiunii.

Determinarea sferei de întindere a noțiunii de „față a locului” este deosebit de importantă deoarece, activitatea, în esența ei, este circumscrisă şi se desfăşoară în mod obiectiv într-un perimetru, care trebuie să fie clar determinat. Întrucât, aşa cum vom vedea pe parcursul analizei desfăşurării activității de cercetare la fața locului, aceasta ar putea constitui un prilej pentru ca, în măsura în care este efectuată cu neprofesionalism, să apară unele abuzuri şi încălcări ale drepturilor şi libertăților garantate constituțional, se impune ca, organul judiciar, atunci când stabileşte natura şi scopurile activității ce urmează să o desfăşoare, să facă o analiză detaliată a condițiilor şi a limitelor specifice, care circumscriu cercetarea la fața locului.

Apreciez că, aici este necesar să fie făcută o subliniere: pe fondul manifestării unei anumite ignoranțe din partea legiuitorului, în legătură cu inserarea, în cuprinsul Codului de Procedură Penală, a unei prevederi care să aibă ca obiect criterii mai clare, pe baza cărora organele judiciare să stabilească limitele perimetrului pe care se poate desfăşura cercetarea la fața locului. Depăşind nivelul unor aprecieri, potrivit cu care, înțelesul noțiunilor de „față a locului” şi de „loc al săvârşirii infracțiunii” ar fi mai mult sau mai puțin identic[7], delimitarea limitelor pe care se poate desfăşura activitatea de cercetare trebuie să răspundă, în primă instanță, la două imperative:

- Pe de o parte, suprafața de cercetat, din considerente de ordin practic, trebuie să fie cât mai vastă, astfel încât să se poată concluziona, atât de către organul judiciar cât şi de către persoanele interesate că, cel puțin sub acest aspect, au fost epuizate toate posibilitățile de cercetare.
- Pe de altă parte, ținându-se cont de garantarea drepturilor şi libertăților fundamentale – inviolabilitatea domiciliului fiind, în context, doar un exemplu – perimetrul de cercetat trebuie restrâns ori de câte ori s-ar putea aprecia că extinderea este abuzivă, fiind puse în pericol, în mod neîntemeiat, drepturile şi libertățile fundamentale garantate persoanelor.

În aceste condiții, organul judiciar, ce conduce activitatea, va trebui, în condițiile concrete ale fiecărui caz în parte, să discearnă asupra limitelor spațiale ale cercetării la fața locului, având pregătirea şi calitatea necesare pentru a stabili – în mod pertinent – unde se termină dreptul autorității judiciare şi începe abuzul de drept, repugnat de întreaga comunitate socială, unde servirea intereselor justiției devine doar un prilej pentru provocarea, şicanarea ori hărțuirea eminamente abuzivă a unor persoane.

[7] N.A. – a se vedea, ca exemplu, opiniile exprimate de **A. Ciopraga** în op. cit. pag. 32, potrivit cu care cele două noțiuni nu se identifică întotdeauna deoarece „noțiunea de față a locului are un înțeles mai larg” şi de **V. Bercheşan, C. Pletea, Ion Eugen Sandu** în op. cit. pag. 27 care apreciază că legea procesuală penală nu precizează înțelesul noțiunii de „fața locului”, deoarece, aceasta ar fi inutil în condițiile în care, legiuitorul referindu-se la competența teritorială a organelor judiciare, defineşte noțiunea de “locul săvârşirii infracțiunii”.

2. Necesitatea efectuării activității de cercetare la fața locului

Cercetând problematica – în ultimă instanță, care este rațiunea pentru care trebuie efectuată cercetarea la fața locului ? – trebuie remarcat că, săvârşirea unei infracțiuni, ca de altfel orice activitate umană, produce transformări în mediul exterior, care se materializează, din punct de vedere criminalistic, în urme ale infracțiunii. Noțiunea de urmă trebuie acceptată, în sens larg, ca orice modificare materială, intervenită în mediul înconjurător, ca urmare a săvârşirii unei fapte de natură penală, incluzând, pe lângă urmele de contact, urmele materie şi, chiar consumarea infracțiunii sau modul de operare[8].

Potrivit normei juridice cadru, cuprinsă în art. 129 alin. 1 din Codul de Procedură Penală[9], organele judiciare, analizând considerente ce țin de utilitatea, necesitatea şi oportunitatea efectuării unei activități, pot decide să se deplaseze în cadrul sistemului de referință spațial – unul sau mai multe – pe care se găsesc urmele şi mijloacele materiale de probă, unde se desfăşoară activitatea de cercetare la fața locului în vederea[10] :

- examinării locului faptei şi fixării procesuale a celor descoperite;
- căutarea, descoperirea, relevarea, fixarea, ridicarea, examinarea, şi interpretarea urmelor şi mijloacelor materiale de probă;
- elaborarea şi verificarea de versiuni cu privire la natura infracțiunii comise, la numărul şi identitatea făptuitorilor, precum şi la aspecte ce țin de loc, timp, natura activităților desfăşurate de făptuitori, metode şi mijloace folosite, mobil, scop, urmările survenite, ca rezultat al săvârşirii infracțiunilor;
- stabilirea locurilor de unde se putea percepe, în total sau în parte, activitatea desfăşurată de către făptuitori;
- identificarea martorilor oculari, a persoanelor vătămate, a altor persoane care cunosc date despre săvârşirea infracțiunii şi, în unele cazuri, chiar a făptuitorilor;
- luarea unor măsuri de limitare a pagubelor, determinare a cauzelor, condițiilor şi împrejurărilor ce au determinat sau favorizat săvârşirea infracțiunii şi a măsurilor de prevenire care se impun, atât în legătură cu fapta cât şi cu privire la apariția de noi consecințe[11].

---

[8] **E. Stancu** în Criminalistica – investigarea ştiințifică a infracțiunilor, Edit. Actami Bucureşti 1999 vol. 1 pag. 32 şi 33

[9] Cercetarea la fața locului se efectuează atunci când este necesar să se facă constatări cu privire la situația locului săvârşirii infracțiunii, să se descopere şi să se fixeze urmele infracțiunii, să se stabilească poziția şi starea mijloacelor materiale de probă şi împrejurările în care infracțiunea a fost săvârşită.

[10] N.A. – cele ce urmează sunt aspecte desprinse din practica organelor judiciare în materia cercetării la fața locului relevate ca atare, în integralitatea lor, sau fragmentar şi în doctrină; ca exemplu **L. Coman** şi **M. Constantinescu** op. cit. pag 26; **V. Berchesan, C. Pletea, Ion Eugen Sandu** op. cit pag 29; **E. Stancu** op. cit. vol. 2 pag 8 şi 9.

[11] Ca exemplu pentru modul în care este abordată problema sarcinilor cercetării la fața locului îmi permit să prezint punctul de vedere prezentat de **V. Lepăduşi** şi **S. Grejdinoiu** în Considerații privind investigarea criminalistică a

Cercetarea la fața locului este o activitate integrată în ancheta penală. Nefiind locul unde să poată fi analizate unele considerente, legate de managementul şi gestionarea anchetei, trebuie, totuşi, subliniat faptul că activitatea de cercetare la fața locului, efectuată cu profesionalism, poate contribui, în mod fundamental, la lămurirea unor probleme[12] pe care, în ansamblu, cercetarea uneia sau alteia, dintre infracțiuni, trebuie să le rezolve.

Desigur, despre necesitatea efectuării cercetării la fața locului, se pot spune mult mai multe, eu, în cadrul acestei secțiuni, pe care nu o doresc foarte extinsă ca volum, mă limitez în a arăta faptul că, această activitate trebuie efectuată, chiar şi în condițiile în care primele date nu indică un mod de operare, ce prin natura sa, să impună, cu necesitate, apariția unor urme, care să reclame căutarea, fixarea, ridicarea, analizarea şi interpretarea lor. Refuzul organului judiciar de a se deplasa la fața locului din comoditate sau ignoranță, lipseşte ancheta de una dintre cele mai valoroase activități, prin care pot fi cunoscute date importante, cu privire la infracțiunea cercetată.

---

locului faptei – lucrare apărută sub egida Asociației Criminaliştilor din România în 2004, pag 15. Astfel, în viziunea autorilor investigarea criminalistică a locului faptei are următoarele sarcini şi obiective:

- perceperea directă, nemijlocită şi fixarea ambianței locului faptei de către organele de urmărire penală sau instanța dejucată;
- descoperirea, fixarea şi examinarea, precum şi ridicarea urmelor, obiectelor-mijloace materiale de probă în vederea valorificării lor ulterioare în cadrul constatărilor şi expertizelor ce se vor dispune;
- culegerea datelor necesare şi cunoaşterea împrejurărilor concrete pe baza cărora să se poată stabili cât mai operativ dacă s-a comis o infracțiune ori este vorba despre o faptă care nu atrage răspunderea penală a vreunei persoane ;
- obținerea primelor date cu privire la modul în care a acționat făptuitorul (făptuitorii), cum a pătruns şi cum s-a retras din spațiul numit loc al faptei;
- determinarea locului de unde este posibil ca anumite persoane să perceapă acțiunile făptuitorului (făptuitorilor) sau numai o parte a acestora, obiectul cu care a acționat , alte persoane care au legătură cu fapta;
- adunarea unor date care privesc obiectul probațiunii, iar în cazul săvârşirii unei fapte cu caracter penal, culegerea de date care pot defini elementele infracțiunii comise;
- identificarea martorilor care vor putea furniza date despre împrejurările în care s-a comis fapta, despre persoana făptuitorilor şi, eventual, despre alți participanți – dacă se consideră necesar urmând a se proceda la audierea acestor martori;
- examinarea şi interpretarea urmelor, a altor obiecte, mijloace materiale de probă, pentru ca, pe baza celor constatate, precum şi a împrejurărilor stabilite să se ia măsuri operative de efectuare a unor operațiuni care nu suportă amânare: urmărirea şi prinderea infractorilor, percheziții, ridicări de obiecte şi înscrisuri.

[12] N.A. – unele probleme pot fi lămurite numai prin efectuarea cercetării la fața locului

3. Trăsăturile caracteristice ale activității de cercetare la fața locului

Trăsăturile caracteristice ale activității de cercetare la fața locului sunt de natură a particulariza şi diferenția această activitate de alte activități, efectuate de organele judiciare.

Astfel, în opinia mea, caracteristic pentru cercetarea la fața locului este faptul că, aceasta se constituie într-o activitate inițială, urgentă, obligatorie şi, ca regulă, irepetabilă[13].

Cercetarea la fața locului este o activitate inițială deoarece, efectuată în cadrul urmăririi penale, se situează la începutul anchetei, cu ea începe, ea constituie debutul cercetării infracțiunilor ce, prin natura lor, fac necesară activitatea.

Urgența, cu care se impune a fi efectuată cercetarea la fața locului, este determinată de pericolul modificării stării şi poziției urmelor şi mijloacelor materiale de probă, de posibilitatea dispariției sau distrugerii acestora, cu efecte deosebite, ce implică interpretări eronate ale stărilor de fapt, îngreunarea gestionării activității şi, în plan general, a întregii anchete.

Obligativitatea efectuării cercetării la fața locului este impusă de însăşi rațiunea anchetei penale; perceperea nemijlocită a locului săvârşirii infracțiunii, descoperirea şi interpretarea urmelor şi a mijloacelor materiale de probă, etc, nu pot fi realizate prin alte activități, iar organele judiciare nu pot sta în expeditivă, ele trebuind să manifeste un rol activ, să intervină specializat, atât în considerarea sarcinilor, pe care le au ca organe calificate ale statului, cât şi în considerarea persoanelor interesate în cauză – efectuarea acestei activități în mod superficial, ignorând cerințele de ordin tactic, regulile de descoperire, relevare, ridicare, etc, putând conduce, în cele din urmă, la prejudicierea gravă a intereselor persoanelor, la erori judiciare.

Cercetarea la fața locului este o activitate ce, ca regulă, nu poate fi repetată, datorită intervenției echipei de cercetare în starea inițială a locului de cercetat, ce suferă, astfel, modificări – cu ocazia unei noi cercetări la fața locului, descoperindu-se, în primul rând, urmele echipei care a efectuat prima activitate şi numai întâmplător urme care să intereseze cercetarea şi care să nu fi fost viciate. Ca excepție, în condiții generate de efectuarea activității în mod incomplet, datorită unor condiții meteo improprii, datorită neincluderii, în cadrul locului de cercetat, a tuturor porțiunilor de teren pe care este posibil să se găsească urme, de natură a interesa

[13] Pentru identitate de opinii a se vedea **V. Berchеşan, C. Pletea, Ion Eugen Sandu** op. cit. pag. 30 şi 31; **A. Ciopraga** op. cit pag. 33 şi 34

ancheta sau din alte cauze, care să nu impieteze în mod fundamental asupra locului de cercetat, cercetarea la fața locului poate fi repetată.

Cele arătate au fost expuse în ipoteza efectuării cercetării la fața locului, în cadrul urmăririi penale, aşa cum prevede Codul de Procedură Penală[14]. Considerăm că, aici, trebuie expuse unele observații, legate de momentul când se efectuează activitatea de cercetare la fața locului.

În considerarea trăsăturilor caracteristice arătate, activitatea de cercetare la fața locului se efectuează înaintea altor activități, cât mai urgent posibil. Se pune, aici, întrebarea, dacă în fiecare caz în parte, efectuarea cercetării la fața locului are loc în momentul în care sunt respectate condițiile formale impuse de lege, în legătură cu existența unui proces penal în desfăşurare.

Procesul penal începe o dată cu începerea urmăririi penale, printr-un act de dispoziție procesuală, emis de către organul de urmărire penală competent. Pentru aceasta, organul judiciar trebuie să verifice dacă în cauză nu este aplicabil vreunul dintre cazurile de împiedicare a punerii în mişcare a acțiunii penale, prevăzute la art. 10, din Codul de Procedură Penală[15]. Verificarea are la bază informațiile, obținute din cuprinsul actului de sesizare sau din actele, prin care se materializează rezultatele efectuării actelor premergătoare, prevăzute de art. 224 din Codul de Procedură Penală. În cazul săvârşirii unor infracțiuni de rezultat, cum sunt cele îndreptate împotriva persoanelor sau bunurilor, situație în care apar cu necesitate urme ale acțiunilor efectuate de către făptuitori şi de către persoanele vătămate, pentru verificarea necesității dispunerii începerii urmăririi penale, poate fi efectuată cercetarea la fața locului ca act premergător ?

Este adevărat că legea procesual penală defineşte actele premergătoare ca activități destinate a fi efectuate în scopul obținerii de informații, în vederea dispunerii începerii ori neînceperii urmăririi penale[16]. Mai mult, observând că, atât cercetarea la fața locului cât şi actele premergătoare se materializează, în principal, prin procese-verbale, ce constituie mijloc de probă; şi într-un caz şi în celălalt[17], s-ar putea aprecia că, în practică, din considerente de operativitate, nu trebuie acordată prea mare importanță aspectelor legate de începerea urmăririi penale.

Apreciez că, deoarece activitatea de cercetare la fața locului, prin natura sa şi locul de efectuare, poate aduce atingere intereselor legitime, drepturilor fundamentale şi libertăților garantate persoanelor, aceasta poate fi efectuată numai în cadrul unui proces penal început. Ca act premergător, se poate verifica sesizarea, se pot lua unele măsuri cu caracter urgent, însă nu se poate desfăşura activitatea, ca atare.

[14] Art. 129 din Codul de Procedură Penală
[15] Art. 228 alin.1 din Codul de Procedură Penală
[16] Art. 224 din Codul de Procedură Penală
[17] Art.131, respectiv art. 224 alin2 din Codul de Procedură Penală

În situația cercetării la fața locului, efectuată de către instanța de judecată, lucrurile stau, oarecum, diferit. Activitatea se efectuează cu citarea părților şi în prezența procurorului, atunci când participarea acestuia la judecată este obligatorie. Sunt de acord cu cea mai mare parte a doctrinei[18] ce subliniază situația de fapt, caracterizată prin aceea că, activitatea de cercetare la fața locului, efectuată de către instanța de judecată, nu are nici întinderea şi nici profunzimea celei efectuate de către organele de urmărire penală, însă, semnificația ei este la fel de mare, instanța având posibilitatea să ia contact direct cu locul unde s-a comis infracțiunea, să observe şi să aprecieze, în cunoştință de cauză, rezultatele cercetării anterioare, efectuate de către organele de urmărire penală.

[18] N.A. – în acelaşi sens a se vedea şi **E. Stancu** op. cit. pag 8

4. Măsuri ce se impun a fi luate de către persoanele sosite primele la fața locului

O dată cu sesizarea desfăşurării unei activități de natură infracțională sau a rezultatelor unei astfel de activități, primele persoane ajunse la fața locului sunt, de regulă, agenți ai poliției sau ai jandarmeriei aflați în executarea sarcinilor de serviciu specifice. În multe cazuri, datorită situării locului săvârşirii infracțiunii sau datorită altor împrejurări, primii ce vin în contact cu locul faptei[19] sunt alte organe sau persoane, precum reprezentanți ai persoanelor juridice de drept privat, membri de familie, diferite categorii de reprezentanți ai autorității publice, etc.

Datorită urgenței cu care este necesar să se acționeze, persoanele ajunse primele la locul săvârşirii unei infracțiuni, până la prezentarea agenților de poliție sau ai jandarmeriei, precum şi aceştia, până la ajungerea echipei competente să efectueze cercetarea la fața locului, trebuie să efectueze unele activități urgente, impuse atât din considerente de ordin umanitar – salvarea victimelor unor infracțiuni săvârşite cu violență – cât şi de rațiuni ce țin de limitarea efectelor săvârşirii infracțiunii sau de necesitatea de a păstra nemodificat aspectul locului ori de nevoia de a identifica toate sursele, ce ar putea oferi informații cu privire la infracțiunea săvârşită sau la autorul acesteia.

În aceste condiții, activitățile urgente ce trebuie efectuate de către persoanele ajunse primele la fața locului, pot fi grupate astfel: activități destinate salvării victimelor şi acordării primului ajutor medical; activități ce au ca scop conservarea locului ce urmează a fi cercetat; activități ce urmăresc identificarea martorilor oculari şi a persoanelor suspecte, prinderea şi reținerea făptuitorilor; încunoştințarea organului competent a efectua cercetarea la fața locului.

4.1. Activități destinate salvării victimelor şi acordării primului ajutor medical

În situația în care activitatea infracțională a avut ca rezultat vătămarea sănătății corporale a persoanelor, salvarea vieții victimelor şi acordarea primelor îngrijiri medicale sunt activități prioritare, ce trebuie efectuate, chiar şi în condițiile în care este posibilă modificarea aspectului inițial al locului faptei, deoarece viața, sănătatea şi integritatea corporală ale persoanei reprezintă valori sociale fundamentale, ce pot justifica trecerea în plan secundar a intereselor, legate de identificarea şi prinderea făptuitorului, recuperarea prejudiciilor de natură materială, etc.

[19] N.A. – aspect subliniat şi de către **A. Ciopraga** în op. cit. pag 43

Analizându-se gravitatea stării victimelor, paralel cu anunțarea echipajelor de intervenție rapidă ale salvării de tip SMURD, se va solicita ajutorul unor persoane calificate în domeniul medical, ce pot fi găsite în aproprierea locului săvârşirii infracțiunii. Nu se va permite intervenția unor persoane care, deşi animate de cele mai bune intenții, datorită lipsei cunoştințelor medicale, pot provoca agravarea leziunilor. O dată cu ajungerea la fața locului a echipajelor de intervenție rapidă, se va evalua starea victimelor, urmând să se decidă cu privire la deplasarea de urgență a victimelor, la cele mai apropriate spitale, pentru intervențiile necesare, în vederea stabilizării stării de sănătate a victimelor.

Cei ajunşi primii la fața locului, în situații deosebite, pot decide cu privire la transportul de urgență al victimelor la spital, folosindu-se autovehicule personale sau alte vehicule în trafic, în ideea scurtării timpului până la intervenția medicală. De subliniat, aici, necesitatea ca această hotărâre să se ia numai atunci când, intervenția echipajelor de intervenție rapidă, dotate cu echipamente pentru resuscitare şi prime îngrijiri, întârzie nepermis de mult sau nu este posibilă, din diferite motive. În practică, au apărut multe probleme, legate de transportul victimelor la spitale cu alte mijloace, decât cele specializate. Astfel, au existat refuzuri manifeste, din partea unor conducători auto, de a prelua victime, ajungându-se, în unele situații, chiar, la abandonarea victimelor fără ajutor pe drumul către spital sau la spital, fără a oferi personalului medical de serviciu nici o explicație; s-a agravat starea victimelor, datorită poziției inadecvate în care au fost transportate, manevrelor bruşte, efectuate de către conducătorii auto; autovehiculele ce transportau victimele, aflate în stare gravă, datorită grabei, lipsei de experiență a conducătorilor auto în momente critice, etc, au fost implicate în evenimente rutiere, soldate cu noi victime şi pagube materiale.

În orice condiții, înainte de a fi ridicată victima, de a i se schimba poziția, persoanele, ajunse primele la fața locului, trebuie să noteze şi să marcheze locul şi poziția în care se afla aceasta, în momentul sosirii lor la fața locului, starea obiectelor de îmbrăcăminte, leziunile de pe suprafața corpului, eventualele declarații ale victimelor. Personalul sanitar, ce intervine pentru salvarea victimelor, nu va proceda la dezinfectarea hainelor victimei, va lua măsuri pentru conservarea materiilor străine aflate pe corpul victimei – praf, fire de păr, diferite secreții, depozitul subunghial, etc. – va facilita, în funcție de evoluția stării de sănătate a victimelor, ascultarea acestora, de către organele judiciare competente, urmând să colaboreze, în mod adecvat, cu organele judiciare, pentru lămurirea tuturor împrejurărilor legate de cauză, până la dispunerea şi efectuarea constatărilor sau expertizelor medico-legale.

Cei implicați, agenți de poliție sau alte persoane, trebuie să manifeste toată diligența, astfel încât salvarea vieții sau integrității victimelor să nu compromită cercetările organelor judiciare competente, mai mult, o dată cu sosirea echipei de

cercetare la fața locului, trebuie să comunice cele constatate, activitățile efectuate, rezultatele obținute şi modificările cauzate locului de cercetat.

4.2. Activități ce au ca scop conservarea locului ce urmează a fi cercetat

Persoanele, ajunse primele la fața locului, se vor preocupa, în ordinea priorităților, de paza locului săvârşirii infracțiunii, de protejarea şi conservarea urmelor şi mijloacelor materiale de probă, activitatea de cercetare la fața locului depinzând, într-o măsură importantă, de modul în care a fost păstrată configurația inițială a locului faptei, de starea urmelor şi mijloacelor de probă, create ca urmare a săvârşirii infracțiunii.

Doctrina acceptă că, ulterior săvârşirii infracțiunii, locul pe care urmează să se efectueze cercetarea la fața locului, până la sosirea echipei, este supus unor degradări provocate de intervenția a două categorii de factori: unul de natură obiectivă, altul de natură subiectivă[20].

Factorii de natură obiectivă, care pot acționa asupra locului săvârşirii infracțiunii, degradând sau distrugând urmele, sunt condițiile atmosferice – ploaie, ninsoare, vânt puternic, etc. – şi natura unor categorii de urme – cum sunt cele de miros – existența sau posibilitatea de exploatare a acestora fiind condiționate de factorul timp. Desigur, nu se poate pune problema anihilării acțiunii factorilor descrişi asupra urmelor, însă, până la sosirea echipei, ca, de altfel, şi pe timpul desfăşurării cercetării la fața locului, acțiunea acestor factori poate fi diminuată prin folosirea mijloacelor tehnico-criminalistice sau prin acoperirea ori folosirea, în mod adecvat, a unor mijloace improvizate. În cazul urmelor condiționate, în mod fundamental, de factorul timp, se impune ca, primii ajunşi la fața locului, să le rețină caracteristicile, urmând ca, ulterior, pe parcursul cercetării, observațiile acestor persoane să fie coroborate cu descoperirile echipei.

Factorii de natură subiectivă pot influența locul săvârşirii unei infracțiuni sunt circumscrişi, în mod esențial, acțiunii oamenilor. Astfel, avem de-a face cu acțiunea „valului de curioşi" – în principiu, persoane neinteresate, atrase la locul săvârşirii infracțiunii, în mod instinctual, de ineditul şi spectaculozitatea situației; cu acțiunea persoanelor interesate – făptuitori sau apropriați ai acestora, interesați în distrugerea de urme sau/şi în crearea de urme, în mod artificial, pentru îngreunarea cercetărilor; cu acțiunea unor persoane care au calități oficiale – superiori din Ministerul Administrației şi Internelor, Ministerul de Justiție, alte autorități publice – cărora opinia publică, datorită calității pe care o au, le cere să ia măsuri, să dea explicații,

[20] N.A. – în acest sens a se vedea şi **A. Ciopraga** op. cit. pag 46; **V Bercheşan, C. Pletea, Ion Eugen Sandu** op. cit. pag. 32; **V. Bercheşan** op. cit. pag. 256

„să facă ceva”. Mecanismul, ce determină implicarea unor persoane, din afara echipei competente în cercetarea la fața locului, este complex, fiind condiționat de factori ce țin de psihologia persoanei, de dorința de informare, de interesul mass-mediei.

Indiferent de particularitățile situației, persoanele aflate la fața locului trebuie să depună toată diligența, pentru ca echipa de cercetare să poată efectua activitatea în condiții cât mai bune.

4.3. Activități ce urmăresc identificarea martorilor oculari şi a persoanelor suspecte. Prinderea şi reținerea făptuitorilor.

Persoanele ajunse primele la fața locului, pe lângă cele arătate, trebuie să identifice acele persoane, care au perceput, prin propriile simțuri, întreaga activitate infracțională sau fragmente ale acesteia. Se vor reține datele de identificare ale acestora – nume, prenume, domiciliu, loc de muncă, etc. – şi se vor lua măsuri, pentru a se împiedica influențarea lor de către persoane interesate ori, chiar, de a se influența între ele, cunoscută fiind tendința unor persoane de a-şi impune opinia, ca o manifestare a personalității. Agenții de poliție, ca de altfel, şi celelalte persoane prezente la fața locului, trebuie să se abțină de la a face constatări cu privire la natura faptei săvârşite, de a-şi exprima convingerile cu privire la cei vinovați, la modul cum a fost săvârşită infracțiunea, la modul cum ar trebui făcute declarațiile, cum vor fi pedepsiți făptuitorii, cum se va desfăşura ancheta în continuare, etc.

Pe lângă martorii oculari, trebuie acordată atenție şi persoanelor care, deşi nu au perceput activitatea infracțională, au perceput stări de fapt, ce interesează cercetarea la fața locului – au descoperit cadavrul, au descoperit instrumente folosite sau obiecte obținute prin săvârşirea infracțiunii, etc. De asemenea, la fața locului, vor trebui să rămână şi persoanele care au participat la activitățile urgente – cum ar fi salvarea victimelor – sau au pătruns, într-un fel sau altul, în locul faptei, producând urme sau modificări ale acestuia.

De asemenea, este posibil ca, printre persoanele rămase la fața locului, după săvârşirea infracțiunii, de multe ori în număr mare, să fie şi făptuitorul, care, conştient de inutilitatea opunerii unei rezistențe sau încercări de a se ascunde, nu părăseşte locul faptei sau, în unele cazuri, a fost reuşită imobilizarea sa de către martorii oculari ori de către alte persoane. Într-o asemenea ipoteză, este necesară, pe lângă identificarea făptuitorului, luarea unor măsuri, care să aibă ca rezultat evitarea oricărei încercări de a fugi, din partea acestuia şi izolarea sa, în vederea feririi de manifestările – posibil violente – ale opiniei publice, influențate negativ de modul de

săvârşire a infracţiunii sau/şi de urmările acesteia, în multe cazuri, ajungându-se la o furie generalizată.

În situația în care făptuitorul a părăsit locul săvârşirii infracţiunii, iar semnalmentele sale au fost reținute de către martorii oculari sau/şi de către persoana vătămată, se vor lua măsuri operative de căutare, dare în urmărire şi comunicarea semnalmentelor la unitățile de poliție, pe teritoriul de competență al cărora se presupune că s-ar ascunde sau s-ar deplasa, în vederea ascunderii.

Indiferent dacă făptuitorul a fost identificat şi reținut la fața locului sau după desfăşurarea unor operațiuni de căutare, agenții de poliție[21] vor supune unui examen minuțios corpul şi îmbrăcămintea acestuia, în vederea descoperirii de urme sau obiecte de natură compromițătoare – obiecte care au rezultat din săvârşirea infracțiunii, obiecte folosite sau destinate să fie folosite la săvârşirea infracțiunii, etc.

Întrucât, cu ocazia efectuării acestor activități, în principiu, contactul nemijlocit între persoane este inevitabil, trebuie acordată atenție şi manifestată toată diligența, pentru evitarea situațiilor în care este pusă în pericol sănătatea, integritatea corporală sau chiar viața persoanelor, cunoscut fiind că, adesea, persoanele implicate, într-un fel sau altul, în săvârşirea de infracțiuni, se manifestă violent, adesea sfidează agenții de poliție, bruschează martorii, încearcă să impună anumite puncte de vedere, desfăşoară diferite acțiuni, de natură a crea dezordine şi a compromite cercetările.

4.4. Anunțarea organului judiciar competent a efectua cercetarea la fața locului.

Persoanele ajunse primele la fața locului, indiferent de calitatea lor, au obligația de a anunța organul judiciar competent să efectueze cercetarea, cu privire la natura faptei săvârşite, situația persoanei vătămate, întinderea suprafeței de teren pe care sunt întinse urmele şi mijloacele materiale de probă, natura acestora, făptuitori, alte date, ce au legătură cu săvârşirea infracțiunii. Numai în aceste condiții, organul judiciar, competent să efectueze cercetarea la fața locului, va fi în măsură să aprecieze numărul şi calificarea specialiştilor ce vor participa, mijloacele tehnico-ştiințifice, necesare pentru asigurarea desfăşurării în bune condiții a activității.

Dacă organul sesizat constată că nu este competent a efectua cercetarea, acesta nu va refuza primirea sesizării, ci, va lua măsuri pentru ca sesizarea să ajungă la organul competent[22].

[21] N.A. – folosind adesea termenul de agenți de poliție trebuie să precizez că nu am în vedere gradul profesional ci fac referire la toți polițiştii implicați în activitatea de cercetare al fața locului ori în activitățile conexe acesteia, indiferent de gradele profesionale pe care le au aceştia.
[22] Art. 210 din Codul de Procedură Penală

Pentru a se evita încălcarea prevederilor imperative ale legii procesual penale în materia competenței şi, implicit, nulitatea actelor încheiate de către organele necompetente, trebuie făcute câteva sublinieri, în legătură cu activitățile ce pot fi desfăşurate de alte organe decât cele competente, în legătură cu cercetarea la fața locului.

Înainte de toate, trebuie subliniat că primele măsuri, ce au făcut obiectul acestei secțiuni, pot fi efectuate, fără să se pună problema competenței. Rațiunea acestei situații este simplă: urgența şi faptul că nu se intră în fondul activității de cercetare justifică desfăşurarea acestui tip de activități, de către organe judiciare necompetente să efectueze cercetării infracțiunii, ca atare – aşa cum am arătat în debutul secțiunii – primele activități pot fi efectuate chiar şi de unele persoane care nu au calitatea de organe judiciare.

De asemenea, activitățile urgente, care nu suferă amânare – ridicarea unor urme sau a unor mijloace materiale de probă, ascultarea persoanei vătămate, aflate în stare gravă, etc. – a căror neefectuare urgentă ar putea conduce la îngreunarea ori compromiterea cercetării, pot fi efectuate de către organele judiciare necompetente.

Este recomandabil ca încunoştințarea organelor judiciare competente să se facă paralel cu efectuarea celorlalte activități urgente, astfel încât, sosirea echipei şi desfăşurarea efectivă a cercetării la fața locului să se facă într-un timp cât mai scurt după săvârşirea infracțiunii.

În încheierea acestei secțiuni, apreciez oportun să subliniez importanța efectuării activităților urgente, de către persoanele sosite primele la fața locului, cu maximă diligență, de rezultatele lor depinzând, în mare măsură, atât desfăşurarea activității de cercetare la fața locului, cât şi activitățile de anchetă ce urmează a se desfăşura.

5. Pregătirea în vederea cercetării la fața locului.

În condițiile specifice cercetării la fața locului, pregătirea activității presupune parcurgerea a două etape. Astfel, este necesară desfăşurarea unor activități până la deplasarea la fața locului, urmând ca pregătirea să fie definitivată odată cu sosirea echipei la locul faptei. Vorbind despre cele două etape, s-ar putea crede că activitățile pregătitoare, ca excepție, nu ar avea un caracter unitar. Consider necesar să subliniez că activitățile pregătitoare au fost grupate în două entități, din rațiuni ce țin de particularitățile fiecăreia dintre ele şi de o anumită ordine cronologică, în care acestea se desfăşoară.

Privită în ansamblu, pregătirea cercetării la fața locului are un caracter unitar, fiecare dintre activități succedându-se într-o ordine logico-operativă, de modul în care se realizează şi rezultatele uneia depinzând caracteristicile celei ce va urma. Mai mult, activitățile pregătitoare trebuie să aibă la bază o concepție care să integreze fiecare segment în efortul organizatoric general, menit să asigure desfăşurarea cercetării la fața locului în cele mai bune condiții.

5.1. Activități pregătitoare, care se efectuează până la deplasarea la fața locului.

5.1.1. Primirea, consemnarea şi verificarea sesizării

Conform legii procesual penale[23], organele judiciare se sesizează despre săvârşirea unei infracțiuni prin: plângere, denunț sau din oficiu. Indiferent de forma pe care o poate îmbrăca sesizarea[24] sau de persoana care o face, este necesar să se depună toată diligența, pentru obținerea cât mai multor date despre natura faptei, locul şi timpul când a fost săvârşită. Practic, pentru evitarea situațiilor de formare a echipei într-o componență necorespunzătoare, deplasărilor inutile, la adrese greşite sau fictive, organul judiciar, pe lângă identificarea persoanei care a făcut plângerea sau denunțul, va căuta să afle, din surse cât mai sigure şi demne de încredere[25], ce anume infracțiune, unde şi când a fost comisă, numărul victimelor, volumul şi natura pagubelor cauzate, dacă făptuitorul se cunoaşte sau nu, a fost reținut de către opinia publică sau de către polițiştii care au ajuns primii la fața locului. În mod evident, de rapiditatea cu care se obțin aceste informații depind modul de constituire şi, implicit,

[23] Art. 221 din Codul de Procedură Penală
[24] N.A. – în scris sau oral, de la persoana vătămată, o persoană care a aflat despre săvârşirea unei infracțiuni sau de la un funcționar ce face din cadrul organelor judiciare.
[25] În acelaşi sens şi **I. Mircea** op. cit. pag. 227

componența echipei de cercetare, deplasarea cu rapiditate la fața locului şi efectuarea în bune condiții a activității de cercetare la fața locului.

5.1.2. Pregătirea echipei, asigurarea prezenței altor persoane, a căror participare este necesară

Natura, diversitatea împrejurărilor ce caracterizează săvârşirea unei infracțiuni, multitudinea şi complexitatea aspectelor ce se impun a fi lămurite cu ocazia investigării, atribuie cercetării la fața locului caracterul unei activități de echipă.

Desfăşurarea activității presupune participarea unei echipe cu o componență echilibrată, în care să fie asigurată, atât componenta procedurală cât şi componenta operativă. Cercetarea la fața locului, ca activitate procedurală, este condusă de o persoană, care are calitatea de organ judiciar – şeful echipei va fi un polițist sau un procuror, în funcție de competența materială de cercetare a infracțiunii, ce s-a săvârşit.

În ceea ce priveşte componența echipei, trebuie subliniat că au trecut mai bine de 30 de ani, de când doctrina de specialitate a cunoscut şi a asimilat termenul de echipă complexă de cercetare la fața locului[26].

În opinia mea, echipa, în funcție de particularitățile fiecărui caz în parte, va cuprinde o grupă de specialişti, ce vor asigura partea cu caracter tehnic a activității – căutarea, revelarea, fixarea, ridicarea, examinarea la fața locului a cadavrului (dacă este necesar), a urmelor şi mijloacelor de probă – şi o grupă de anchetatori, ce, prin desfăşurarea unor activități specifice, concură la realizarea scopului activității[27]. Conlucrarea, între cele două componente ale echipei de cercetare, este necesar să tindă către perfecțiune, practica demonstrând că, efectiv, activitățile se completează reciproc, rezultatele uneia determinând efectuarea alteia, până în momentul epuizării tuturor posibilităților.

Exemplificând, se poate arăta că, bunăoară, descoperirea unor categorii de urme, cum sunt cele caracteristice cărării de urme, determină orientarea activităților anchetatorilor spre identificarea şi ascultarea de martori oculari, pe traseul parcurs de persoanele implicate în săvârşirea infracțiunii. Continuând exemplificarea, în sens invers, se poate întâmpla ca, o dată audiate persoanele vătămate, martorii oculari sau alte persoane ce cunosc date despre săvârşirea infracțiunii, să se obțină date cu privire

[26] Ca punct de reper a se vedea **C. Păloi** – Unele probleme privind cercetarea locului faptei – în „Probleme de medicină legală şi criminalistică"; Tratatul practic de criminalistică apărut în Editura Ministerului de Interne; Culegerea de referate „Şcoala românească de criminalistică"

[27] N.A. – folosind termenul de grupă, trebuie subliniat că numărul de specialişti şi de anchetatori variază de la caz la caz în funcție de natura infracțiunii, amploarea locului de cercetat, consecințele săvârşirii infracțiunii în mediul social, etc, putându-se accepta, în cazul infracțiunilor „mărunte" ca numărul să se reducă la un singur tehnician şi la un singur anchetator, existând cazuri în practică, situație ce trebuie dezavuată pentru ignoranța ei, când membrii echipei nu conlucrează efectuând activitatea pe porțiuni, uneori chiar la distanțe, în timp, de nepermis

la împrejurări de fapt, caracterizate de crearea, cu necesitate, a unor categorii de urme. De subliniat, aici, că depăşind orice viziune simplistă asupra modului de acțiune şi de conlucrare între cele două componente – fundamentale, de altfel – ale echipei de cercetare, trebuie observat că, interpretarea rezultatelor obținute trebuie să beneficieze de aportul tuturor, rezultatul constituindu-se într-un tot integrator, ce ține cont de fiecare amănunt descoperit, indiferent daca acesta se constituie într-un fragment de urmă ori într-o declarație a unui martor ocular.

Din rândul specialiştilor de la fața locului, vor face parte, în funcție de natura infracțiunii şi a locului de cercetat, tehnicieni criminalişti, medici legişti, personal cu câini de urmărire, tehnicieni auto, specialişti în probleme de protecția muncii, specialişti din diferite alte domenii, care pot concura la buna desfăşurare a activității. În ceea ce îi priveşte pe anchetatori, nu se poate vorbi despre o anumită specializare a acestora, fiind organe judiciare, ei sunt abilitați să efectueze orice activitate de anchetă, nefiind exclus ca, în funcție de vârstă, starea sau alte particularități ale persoanelor, ce intră în aria de investigare, să fie preferat unul sau altul dintre anchetatori.

În situația în care făptuitorul a fost prins şi imobilizat la fața locului sau dacă persoanele interesate o cer, la desfăşurarea cercetării la fața locului pot participa şi avocați din oficiu sau aleşi, după caz. De asemenea, potrivit dispozițiilor legale, la activitate, este necesară prezența a doi martori asistenți. Apreciez că[28], asigurarea participării acestor persoane, trebuie să se facă înainte de ajungerea la fața locului, evitându-se, astfel, irosirea de timp, posibilitatea folosirii unor martori oculari sau a unor persoane interesate în obstrucționare cercetărilor, cu interese în cauză, etc.

În condițiile unei fireşti transparențe şi comunicări cu societatea civilă şi mass-media[29] devine oportună prezența la fața locului a unei persoane specializate în P.R.[30] care să se constituie într-o veritabilă punte de comunicare între organul judiciar şi publicul larg. Şeful echipei nu se poate concentra şi este greu să manifeste diligența necesară pentru a da explicațiile necesare, el trebuie să conducă echipa, nu să piardă timp operativ pentru a da relații cu privire la ceea ce s-a întâmplat, ce activități se desfăşoară şi care sunt rezultatele. De remarcat că gestionarea problemei este importantă o reacție negativă din partea mediului putând afecta buna desfăşurare a activității de cercetare la fața locului.

[28] N.A. – în acelaşi sens **V. Becheşan, C. Pletea, I.E. Sandu** op. cit. pag. 37

[29] N.A. – este normal să se respecte dreptul cetățenilor la informare cu unele limite impuse pentru obținerea de rezultate valoroase pentru anchetă prin desfăşurarea unor activități cu privire la a căror desfăşurare trebuie păstrat un caracter inopinat, lipsa unei discreții necesare putând conduce la eşecul atât al activității cât şi al întregii anchete

[30] N.A. – public relations

5.1.3. Pregătirea mijloacelor tehnico-ştiinţifice criminalistice

Întrucât cercetarea la faţa locului are o importantă componentă tehnică, în cadrul pregătirii, o atenţie deosebită trebuie acordată mijloacelor tehnico-ştiinţifice ce vor fi folosite la faţa locului.

Odată cu dezvoltarea tehnologică, s-a constatat şi perfecţionarea dotărilor necesare desfăşurării activităţii membrilor echipei deplasaţi la faţa locului, în sensul diversificării metodelor şi mijloacelor destinate lucrului în teren. Indiferent de simplitatea sau complexitatea lor mijloacele tehnico-ştiinţifice criminalistice trebuie să răspundă unor cerinţe printre care importante apreciez a fi următoarele[31]:

∗ să răspundă exact activităţilor care se anticipează că se vor desfăşura la faţa locului;

∗ să poată fi manevrate rapid şi cu uşurinţă;

∗ să permită exploatarea cu maximă acurateţe a urmelor investigate;

∗ să permită aplicarea unor procedee de lucru sigure;

∗ să nu afecteze ori să contamineze urmele prin desfăşurarea operaţiilor specifice de căutare, descoperire, revelare, fixare, ridicare sau ambalare;

∗ să asigure conservarea adecvată a urmelor;

∗ să asigure independenţa tehnică a operaţiunilor în condiţii de teren;

∗ materialele consumabile să poată fi completate uşor pentru ciclurile de lucru următoare;

∗ să conţină instrucţiuni clare de lucru;

∗ să aibă un preţ rezonabil;

∗ să răspundă exigenţelor impuse de legislaţie;

∗ să corespundă standardelor de calitate în domeniu.

Fără a prezenta exhaustiv problematica, vor fi avute în vedere:

- Trusele criminalistice – trusa criminalistică universală, cu instrumentarul complet; trusa fotografică, cu aparate operative şi materiale fotosensibile, inclusiv dispozitive de iluminare adecvate împrejurărilor; truse criminalistice specializate, pentru identificarea substanţelor stupefiante, pentru urme biologice, pentru cercetarea incendiilor şi exploziilor, accidentelor de circulaţie sau de muncă, etc.
- Aparatură pentru înregistrări de sunet şi imagine la faţa locului;
- Aparatură diversă de detecţie – detectoare de metale, detectoare de cadavre, detectoare de substanţe explozive şi de substanţe radioactive, aparatură de

[31] Pentru detalii a se vedea şi **L. Petrică** – Materiale şi truse criminalistice moderne destinate investigării locului faptei, în Investigarea Criminalistică a Locului Faptei, lucrare apărută sub egida Asociaţiei Criminaliştilor din România, 2004, pag. 194

căutare şi examinare în radiaţii invizibile, aparatură ce foloseşte laserul, diferenţele termice sau radiaţiile nucleare, etc.

- Mijloace tehnice de identificare a persoanelor după semnalmentele corporale, în actualitate fiind programele de calculator, ce concură la întocmirea aşa-numitelor portrete robot.
- Aparatură de comunicaţii, care să permită asigurarea comunicării atât între membrii echipei, cât şi între aceştia şi unităţile de poliţie, jandarmi, pompieri, etc, alte mijloace ce pot fi folosite pentru buna desfăşurare a cercetării la faţa locului.

Toate aceste dotări se găsesc dispuse pe laboratoarele criminalistice mobile, ce se află şi în dotarea organelor judiciare din România. Pe lângă aceste mijloace, în funcţie de necesităţi, se poate apela şi la alte mijloace, mai mult sau mai puţin sofisticate, dacă, faţa de rezultatele ce se pot obţine, efortul devine oportun.

5.1.4. Luarea măsurilor de protecţie

Luarea măsurilor de protecţie implică o detaliată pregătire, anterioară prezentării la faţa locului. In funcţie de informaţiile pe care le deţine, organul de cercetare trebuie sa ia toate masurile, necesare şi suficiente, astfel încât viaţa, sănătatea sau integritatea corporală a echipei de la faţa locului să nu fie lezată sub nici o formă.

În cazul cercetărilor, care implică riscuri de ordin: chimic, fizic, biologic, radioactiv, etc., se impun anumite măsuri, cu caracter special. În spaţiile contaminate, membrii echipei se expun unor riscuri, organismul uman putând suferi o serie de leziuni. Iată câteva dintre „traseele” expunerii celor care participă în echipa de cercetare:

INHALAREA

Aerul contaminat, de la faţa locului, se poate prezenta sub mai multe combinaţii: praf, aerosoli, fum, vapori, gaze, etc. Depinzând de constituţia fizică a celui ce inhalează, iritaţia de ordin respirator ori vătămări mai grave se pot instala imediat, sau la un anumit interval de timp. Intrând în organism, acest aer viciat poate circula, prin agenţii nocivi pe care îi conţine, de-a lungul întregului corp şi cauza puternice dereglări funcţionale la nivel de: ficat, rinichi, sistemul nervos central sau inimă. Un mediu ventilat poate diminua concentraţia, cu efecte distructive, a acestui tip de aer. În cazurile extreme, este recomandat ca, echipa de cercetare de la fata locului, să poarte aparate speciale de protecţie a aparatului respirator – măşti de gaze care, în stare bună, pot filtra la nivel mulţumitor particulele nocive .

CONTACTUL CU EPIDERMA

Epiderma poate fi foarte uşor afectată. Consecința expunerii organismului la un aer contaminat poate fi materializată printr-o iritație sau chiar o alterare a țesutului dermic, la punctul de contact cu agentul vulnerant. În funcție de concentrația aerului şi timpul de expunere, pot apărea: iritații puternice, înroşiri, arsuri etc. Efecte mai grave ca: amețeala, crize de ficat sau rinichi, şocuri, etc., îşi fac prezența, când substanțele sunt absorbite în cantitate mare, circulând prin întregul corp. Expunerea poate fi prevenită, prin utilizarea echipamentului din dotare: mânuşi potrivite unor astfel de medii nocive, ochelari speciali, ”scuturi de față”, haine de protecție etc.

INGERAREA

Ingerarea este o modalitate mai puțin întâlnită în expunerea la contaminări. Totuşi, ingerarea unui material corosiv poate crea mari daune la nivel bucal, al gâtului şi sistemului digestiv. Când se înghit substanțe chimice toxice, acestea pot fi absorbite de organism, prin intermediul stomacului sau/şi al intestinului. Pentru a preveni astfel de situații grave, este indicat ca membrii echipei de cercetare să nu aducă mâncare, lichide sau să fumeze la fața locului, bineînțeles, în cazul în care se cunoaşte că zona este contaminată şi există multiple riscuri de îmbolnăvire.

Un alt tip de protecție implică apărarea sănătății, integrității şi chiar vieții personalului implicat în cercetarea la fața locului, împotriva aparaturii cu care se lucrează. Deşi pare oarecum ciudat, unele aparate, mijloace de investigare de tehnică criminalistică, pot afecta diferite organe ale corpului uman. De exemplu, atunci când se lucrează cu ultra-violete (U.V.), laser sau/şi alte surse de lumină, ochii trebuie să fie protejați (in)direct, împotriva expunerii. De asemenea, expunerea prelungită a epidermei trebuie evitată. Ochelarii speciali de protecție – pentru sursele puternice şi foarte puternice de lumină – trebuie să fie utilizați de tot personalul din vecinătatea celor care lucrează cu asemenea surse. Nu toate razele laser sunt vizibile, aşa că, daunele ireversibile, de la nivelul aparatului ocular, pot rezulta din expunerea la lumina (in)directă, provenită de la razele reflectate. Ochelarii de protecție, împotriva efectelor negative ale acestor raze, trebuie executați după anumite standarde, densitatea optică trebuind să fie suficient de mare, astfel încât să ofere protecție împotriva maximului efect al lungimii de undă a sursei laser.

Pentru a evita aceste efecte nedorite, care pot leza efectiv sănătatea celor prezenți la cercetare, specialiştii din domeniu au găsit soluții pentru a diminua sau, chiar, anula astfel de riscuri. Iată câteva exemple în acest sens:

A) Protecția membrelor superioare:

1) Combinații având la bază Na – sunt folosite în protecția împotriva: acizilor, soluțiilor alcaline, fluidelor hidraulice, soluțiilor fotografice, derivate din petrol, etc.

2) Neoprenul[32] – oferă rezistentă la: petrol, acizi, solvenți, substanțe alcaline, baze.

3) Policlorura de vinil PVC – este rezistentă la: substanțe alcaline, petrol şi, limitat, la concentrațiile de acizi, pe baza de crom(Cr) sau sodiu(Na).

4) Latexul – este rezistentă la acizi medii, caustici, detergenți, erbicide. Latexul se va degrada dacă va fi expus la benzină sau cherosen. Când expunerea se prelungeşte în timp, căldura excesivă sau lumina solară directă va determina degradarea, făcând ca materialul mănuşilor să-şi piardă calitatea. Mânuşile, care nu au în conținut praf cu proteine reduse, au risc scăzut în declanşarea alergiilor la latex. Personalul, din echipele de cercetare, alergici la latex, poate purta mânuşi din alte materiale, cu alți constituenți.

Instrucțiuni elementare de utilizare a mânuşilor:

1. Preventiv, trebuie cercetate mânuşile, în sensul că pot apărea defecte din fabricație (ex.: rupturi). De asemenea, este indicat a fi înlăturate eventualele obiecte ascuțite, care pot afecta textura materialului, până la degradare.
2. Când se lucrează cu materiale contaminate, este indicat a se purta doua perechi de mănuşi.
3. În cazul în care mânuşile se degradează, abilitatea lor de a funcționa ca adevărate bariere devenind compromisă ,trebuie schimbate imediat.
4. Pentru a evita contaminarea zonelor de epidermă sau vestimentație neprotejate, mânuşile cu care s-a lucrat se schimbă, operându-se cu mare grijă, apucându-le de partea superioară, fiind trase uşor de pe mâini. Aceste mânuşi trebuie – obligatoriu – puse în containere, anume desemnate în acest scop, cu precizarea că nu mai pot fi refolosite.

B) Protecția ochilor

O protecție adecvată a ochilor se face cu ochelarii de protecție. Trebuie purtați când echipa de cercetare se confruntă, în teren, cu materiale biologice, chimice, radioactive etc. Scuturile de față au rol în protecție şi trebuie purtate în combinație cu ochelarii de protecție, pentru că singure, se consideră că, nu oferă o protecție adecvată.

Purtătorii de lentile de contact trebuie să utilizeze ochelarii de protecție. În cazul in care, o picătură, din substanța de la fața locului, ajunge în ochi, poate deveni extrem de dificil, dacă nu imposibil, să fie scoase aceste lentile de contact, în scopul de a iriga ochiul. Personalul care poartă ochelari de vedere, este indicat, să poarte acelaşi tip de ochelari de protecție, punându-i peste cei de vedere.

C)Protecția membrelor inferioare

Încălțămintea de protecție trebuie folosită la fața locului, când apare pericolul de vătămare a piciorului. Cauzele pot fi extrem de variate. Pentru a exemplifica, iată

[32] N.A. – o categorie specială de cauciuc

câteva cauze: mişcarea obiectelor aflate în câmpul infracțional, obiectelor ce străpung, perforează talpa încălțărilor, condițiile de electrocutare, existente în zona cercetata etc. Pantoful poate fi acoperit cu un material special, impermeabil, ce juca rolul unei bariere de netrecut, sporind considerabil gradul de siguranță.

D)Protecţia aparatului respirator

Anumite zone de consumare a infracțiunilor cum sunt: spațiile în care au fost amplasate şi detonate bombe, unde sunt diferite laboratoare clandestine, ce produc diverse produse, diverşi compuşi, pot produce: fum, noxe, care cer imperios o protecție a aparatului respirator. Protecția, în astfel de cazuri, începe cu o bună instruire a cadrelor, ce sunt trimise pentru a cerceta infracțiunea. Este necesară derularea unor programe adecvate, antrenament continuu, evaluare metodică, teste potrivite, si un program de menținere a respirației şi folosire a măştilor de gaze. Aceste aspecte sunt eminamente obligatorii pentru toți membrii echipei de la fata locului.

E)Protecția capului

În anumite situații, precum în cazurile în care este implicată folosirea de materiale explozive, când se pot crea dezechilibre structurale, ar trebui purtate aşa-numitele "coifuri de protecție".

5.1.5. Asigurarea deplasării cu operativitate a echipei de cercetare la fata locului.

Deplasarea cu operativitate a echipei la fața locului este o problemă ce, privită şi numai prin prisma pericolului distrugerii urmelor, plecarea sau/şi influențarea martorilor oculari, denaturarea poziției urmelor şi mijloacelor materiale de probă, devine deosebit de importantă. Activitatea organelor judiciare a demonstrat că, atunci când echipa de cercetare a ajuns la fața locului, într-un timp scurt, dincolo de un beneficiu de imagine, şansele de realizare a sarcinilor cercetării la fața locului au fost mult mai mari, o dată cu scurgerea timpului, acestea diminuându-se, chiar în progresie geometrică, ajungând, în multe cazuri, la minim.

5.2. Activități pregătitoare efectuate la fața locului

Aceste activități sunt menite a completa pe cele de la sediul organului judiciar şi a aduce corecțiile necesare măsurilor luate de către primii ajunşi la fața locului. Şeful echipei de cercetare are un rol hotărâtor în organizarea şi desfăşurarea acestora, de calitățile manageriale ale sale depinzând, în bună măsură, condițiile în care se va efectua activitatea propriu-zisă.

5.2.1. Verificarea modului cum s-a acționat până la sosirea echipei, dispunerea măsurilor necesare, în raport cu situația existentă la locul faptei

O dată ajunsă echipa de cercetare la fața locului, şeful echipei se informează, cu operativitate, despre:

→ modul cum s-a acționat pentru salvarea victimelor;

→ dacă mai sunt persoane care necesită prim-ajutor;

→ dacă şi cum s-a asigurat paza locului faptei;

→ modul cum s-a acționat pentru conservarea urmelor şi a mijloacelor materiale de probă;

→ dacă au fost identificați şi reținuți la fața locului făptuitorii; locul unde se găsesc; dacă au fost atacați, molestați, etc.; dacă există riscul unor asemenea acțiuni;

→ dacă există martori oculari; identitatea acestora; locul unde se află;

→ despre situația persoanelor vătămate;

→ dacă se cunoaşte întinderea pagubelor;

→ dacă, urmare, a săvârşirii infracțiunii au fost puse în pericol sau a fost împiedicată activitatea unor puncte de lucru;

→ dacă există pericol iminent de incendiu, explozie, inundații, etc.;

→ dacă au fost întrerupte căi de comunicație, dacă au fost anunțați conducătorii obiectivelor economice pe teritoriul cărora se întinde perimetrul de cercetat;

De asemenea, verifică starea de fapt şi ia măsurile necesare pentru completarea şi corectarea celor întreprinse de primii ajunşi la fața locului, evitarea oricăror pericole şi pentru crearea celor mai bune condiții în care să se efectueze cercetarea la fața locului.

Practica a evidențiat că, oricât de diligenți ar fi cei ajunşi primii la fața locului, există unele neajunsuri – determinate de o anumită lipsă de autoritate şi de efectiv în fața valului de curioşi, a persoanelor interesate în cauză, a tuturor implicațiilor şi consecințelor fiecărei stări de fapt – determinate de acțiunea lor, astfel că, o dată cu ajungerea la fața locului a echipei – trebuie avute în vedere considerente ce țin de experiența, calificarea, starea de spirit, numărul şi autoritatea membrilor echipei – corecțiile sunt necesare.

5.2.2. Determinarea modificărilor ce au survenit în aspectul inițial al locului săvârşirii infracțiunii

Pe baza informațiilor furnizate de către primii ajunşi la fața locului, se vor stabili configurația locului pe care s-a săvârşit infracțiunea, modificările şi natura acestora. Se va insista pe aspectul inițial al locului faptei, pe poziția şi aspectul

urmelor şi mijloacelor materiale de probă. În ceea ce priveşte modificările intervenite, o atenție deosebită se va acorda naturii acestor modificări şi cauzelor ce le-au generat – dacă ele au apărut ca urmare a activităților destinate să salveze victimele, să înlăture sau să limiteze acțiunea unor surse de pericol ori au avut în antecedență factori de natură subiectivă, cum ar fi acțiunea făptuitorului sau a altor persoane, ce au încercat să denatureze aspectul locului faptei, cu scopul de a îngreuna sau compromite ancheta, nepriceperea sau neatenția celor ce au luat primele măsuri.

În situația în care modificările au fost determinate de acțiunea unor persoane, se va proceda la identificarea şi audierea acestora, în ideea stabilirii acțiunilor care au determinat modificările şi dacă a fost sau nu implicată reaua- voință.

5.2.3. Delimitarea şi stabilirea metodelor de cercetare a locului faptei

În ordinea firească a lucrurilor, pentru începerea cercetării la fața locului, se impune stabilirea limitelor perimetrului ce urmează a fi cercetat şi a modului concret în care se va face aceasta.

În ceea ce priveşte limitele perimetrului, pe care echipa va desfăşura activități de căutare, revelare, fixare, ridicare, etc. a urmelor şi mijloacelor materiale de probă, problema poate deveni complexă, atunci când ar putea aparea necesitatea extinderii activităților pe teritoriul altor proprietăți[33], indiferent dacă acestea aparțin unor persoane fizice sau unor persoane juridice.

Astfel, dacă locul săvârşirii infracțiunii se restrânge la teritoriul unei singure proprietăți, nu apar probleme deosebite; dacă, însă, devine necesară extinderea cercetărilor pe teritoriul mai multor proprietăți, trebuie manifestată precauție, organul judiciar fiind chemat să asigure un echilibru între drept şi abuz de drept. Atunci când în cauză se pune problema desfăşurării activității de cercetare la fața locului, pe teritoriul domiciliilor mai multor persoane fizice ori, în situația persoanelor juridice, când perimetrul de cercetat înglobează locații ale mai multor persoane juridice, se poate extinde locul de cercetat încât să înglobeze mai multe astfel de locuri ? – pe considerentul necesității efectuării unei cercetări complete, care să epuizeze toate posibilitățile de găsire a unor urme sau mijloace materiale de probă care să intereseze cauza. În măsura în care aceasta poate fi acceptată, care sunt criteriile pe baza cărora organul judiciar poate să extindă locul de cercetat la proprietățile altor persoane ?

Acceptând necesitatea unei soluții constructive, aplicabile în practica organelor judiciare, apreciez ca oportună exprimarea următorului punct de vedere: ori de câte ori există o legătură directă şi evidentă între săvârşirea unei infracțiuni şi

[33] N.A. – a se vedea observațiile pertinente de la supra 1

perimetrul uneia sau a mai multor proprietăți,[34] cercetarea la fața locului va fi extinsă, în mod necesar şi la aceste proprietăți, fără să se pună problema unui abuz.

Soluția poate fi supusă unor critici, putând exista suspiciuni legate de posibilitatea unor înscenări sau provocări, de natură a crea ceea ce am numit „legătură directă şi evidentă", având drept consecință încălcarea abuzivă a drepturilor şi libertăților fundamentale, ce țin de persoana fizică, precum şi a optimei funcționări a activității ce caracterizează existența unei persoane juridice, cu consecința obiectualizării în pierderi economice, generate de suspendarea temporară a proceselor tehnologice, concurență neloială, etc. Desigur, în aceste condiții, ceea ce este evident, trebuie acceptat ca atare, orice înscenare sau provocare este, în fapt, un abuz ce trebuie analizat şi, evident, cercetat penal, ca abuz. Aici se poate pune în discuție doar conduita onestă, caracterizată de profesionalism al organului judiciar ce, în dorința de a obține cât mai mult pentru anchetă, este tentat, s-ar putea aprecia, instinctual, să extindă locul de cercetat cât mai mult, chiar, poate, mai mult decât este nevoie, nimeni neputând cunoaşte, aprioric, limitele perimetrului în care pot fi găsite urme şi mijloace materiale de probă.

În acest context, trebuie subliniat că, stabilirea legăturii „directe şi evidente" între săvârşirea unei infracțiuni şi una sau mai multe proprietăți, este condiționată de logica juridică şi de modul de interpretare a informațiilor culese la locul săvârşirii infracțiunii, indiferent dacă aceste informații provin din descoperirea unor anumite urme sau mijloace de probă, ori din declarațiile unor persoane – persoane vătămate, martori oculari, făptuitori, etc. De asemenea, privind lucrurile scrupulos, apreciem că, legătura în discuție, mai este condiționată de natura infracțiunii sau, posibil, infracțiunilor săvârşite, precum şi de configurația locului care se cercetează.

Coroborând cele patru elemente:

1. logica juridică,
2. interpretarea informațiilor,
3. natura infracțiunii săvârşite
4. configurația locului de cercetat,

consider că, se poate lua, argumentat profesional, decizia de a extinde sau nu cercetarea la fața locului la una sau alta dintre proprietățile învecinate. Desigur vecinătatea proprietăților care pot fi incluse în perimetrul de cercetat poate conține un anumit grad de relativitate, în sensul că acestea nu se învecinează de fiecare dată – să spunem direct – cu locul unde s-a descoperit starea de fapt care a generat începerea cercetării la fața locului, putând exista situații când cercetarea se extinde la unele proprietăți care se găsesc chiar la zeci de metri distanță. O soluție pentru a câştiga în obiectivitate ar putea fi adoptarea unui regim comun pentru desfăşurarea cercetării la

[34] N.A. – va fi folosit termenul în continuare cu înțeles de domiciliu al unei persoane fizice sau de loc unde îşi desfăşoară activitatea, în tot sau în parte, o persoană juridică.

fața locului şi percheziției – cele două activități având în comun ceea ce ține de esența fiecăreia dintre ele: căutarea în anumite spații care sunt ocrotite de norme juridice speciale ce au în vedere valori sociale precum inviolabilitatea domiciliului, dreptul la intimitate, la desfăşurarea unor activități social-economice fără implicarea abuzivă a autorităților publice, etc. astfel dispunerea acestora ar putea să se facă doar de către un magistrat pe baza unei autorizații speciale care să se elibereze în condiții de natură a exclude arbitrarul, provocarea şi abuzul.

Concluzionând, cu privire la limitele perimetrului de cercetat, acesta trebuie să fie cât mai vast, cu limitele arătate, astfel încât să se epuizeze toate posibilitățile de descoperire a unor urme sau mijloace materiale de probă, care să intereseze ancheta.

O dată stabilit perimetrul, se vor lua măsurile necesare pentru paza acestuia, astfel încât să se evite orice posibilitate de modificare accidentală sau interesată a locului de cercetat şi să se asigure desfăşurarea, în condiții de deplină siguranță pentru participanți, a cercetării la fața locului. Tot aici, mai trebuie observat că, stabilirea limitelor perimetrului de cercetat, nu trebuie să aibă un caracter absolut deoarece, o dată cu desfăşurarea activității, datorită interpretării datelor obținute, este posibil să se constate că locul de cercetat trebuie extins într-o direcție sau alta.

În ceea ce priveşte metodele concrete de cercetare a locului faptei, doctrina criminalistică[35], confirmată de practica organelor judiciare, recomandă ca, metoda de cercetare aleasă, să țină cont de natura faptei, de configurația locului de cercetat, urmările produse şi de dispunerea urmelor şi mijloacelor materiale de probă. Astfel, se dau ca exemple, începerea cercetării la fața locului de la exterior spre interior, pe sectoare delimitate, prin repere naturale ori stabilite de şeful echipei, de-a lungul pereților, în sensul acelor de ceasornic sau invers, etc.

Consider ca demnă de subliniat o clasificare a metodelor de cercetare la fața locului, prezentată în doctrină[36], ce face referire la o metodă subiectivă, o metodă obiectivă şi la una mixtă sau combinată.

Astfel, metoda subiectivă este caracterizată prin aceea că, echipa de cercetare procedează la căutarea, descoperirea, relevarea, fixarea şi ridicare urmelor şi mijloacelor materiale de probă, urmând cât mai fidel traseul parcurs de făptuitor din momentul pătrunderii în câmpul infracțional şi până la părăsirea acestuia. Această metodă are avantajul că, se pot obține rapid unele date şi indicii, ce pot canaliza cercetările, pentru identificarea urgentă a făptuitorilor, recuperarea prejudiciului, etc. Are dezavantajul unei anumite superficialități, locul faptei neputând fi examinat sistematic şi detaliat.

[35] N.A. – a se vedea, ca exemplu, **V. Berchesan, C. Pletea , I.E. Sandu** op. cit. pag 41
[36] **Lupu Coman** – Aspecte privind cercetarea la fața locului în infracțiunile de omor, Ministerul de Interne 1975, pag 55-56

Metoda obiectivă constă în examinarea locului faptei într-o anumită ordine, făcându-se abstracție de modul şi succesiunea acțiunilor presupuse a fi fost desfăşurate de făptuitor în câmpul infracțiunii. Deşi presupune un volum de timp şi implicarea unui personal mai numeros, metoda are avantajul că permite o examinare amănunțită a locului, permițând descoperirea tuturor urmelor ce au legătură cu cauza.

Metoda mixtă sau combinată impune ca, pe parcursul cercetării, să fie folosită atât metoda subiectivă cât şi metoda obiectivă, alternându-se cele două metode, în raport de particularitățile cauzei şi diferitele momente ale cercetării.

Indiferent de metoda aleasă, optimul presupune examinarea sistematică, multilaterală şi obiectivă a locului săvârşirii infracțiunii.

5.2.4. Stabilirea sarcinilor pentru fiecare membru al echipei

Cronologic, ultima înaintea începerii efective a cercetării la fața locului, este activitatea pregătitoare care pune cel mai mult în valoare capacitatea managerială a şefului echipei. Există o situație de fapt, personal specializat, resurse materiale şi un scop. Stabilirea modului în care sunt puse cel mai bine în valoare resursele, raportat la condițiile situației specifice pentru atingerea scopului, cade în sarcina acestei persoane.

General valabil este faptul că şeful echipei de cercetare este o persoană ce are calitatea de organ judiciar competent a efectua activitatea. El poartă, în principal, răspunderea pentru întreaga desfăşurare a activității, atât sub aspectul respectării legalității, drepturilor persoanelor participante, cadrului procedural, etc., cât şi sub aspectul diligenței ce se depune pentru realizarea scopurilor cercetării la fața locului.

Modul concret în care sunt repartizate sarcinile membrilor echipei este guvernat de considerente precum: pregătirea şi specializarea personalului, calitățile şi interesele fiecărui membru, experiența şi concepția privind gestionarea situațiilor de criză, relațiile dintre membri, starea de sănătate a acestora, alți factori de natură psihosomatică, ce pot influența comportamentul membrilor, etc. Oricum, va trebui să se urmărească cele două planuri acționale, cu caracter fundamental, ce sunt specifice cercetării la fața locului[37] – cel preponderent tehnic şi cel al activității anchetatorilor – fără să fie afectat caracterul unitar al activității.

De subliniat, la finalul observațiilor legate de stabilirea sarcinilor, este că cercetarea la fața locului, activitate ce poate fi efectuată numai în echipă, presupune o conducere unică, indiferent dacă din echipă fac parte persoane ce provin din instituții diferite[38]. Membrii echipei trebuie să conlucreze fără rezerve, pe toate planurile,

[37] N.A. –vezi supra 1

[38] N.A. – noțiuni precum „conducere unică”, „conlucrarea fără rezerve între membrii echipei”, „informarea permanentă a şefului echipei” sunt subliniate şi apreciate în mod şi de **E. Stancu** în op cit pag 17

fiecare membru putând participa la realizarea sarcinilor activității, nu în mod individual şi exclusiv, ci, participând cu rezultatele proprii, la fluxul informațional permanent, ce trebuie centralizat şi orientat de către şeful echipei – nimeni nu a putut şi nu va putea să rezolve problemele complexe ale cercetării la fața locului singur, aflarea adevărului neputând fi asigurată decât prin efortul conjugat al fiecărui membru, în cadrul echipei.

Detaliind puțin subiectul, iată câteva exemple în acest sens, pentru a "ilustra" mai bine rolul acestei activități, în bunul mers al anchetei.

Este foarte clar că, pentru a spori gradul de rigurozitate în desfăşurarea activității, este necesar a se organiza, gândi obiectiv, planurile de acțiune. Demn de luat în seamă este delimitarea atribuțiilor fiecărui membru al echipei. Această „diviziune a muncii" creşte randamentul muncii desfăşurate, asigurând – simultan – înaltul grad de profesionalism cu care sunt tratate operațiunile de cercetare. Iată, cum ar putea arăta, pentru unii dintre membrii echipei, într-un scenariu criminalistic, o astfel de distribuire:

ŞEFUL ECHIPEI

1) Trebuie să preia controlul, asigurând siguranța personalului din subordine şi securitatea locului consumării infracțiunii. De asemenea, este esențial să ia măsurile necesare, pentru a asigura echipamentul de protecție adecvat pentru membrii echipei, urmărind, în acelaşi timp, respectarea recomandărilor standard pentru a-i proteja împotriva factorilor de risc, care ar putea fi prezenți în sânge sau în oricare alt fluid din corpul uman, cercetat la fața locului.

2) Organizează, împreună cu medicul legist, verificarea stării victimelor, iar în caz de necesitate, dispune măsuri adecvate pentru acordarea primului ajutor medical şi pentru transportarea acestora la cea mai apropiată unitate spitalicească, dacă aceste măsuri nu au fost luate anterior.

3) Ia măsuri pentru a interzice pătrunderea la locul săvârşirii infracțiunii, pe timpul desfăşurării activității, a oricăror persoane, indiferent de calitate, funcție sau grad, care nu au sarcini în legătură cu cercetarea la fața locului sau cu salvarea victimelor.

4) Asigură relația cu mass-media sau desemnează un membru al echipei pentru aceasta.

5) Este indicat să conducă o inspecție inițială – în vederea unei cercetări preliminare, pentru evaluarea eventualelor urme si necesități de dotare ori de participare a unor alte categorii de specialişti decât cei care fac parte deja din echipă, pregătind cu această ocazie o descriere preliminară a locului, ca bază de plecare în argumentarea măsurilor ce vor fi dispuse şi pentru redactarea procesului- verbal, atunci când se va pune problema fixării rezultatelor cercetării la fața locului.

6) Examinează, împreună cu medicul legist, victimele;

7) Dispune măsuri de identificare a cadavrelor pe baza semnalmentelor, obiectelor, documentelor şi îmbrăcămintei găsite asupra acestora; dispune efectuarea de investigații în zonă şi efectuarea de prezentări pentru recunoaştere a cadavrului toaletat şi a obiectelor.

8) Determină modul de cercetare şi sarcinile – adecvate şi oportune – pentru fiecare membru al echipei.

9) Asigură schimbul de informații între cei care caută/cercetează şi cei care investighează (tehnicieni criminalişti-anchetatori).

10) Colaborează cu alte formațiuni, impunând un spirit cooperant.

11) Asigură provizii şi echipament pentru echipă, în cazurile în care se impune aceasta activitate.

12) Reevaluează continuu eficiența cercetării, pe tot parcursul activității.

13) Coordonează activitatea de întocmire a procesului-verbal de cercetare la fața locului.

14) Părăseşte locul la finalizarea cercetării, inventariind operațiunile care s-au succedat în intervalul: sosirea echipei la fața locului – plecarea echipei de la fața locului.

SPECIALIŞTII CRIMINALIŞTI

1. Efectuează activități de căutare, descoperire, revelare, fixare, ridicare, ambalare, etc., a urmelor şi mijloacelor materiale de probă – cadrul general.
2. Pătrund, împreună cu şeful echipei de cercetare, în câmpul infracțiunii şi marchează drumul de acces pentru medicul legist, conductorul câinelui de urmărire, ceilalți membri ai echipei, martori asistenți şi persoanele participante;
3. Descriu urmele şi mijloacele materiale de probă, locul unde au fost găsite, metodele şi mijloacele folosite pentru căutare, descoperire, revelare, fixare, ridicare, ambalare;
4. Semnează şi datează urmele şi mijloacele materiale de probă, ținând evidența acestora;
5. Ridică şi ambalează urmele – în mod adecvat – pentru a le păstra integritatea materială, pe timpul transportului;
6. Utilizează echipament de protecție (ex.: mănuşi chirurgicale) şi metode adecvate, atunci când se cercetează urme ce pot produce infectarea (ex.: sânge);
7. Efectuează înregistrări de sunet şi imagine ale întregii zone, înainte de a se intra în perimetrul de cercetat – înregistrări de orientare ale locului săvârşirii infracțiunii;
8. Efectuează înregistrări de sunet şi imagine, având ca obiect victimele, mulțimea adunată la fața locului şi vehiculele care se află în zonă;
9. Efectuează înregistrări de sunet şi imagine ale activităților de căutare, descoperire, revelare, fixare, ridicare, ambalare, etc., a urmelor şi mijloacelor

materiale de probă, ale tuturor activităților ce se desfăşoară la faţa locului, în funcție de specificul cauzei;

10. Efectuează înregistrări ale imaginii urmelor şi mijloacelor materiale de probă în momentul descoperirii, înainte de a fi ridicate şi după ce au fost ridicate, înainte de a fi expertizate;

11. Efectuează alte înregistrări de sunet şi imagine, ce pot deveni importante pentru anchetă;

12. Interpretează, din punct de vedere ştiinţific, alături de ceilalți membri ai echipei – în funcție de competențele profesionale ale fiecăruia – urmele şi mijloacele materiale de probă descoperite la faţa locului, în scopul refacerii tabloului infracțiunii şi al obținerii cât mai multor date despre făptuitori;

13. Prin constatările făcute, se pronunță cu privire la originea şi modul de creare a unor urme, pronunțându-se cu privire la calitățile şi posibilitățile de valorificare a lor, prin expertize;

14. Urmăresc folosirea terminologiei criminalistice adecvate pentru consemnarea corespunzătoare în procesul-verbal de cercetare la faţa locului, a stărilor de fapt şi a urmelor existente;

15. Întocmesc schița locului faptei, stabilind pe schiță urmele importante;

16. Realizează măsurătorile de la locul faptei.

În funcție de caracteristicile situației de la faţa locului, întinderea şi complexitatea acesteia, se poate dispune o divizare mai accentuată a sarcinilor; astfel, unii dintre specialiştii criminalişti vor putea fi angrenați doar în activități de căutare, descoperire, revelare şi examinare a urmelor şi mijloacelor materiale de probă sau doar a anumitor categorii de urme ori numai în activități de fixare a rezultatelor cercetării la faţa locului prin înregistrări de sunet şi imagine. Ideal, probabil, ar fi ca să se opteze pentru o specializare strictă a specialiştilor, astfel încât fiecare să efectueze doar activitățile calificate, pentru care sunt special pregătiți. Realitatea, însă, impune ca specialiştii criminalişti să aibă o pregătire cât mai vastă, astfel încât să se poată adapta cu uşurință la solicitările situației din teren.

ALȚI SPECIALIŞTI

Unele cazuri, prin complexitatea lor, necesită formarea unor echipe complexe, în sensul participării la cercetarea la faţa locului a unor specialişti din domenii diverse. La desemnarea acestora, se iau în considerare următoarele aspecte:

◊ Competență profesională, disponibilitate pentru lucru, într-o echipă eterogenă complexă.

◊ Încrederea, pe care o pot avea ceilalți membri ai echipei, în persoana şi rezultatele muncii acestora.

◊ Abilitatea expertului de a acționa la locul faptei, după normele procedurale legale.

Specialiştii, la serviciile cărora se poate apela, pot fi, în funcție de caz: medici legişti, antropologi, biologi, stomatologi, specialişti în explozibil, ingineri de diferite specialități, conductori ai diferitelor animale, ce se folosesc în practica curentă, pentru prelucrarea urmei de miros şi identificarea, pe această bază, a persoanelor suspecte, drogurilor, explozibili, etc.

Astfel, medicul legist, va examina cadavrul şi va efectua toaleta acestuia, în colaborare cu specialistul criminalist, cercetează obiectele purtătoare de urme, îmbrăcămintea, încălțămintea şi obiectele personale ale victimei, în vederea stabilirii legăturii acestora cu leziunile constatate. De asemenea, pentru continuarea investigării de specialitate, medicul legist este sprijinit de conducătorul echipei de cercetare, pentru ridicarea, transportarea cadavrului la laboratorul de unde urmează să se efectueze constatarea medico-legală..

Agentul de poliție, conductor al câinelui de urmărire, va pătrunde pe drumul care i-a fost indicat la locul săvârşirii infracțiunii, în vederea preluării şi prelucrării urmei de miros; va parcurge cu câinele de urmărire traseul de prelucrare a urmei de miros, pentru descoperirea şi ridicarea de obiecte ascunse ori abandonate, fiind, după caz, însoțit de un membru al echipei de cercetare; va informa conducătorul echipei despre situația unor urme găsite sau a unor obiecte, în vederea extinderii cercetării criminalistice; va întocmi procesul-verbal de folosire a câinelui de urmărire şi a schiței traseului parcurs de acesta.

ANCHETATORII

Membrii echipei, cu sarcini de investigație şi cercetare, vor desfăşura activități precum:

1) identifică martorii oculari şi făptuitorii;

2) efectuează investigații printre rude, vecini sau alte persoane care au cunoscut sau au avut relații cu victima, cu privire la starea sănătății, obiceiurile şi modul de viață ale acesteia, relațiile sale cu alte persoane;

3) verifică activitatea persoanelor suspecte, care ar fi putut săvârşi fapta, îndeosebi modul în care şi-au petrecut timpul în perioada critică, corespunzătoare cu perioada în care s-a săvârşit fapta;

4) întocmesc o evidență cu persoanele care au avut acces în câmpul infracțiunii şi care ar fi putut crea modificări în configurația acestuia;

5) participă la acțiuni de căutare în diverse locuri, în scopul găsirii unor obiecte purtătoare de urme sau corpuri delicte;

6) efectuează, în funcție de necesități, audieri, confruntări, percheziții, recunoaşteri din grup de persoane şi obiecte, etc., întocmind actele procedurale prevăzute de lege;

7) culeg informații în legătură cu fapta săvârşită, persoanele, valorile şi obiectele implicate, alte elemente de natură a ajuta la lămurirea tuturor împrejurărilor, ce caracterizează săvârşirea infracțiunii.

6. Desfăşurarea cercetării la faţa locului

Pentru a da un caracter complet demersului ştiinţific, am considerat oportun să tratez problematica desfăşurării cercetării la faţa locului în două secţiuni – una în care să fie analizate reguli cu caracter general, pe care le consider de o importanţă deosebită, a doua urmând să aibă ca obiect desfăşurarea efectivă a activităţii.

6.1. Reguli tactice, cu caracter general, ce guvernează desfăşurarea cercetării la faţa locului

Pentru ca efectuarea cercetării la faţa locului să conducă la realizarea sarcinilor ce o impun, pe lângă o pregătire atentă şi conştiincioasă[39], mai este necesară şi respectarea unor reguli tactice cu caracter general, aplicabile, indiferent de condiţiile concrete, în care se desfăşoară activitatea ori de natura infracţiunilor săvârşite[40]. Astfel, apreciez că cercetarea la faţa locului trebuie să fie efectuată în mod complet, detaliat, obiectiv şi organizat şi că, pe timpul desfăşurării acesteia, trebuie acordată o atenţie deosebită observării, interpretării şi exploatării, în interesul anchetei, a prezenţei şi comportamentului din timpul desfăşurării activităţii, a persoanelor implicate în săvârşirea infracţiunii.

6.1.1. Cercetarea la faţa locului se efectuează în mod complet şi detaliat

Această regulă presupune ca cercetarea la faţa locului să fie extinsă[41] la nivelul unor limite teritoriale, care să înglobeze orice porţiune de teren ce are legătură cu săvârşirea infracţiunii. În aceeaşi ordine de idei, activitatea trebuie continuată, chiar dacă pe parcurs au fost descoperite urme şi mijloace materiale de probă[42], cu privire la care s-ar putea emite opinia că ar fi suficiente pentru a dovedi fapta săvârşită şi vinovăţia făptuitorului.

Mai mult, această regulă tactică[43] exprimă un deziderat, potrivit căruia, cu ocazia cercetării la faţa locului, trebuie căutate, ridicate, şi fixate în vederea examinării, toate urmele şi mijloacele materiale de probă aflate într-un raport sau altul cu fapta săvârşită, astfel încât nici un aspect, având legătură cu infracţiunea

[39] **E. Stancu** op. cit. pag. 14
[40] N.A. – pentru dezvoltarea unor puncte de vedere pertinente, a se vedea şi opiniile prezentate de **E. Stancu** în op. cit. pag. 14-19
[41] N.A. – cu limitările arătate în supra 5
[42] **A. Ciopraga** op. cit. pag. 62
[43] N.A. – printre primii care au subliniat acest aspect a fost **Ion Anghelescu** în "Rolul cercetării la faţa locului în descoperirea şi valorificarea urmelor" – Probleme de criminalistică şi criminologie nr. 3-4 pag 53-57

comisă sau cu făptuitorul acesteia, să nu fie ignorat, să nu rămână în afara cercetărilor. Se impun scrupulozitate şi insistenţă până la detaliu, deoarece, având în vedere caracterul iniţial al acestei activităţi, nu se poate opera o selecţie, nimeni nu trebuie să-şi permită a cataloga ca importante sau neimportante anumite urme şi mijloace materiale de probă. Stabilirea, pentru fiecare dintre acestea a raportului cu fapta săvârşită, poate fi făcută doar ulterior, în procesul complex al investigaţiei criminalistice, determinant fiind modul de elaborare şi verificare a versiunilor pentru fiecare aspect important, ce caracterizează modul de săvârşire a infracţiunilor. Trebuie subliniat, aici, că manifestarea de ignoranţă şi uşurinţă, în abordarea acestor aspecte, incumbă un risc deosebit – astfel se poate ca urme sau mijloace materiale de probă, declarate ca neimportante, să fie tratate cu neglijenţă, să nu fie ridicate sau să le fie modificat aspectul iar, ulterior, în mod intempestiv, să fie demonstrată utilitatea lor, ignoranţă ce poate conduce direct şi sigur la compromiterea întregii anchete.

Desigur, ceea ce am arătat nu este nici simplu şi nici uşor, problema trebuind să fie analizată, ţinând cont de cel puţin două împrejurări[44].

Astfel, pe de o parte, trebuie observat că este riscant a te pronunţa, în mod determinant, în legătură cu care modificări, raportat la aspectul iniţial al locului faptei, reprezintă o consecinţă a infracţiunii comise; este deosebit de delicat a te pronunţa, în condiţiile de presiune specifice activităţii, cu privire la caracterul intrinsec sau extrinsec al unor modificări constatate la faţa locului, cu referire la fapta săvârşită.

Pe de altă parte, nu trebuie neglijat că, organul judiciar, cu ocazia efectuării cercetării la faţa locului poate descoperi urme şi mijloace materiale de probă, de o diversitate extremă. Într-o atare situaţie, fixarea tuturor ar dăuna, atât pentru faptul că ar presupune consumul unui volum mare de muncă şi de materiale, cât şi, deoarece, în multitudinea detaliilor – ce în mod firesc trebuie consemnate în procesul- verbal de cercetare la faţa locului – s-ar putea pierde tocmai aspectele cele mai importante pentru cauză. La acestea, s-ar putea adăuga oricând aspecte legate de persoana celor care desfăşoară activitatea – starea fizică şi psihică, gradul de concentrare, anumite legături cu persoane interesate în cauză, alte probleme cu conţinut stresant, etc.

Rezolvarea problemei, pe lângă faptul că solicită experienţă, tact şi, de ce nu, fler, în primul rând, din partea şefului echipei, este condiţionată de natura faptei săvârşite, condiţiile obiective, în care s-a comis şi explicaţiile, bazate pe logica şi psihologia judiciară, obiectiv posibile, ce pot fi date stării de fapt, cu care vine în contact echipa de cercetare. Este necesar a se sublinia efortul intelectual intens, pe care îl presupune cercetarea la faţa locului, canalizat pe interpretarea existenţei şi caracteristicilor fiecărei urme sau mijloc material de probă, în sistemul de referinţă spaţio-temporal, în care se desfăşoară activitatea.

[44] N.A. – aspect subliniat şi de **A. Ciopraga** ce citează surse poloneze şi ruseşti în op. cit. pag. 62-63

Concluzionând, este bine să fie scoasă în evidență o observație desprinsă din practica efectuării acestor activități: mai bine, să se cerceteze urme şi mijloace materiale de probă, cu privire la care, mai târziu, se va stabili că au legătură cu cauza, decât să se omită ceva, care, în funcție de evoluția anchetei, s-ar fi putut dovedi util.

Activitatea practică a evidențiat şi pericolul abordării cu ignoranță a cercetării la fața locului, situație în care, membrii echipei, după căutări sumare, fiind impresionați de aparența unor stări de fapt, sunt tentați să se demobilizeze, să abandoneze cercetarea, catalogând situația ca fiind în afara oricărei posibilități de a implica săvârşirea vreunei infracțiuni. De asemenea, se mai poate întâmpla ca, fără prea multe eforturi, să fie descoperite urme şi mijloace de probă, iar acestea să fie considerate, aprioric, suficiente pentru a identifica făptuitorii şi aproba săvârşirea infracțiunii de către aceştia. Este o mare greşeală ca, cercetarea la fața locului să fie întreruptă, ca echipa să se mulțumească cu ceea ce a fost găsit la prima vedere. Cu cât mai multe „amănunte", cu atât mai bine; acestea vor confirma şi vor întări convingerea că fapta a fost săvârşită, aşa cum rezultă din anchetă.

Tot aici, este cazul să observ că activitatea de cercetare la fața locului, dincolo de toate reperele administrative, ce afectează programul şi îndatoririle membrilor echipei[45], nu trebuie limitată în timp. Specificul şi particularitățile concrete, ale fiecărui caz în parte, impun un anumit interval de timp ca necesar, pentru efectuarea în bune condiții a cercetării la fața locului şi nimeni nu trebuie să impună efectuarea activității, într-un timp dinainte stabilit.

Lucrul în grabă, sub presiunea unor activități ce trebuie derulate imediat după terminarea cercetării la fața locului, determină superficialitate, formularea unor concluzii pripite, tratarea cu indiferență ori trecerea cu uşurință peste unele stări de fapt, ce prezintă interes pentru anchetă[46].

Desfăşurarea cercetării la fața locului trebuie guvernată de operativitate, nu pot fi acceptate graba dar nici irosirea timpului, discuții sau alte activități, care să exceadă scopului cercetării, care să dobândească ambiguitate, la limita dintre interesul anchetei şi alte interese străine acesteia, dintre drept şi abuz de drept.

6.1.2. Cercetarea la fața locului trebuie efectuată în mod obiectiv şi organizat

Obiectivitatea constituie un principiu, ce guvernează întreaga activitate a organelor judiciare. Consider necesar, aici, să fac câteva sublinieri, deoarece cercetarea la fața locului prezintă anumite particularități ce impun ca cei care o

[45] N.A. – modificarea Codului de Procedură Penală prin Legea 281/2003, consfințește la art. 3 alin.5 teza a 2-a, faptul că lucrătorii de poliție judiciară nu pot primi de la organele ierarhic superioare nici o altă însărcinare, în afara unor situații şi evenimente excepționale sau în realizarea sarcinilor de pregătire şi perfecționare profesională

[46] Colectiv în Tratat Practic de Criminalistică, vol. I, Edit M.I. 1976, pag. 422

efectuează să adopte o atitudine, de natură a exclude orice pornire subiectivă, orice idee preconceputǎ.

Doctrina, ca de altfel, şi practica organelor judiciare, scot în evidenţă anumite neajunsuri în desfăşurarea activităţii, generate de apariţia unei versiuni, ce este consecinţa acţiunii unor elemente cu conţinut subiectiv; asemănarea unor elemente de fapt, ce caracterizează aspectul şi starea locului săvârşirii infracţiunii de elemente constatate şi, cu prilejul altor activităţi de cercetare la faţa locului; elemente cu valoare îndoielnică pentru anchetă cărora, datorită descoperii lor la începutul activităţii, li se supraestimează importanţa; interese vizibile în cauză, legate de persoane, faţă de care membrii echipei manifestă atitudini de stimă, repulsie, apreciere, dezaprobare, etc; ignoranţă, pe fondul tendinţei de a găsi soluţia ce implică cât mai puţin efort, cât mai puţine riscuri şi, evident, cât mai puţin timp[47].

Apariţia unei versiuni, căreia i se acordă o vocaţie dominantă, este explicabilă, putând fi acceptată, chiar ca firească, prin tendinţa oricărui profesionist de a da o soluţie, pe o ipoteză, în care îşi desfăşoară activitatea, cât mai repede, totul devenind, până la urmă, o problemă de fler, capacitate, prestanţă sau orgoliu profesional. Ceea ce devine periculos, nu este faptul că se acordă o mare importanţă acestei versiuni, ci faptul că, de foarte multe ori, întreaga cercetare este subordonată dezvoltării acestei versiuni, blocându-se orice altă alternativă. În aceste condiţii, cercetarea la faţa locului capătă un caracter unilateral, existând riscul, în cazul neconfirmării versiunii prematur acceptate, pierderii unor urme şi mijloace materiale de probă considerate, iniţial, nerelevante dar cu un potenţial real în cauză.

Consider că, organul judiciar, odată deplasat la faţa locului, începând cercetarea la faţa locului, trebuie să evite orice idee preconceputǎ, orice tendinţă de a da faptei o anumită încadrare juridică, trebuie să treacă de aspectul aparent al lucrurilor, cele care sunt cu adevărat importante, fiind doar faptele, a căror desfăşurare poate fi probată, starea de fapt reală, descoperită la faţa locului.

Obiectivitatea, cu care trebuie să se desfăşoare cercetarea la faţa locului, trebuie analizată, în raport şi cu celelalte repere ale regulilor tactice, ce guvernează activitatea, pentru că, a efectua obiectiv cercetarea la faţa locului, presupune ca, aceasta să fie efectuată complet, să fie efectuată detaliat şi, bineînţeles, organizat.

Organizarea cercetării la faţa locului oferă un caracter planificat activităţii, de natură să permită utilizarea optimă a resurselor – în condiţiile concrete, date de natura faptei săvârşite limitele teritoriale asupra cărora se va extinde cercetarea, natura urmelor existente la faţa locului, etc. – trebuie privită sub un dublu aspect[48]:

---

[47] N.A. – consideraţiile legate de cauzele ce influenţează conduita obiectivă în ancheta penală pot fi dezvoltate într-un studiu independent, în cadrul acestei secţiuni nu am făcut decât să subliniez problema şi să exemplific unele dinte cauzele care pot influenţa comportamentul membrilor echipei ce efectuează cercetarea la faţa locului.

[48] **E. Stancu** – op. cit. pag. 17

- În primul rând, trebuie observat că, organizarea cercetării la fața locului presupune ca, fiecare membru al echipei, să aibă repartizate sarcini concrete şi precise, potrivit specializării sale – aceste sarcini urmând a fi asumate şi rezolvate integral cât mai operativ posibil.
- În al doilea rând, se impune organizarea desfăşurării activităților la fața locului, într-o ordine bine stabilită, pe criterii judicios ştiințifice. Această ordine nu trebuie să fie acceptată în mod rigid, desfăşurarea activităților trebuind privită în sens dinamic, între acestea neputând fi vorba despre nişte limite apriorice, ci de o întrepătrundere, ce exclude elementul haotic, în scopul rezolvării, în cât mai bune condiții, a sarcinilor cercetării la fața locului.

6.1.3. Observarea, interpretarea şi exploatarea în interesul anchetei a prezenței şi comportamentului din timpul desfăşurării activității a persoanelor implicate în săvârşirea infracțiunii

Prezența, în timpul efectuării cercetării la fața locului, a persoanelor implicate în săvârşirea infracțiunii, constituie, înainte de toate, o preocupare a echipei, ancheta fiind interesată în a beneficia de prezența şi participarea la activitate a făptuitorilor, persoanelor vătămate şi martorilor oculari[49]. Dincolo de aceasta, din diverse considerente, persoanele arătate sunt interesate, dacă nu în a participa, cel puțin, în a fi prezente şi a cunoaşte cât mai multe despre activitățile desfăşurate şi rezultatele obținute.

În ceea ce priveşte făptuitorii, trebuie distinse două situații:

→ una, caracterizată de faptul că identitatea acestora nu este cunoscută echipei, ce desfăşoară cercetarea la fața locului;

→ cea de a doua, în care identitatea este cunoscută, făptuitorii sunt identificați, legitimați, percheziționați corporal, ascultați şi izolați de restul persoanelor prezente la fața locului.

În prima situație, trebuie acceptat că, indiferent de situația lor concretă, făptuitorii sunt interesați în a cunoaşte modul cum se desfăşoară cercetarea şi de a influența, pe cât posibil, rezultatele, în sensul inducerii în eroare a anchetatorilor, sugerarea de piste greşite, în vederea sustragerii lor de la răspunderea penală. Ei intră în rândul curioşilor, devenind „oameni de bine" ce încearcă să ajute, cu ce pot, activitatea desfăşurată de către echipă, ori stau în apropriere, creându-şi, în mod ingenios, puncte de observare, din care urmăresc, cu atenție, eforturile echipei. Pot fi

[49] N.A. – am introdus în cadrul demersului ştiințific martorii oculari în categoria persoanelor implicate în săvârşirea infracțiunii acceptând că aceştia, prin simpla lor prezență, au putut influența, într-un fel sau altul, mersul evenimentelor şi, în aceste condiții, starea de fapt ce se cercetează este şi rezultatul prezenței şi acțiunilor desfăşurate de către aceştia, devenind, astfel, şi ei implicați.

folosiți şi terți, neimplicați în activitatea infracțională, prieteni, rude, etc. investiți cu misiunea de a afla cât mai multe despre cele care se petrec la locul faptei. În aceste condiții, membrii şi, mai ales, şeful echipei trebuie să acorde o atenție deosebită „cercului de curioşi" şi altor persoane, aflate în apropierea locului cercetării pentru a-i identifica pe cei care, prin conduita lor, trezesc suspiciuni cu privire la implicarea lor directă, sau prin diverse interese, în săvârşirea infracțiunii ce se cercetează.

Atunci când identitatea făptuitorului este cunoscută, acesta devine un pol de interes, trebuie să constituie obiectul unei atente observații, din partea membrilor echipei.

Făptuitorul, în mod firesc, nu poate rămâne indiferent în urma desfăşurării activității ilicite. Înainte de toate, există o preocupare, poate chiar îngrijorare legată de faptul că activitatea sa a fost descoperită, au fost începute cercetările, fapt ce poate determina reacții greu de controlat. Când sunt descoperite şi ridicate urme şi mijloace materiale de probă, ce vin să confirme identitatea, implicarea în activitatea infracțională şi vinovăția sa, emoțiile sunt stăpânite din ce în ce mai greu, începând să se exteriorizeze, în primul rând, prin mimică şi gesturi.

Întreaga activitate a echipei generează reacții corelative, de răspuns, în atitudinea făptuitorului. Când, în timpul cercetării, membrii echipei intră în contact cu obiecte, urme sau locuri, ce sunt importante pentru anchetă, dar nerealizând importanța lor, nu le acordă atenția cuvenită sau le abandonează, făptuitorii sunt liniştiți, îşi cultivă sentimentul de superioritate intelectuală față de anchetatori, pe care încep să şi-l exteriorizeze prin gesturi, acțiuni efectuate cu stăpânire de sine remarcabilă, etc. Dacă desfăşurarea cercetării la fața locului capătă o turnură nefastă pentru făptuitor, sub aspectul rezultatelor – se descoperă urme, obiecte corp-delict, martorii oculari explică coerent ceea ce au perceput, iar observațiile lor sunt confirmate de situația de la fața locului, etc. – acesta poate deveni irascibil, o nervozitate excesivă începe să-i guverneze fiecare mişcare, intră, adesea, în panică, exteriorizându-se prin transpirație abundentă, schimbarea culorii pielii, tremuratul membrelor, a unei părți sau a întregului corp, răguşire, vocea devine nesigură, se modulează neobişnuit, apar bâlbâieli, etc.

În aceste condiții, este necesar ca, în observarea comportamentului acestei categorii de persoane, să se selecteze reacțiile emoționale relevante pentru definirea stării psihice a persoanei şi să se stabilească legătura lor cu desfăşurarea activităților de la fața locului dacă situația o impune – în sensul că sunt la „parametri" ce explică elemente de anchetă. Comportamentul persoanelor care prezintă interes pentru anchetă şi sunt prezente la fața locului poate constitui obiectul unor înregistrări de sunet şi imagine.

Persoanele vătămate au, de asemenea, interes să rămână la fața locului pentru a explica, pentru a elucida orice împrejurare legată de faptă – trebuie justificată atât

poziția, implicarea în desfăşurarea faptei cât şi justețea solicitării de despăgubiri. Cum nimeni şi nimic nu este perfect, aceste persoane vor avea serioase rețineri atunci când trebuie să explice şi să confirme împrejurări ce presupun şi propria culpă. Cât timp au o poziție guvernată de buna credință, parcurg, într-un ritm firesc, drumul de la starea de şoc, indusă de activitatea ilicită, la o stare de relativă normalitate, ce presupune un discurs coerent, atunci când sunt ascultate.

În măsura în care acceptă interese, ce pot fi satisfăcute prin denaturarea adevărului, conduita se schimbă, echipa de cercetare la fața locului va asista la adevărate piese de teatru[50] ce se transformă, uneori, în circ. Este un prilej oportun pentru ca o astfel de persoană să se evidențieze, pentru a ieşi din rândul mediocrității, pentru a arăta cât şi cum gândeşte, urăşte, iubeşte, etc.

Şi în acest caz, trebuie distins între natural şi artificial, trebuie făcute corelații între comportamentul, interesele şi manifestările persoanelor vătămate, situația de la fața locului şi activitățile desfăşurate de către membrii echipei.

Nici situația martorilor oculari nu trebuie privită simplist. Ei au făcut parte, într-un fel sau altul, din segmentul de realitate ce cuprinde săvârşirea faptei penale. În prima fază, este normal să dorească ca prezența lor să fie cât mai discretă, eventual nici să nu se cunoască că au asistat la săvârşirea faptei penale. Un moment de cotitură în atitudinea lor îl constituie momentul în care realizează că, în legătură cu persoana lor, au apărut ori sunt în curs să apară suspiciuni, generate de posibila legătură între ei, făptuitor şi activitatea ilicită – nu cumva sunt complici ?!!.. O dată cu o conştientizare a acestei situații, încep să se manifeste activ, vor să pună lucrurile la punct: infracțiunea a fost săvârşită de către o anume persoană, persoana vătămată s-a manifestat aşa, făptuitorul a desfăşurat următoarele acțiuni, iar el, întâmplarea a făcut să fie în aproprierea locului, în care s-a săvârşit infracțiunea.

Dacă se poate, ar vrea să iasă în evidență cu calități apreciate în societate: bun simț, spirit de dreptate, altruism, sentimente frumoase, etc. Mai trebuie avut în vedere încă ceva: dacă presiunea implicării în activitatea ilicită nu este foarte mare, poziția martorului ocular începe să fie influențată de propriul sistem de interese, totul putând ajunge până la denaturarea adevărului – într-o măsură mai mare sau mai mică.

6.2. Efectuarea cercetării la fața locului

Din considerente de ordin psiho-pedagogic îmi voi permite să subliniez, în continuare, că cercetarea la fața locului parcurge două faze, şi anume: faza statică şi

[50] Resorturile interne ce determină felul în care se construieşte rolul pe care îl joacă persoana vătămată sunt multiple şi complexe, un rol important având-l caracterul, temperamentul, educația, sistemul de valori adoptat, gesturile şi expresiile apreciate în cercul social, obiceiul locului, etc.

faza dinamică[51]. Această distincție are un caracter convențional, util din punct de vedere ştiințific, însă nu trebuie acceptat ca ceva rigid şi absolut.

Multitudinea şi diversitatea situațiilor ce pot fi întâlnite în practică, pot impune ca, unele dintre activitățile din faza statică, să se execute în faza dinamică şi, invers, cele două faze putându-se întrepătrunde, rațiunea fiind dată de necesitatea obținerii cu rapiditate a unor rezultate care să poată constitui un punct de plecare al anchetei. Este necesară o precizare: dacă rigiditatea este dăunătoare, haosul constituie, cu adevărat, un pericol – desfăşurarea cercetării la fața locului în mod haotic, în numele unui bine generic, chiar dacă, cu o țintă absolut legitimă şi remarcabilă, are un rezultat sigur: compromiterea întregii anchete.

Apreciind ca necesară existența unui punct de reper, consider că, indiferent de situație, în perioada de început, cele două faze trebuie să fie distincte, cercetarea la fața locului va debuta cu faza statică, fază ce presupune efectuarea unor activități specifice, urmând ca, în continuare, să se discearnă asupra alternanței, asupra modului concret de desfăşurare şi a ordinii activităților necesar a fi efectuate indiferent dacă, din punct de vedere teoretic, ele sunt asimilate unei sau alteia dintre fazele pe care le vom examina în continuare.

6.2.1. Cercetarea la fața locului în faza statică

Caracteristic acestei faze este faptul că se procedează la o examinare atentă a locului faptei, fără a i se aduce acestuia nici o modificare. Vor fi prezentate, în continuare, activitățile asimilate de către doctrină – cu observația că şi practica judiciară le-a confirmat – acestei faze într-o succesiune cronologică, ce are ca fundament atât principii logice, cât şi necesități de ordin operativ.

Debutul constă în observarea locului faptei. În cazul încăperilor, aceasta se efectuează dintr-un singur loc, iar în cazul unor suprafețe cu o anumită întindere, se procedează la parcurgerea acestora astfel încât să poată fi observat orice element de natură să intereseze ancheta. Momentul este prielnic pentru ca, şeful echipei să verifice, în concret, dacă perimetrul, ce urmează a fi cercetat, a fost corect delimitat[52], urmând a se proceda în funcție de situație.

Paralel cu observarea locului faptei, este necesară orientarea topografică şi criminalistică a acestuia. Orientarea topografică presupune orientarea locului faptei, în funcție de punctele cardinale, iar orientarea criminalistică are în vedere orientarea în interiorul perimetrului de cercetat, în funcție de reperele ce caracterizează sistemul de referință, în momentul efectuării activității – clădiri, copaci izolați, şosele, drumuri

[51] N.A. – această opțiune este prezentă în toate lucrările de referință din doctrină iar, ca o confirmare, aceasta este asimilată şi în practică

[52] N.A. – a se urmări observațiile din secțiunile anterioare ce au ca obiect considerații legate de stabilirea limitelor perimetrului pe care urmează a se desfăşura cercetarea la fața locului.

de acces, locul unde a fost descoperit cadavrul, locul unde se observă abandonat mijlocul de transport folosit de către făptuitori, etc.

Conturarea unor versiuni, care să aibă ca obiect căile folosite, de către participanții la activitatea ilicită, pentru acces şi pentru părăsirea locului faptei – analizând natura şi aspectul locului faptei – ajută la precizarea mai bună a limitelor perimetrului de cercetat şi a metodelor[53] ce vor fi folosite pentru efectuarea cercetării la fața locului.

După efectuarea activităților descrise mai sus – activități pe care le consider de debut – urmează stabilirea căilor de acces şi a locurilor ce pot fi folosite pentru deplasare în interiorul locului de cercetat, de către membrii echipei. Această activitate trebuie efectuată de către specialistul criminalist, persoană care este abilitată pentru desfăşurarea acestei activități de calificarea pe care o are – existând, în acest sens, şi dispoziții de uz intern, în Ministerul Administrației şi Internelor, ce prevăd, atunci când cercetarea la fața locului se efectuează de către personal încadrat în acest minister, anumite obligații pentru fiecare participant, în funcție de structura organizatorică din care provin.

Este necesar să fie observată aici necesitatea păstrării cât mai intacte a locului faptei, ce impune atât alegerea oportună a căilor de acces, cât şi limitarea, la strictul necesar, a numărului de persoane ce vor pătrunde în perimetrul pe care se efectuează cercetările, astfel încât să se evite apariția unor atitudini permisive față de şefii ierarhici ai celor ce constituie echipa, reprezentanții mass-media, diverşi cunoscuți, care să facă posibilă distrugerea urmelor inițiale şi crearea altora; urme care să inducă în eroare ancheta şi să îngreuneze finalizarea corectă a cauzei[54].

După stabilirea căilor de acces în interiorul perimetrului de cercetat, va pătrunde şeful echipei, însoțit, în primul rând, de specialistul criminalist dar şi de alți specialişti – medici legişti, toxicologi, armurieri, etc. – în funcție de specificul activității infracționale cercetate. O dată cu intrarea în locul săvârşirii infracțiunii, pentru a se putea face aprecieri corecte asupra situației, este necesar să se acorde atenție şi să se noteze ora pătrunderii în câmpul infracțiunii, starea instalațiilor, aparatelor, a uşilor, ferestrelor, sistemelor de închidere, cu care sunt prevăzute acestea, starea sistemelor de iluminare, de aprovizionare cu energie electrică, gaze naturale şi apă, de condiționare şi filtrare a aerului, vizibilitate, situația atmosferică, mirosurile persistente, starea căilor de acces, amplasarea diferitelor obiecte, starea şi poziția victimelor, a cadavrului, etc.

Există situații când, pătrunderea în perimetrul de cercetat, în funcție de modul de efectuare a activității ilicite, nu se face decât după înlăturarea pericolelor iminente – localizarea şi stingerea incendiilor, dezamorsarea dispozitivelor ce pot produce

[53] N.A. – a se vedea supra 5.2.3.
[54] **V. Berchean, C. Pletea, I.E Sandu** op. cit pag. 45

explozii, verificarea nivelului de radioactivitate sau de compuşi toxici din aer, deconectarea sistemelor de aprovizionare cu gaze sau energie electrică.

O dată cu parcurgerea locului faptei, se va proceda la marcarea şi protejarea locurilor unde se găsesc urme ori mijloace materiale de probă, fiind notată dispunerea acestora, în raport cu reperele şi alte urme sau mijloace materiale de probă, cu care se învecinează. Aici trebuie făcută o precizare: în fapt, are loc o intensă activitate de căutare a urmelor şi mijloacelor de probă, nimeni nu trebuie să accepte că ar putea fi vorba despre un fel de survolare a locului faptei, urmând a se marca tot ce, eventual, „sare în ochi". Cercetarea la faţa locului este caracterizată de meticulozitate iar profesionalismul impune o atenţie mărită la fiecare amănunt.

Pe măsura desfăşurării activităţii, toate urmele şi mijloacele materiale de probă vor fi analizate, trebuind să fie avute în vedere următoarele elemente: poziţia, starea în care se prezintă, amplasarea, forma şi dimensiunile, categoriile de urme, ce apar ca evidente pe mijloacele materiale de probă descoperite. Când precizarea raporturilor de distanţă, dintre reperele descoperite în câmpul infracţional, poate contribui la explicarea mecanismului producerii infracţiunii, se recomandă fixarea exactă a poziţiei fiecărui reper, prin raportarea la alte două[55].

O atenţie deosebită, apreciez că, trebuie acordată aşa-numitelor urme de poziţie. Analizând şi căutând explicaţii cu privire la existenţa, poziţia, starea de degradare, etc., a pieselor de mobilier, a instalaţiilor sanitare, instalaţiilor de aclimatizare, obiectelor de veselă, electrocasnice, altor obiecte de folosinţă îndelungată, se pot obţine date ce pot fi importante, prin coroborare, în ansamblul anchetei penale.

În raport cu cele care se descoperă, ţinând cont de cum evoluează procesul complex al elaborării şi verificării de versiuni, se vor stabili zonele, respectiv locurile, unde se impune desfăşurarea unor operaţiuni de revelare a urmelor latente, particularizate, din punct de vedere al procedeelor folosite, în funcţie de natura lor – urme de mâini, de sânge, urme lăsate de diferite părţi ale corpului, etc. – şi de timpul scurs de la săvârşirea infracţiunii.

Tot în faza statică, este oportună folosirea câinelui de urmărire pentru prelucrarea urmelor de miros. Ca regulă, trebuie să se insiste asupra necesităţii ca această activitate să fie desfăşurată într-un stadiu al activităţii, în care mirosurile, legate de activitatea infracţională sau de participanţii la aceasta, să nu fie viciate şi amestecate cu mirosuri specifice ale celor ce fac parte din echipa de cercetare, ale mijloacelor de transport ori diferitelor echipamente deplasate la faţa locului. Conducătorul câinelui de urmărire va fi însoţit, pe traseul pe care îl va parcurge câinele, de încă 1-2 membri din echipă[56], practica demonstrând că, în funcţie de

[55] N.A. – a se vedea **A. Ciopraga** , op. cit. pag. 69
[56] N.A. – nu este exclus ca în unele cazuri să fie necesar un număr mai mare

rezultatele prelucrării urmei de miros, trebuie luate unele măsuri operative cum ar fi: imobilizarea făptuitorului, în cazul când câinele indică cu certitudine o persoană ca fiind creatoarea urmei prelucrate, luarea unor măsuri de conservare şi pază, în cazul unor urme sau mijloace materiale de probă ce sunt găsite pe traseul parcurs de câine, luarea măsurilor de acordare a primului ajutor, în cazul descoperirii unor persoane în suferință, etc. Traseul parcurs de câine, manifestările specifice de comportament şi rezultatele prelucrării urmelor de miros vor fi fixate într-un proces verbal ce se va anexa procesului verbal de cercetare la fața locului.

Aspectul locului faptei, mijloacele materiale de probă şi urmele descoperite vor fi fixate prin înregistrările de sunet şi imagine, practica subliniind importanța fixării imaginilor de orientare a locului faptei, imaginilor tip schiță, celor care au ca obiect doar locul faptei şi a imaginilor ce reprezintă obiectele principale.

Pe parcursul desfăşurării activităților, constatările făcute se notează provizoriu[57], urmând ca acestea să fie folosite ulterior, după terminarea activității, la întocmirea procesului verbal de cercetare la fața locului.

Sintetizând cele arătate cu privire la faza statică, trebuie subliniat că aceasta constituie debutul cercetării la fața locului, echipa ia contact nemijlocit cu locul faptei, prin activitățile desfăşurate se formează o imagine generală asupra locului faptei, asupra naturii activității cercetate şi principalelor repere, care pot avea relevanță pentru anchetă[58], se înlătură orice posibilitate de distrugere sau dispariție a urmelor şi mijloacelor materiale de probă.

6.2.2. Cercetarea la fața locului în faza dinamică

Faza dinamică se distinge prin complexitate, presupunând participarea tuturor membrilor echipei la efectuarea investigațiilor şi folosirea integrală a mijloacelor tehnico-ştiințifice criminalistice, aflate la dispoziția lor[59]. După efectuarea activităților specifice fazei statice se procedează la examinarea minuțioasă a tuturor urmelor şi mijloacelor materiale de probă descoperite în perimetrul cercetat – cu privire la care se apreciază că au legătură cu săvârşirea infracțiunii – existând posibilitatea mişcării obiectelor purtătoare de urme, în funcție de posibilitățile tehnice din dotare.

Nu se pune problema de a repeta ceva[60], ci este vorba despre o continuare firească, într-o nouă fază, de natură a completa şi desăvârşi cercetarea la fața locului. Se va examina atent fiecare obiect, eventual, cadavrul sau cadavrele, în cazul activităților infracționale ce au avut ca rezultat moartea uneia sau a mai multor

[57] **A. Ciopraga** op. cit. pag. 70
[58] N.A. – urme şi mijloace materiale de probă
[59] **E. Stancu** op. cit. pag. 25
[60] N.A. – în acelaşi sens **I.E.Sandu, V.Bercheşan, C.Pletea** în op. cit. pag. 46

persoane, urmărindu-se descoperirea tuturor urmelor care interesează cercetarea şi a indiciilor, în legătură cu modul de formare, poziția şi alte elemente, în conexiune cu urmele, de natură a explica desfăşurarea activității infracționale. Trebuie insistat pe examinarea multilaterală a fiecărei urme, ce va fi fixată prin înregistrarea de imagini[61], prin măsurători în raport cu alte urme descoperite, cadavru sau alte repere situate în câmpul infracțional, va fi analizată sub aspectul naturii, culorii, formei, mirosului, etc. urmând a se stabili, în concret, metodele de ridicare şi modul de ambalare, în vederea transportului la sediul laboratoarelor unde vor fi expertizate.

Apreciez că, este locul aici, pentru a supune atenției, unele observații de natură a sublinia finalitatea acestei activități, în contextul general al anchetei penale. Cercetarea la fața locului nu se poate rezuma doar la o survolare a suprafeței locului săvârşirii infracțiunii, urmată de o inventariere a urmelor şi mijloacelor materiale de probă.

Ținând seama de finalitatea ei, de rolul şi locul acestei activități în economia anchetei penale, conducătorul echipei de cercetare are obligația de a coordona eforturile echipei, în direcția explicării fiecărei acțiuni sau fenomen, în urma căruia s-au produs modificări în starea sistemului de referință, devenit loc al faptei. Căutarea, descoperirea şi examinarea de urme şi mijloace materiale de probă, la fața locului, nu trebuie acceptată ca un scop în sine. Simpla existență a unei urme, descoperite în perimetrul în care s-a săvârşit o infracțiune, nu înseamnă nimic sau înseamnă foarte puțin, dacă ea nu este relaționată cu activitatea infracțională şi identitatea făptuitorilor.

În context, interpretarea existenței, naturii, poziției, mecanismului de formare şi a altor elemente ce caracterizează urmele şi mijloacele materiale de probă, devine deosebit de importantă; trebuie considerată elementul necesar să facă conversia unor stări de fapt, în elemente de anchetă.

Şeful echipei de cercetare la fața locului va primi, centraliza şi analiza informațiile oferite de activitățile membrilor echipei, urmând ca, pe baza acestora, să dea dispozițiile necesare pentru orientarea activității, în scopul obținerii maximului de informații.

Pe parcursul tratării problematicii din această secțiune, nu am făcut referiri la natura urmelor, la locurile unde pot fi găsite şi suprafețele pretabile a păstra cel mai bine caracteristicile ce pot conduce la identificarea factorului creator, considerând, pe baza unor argumente de natură psiho-pedagogică, că este oportun a analiza aspectele arătate în cadrul unui demers ştiințific, cu caracter preponderent de tehnică criminalistică.

[61] N.A. – prin fotografii sau prin folosirea altor mijloace tehnice ce pot înregistra la parametrii de fidelitate adecvați domeniului judiciar imaginea obiectelor

Totuşi, fiind un studiu pe care îl doresc complet, consider necesar să prezint unele considerații, cu titlu de generalitate, despre urmele ce pot fi întâlnite – cel mai frecvent – la fața locului. Voi apela – în acest sens – la repere de tehnică criminalistică, pentru a avea o imagine de ansamblu, a ceea ce se află la fața locului şi ceea ce trebuie – la urma urmei – să se caute.

Demersul ştiințific va debuta cu urmele de mâini, urme extrem de importante pentru identificarea persoanelor ce au acționat în câmpul infracțional, urmând a continua cu alte categorii de urme pe care le consider a fi de mare_importanță în investigarea diferitelor categorii de fapte penale.

6.2.2.1. URMELE DE MÂINI – căutarea, descoperirea, revelarea, fixarea şi ridicarea acestora de la fața locului.

Prin urmele mâinilor, din punct de vedere criminalistic, se înțeleg acele modificări aduse elementelor componente ale locului faptei, ca rezultat al contactului mâinilor făptuitorului, victimei, cu acestea, în procesul săvârşirii infracțiunii.

Urmele de mâini – ca regulă, cel mai frecvent întâlnite în câmpul infracțiunii[62], fiind greu de evitat atingerea obiectelor cu mâna în timpul săvârşirii infracțiunii – au o valoare deosebită în procesul de identificare a persoanei prin caracteristicile specifice, structurale, ale desenelor papilare.

Impunerea desenului papilar printre cele mai valoroase şi importante elemente de identificare a persoanei se datorează proprietăților acestuia. Astfel[63]:

→ Desenele papilare sunt unice – deosebindu-se între ele prin formă şi detalii caracteristice al căror număr şi varietate fac, practic, imposibilă descoperirea a două urme care desene papilare identice;

→ Desenele papilare sunt caracterizate de fixitate – forma şi detaliile caracteristice desenului papilar se mențin de la formarea, sa în timpul vieții intrauterine, până la moarte. Creşterea în dimensiuni a desenului papilar, pe măsura dezvoltării corpului nu este de natură a influența caracteristicile crestelor papilare. De asemenea apariția sau dispariția, în timpul vieții, a unui detaliu nu este de natură a modifica fondul demersului criminalistic, nu determină o diferență calitativă între desenele papilare ale aceleiaşi persoane[64].

→ Desenele papilare sunt inalterabile – o proprietate esențială, determinată de faptul că, în mod normal, un desen papilar nu poate fi modificat sau înlăturat. Desenele papilare pot fi distruse în condițiile unor boli deosebite sau ca urmare a

[62] **C Țurai**, Elemente de poliție tehnică, Bucureşti, 1937, pag. 171 şi următoarele.
[63] Doctrina conține mai multe opinii în legătură cu proprietățile desenelor papilare – numărul acestora, ca exemplu, variind între două, la **I.R. Constantin** şi **M. Rădulescu** (unicitatea şi fixitatea) şi cinci, la **C.E. O'Hara** (permanența, universalitatea, unicitatea, simplitatea înregistrării şi simplitatea clasificării)
[64] Pentru detalii a se vedea **E. Stancu** care în argumentare îl citează şi pe **John I. Thornton** – Tratat de Criminalistică, op. cit. pag. 101.

unor intervenţii care să afecteze stratul dermic profund, însă, existenţa unei cicatrici constituie un element de identificare deosebit de preţios.

Aceste desene au o construcţie foarte variată şi complexă, amprentele mâinii putând fi repartizate pe mai multe zone, în funcţie de părţile anatomice ale mâinii, după cum urmează[65]:

- regiunea digitală – cuprinde la fiecare deget falanga, falangina, falangeta;
- regiunea digito-palmară – se află în partea superioară a palmei imediat sub baza degetelor;
- regiunea tenară - situată între baza degetului mare şi centrul palmei;
- regiunea hipotenară – aflată aproape de încheietura mâinii.[66]

Regiunea falangetei este cea mai importantă in procesul identificării, crestele papilare care formează desenul specific formând, ca regulă, trei zone:

- zona centrală;
- zona marginală;
- zona bazală.

Urma papilară, indiferent că este a degetelor, a palmei sau a întregii mâini, se formează prin contactul direct al mâinii cu o suprafaţă sau un obiect oarecare, fiind produsă prin depunerea de stropi microscopici de sudoare[67], depunerea de alte substanţe aflate pe mână, prin detaşarea de substanţă aflată pe suprafeţele sau obiectele cu care mâna ia contact ori prin formarea unui mulaj în materiile ce au o plasticitate deosebită.

În raport cu modul de formare şi unele particularităţi ale lor urmele de mâini pot fi clasificate astfel:

→ Urme de mâini statice şi urme de mâini dinamice. Cele mai valoroase urme pentru identificarea persoanei sunt urmele statice, întrucât acestea păstrează şi redau cu claritate detaliile caracteristice ale desenului papilar. Urmele dinamice se prezintă sub formă de ştersături sau mânjituri păstrând foarte puţine detalii care să poată folosi la identificare.

→ Urme de mâini de suprafaţă şi urme de mâini de adâncime. Aceste urme depind, în formare, de plasticitatea suprafeţei sau obiectului cu care mâna intră în contact. Urmele de adâncime se întâlnesc rar, în practică întâlnindu-se urme formate în chit moale, ceară, plastilină sau vopsea neuscată. Urmele de suprafaţă, la rândul lor se pot forma prin stratificare – constituie regula, de pe mână depunându-se diferite substanţe: sudoare, sânge, vopsea, diferite grăsimi, etc. – sau destratificare – pe mână rămânând diferite substanţe aflate pe suprafaţa de contact: praf, vopsea, grăsimi, substanţe folosite la marcările criminalistice, etc.

---

[65] În acelaşi sens a se vedea **E. Stancu**, op. cit. pag. 102; **M. Ruiu**, Valorificarea ştiinţifică a urmelor infracţiunii, Edit. Little Star, Bucureşti, 2003, pag. 97

[66] **Emilian Stancu**, "Tratat de criminalistica" Editura Actami, Bucuresti, 2001, pag. 102

[67] Sudoarea este formată din apă, substanţe organice şi săruri minerale

→ Urme de mâini vizibile şi urme de mâini latente. Urmele de mâini vizibile presupun un transfer important de substanță – din punct de vedere cantitativ – între mână şi obiectul sau suprafața de contact. Conțin puține elemente exploatabile datorită îmbâcsirii, uneori substanța implicată putând forma ea însăşi o urmă ce conține conturul şanțurilor şi nu conturul crestelor papilare, tehnicianul criminalist având de a face, în această situație cu negativul amprentei papilare. Urmele de mâini latente sunt, de cele mai multe ori, de bună calitate, păstrând foarte multe elemente de identificare, fiind capabile să redea în bune condiții detaliile caracteristice crestelor papilare şi chiar ale porilor.

Pentru a descoperi urme de mâini, la fața locului, se impune o cercetare sistematică, particularizată în funcție de modul în care s-au format aceste urme şi de natura locului în care s-a desfăşurat activitatea ilicită. Cu alte cuvinte, organul de cercetare trebuie să reconstituie mental fiecare fază a desfăşurării activității infracționale, parcurgându-se, în sens direct şi invers, drumul presupus că ar fi fost făcut de către infractor[68]. Ca regulă, se descoperă fragmente de urme care au dimensiuni mici, care pe fondul manifestării de superficialitate sau neatenție pot fi trecute cu vederea, şterse sau distruse.

Pentru buna desfăşurare a activităților de cercetare, trebuie respectate anumite reguli. De exemplu, în cazul în care echipa de polițişti se confruntă cu un furt prin efracție, căutarea urmelor trebuie să debuteze de la locul de pătrundere a infractorului în încăpere. Studiind urmele descoperite în acest spațiu, se poate şti dacă făptuitorul a folosit sau nu mănuşi .Căutarea se va concentra pe: broasca uşii, pe mânere, în imediata vecinătate a acestor zone, dar şi în alte locuri pe unde ar fi putut intra autorul faptei. În cazul în care efracția se materializează prin spargerea unui geam, polițiştii trebuie să acorde o mare atenție cioburilor de geam, pentru că, în majoritatea cazurilor, pe acestea rămân urmele papilare ale infractorului. Căutarea acestora nu trebuie făcută limitativ, dimpotrivă, trebuie extinsă şi la drumul de acces, pentru ca aceste bucățele de geam pot fi ascunse, aruncate, depozitate, în diferite spații, de către autor. În acest caz, echipa de cercetare are o sarcină suplimentară, aceea de a afla dacă respectivele cioburi provin de la geamul cu pricina. Un alt loc pentru căutare este reprezentat de întrerupătoare, dar şi de porțiunile de perete din jurul acestora. Nu trebuie omise lucrurile, obiectele, despre care se presupune că ar fi fost atinse sau lăsate de făptuitor la locul faptei, sau în imediata lor apropiere.

În cazul în care organele de cercetare penală sunt în fața unui caz de: omor, tâlhărie, viol, etc., urmele de mâini trebuie căutate pe toate suprafețele netede ca[69]:

- obiecte din lemn lustruit sau furniruit;

[68] N.A. – Aceasta este concluzia la care a ajuns renumitul criminalist **Camil Suciu**, devenită, în timp, o regulă cu caracter de generalitate.
[69] După **M. Ruiu**, op. cit. pag. 114

- obiecte din sticlă sau cristal;
- obiecte de porțelan sau ceramică smălțuită;
- obiecte din materiale plastice;
- obiecte din piele sau înlocuitori;
- obiecte metalice nichelate, sau acoperite cu vopsea lucioasă;
- hărți, documente cu suprafață lucioasă.

Foarte important este ca, în cazul în care, din studiul urmelor de la fața locului se deduce că infractorul a purtat mănuşi, echipa de cercetare să caute urme papilare, pentru că, practica a demonstrat că autorii abandonează mănuşile pentru a realiza activități ce implică migală (ex.: când autorul caută prin plicuri sau prin bibliotecă etc.), pentru a fuma o țigară sau a bea apă, alcool, etc. De asemenea, căutarea trebuie făcută şi în cazul existenței la fața locului a unor obiecte cu suprafață mică şi foarte mică (bijuterii, nasturii de la haine etc.), a unor fructe, legume, obiecte cu suprafețe poroase, care pot conserva bine urmele papilare. Urmele de adâncime, formate în medii suport cu o consistență ce permite formarea în relief a urmelor, sunt descoperite şi ridicate, relativ uşor, de către specialistul criminalist.

Pentru a căuta cu mai mare uşurință urme papilare, se recomandă utilizarea, în cercetarea la fața locului, a unei lanterne. Cu aceasta din urmă, se va ilumina oblic obiectul presupus că este purtător de urmă. În cazuri deosebite, se pulverizează, pe obiectul presupus purtător de urme, a unei soluții pe bază de luminol. Vizualizarea urmei se va putea face cu ajutorul radiațiilor ultraviolete, luminescența specifică fiind de scurtă durată, indicat fiind, din această cauză, să se fixeze imaginea prin fotografiere. În prezent, se utilizează aparate portabile, cu raza laser. Descoperirea urmelor de mâini se poate face şi cu ajutorul lămpii portabile de radiații ultraviolete, aflată în trusa criminalistică. Practicienii utilizează o sursă incidentă de lumină foarte puternică, direcționată într-un unghi mai mic de 45 de grade, privind suprafața obiectului din direcția opusă. Lumina, astfel dirijată, se reflectă pe suprafața lucioasă, iar în locul unde a rămas urma digitală, apare o pată mată.

O problemă importantă, la fața locului o constituie stabilirea vechimii urmelor de mâini – în funcție de cât de veche este urma diferă atât procedeele de căutare şi descoperire cât şi, mai ales, cele de revelare. De asemenea vechimea urmelor constituie un element în funcție de care se interpretează şi modul de formare a acestora. Referitor la vechimea urmelor, doctrina[70], observând practica pozitivă din domeniu, subliniază următoarele:

→ urmele de adâncime rămase în diferite substanțe, cu un anumit grad de elasticitate, se păstrează un timp îndelungat, cu condiția ca obiectul purtător de urmă să fie durabil prin el însuşi;

[70] Tratat Practic de Criminalistică, op. cit. pag. 132

→ urmele rămase pe obiecte de porțelan, sticlă, suprafețe netede – lustruite ori lăcuite – se pot păstra ani de zile, cu condiția ca ele să fie bine protejate de acțiunea unor factori care poate conduce la deteriorarea lor – căldură, lumină solară în exces, ploaie, etc.;

→ urmele papilare create cu negru de fum, pudră, făină, ş.a. asemenea dispar relativ repede, în timp ce urmele de adâncime create pe ulei, vopsea, sânge, etc. se pot păstra timp îndelungat;

→ urmele rămase pe hârtie se păstrează câteva ore – durata în timp fiind condiționată de calitatea hârtiei;

→ principial, obiectele purtătoare de urme care se găsesc în aer liber pot păstra urmele papilare un timp relativ scurt, totul depinzând de acțiunea factorilor de mediu;

→ o conservare bună a urmelor se realizează chiar în condițiile acțiunii apei: sticlele, fragmentele de geam, sau hârtiile umezite de rouă, ploaie sau zăpadă, pot păstra urmele în condiții bune – înainte de revelare fiind necesară uscarea acestora lent, la temperatura camerei.

Trebuie observat, aici, că specialistul criminalist deplasat la fața locului căutând urme papilare, poate descoperi o mulțime de urme. În funcție de condițiile specifice conduitei ilicite ce constituie obiectul activității cel care caută urme papilare își va focaliza efortul pe acele urme care corespund din punct de vedere al vechimii.

Exemplificativ, în cazul urmelor papilare rămase pe obiecte lustruite, vopsite sau pe suporturi de sticlă trebuie observate următoarele:

Urmele create recent au un aspect curat şi clar. Substanțele grase care au imprimat liniile papilare, în primele ore de la crearea urmelor papilare, au un aspect strălucitor, datorită reflexelor apei din sudoare – apă care este în curs de evaporare şi se va evapora, în funcție de condițiile de la locul faptei, în maxim 3-4 zile, perioadă în care se păstrează aspectul inițial. În aceste condiții, revelarea prin prăfuire se realizează cu uşurință, praful aderând selectiv pe porțiunile ce conțin impresiunile liniilor papilare. Sub acțiunea vaporilor de iod, liniile papilare capătă rapid o culoare cafenie accentuată, şănțulețele devenind uşor gălbui[71]. După 4-5 zile, urmele papilare se acoperă în mod natural cu un strat fin de praf specific, ca şi compoziție, mediului, urmând ca după încă 2 zile să fie acoperite cu o pojghiță, din ce în ce mai consistentă, pe măsură ce se usucă substanțele grase. Între apariția pojghiței şi uscarea totală se scurge un interval de 15-30 de zile[72]. Odată cu uscarea totală, şănțulețele care separă liniile papilare sunt acoperite cu un strat de praf ce devine vizibil cu ochiul liber. Odată cu apariția pojghiței aderarea prafului de revelare devine din ce în ce mai dificilă.

[71] N.A. – am făcut referire la prăfuire şi la tratarea cu iod, ca metode de revelare a urmelor papilare, întrucât acestea sunt cele mai facile.

[72] Intervalele în zile prezentate în aceste considerații sunt preluate din **I. Cora, E. Gacea** – Dactiloscopia, în Curs de Criminalistică, 1975 pag.131.

În cazul urmelor papilare îmbibate cu diferite alte substanțe – cerneală, tuş tipografic, vopsea, sânge, ser sanguin, etc. – stabilirea vechimii se face în funcție de aspectul substanței dat de caracteristicile proceselor de oxidare specifice fiecărei substanțe în parte.

Revelarea urmelor este o operație tehnico-criminalistică prin care urme, care nu sunt perceptibile prin intermediul simțurilor comune, sunt puse în evidență prin intermediul unor procedee fizice, chimice sau optice, astfel încât acestea devin perceptibile simțurilor comune, putând fi analizate, studiate, etc.

Cele mai folosite metodele de revelare a urmelor papilare pot fi clasificate în:

- ► metode de revelare fizice;
- ► metode de revelare chimice;
- ► metode de revelare optice.

Cea mai cunoscută, şi mai consacrată, metodă fizică de revelare a urmelor papilare este prăfuirea, în fapt aplicarea de prafuri ori pudre cu granulație deosebit de fină pe suprafața sau obiectul purtător de urme.

Substanța sau amestecul de substanțe folosite la revelare, pe lângă finețea lor, trebuie să îndeplinească şi următoarele două condiții[73]:

→ să fie în contrast de culoare cu suportul pe care s-a format urma astfel încât să poată fi uşor de analizat şi fixat.

→ să prezinte o aderență selectivă – să adere numai la substanțele din urmă, nu şi la suport; asta pentru a se evita îmbâcsirea urmei sau estomparea detaliilor caracteristice.

Cele mai folosite substanțe în practica tehnicienilor criminalişti sunt: praful galben fluorescent, ceruza, negrul de fum combinat cu licopodiu şi cuarț, argentoratul, Roşu de Sudan III, pulberea de iod cu amidon, pulberea de fier redus cu hidrogen, clorura de plumb, soluții ce conțin Roșu de Sudan, ninhidrină şi azotat de argint.

Făcând referire la activitatea celor implicați direct în activitatea de cercetare la fața locului, trebuie observată şi folosirea altor metode precum afumarea cu funingine de camfor, de polistiren expandat ori, pur şi simplu, prin arderea unor lumânări; metalizarea într-o cameră de vid; folosirea unor dispozitive ce generează câmpuri electrice de frecvență medie; marcarea cu izotopi radioactivi; folosirea unor instalații electronice.

Gama substanțelor şi a metodelor folosite pentru revelarea urmelor latente cunoaşte o dezvoltare continuă, firme de prestigiu, precum Folien-Vogel, Faurot, Sierchie, etc. au investit mult în cercetare şi pot oferi pe piață seturi complete de materiale pentru revelat urme papilare de pe cele mai diverse suporturi.

[73] **E. Stancu** – Tratat de Criminalistică, op. cit. pag. 129

Metodele chimice de revelare a urmelor papilare latente au la bază reacția dintre anumite substanțe chimice – ce sunt folosite, aici, în calitate de indicatori care în urma unor reacții specifice dau compuşi stabili caracterizați de o anumită culoare (de preferat cât mai intensă) ce permite ca specialiştii criminalişti să poată analiza urma – şi componentele transpirației (săruri, aminoacizi, etc.).

Printre cele mai folosite metode chimice de revelare a urmelor papilare în practică pot fi amintite următoarele:

☼ Vaporizarea cu iod – considerată de către unii autori ca fiind o metodă fizică, o prezentăm în cadrul metodelor chimice acceptând ca fiind de esență faptul că iodul dă o reacție de culoare la contactul cu clorura de sodiu – sarea; faptul că nu formează un compus stabil şi că, relativ repede, culoarea dispare, urma redevenind latentă fiind, mai mult o problemă ce ține, aici, de procedura de lucru la fața locului şi nu de natura metodei. Revelarea are ca rezultat apariția unei traseelor crestelor papilare într-o colorație specifică – o nuanță de brun – pe o perioadă scurtă de timp. Procedeul reclamă rapiditate în fixare, având avantajul de a putea fi repetat imediat ce urma relevată nu mai poate fi percepută cu ochiul liber.

☼ Revelarea cu ninhidrină – se foloseşte pentru revelarea urmelor papilare de pe suporturi de hârtie care au o anumită vechime. Ninhidrina intră în reacție cu aminoacizii din sudoarea depusă în urma latentă rezultând desenul papilar colorat în roşu-violet intens. Revelarea nu se face imediat. Urma papilară se tratează cu ninhidrină după care se expune la o sursă de căldură care să nu pună în pericol integritatea suportului de hârtie. Cu cât temperatura este mai mare şi urma mai recentă cu atât aceasta apare într-un timp mai scurt. Dacă la urmele recente revelarea se face după aproximativ o oră, la urmele vechi intervalul de timp necesar pentru revelare poate depăşi 24 de ore ajungând, uneori, la 2-3 zile, claritatea imaginii urmei revelate fiind condiționată nu de vechimea urmei ci de calitatea hârtiei pe care s-a imprimat aceasta.

☼ Revelarea cu soluție de Roşu de Sudan III[74] – este o metodă folosită pentru revelarea urmelor papilare vechi aflate pe obiecte de dimensiuni mici. Obiectul va fi tratat cu soluție după care va fi lăsat să se usuce timp de 24 de ore la temperatura de 40˚, urmând să apară urme într-o nuanță de roşu (roşu-cărămiziu).

☼ Revelarea cu nitrat de argint[75] - se foloseşte pentru revelarea urmelor papilare de pe lemn, hârtie, sticlă şi porțelan. Procedura presupune etape asemănătoare cu prelucrarea fotografică a suporturilor fotosensibile fiind obținute urme de culoare roşu-cenuşiu.

☼ Revelarea cu azotat de argint – se foloseşte la revelarea urmelor papilare de pe suporturi de hârtie. Azotatul de argint se transformă în reacție cu sărurile din

[74] Metoda Stockis
[75] Nitratul de argint mai este cunoscut şi sub denumirea de rodamina B

transpirație, rezultând clorură de argint – substanță ce are o culoare specifică, o nuanță de gri.

☼ Revelarea cu acid fluorhidric – se foloseşte la revelarea urmelor papilare de pe sticlă. Acidul fluorhidric atacă sticla nereacționând pe porțiunea în care este situată urma. Urma se formează în relief prin corodarea sticlei, pentru contrast putându-se colora urma astfel încât să se realizeze o imagine adecvată pentru fixarea prin înregistrări de imagine.

☼ Revelarea cu cianoacrilat – este o metodă folosită din ce în ce mai mult, dat fiind costul redus şi faptul că, după revelare, urma devine solidă, fără să existe riscul distrugerii precum în cazul celorlalte metode de revelare. Vaporii de cianoacrilat sunt foarte toxici, operațiunile trebuind desfăşurate cu precauții deosebite.

☼ Revelarea cu acid osmic – este o metodă folosită pentru revelarea urmelor papilare cu un conținut mare de grăsimi, folosirea altor metode putând compromite aceste urme. Suportul pe care se găsesc urmele se expune pentru un timp scurt la acțiunea vaporilor de acid osmic după un timp scurt urmele fiind revelate într-o culoare închisă.

În ceea ce priveşte metodele optice de revelare, trebuie observat că acestea se constituie, în fapt, în prima etapă de examinare a suprafețelor pe care se presupune că există urme papilare latente, numai după folosirea acestora se va putea trece la folosirea celorlalte metode – fizice şi chimice. Se folosesc diferite surse de lumină care emit radiații luminoase atât în spectru vizibil cât şi invizibil, se foloseşte atât dispersia luminoasă cât şi generarea de unde paralele specifice radiației laser. În practica organelor judiciare au fost introduse tehnologii special concepute pentru efectuarea cercetării la fața locului – ca exemplu a se vedea crimescopul şi polilightul – ce permit generarea de unde luminoase laser în diverse spectre, folosirea de filtre pentru scoaterea în evidență a nuanțelor de culoare, totul fiind facil şi special adaptat pentru a fi folosit de către tehnicienii de la fața locului.

Ca urmare a rezultatelor cercetărilor din domeniu, cu anumite limite a devenit posibilă revelarea urmelor papilare şi de pe pielea umană. În țara noastră se foloseşte un procedeu relativ simplu bazat pe reacții chimice: pe locul unde se presupune că există o urmă papilară latentă se aplică o folie de aluminiu acoperită cu un strat subțire de silicagel. Urma devine vizibilă după tratarea cu vapori de iod sau după tratarea cu o soluție de acid sulfuric 30% urmată de un tratament termic adecvat la 120°-140° C.

Urmele digitale ce conțin sânge sunt relevate cu substanțe bazate pe benzidină – benzidină cu acid acetic glacial; benzidină cu alcool etilic (70 grade). Pentru examinarea poroscopică, urmele papilare se fotografiază în reflexie, nerelevându-se cu alte substanțe[76].

[76]Colectiv, "Tratat practic de criminalistica", vol. I, Cercetarea la fata locului, 1976, Bucureşti, 1976.

Prin interpretarea urmelor, organele de cercetare la fața locului, examinează amănunțit urmele, atât ca entități individuale, cât şi în coroborare cu alte urme, elemente ale spațiului înconjurător, în scopul de a explica mecanismul lor de formare, dar şi pentru a obține unele date cu privire la factorul creator şi alte împrejurări ale săvârşirii infracțiunii. Se realizează o conexiune logică între urma examinată şi activitatea infracțională, în dinamica căreia s-a format. Studiind atent, se pot elabora versiuni cu privire la cronologia activităților făptuitorului, putându-se determina degetul, mâna sau regiunea de la care provine urma şi, nu în ultimul rând, aşa cum am arătat, vechimea urmei, aspecte cu un rol covârşitor în bunul mers al anchetei.

Odată descoperite şi revelate, urmele de mâini trebuie fixate şi ridicate. Din punct de vedere procedural, procesul verbal de cercetare la fața locului reprezintă principalul mijloc de fixare a urmelor, ca de altfel a tuturor constatărilor făcute la fața locului. În cadrul procesului verbal se va consemna cu cât mai mare exactitate elementele de natură a caracteriza urmele, metodele folosite pentru revelarea lor şi raportul de poziție față de principalele repere de la fața locului. De asemenea se va face referire[77] la înregistrările de sunet şi imagine efectuate şi se vor face precizările necesare în cazul în care s-a procedat la ridicarea suporturilor pe care s-au găsit urmele – obiecte de veselă, scrumiere, brichete, etc.

Sub raport criminalistic, apreciez ca deosebit de importante înregistrările de imagine. Se vor efectua înregistrări de imagine care să ilustreze poziția urmelor în cadrul ambianței generale a locului faptei, poziția acestora în raport cu celelalte urme şi mijloace materiale de probă descoperite la fața locului şi, de esență, detaliile caracteristice ale urmei papilare.

În ceea ce priveşte ridicare urmelor de mâini, aceasta, pe lângă înregistrările de imagini – care rămâne principalul mijloc de ridicare – se poate face prin:

- transfer pe peliculă adezivă;
- mulaj;
- ridicarea obiectelor purtătoare de urme.

Pentru transferul pe peliculă adezivă se folosesc suporturi de tip folio[78] care pot avea mai multe culori – transparente, albe, negre – utilizarea acestora fiind impusă de culoarea substanței de revelare. Aceasta peliculă poate fi folosită numai în cazul în care urmele au fost relevate cu o pudră colorată. Se taie o bucată de peliculă, cu o culoare ce să permită un contrast corespunzător față de culoarea prafului sau pudrei de revelare. Aceasta se aşează peste urma, apăsând cu degetul pe toată suprafața, astfel încât să se elimine aerul. Se ridică pelicula, urma fiind transferată pe suportul tip folio. Peste urmă se aşează pelicula de protecție.

[77] N.A. – a se vedea şi considerațiile din secțiunea special destinată fixării rezultatelor cercetării la fața locului prin procesul verbal de cercetare la fața locului.

[78] N.A. – suporturile tip folio sunt coli ce sunt confecționate, principial, din hârtie peste care este adăugat un strat adeziv ce permite reținerea, în condiții cât mai bune, a prafului folosit la revelarea urmelor papilare.

În cazul în care există urme papilare de adâncime, modalitatea ideală de ridicare a acestora este mulajul. Pentru mulaj, în practică, se utilizează ca substanțe: praf de ipsos, latex[79], ceară cu oxid de zinc, etc.

Într-o primă etapă se pregăteşte urma. După descoperirea acesteia se fotografiază, apoi se curăță de obiectele sau particulele străine, căzute în urmă, după formarea ei. Curățarea propriu-zisă a urmei de impurități se face cu ajutorul unui curent de aer sau a unei pensete. Pentru a se evita o spargere a mulajului după turnare, se împrejmuieşte urma cu plastilină. După executarea acestor operațiuni, se trece la prepararea propriu-zisă a pastei şi turnarea mulajului. În cazul în care spațiul-suport este reprezentat de o substanță care se topeşte, este indicat ca pasta de mulaj să fie ghipsul. Acest praf este cernut, pentru a se obține, în final, o reproducere cât mai bună a desenului papilar. Dacă obiectul primitor de urmă posedă o oarecare rezistență termică, mulajul se va putea executa din ceară, parafină sau o combinație de ceară şi oxid de zinc.

Alginatul se poate folosi datorită proprietății sale de a reproduce foarte bine detaliile fine ale desenului papilar. În practică, pentru ridicarea urmelor de mâini, se apelează şi la mulajul de latex. După prepararea pastei, aceasta se toarnă peste urmă, compoziția urmând a se întări. Mulajul obținut se va unge cu un strat de tuş şi se va rula pe o coală de hârtie. Urma astfel obținută, se va fixa prin fotografiere[80]. Ridicarea urmelor de mâini se mai poate realiza şi prin utilizarea diferiților polimeri (stomalgină, sielast). Stomalgina este un polimer din alginat de sodiu. Pulberea propriu-zisă se amestecă cu apă, formându-se o compoziție cu o consistență asemănătoare smântânei, care, prin întărire, devine extrem de elastică şi nu se lipeşte de suprafața urmei. Sielastul este format din polimeri de siliciu. Acesta se vulcanizează la temperatura camerei, reproducând foarte bine microrelieful urmei papilare, nelipindu-se de urmă. Are un mare dezavantaj, în sensul că lasă urme de grăsime pe obiectele pe care este aplicat[81].

Ridicarea obiectelor purtătoare de urme impune respectarea unor cerințe de manipulare şi ambalare, în scopul de a preveni distrugerea sau alterarea urmelor. Este necesar ca aceste obiecte să nu fie ridicate înainte de a fi marcate şi fixate prin fotografiere. Dacă urmele (in)vizibile au fost descoperite pe obiecte de dimensiuni mici, se va recurge la ridicarea obiectului purtător, cu respectarea prevederilor legale.

Înainte de a fi ridicat obiectul, urmele existente pe acesta vor fi relevate, astfel încât să devină vizibile. Astfel, se va evita deteriorarea sau distrugerea lor. Apucarea obiectelor, pentru deplasarea spațială a acestora, se va face în aşa fel încât să nu se atingă zonele în care sunt concentrate urmele. De exemplu, dacă urmele au fost

[79] Latex = suc lăptos, secretat de unele plante, care, în prezența aerului, se coagulează; cauciuc natural.
[80] **Marin Ruiu**, "Valorificarea stiintifică a urmelor infractiunii", Editura Little Star, 2003, vol. II, pag. 132, Bucureşti
[81] **Camil Suciu**, "Criminalistica" , Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti,1972

descoperite şi revelate de pe o sticlă, ridicarea acesteia din urmă se va face în felul următor: se apucă, prin introducerea degetului în gâtul sticlei, iar cu arătătorul de la cealaltă mâna de muchia fundului sticlei. Paharul se va ridica prin apucarea acestuia între degetul mare şi mijlociu, astfel încât degetul mare sa fie pe buza paharului, iar cel mijlociu pe muchia fundului. Cioburile de sticlă se vor ridica prin apucarea de margini, evitându-se pe cât este posibil atingerea lor[82]. În general, s-a ajuns la concluzia că se impune prinderea obiectului de marginile sale sau de laturile, unde se formează cele mai puține urme, chiar dacă se poartă mănuşi. După ce se ambalează obiectul, coletul va fi sigilat cu sigiliul organului judiciar care conduce ancheta. Va purta[83] şi o etichetă, pe care se vor trece detalii suplimentare ca: numărul, locul, data, conținutul etc.

Studiul detaliat al urmelor de mâini[84], se va face în laborator, de către specialişti sau experți, după caz, în funcție de natura demersului ştiințific dispus – constatare tehnico-ştiințifică sau expertiză dactiloscopică. În cazul în care se prezintă, pentru cercetare, numai urma sau obiectul purtător de urmă, expertul ar trebui sa dea detalii cu privire la următoarele aspecte:

- dacă pe obiect s-au descoperit urme papilare şi, în caz afirmativ, câte;
- cărei zone anatomice a mâinii aparține urma respectivă;
- care sunt tipul, subtipul, varietatea urmei;
- de la ce mână, de la ce deget, provine urma;
- dacă urma prezintă suficiente elemente individuale pentru identificare (în instanța sunt admise minim şapte astfel de elemente);
- care este mecanismul de formare a urmei;
- cu ce substanță a fost îmbibat desenul papilar, în momentul creării urmei;
- dacă urma este veche sau proaspătă.

Dacă, în cauză există suspecți şi s-au obținut modele de comparație, atunci se vor trimite expertului atât urma ridicată de la fața locului cât şi modelul de comparație. Expertul va trebui să indice organelor de cercetare dacă urma ridicată de la fața locului şi amprenta prezentată sunt create de aceeaşi persoana (rezultatul final va fi dat după efectuarea examenului comparativ).

6.2.2.2. URMELE DE PICIOARE – căutarea, descoperirea, fixarea şi ridicarea urmelor de picioare

Urmele de picioare reprezintă o categorie importantă de urme, ce pot fi descoperite la fața locului, constând în acele modificări aduse elementelor componente ale locului faptei, ca rezultat al contactului picioarelor cu acestea, în

[82] Pecomandările pentru manipularea obiectelor purtătoare de urme papilare latente au ca origine – **Camil Suciu**, ”Criminalistica” , op.cit.
[83] N.A.coletul
[84]Colectiv, “Tratat practic de Criminalistică”, vol.I, Cercetarea la fața locului, Ministerul de Interne, Inspectoratul gen. al poliției, Institutul de criminalistică, 1976

procesul săvârşirii infracţiunii. Acestea pot fi clasificate trihotomic, conform doctrinei criminalistice[85], după cum urmează:

- urmele plantei piciorului (piciorul gol);
- urmele piciorului semiîncălţat (urmele de ciorapi);
- urmele de încălţăminte.

Urmele plantei piciorului sunt cele mai valoroase în procesul de individualizare, deoarece amprenta plantară poate servi la identificarea persoanei care a creat-o. Acest lucru este posibil graţie caracteristicilor papilare, proprii fiecărui individ, cât şi eventualelor particularităţi morfofiziologice. Planta piciorului, din punct de vedere anatomic, poate fi împărţită în patru regiuni:

→ regiunea metatarsofalangiană (foarte frecventă la faţa locului, sub formă de impresiune) – este cuprinsă între vârful degetelor şi o linie imaginară, perpendiculară pe axa longitudinală a plantei, care trece prin articulaţia situată între falanga a doua a degetului mare şi metatars[86], fiind regiunea care se întâlneşte cel mai frecvent reprodusă în urmele plantare şi, datorită aspectului foarte variat pe care îl are desenul său papilar, reprezintă una dintre principalele regiuni care pot conduce la identificarea unei persoane.

→ regiunea metatarsiana (întâlnită frecvent) – este cuprinsă între regiunea metatarsofalangiană şi o linie imaginară, perpendiculară pe axa longitudinală a plantei, care trece prin articulaţia tarsului cu metatarsul

→ regiunea tarsiană (imprimare parţială) – este corespunzătoare osului tarsului, cuprinsă între regiunea metatarsiană şi călcâi, respectiv de-a lungul cavităţii (scobiturii) tălpii piciorului.

→ regiunea călcâiului – este partea posterioară a tălpii, corespunzătoare osului calcaneu.

Este posibil ca la unele persoane să se întâlnească unele particularităţi morfofiziologice precum platfus (prăbuşirea plantei piciorului), o scobitură pronunţată a regiunii tarsiene (arcuirea pronunţată a boltei), polidactilia, sindactilia, etc. de asemenea nu trebuie neglijat faptul că la o urmă plantară pot fi descoperite deformări ale desenului papilar datorită unor bătături, cicatrice sau malformaţii situate în diferite regiuni ale plantei piciorului persoanei care a creat urma, aceste elemente devenind deosebit de importante în identificarea acesteia.

Urmele piciorului semiîncălţat reproduc forma generală a plantei piciorului, a regiunilor sale, dar şi a ţesăturii ciorapului – aspect care îngreunează demersul ştiinţific întrucât se exclude identificarea pe baza desenului papilar specific. Se poate

[85] **Emilian Stancu** în Tratat de Criminalistică, Editura Actami, 2001, Bucureşti, pag. 142

[86] N.A. descrierea regiunilor plantei piciorului am preluat-o din – Colectiv, Tratat practic de criminalistică, Editura Ministerului de Interne, 1976, vol.I, Bucureşti, pag. 149 – lucrare în care am descoperit cea mai completă şi mai corectă descriere, orice eventuală nouă formulare neputând fi relevantă asupra fondului problemei.

ajunge la o identificare de grup, putându-se merge până la individ, dacă ciorapul prezintă cusături, uzuri sau alte elemente care ar putea individualiza urma.

Urmele de încălțăminte pot duce la identificarea făptuitorului atât direct – prin analiza elementelor caracteristice cărării de urme – cât şi indirect – prin identificarea obiectelor de încălțăminte care au creat urma şi stabilirea raportului necesar între acestea şi persoana care le-a purtat.

Urmele de încălțăminte apar ca urmare a contactului dintre părțile componente ale obiectelor de încălțăminte şi diferite suprafețe, putându-se distinge:

→ urme create de talpa încălțămintei (partea de contact obişnuită a obiectelor de încălțăminte cu solul);

→ urme create de fețele încălțămintei.

Cele mai des întâlnite în practica examinărilor criminalistice sunt cele din prima categorie. Examinând talpa obiectelor de încălțăminte, la cele mai multe dintre ele, se pot distinge următoarele elemente:

☼ Pingeaua – se prezintă sub o multitudine de forme şi dimensiuni în funcție de model şi de destinația obiectelor de încălțăminte; pot fi exploatate criminalistic – privite individual şi nu neapărat ca făcând parte dintr-o cărare de urme – urmele conturului şi urmele desenului specific, pe baza ambelor grupe de urme putându-se identifica, în limite mai largi sau la nivel individual – în funcție de elementele individuale prezente în urmă – obiectul de încălțăminte care a creat urma.

☼ Glengul – conține, de cele mai multe ori, elemente importante pentru identificare constând în inscripții ale producătorului ce au ca obiect referiri la tip, model, serie, siglă, etc. Deşi urmele ar putea fi de mare folos pentru exploatarea criminalistică, datorită modului cum sunt construite obiectele de încălțăminte, aceste urme apar destul de rar la fața locului ca urme de adâncime imprimate în sol moale.

☼ Tocul – este construit în forme şi dimensiuni diverse putând conține şi desene, inscripții sau sigle care să se constituie în elemente specifice de natură să contribuie la identificare.

Elementele prezentate sunt clasice pentru modul cum este construită talpa obiectelor de încălțăminte. Totuşi, există tipuri şi modele care – firesc pentru o industrie în care moda este un factor de natură să influențeze hotărâtor caracteristicile constructive ale obiectelor de încălțăminte – nu respectă ceea ce este clasic, pe piață fiind suficiente modele de papuci, sandale sau pantofi de sport cu tălpi pe care nu se pot distinge elementele constructive la care am făcut referire.

În ceea ce priveşte urmele create de fețele încălțămintei, practica scoate în evidență importanța urmelor create atât de fețele propriu-zise – căpute, carâmbi – cât şi, mai ales, urmele create de alte componente ale fețelor: limbă, barete, burduf, vipuşti, şireturi, etc.

Urmele de picioare reproduc construcția exterioară a piciorului gol sau a încălțămintei, fiind de adâncime sau de suprafață, în funcție de suportul pe care s-au format, putând fi întâlnite sub formă statică sau dinamică, în funcție de raportul de mişcare existent între obiectul creator de urmă şi obiectul-suport al urmei, dar şi vizibile sau latente[87]. Locurile, unde pot fi întâlnite acest gen de urme, sunt: solul, podeaua, obiectele existente pe podea, obiectele de la fața locului de care s-ar fi putut servi infractorul în desfăşurarea activității ilicite, obiectele aflate pe sol, pe drumul de acces al infractorului. Fiind în marea lor majoritate urme vizibile, nu se impun metode speciale pentru descoperirea lor. În cazul în care urmele sunt invizibile, căutarea acestora se va face ca şi în cazul urmelor latente de mâini.

Urmele de picioare, indiferent că este vorba de urmele plantare, urmele piciorului semiîncălțat sau încălțat, se formează de cele mai multe ori datorită presiunii exercitate de greutatea corpului asupra suprafeței de contact.

În doctrină[88] se subliniază că în formarea urmelor de picioare se disting trei momente:

- momentul contactului dintre tocul încălțămintei sau călcâi şi suport, în care presiunea se exercită, inițial, la nivelul părții posterioare a tocului sau călcâiului, continuându-se spre înainte;
- momentul realizării contactului total al plantei piciorului sau întregii tălpi a încălțămintei cu suportul – ca element caracteristic, aici se distinge faptul că în acest moment se realizează o distribuție egală pe întreaga suprafață de contact;
- momentul desprinderii piciorului de suport, desprinderii celor două suprafețe de contact, în care presiunea maximă se realizează pe direcția spre înapoi, concomitent, greutatea corpului urmând a se transfera pe celălalt picior.

Pentru a descoperi urmele latente formate prin depunerea transpirației, se va folosi proiectarea unui fascicul de lumină, sub un unghi incident, astfel încât, urma va apărea pe suprafața cercetată, ca o zona mată. Pentru a revela urme de picioare, create pe suporturi ca: bucăți de hârtie sau lenjerie, se utilizează tratările cu diverse prafuri precum şi vaporizarea cu iod. La urmele formate pe hârtie, rezultate foarte bune au fost înregistrate prin tratarea cu ninhidrină. Aceste tipuri de urme se marchează cu ajutorul plăcuțelor din trusa criminalistică, încercuindu-se cu creta, pentru a fi scoasă în evidență poziționarea lor spațială, acoperindu-se, pentru protecție, cu diverse obiecte.

După descoperire şi revelare, urmele de picioare sunt măsurate. Se încearcă a se stabili un raport între urme şi elementele înconjurătoare, dar se măsoară şi urma propriu-zisă. Urma plantară este măsurată astfel: lungimea totală, distanța dintre extremitatea călcâiului şi extremitatea degetului cel mai avansat. Este înregistrată şi

[87] Tratat practic de criminalistică, vol. I op. cit. pag. 151
[88] Tratat practic de criminalistică, vol. I op. cit. pag. 243

lungimea tălpii, până la baza degetului mare. Nu sunt omise lățimile zonelor componente ale tălpii, precum şi lungimea şi lățimea degetelor.

Foarte important este că urmele de picioare sunt întâlnite, în practică, atât în mod izolat, cât şi sub forma unei cărări de urme. Interesant este că în dimensiunea urmelor lăsate de o persoană poate apare o anumită variație, în funcție de cum persoana se afla în stare de repaus sau de mişcare – cu cât viteza de deplasare creşte urma se scurtează[89].

Cărarea de urme – definită ca totalitatea urmelor de picioare ale unui om formate consecutiv ca urmare a deplasării acestuia în spațiu – are, ca elemente caracteristice următoarele:

1) linia direcției de mişcare – este axa imaginară, longitudinală, ce trece printre urmele lăsate de membrele inferioare ale unei persoane, reprezentând, în fond, direcția de deplasare a persoanei;

2) linia mersului – este o linie frântă ce uneşte aceleaşi puncte ale urmelor consecutive, lăsate de piciorul stâng, respectiv drept;

3) lungimea pasului – este distanța dintre două urme consecutive, lăsate de piciorul drept şi, respectiv, cel stâng;

4) lățimea pasului – este distanța cuprinsă între partea exterioară ori interioară a urmelor piciorului stâng şi drept, luându-se, de cele mai multe ori în calcul, extremitatea interioară a călcâiului;

5) unghiul de mers[90] – se măsoară între axa cărării de urme şi axa longitudinală a tălpii.

Prin analiza, la fața locului, a cărării de urme se pot obține informații importante în legătură cu direcția de deplasare, caracteristicile mersului, defecte anatomice, înălțime, starea psihofizică, dacă persoana căra o greutate importantă, dacă cunoştea locul – în cazul în care deplasarea a avut loc pe timpul nopții, etc.

În ceea ce priveşte ridicarea urmelor de picioare, trebuie avute în vedere mai multe situații.

Urmele latente de picior formate prin depunerea de sudoare sau alte substanțe de pe planta piciorului pe suprafața diferitelor obiecte pot fi ridicate prin mai multe metode, după cum urmează:

- cu hârtia tip folio;
- cu hârtie foto umezită;
- cu bandă adezivă.

[89] **E. Stancu** în Tratat de Criminalistică, op. cit. pag. 143

[90] **Camil Suciu**, Criminalistica: Reprezentarea schematică a cărării de urme, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, Bucureşti

De asemenea, firma americana SIRCHIE a pus la punct un sistem bazat pe electricitate statica, rezultatul fiind ridicat şi fixat pe o fişă, asemănătoare fişelor mono sau/şi decadactilare, ce se folosesc în cazul urmelor de mâini.

Pe aceste suporturi se vor executa măsurătorile de rigoare, inclusiv înregistrările de imagini la scară. Ulterior, vor fi trimise, pentru o examinare detaliată, la laborator. Înregistrarea de imagini cu urmele de picioare urmăreşte două planuri:

- fixarea de ansamblu a urmelor;
- fixarea imaginii urmei, ce conține elemente de individualizare ale obiectului creator.

Foarte important este faptul că, înainte de efectuarea înregistrărilor de imagine, este necesară pregătirea urmei, în mod deosebit a celor de adâncime. Se evită, atât cât se poate, distrugerea detaliilor. Simultan cu fotografierea propriu-zisă, se execută şi o măsurare liniară sau bidimensională, prin aşezarea unei rigle gradate sau a unui centimetru, de-a lungul şi de-a latul urmei. Există situații, întâlnite la fața locului, când ridicarea şi fixarea urmelor de picioare implică o pregătire complexă şi operații specifice, în funcție de mediul în care s-a format urma, de condițiile meteorologice, etc. Pentru a exemplifica voi face referire la:

* urmele formate în zăpadă – se recomandă efectuarea unui mulaj din sulf topit, acest lucru fiind posibil datorită proprietății acestuia de a se răci foarte repede, fără a-şi pierde rapid fluiditatea. În practică se mai realizează mulaje cu ghips, sau, mai nou, cu materiale plastice. Pentru aceasta este necesară pulverizarea prealabilă a unui strat de talc, întărit ulterior prin pulverizarea de colodion sau fixativ de păr, operația repetându-se până când se obține o peliculă a cărei consistență poate suporta un mulaj de ghips sau din alte materiale;
* urme formate în nisip: implică o întărire anterioară, prin pulverizarea de şerlac sau colodion, precum şi prin pulverizarea de ulei, pentru a preveni aderarea nisipului la mulaj, după aceasta urmând a se turna materialele alese pentru obținerea mulajului;
* urmele formate în medii cu multă umiditate: se întăresc prin presărarea unui strat foarte subțire de ghips, după care se pulverizează un strat de ulei, pentru a împiedica aderarea la mulaj a unor bucăți de sol, urmând ca ghipsul – în măsura în care acesta este folosit pentru obținerea mulajului – să fie turnat în straturi succesive astfel încât să nu fie distruse elementele particulare ale urmei prin acțiunea compactă a unei mase importante din materialul de mulaj;
* urmele formate în pământ zgrunțuros: presupun un tratament oarecum pretențios fiind necesară, în primul rând, astuparea găurilor cu ajutorul unor materiale care sunt suficient de uşoare – pentru a nu distruge urma – cum este cazul parafinei răzuite, ce se încălzeşte şi se întinde uniform, stopând astfel scurgerea materialului de mulaj în pământ.

Aşa cum am arătat, examinarea urmelor de picior poate conduce la stabilirea direcției în care s-a deplasat persoana care a creat urma. În ideea inducerii în eroare a echipei de cercetare la fața locului, orientării anchetei pe piste greşite este foarte posibil ca infractorul să încerce să ascundă direcția reală de deplasare sau elemente caracteristice ale încălțămintei, prin diverse modalități – încercând să meargă cu spatele, folosind încălțăminte de o mărime mult mai mare sau mai mică, pantofi bărbăteşti în cazul unei femei ori invers, acoperirea tălpii obiectului de încălțăminte cu un ciorap, etc. Un rol foarte important în a descoperi simularea unui astfel de mers, îl are studierea cu mare atenție a cărării de urme.

Pentru anchetatori este important de cunoscut, încă de la descoperirea unei urme de încălțăminte la fața locului care sunt posibilitățile şi limitele concluziilor experților care vor trebui să se pronunțe în legătură cu urma descoperită. Astfel, un set de întrebări orientative ar putea fi următoarele:

- dacă urma prezentată pentru examinare este de picior;
- dacă pe obiectul prezentat pentru cercetare, există urme de picior, şi câte anume;
- dacă urma prezintă suficiente elemente individuale pentru identificare;
- care sunt sexul, greutatea aproximativă, vârsta persoanei creatoare de urmă;
- de la ce picior provine urma;
- care este mecanismul de formare a urmei.[91]

Dacă există un cerc de suspecți în cauză şi se pot obține modele pentru comparație de la aceştia, expertul va putea face un examen comparativ complex, urmând a se pronunța daca urma ridicată de la fața locului şi modelul pentru comparație au fost create de către aceeaşi persoana.

Pertinent la problematica cercetării la fața locului, apreciez că este obținerea modelelor de comparație la fața locului în condițiile în care sunt descoperite persoane suspecte, trebuind exploatat avantajul exploatării unor modele de comparație produse în aceleaşi condiții ca urma în litigiu. Se vor obține modele de comparație solicitând persoanei să stea pe loc în poziție normală, cu greutatea corpului lăsată pe partea exterioară ori pe cea interioară în funcție de caracteristicile urmei descoperite, să meargă ori să alerge – în funcție de cum se apreciază că a fost creată urma ce are legătură cu desfăşurarea activității ilicite.

6.2.2.3. URMELE FORMATE PRIN FOLOSIREA ARMELOR DE FOC – căutarea, descoperirea, revelarea, fixarea şi ridicarea acestor urme.

Urmele apărute ca o consecința a utilizării armelor de foc, sunt urme care se formează pe elementele componente ale cartuşului tras, pe țintă sau pe diferite obiecte componente ale mediului, în urma producerii împuşcăturii.

[91] Colectiv, “Tratat practic de criminalistică”, Editura Ministerului de Interne,1976, vol. I, Bucureşti

Având drept criteriu de clasificare importanța în procesul identificării armei, urmele armelor de foc pot fi:

A) Urme principale:

Arma descoperită în câmpul infracțional – nu este acceptată unanim ca urmă principală a împuşcăturii[92]. Am acceptat – dincolo de controversa doctrinară – să fac referire la armă ca urmă a propriei folosiri[93] doar pentru oportunitatea de a sublinia importanța căutării, descoperirii şi examinării armei folosite la săvârşirea activității ilicite, aceasta atât prin ea însăşi, cât şi prin alte categorii de urme pe care le poate conține putând avea un rol deosebit de important în identificarea făptuitorului şi în lămurirea unor probleme importante pentru anchetă.

Urmele armei de foc create pe proiectile, tuburi, capse – nu sunt, nici ele acceptate, unanim, ca urme principale ale împuşcăturii, fiind tratate distinct, ca o categorie aparte de urme[94]. Având în vedere criteriul folosit pentru clasificare, datorită importanței în cercetarea criminalistică a activității ilicite ce a inclus şi utilizarea unei arme de foc, am considerat oportun includerea acestei categorii de urme în categoria urmelor principale formate ca urmare a folosirii armelor de foc.

Proiectilele, tuburile şi capsele, rezultate în urma tragerii, pot fi acceptate şi ca urme propriu-zise .

Pe tubul cartuşului pot apărea următoarele genuri de urme:

- urma percutorului;
- urma peretelui frontal al închizătorului
- urma camerei cartuşului;
- urma ghearei extractoare;
- urma pragului aruncător.

Urmele de pe tub[95] se formează, inevitabil, ca urmare a funcționării normale a armelor de foc – încărcarea, tragerea şi extragerea tubului tras în vederea unei noi încărcări sunt operațiuni mecanice de natură a forma urme pe baza cărora se poate identifica arma cu care s-a tras. Printre piesele principale sau mecanismele armei ce creează, în mod nemijlocit pe tub urme sunt percutorul, peretele frontal al

---

[92] N.A. – exemplificativ, ca opinii contrare a se vedea **E. Stancu**, Tratat de Criminalistică, op. cit. pag 254 şi următoarele; **M. Ruiu**, Valorificarea Științifică a Urmelor Infracțiunii, op. cit. pag. 190 şi următoarele.

[93] N.A. – este o exprimare greu de digerat pentru cei care consideră că într-un demers ştiințific trebuie să domine rigoarea. Principial, apreciez că nu se poate vorbi despre arma de foc ca urmă a propriei folosiri; arma este un mijloc material de probă cu un rol important în probarea săvârşirii infracțiunii care conține, pe care se pot descoperi, diferite categorii de urme; totul poate fi analizat în funcție de cum se acceptă noțiunea de urmă – într-un sens larg, ca orice modificare în realitatea obiectivă survenită în urma desfăşurării unei activități ilicite, se poate accepta că prezența armei la fața locului constituie o urmă a activității ilicite.

[94] **E. Stancu** analizează ca urme ale folosirii armelor de foc, pe de o parte, urmele create de armă pe cartuşul tras, iar, pe de altă parte urmele împuşcăturii formate pe corpul victimei sau pe obiectele asupra cărora şi-a exercitat acțiunea proiectilul…

[95] N.A. – în prezentarea urmelor care se formează pe tub voi avea în vedere şi urmele care se formează pe capsă, adesea aceasta formând un corp comun cu tubul. Nu trebuie neglijat, în condițiile arătate, că la anumite categorii de muniții, tubul nu se va găsi la fața locului, acesta arzând în întregime în cadrul procesului de tragere.

închizătorului, gheara extractoare, pragul aruncător (ejectorul) şi pereţii camerei de detonare. Urme pe tuburi pot apare şi cu ocazia introducerii sau scoaterii cartuşelor din încărcător.

Principial, în momentul încărcării cartuşului, din încărcător în camera de detonare, se formează urme dinamice longitudinale pe pereţii laterali ai tubului. Apar urme ale marginilor încărcătorului, ale marginilor şi, eventualelor, neregularităţi ale reliefului camerei de detonare. Încă din momentul încărcării, pe tub, se formează o urmă de maximă importanţă în identificare – urma lăsată de gheara extractoare care prinde gulerul tubului (rozeta) în vederea extragerii, după efectuarea tragerii.

În momentul tragerii se formează, cu obligativitate, urma percutorului care acţionează capsa de iniţiere[96] şi urma peretelui frontal al închizătorului, ambele pe fundul tubului. De asemenea, în momentul detonării, datorită presiunii deosebite a gazelor ce sunt eliberate, tubul se dilată fiind presat pe pereţii camerei de detonare, lucru care face posibil imprimarea microreliefului pereţilor camerei de detonare pe pereţii tubului.

La extragerea tubului se imprimă pe corpul acestuia, la nivelul rigolei – acel şanţ funcţional prevăzut special pentru ca tubul să fie în contact cu un element component al armei care să aibă rolul de a apuca corpul tubului, al scoate din camera de detonare şi al arunca în afară – urmele ghearei extractoare. De asemenea, pe fundul tubului se formează urmele contactului cu pragul aruncător, aşa-numitul ejector.

Urmele create pe proiectile[97], prin natura lor sunt urme dinamice care se formează în funcţie de caracteristicile construcţiei interioare ale ţevii armelor de foc cu ghinturi. Practic, vor fi descoperite striaţii ce reprezintă urmele flancurilor ghintuite[98] – în principal, ale flancului de atac – şi ale spaţiilor dintre ghinturi. În cazul folosirii unor proiectile de calibru mai mic sau mai mare apar urme specifice ce constau fie în alungirea proiectilului – în cazul unui proiectil cu calibru mai mare – fie în formarea unor urme specifice spre vârful proiectilului – atunci când proiectilul are calibrul mai mic decât cel al armei.

Pe baza urmelor formate pe tub şi proiectil se poate stabili tipul armei cu care s-a tras şi, chiar, arma folosită în cadrul activităţii ilicite.

urme de pătrundere şi ieşire a proiectilului: perforările şi canalele oarbe;

[96] N.A. – în doctrină şi, mai ales în practică, sunt întâlnite şi alte denumiri, precum capsă detonantă sau capsă de aprindere

[97] N.A. – urmele create pe proiectil sau pe glonţ

[98] N.A. – se disting două flancuri ale ghintului: flancul de atac, care obligă glonţul să se rotească în jurul axei sale şi flancul liber, care, nesuportând o presiune importantă, nu lasă urme pe glonţ

Perforările se formează atunci când proiectilul (glonțul), loveşte ținta cu o forță deosebită care îi permite să penetreze corpul acesteia. În cazul obiectelor cu o anumită grosime, urmele de perforare prezintă următoarele elemente[99]:

- orificiu de intrare;
- canal;
- orificiu de ieşire.

În cazul corpurilor cu o grosime mai mare, dacă proiectilul nu are o forță suficientă, acesta nu mai formează şi orificiu de ieşire, formându-se canale oarbe. Spre deosebire de perforări, la canalele oarbe glonțul rămâne întotdeauna în corpul sau obiectul atins, putând fi recuperat şi examinat în folosul anchetei. La obiectele subțiri lipseşte canalul, orificiul de intre confundându-se cu cel de ieşire.

Orificiile de intrare şi cele de ieşire se deosebesc între ele prin anumite caracteristici pe baza cărora se stabileşte direcția din care a pătruns proiectilul, direcție ce nu corespunde, în toate cazurile, cu direcția de tragere, traiectoria glonțului putând fi influențată de diverşi factori, îndeosebi de ricoşare[100]. Caracteristicile arătate depind de distanța de tragere, de forța cinetică a proiectilului, de unghiul sub care acesta a lovit ținta, de densitatea obiectului şi de plasticitatea sau elasticitatea masei acestuia.

Ca exemplu, pe corpurile a căror masă se caracterizează printr-o anumită elasticitate, aşa cum este corpul uman, orificiul de intrare este caracterizat prin lipsă de țesut, diametrul său fiind apropiat de cel al proiectilului – este mai mic din cauza elasticității specifice fiecărui corp, care după încetarea presiunii tinde să revină la forma inițială. Marginile orificiului sunt uşor îndreptate spre interior, pe acestea fiind formate şi urme secundare – inelul de frecare. Orificiul de ieşire poate fi mai mare decât diametrul proiectilului care, pe traseul urmat în corp, preia fragmente din structura internă şi creează, la ieşire, o ruptură, ce în anumite condiții poate avea dimensiuni considerabile. Canalul este rectiliniu dacă proiectilul străbate numai țesuturi a căror densitate nu este deosebită, condiții în care se poate stabili, cu uşurință, direcția din care s-a tras. Dacă în interiorul corpului proiectilul a întâlnit elemente cu o consistență deosebită, canalul nu mai este rectiliniu, fiind posibilă, chiar, ruperea acestuia în mai multe fragmente cu consecința creării mai multor orificii de ieşire.

Tot ca exemplu – dar pentru modul cum acționează proiectilul în corpuri lipsite de elasticitate – orificiul de intrare în sticla unui geam sau într-o oglindă prezintă crăpături radiale şi multiple fisuri concentrice, fiind mai mic decât cel de ieşire. Canalul are forma unui trunchi de con cu baza mare în direcția de intrare a proiectilului.

---

[99] Colectiv, "Tratat practic de criminalistica", Editura Ministerului de Interne, vol. III, 1980, Bucureşti, pag. 189
[100] **E. Stancu** op. cit. pag. 257

În țintele din lemn, dacă proiectilul nu întâlneşte inserții cu duritate mai mare, canalul este rectiliniu, cu o grosime constantă, orificiul de intrare şi cel de ieşire având acelaşi diametru şi aspect. Dacă suprafața glonțului a căpătat neregularități – pete de rugină, zgârieturi, etc – pe parcursul intern, acesta poate antrena mici fragmente astfel încât la orificiul de ieşire se pot constata, pe porțiuni mici şi neregulate, lipsă de materie.

urme de ricoşare a proiectilului;

Ricoşeele sunt urme de adâncime create ca urmare a impactului dintre proiectil şi diverse corpuri sub un unghi mai mic de 20°. Dimensiunile sunt dependente atât de unghiul de incidență, cât şi de mărimea şi duritatea corpurilor – cu cât unghiul de incidență este mai mic, iar duritatea corpului lovit este, de asemenea, mică lungimea urmei de ricoşeu este mai mare; din contră, în cazul obstacolelor dure şi unghiuri de incidență mari, urma este scurtă, glonțul putând fi găsit chiar la baza obiectului de care s-a lovit ori în imediata sa apropiere[101]. Ca o consecință imediată a ricoşării, se reține modificarea traiectoriei proiectilului, concomitent cu o micşorare considerabilă a forței sale cinetice[102]. Foarte util, pentru anchetarea cazurilor, în care există astfel de urme, este aspectul conform cu care, ricoşarea determină, în majoritatea cazurilor, lovirea altor obiecte sau persoane, care nu s-au aflat în vizorul trăgătorului, fiind vorba de o lovire accidentală, din culpă. Tot în astfel de situații, glonțul poate căpăta forme diverse, astfel încât, intrând în corpuri care au o densitate mică, creează leziuni atipice, care pot crea o confuzie în cercetarea inițială, realizându-se versiuni neconforme cu realitatea[103].

Urme sonore ale: armării, percuției şi împuşcăturii – această categorie trebuie avută în vedere şi este, efectiv, importantă pentru desfăşurarea anchetei în măsura în care există înregistrări de sunet care să surprindă momentul în care, în timpul desfăşurării activității ilicite, se desfăşoară operațiunile arătate. Înregistrări le de sunet vor fi ulterior comparate cu înregistrări efectuate cu ocazia efectuării de trageri experimentale cu arma suspectă. Examinările comparative se vor face prin intermediul unui sonograf[104].

B) Urme secundare[105]:

a) urme rezultate din acțiunea flăcării;
b) urme rezultate din acțiunea gazelor;
c) urme de funingine;
d) urme de pulbere nearsă;

---

[101] **M. Ruiu** op. cit. pag. 197; Tratat Practic de Criminalistică op. cit. pag. 200
[102] **V. Măcelaru**, op. cit. pag. 74
[103] **E. Stancu**, ”Tratat de criminalistica”, Editura Actami, Bucureşti, pag. 254, 2001
[104] Pentru detalii a se vedea **V. Măcelaru, M. Dobrilă, I. Anghelescu** în Tratat Practic de Criminalistică, op. cit., vol. III, pag. 161-165
[105] N.A. – denumite şi urme suplimentare ale tragerii

e) urme de metalizare;
f) urme de unsoare.[106]

Urmele secundare rămân pe arma de foc şi pe obiectele sau persoana, asupra cărora s-a tras ca rezultat al acțiunii fenomenelor termice şi chimice care se produc în țeava armei şi la o distanță mică de aceasta

A) Urmele rezultate din acțiunea flăcării

Ca urmare a proceselor specifice de ardere rezultă o mare cantitate de gaze ce determină presiuni şi temperaturi foarte mari – în jur de 3.000 Kgf/cm2 şi 2.500°C. La gura țevii, după ieşirea glonțului din canalul țevii, se produce o flacără datorită contactului dintre oxigenul din atmosferă şi particolele de pulbere care nu au apucat să ardă în interiorul țevii. Mărimea flăcării depinde de calibrul armei, natura pulberii – când se utilizează arme moderne, în majoritatea cazurilor, nu apare flacăra la gura țevii, explicația fiind datorată faptului că pulberea fără fum arde într-un procentaj aproape de maxim, în canalul țevii – şi presiunea gazelor ce rezultă din arderea pulberii însă se produc arsuri datorită acțiunii jetului de gaze cu temperaturi foarte ridicate;.

Acțiunea flăcării se manifestă sub forma unei arsuri, ce sunt descoperite în jurul orificiului de intrare. Aspectul arsurilor diferă în funcție de natura țintei. În cazul obiectelor din lemn arsura are formă de pară – mai mult sau mai puțin alungită în funcție de unghiul de tragere – şi este de culoare brună. Pielea omului, în zona în care arderea este maximă, îşi pierde elasticitatea şi capătă culoarea neagră. Materialele textile, în funcție de natura lor, suportă mai superficial sau mai profund fenomenul arderii. Şi acestea se înnegresc, cele sintetice se topesc creând contururi solide ce tind să sublinieze forma orificiului de intrare.

B) Urmele rezultate din acțiunea gazelor:

În ceea ce priveşte acțiunea gazelor trebuie distins între arsuri şi urmele create ca urmare a acțiunii mecanice.

Arsurile apar datorită temperaturii deosebit de ridicate a gazelor ce ies din canalul țevii imediat după expulzarea proiectilului. În cazul tragerilor de la distanțe mici, gazele, pe lângă faptul că vor completa acțiunea flăcării, vor crea urme specifice presiunii mari – rupturi, diferite categorii de fisuri, etc.

Zonele afectate şi dimensiunile rupturilor provocate sunt condiționate de calibrul armei, lungimea țevii, tipul muniției, distanța de la care s-a făcut tragerea şi gradul de duritate al suprafeței țintei.

Ca exemplu, în cazul tragerilor realizate cu țeava lipită de suprafața corpurilor ce nu au o densitate mare, țesuturile nu pot rezista unei atât de mari presiuni, în consecință se rup, canalul format se dilată, orificiul de intrare se desface şi ia o formă

[106] Colectiv, "Tratat practic de criminalistică", Edit. M.I. Bucureşti, 1972, vol. I, pag. 304

neregulată[107]. Acțiunea gazelor asupra corpurilor cu suprafețe stratificate se poate materializa prin exfolierea straturilor superficiale.

C) Urmele de funingine: funinginea, purtată fiind de gaze, se va depune pe țintă, formând un strat fin în jurul orificiului de intrare. Acesta are o valoare deosebită în cercetarea cauzei, deoarece, se pot trage concluzii valoroase în legătură cu distanța de la care s-a efectuat tragerea şi, într-o anumită măsură, calibrul armei cu care s-a tras[108].

Pe țintă, urmele de funingine se depun circular sau într-o formă alungită, mai mult sau mai puțin alungită, în funcție de unghiul sub care s-a efectuat tragerea. Foarte important pentru investigarea criminalistică este de analizat urmele de funingine care rămân pe corpul – în primul rând mâna – trăgătorului[109].

D) Urmele de pulbere nearsă (tatuajul):

Pe lângă gaze şi funingine, după proiectil, pe țeavă ies şi particule de pulbere incomplet arse ce acționează ca nişte microproiectile ce au forță vie proprie şi o viteză inițială mare, ajungând la distanțe relativ mari față de celelalte urme suplimentare – aproximativ 1m. Pe țintă se formează aşa-numitul tatuaj – un element caracteristic de individualizare al degradărilor produse prin tragerile cu armele de foc ce se compune dintr-o multitudine de particule de pulbere nearsă, însoțite, uneori, de microparticule metalice dislocate fie de pe tub, fie de pe glonțul tras care se imprimă pe suprafața țintei, perforând straturile superficiale. Dimensiunile zonei pe care se imprimă tatuajul depinde de distanța de tragere, calibrul armei, lungimea țevii, cantitatea de pulbere cu care a fost încărcat cartuşul, viteza inițială a glonțului, etc.

Ca exemplu, atunci când zona de contact este reprezentată de stofă, aceste particule, fie se opresc în fibrele care amortizează lovitura, fie formează orificii, ce pot avea dimensiuni mari, dacă tragerea s-a efectuat de aproape. Dacă suportul are o textură solidă, rezistentă (de ex. : lemn) pe suprafața lui se pot observa mici denivelări. Tragerea perpendiculară pe planul țintei face ca urmele acestor particule să fie dispuse în formă de cerc, în jurul orificiului de intrare. Dacă tragerea s-a executat sub un anumit unghi față de țintă urmele vor căpăta o forma ovală, alungită în direcția tragerii.

E) Urmele de metalizare: în jurul orificiului de intrare, la contactul dintre proiectil şi suprafețe ce au o duritate mai mare decât metalul folosit la fabricarea învelişului exterior al proiectilului se formează aşa-numitul inel de metalizare.

---

[107] **V. Măcelaru**, op. cit. pag.86

[108] Pentru detalii în legătură cu posibilitatea stabilirii calibrului armei cu care s-a tras a se vedea – Colectiv, "Tratat practic de criminalistica", Editura Ministerului de Interne, Bucureşti, 1980, pag.198

[109] N.A. – de văzut, ca exemplu, investigarea omorurilor disimulate în sinucideri, ocazie cu care lipsa urmelor de funingine pe mâna presupusului sinucigaş este de natură a orienta cercetarea, în mod hotărâtor, spre versiunea unui omor.

Prin frecare de suprafața materialului din care este confecționat ținta, de pe învelişul proiectilului se depun particule de metal ce formează inelul de metalizare, inel care va avea culoarea metalului folosit la confecționarea proiectilului. De observat că inelul de metalizare se suprapune, adesea, cu inelul de ştergere.

F) Urmele de unsoare: pot fi găsite, sub formă de picături, ce conțin elemente caracteristice uleiului folosit pentru conservarea armei şi muniției. Pe lângă acestea, tot în această categorie, consider că trebuie introdus şi inelul de ştergere sau frecare – inel format prin depunerea în jurul orificiului de intrare de particule de praf şi alte substanțe antrenate de glonț[110] amestecate cu unsori de pe țeava armei.

Investigarea locului faptei în cadrul cercetării activităților ilicite în desfăşurarea cărora au fost folosite arme de foc capătă un grad de complexitate[111] sporit, priceperea, atenția şi experiența membrilor echipei trebuind valorificate la nivel maxim, orice ignoranță putând conduce la compromiterea rezultatelor întregii anchete. În aceste condiții consider oportun să fac unele referiri la descoperirea, ridicarea şi interpretarea descoperirii armelor de foc şi a urmelor tragerilor efectuate cu acestea

⊕ Descoperirea, ridicarea şi interpretarea descoperirii armelor de foc şi a urmelor ramase pe acestea

Una dintre cele mai importante sarcini asumate de către echipa de cercetare la fața locului, este descoperirea armei. În cazul sinuciderilor sau al morților accidentale, arma se descoperă, de regulă, în imediata apropiere a victimei sau chiar în mâinile acesteia.

Pentru căutarea armei, se trece la o examinare amănunțită în locul unde a fost găsită victima şi în spațiile în care sunt urme lăsate de către făptuitor – mai ales în zona căilor de acces. Recomandabil este, în cazul omorurilor, ca arma crimei să fie căutată în locurile de unde se presupune că făptuitorul a pândit apariția unui moment prielnic, de unde a executat tragerea, unde s-a ascuns imediat după executarea victimei, unde este posibil să fi abandonat arma pentru a încerca să evite descoperirea lui, etc.

În plan general, armele de foc trebuie căutate – existând posibilitatea să fie descoperite – şi în fântâni, ape curgătoare, îngropate în pământ, ascunse în diferite locuri, etc. Se pot utiliza, în acest scop, detectoare de metale, detectoare cu raze gamma, electromagneți cu putere mare de atracție.

După descoperirea armei la locul săvârşirii infracțiunii, aceasta va fi fixată prin înregistrări de imagine, proces-verbal şi anexele sale. Arma se va descrie, ținându-se cont de elementele sale constitutive: tip, model, calibru, lungimea țevii, inscripționările existente pe aceasta, se va menționa poziția şi distanța față de

[110] N.A. – depuse mai mult sau mai puțin accidental pe suprafața proiectilului.
[111] **E. Stancu** – op. cit. pag. 260

obiectele din jur, cadavru, persoana rănită etc. Este indicat să se menționeze direcția în care era orientată arma, precum şi dacă arma a fost găsită asigurată sau nu. Cercetarea – ca observație de ordin general – nu trebuie limitată numai la spațiul unde a fost descoperită victima, ci, va fi extinsă în toată zona în care a acționat făptuitorul.

Operațiunea imediat următoare fixării armei în câmpul infracțiunii, este aceea a examinării preliminare a acesteia. Manevrarea armei se va face cu multă precauție astfel încât să se evite deteriorarea urmelor existente sau contaminarea acestora. Specialistul va analiza dacă arma este încărcată sau nu, operațiunea desfăşurându-se cu un maximum de precauție. Pe toata durata manipulării, se vor utiliza mănuşi. Armele care au dimensiuni mici, nu vor fi ridicate prin introducerea în gura țevii a unui creion sau a altui instrument de dimensiuni asemănătoare, deoarece se pot distruge depunerile de substanțe. Arma se descarcă, se scot cartuşele. Gura țevii va fi acoperită cu o pânză. Potențialele substanțe depuse pe armă: fire de natura piloasă, sânge, alte categorii de urme, se strâng şi se introduc în eprubete, indicându-se locul unde au fost descoperite şi ridicate.

Prelucrarea urmelor de miros se poate face cu ajutorul câinelui de urmărire. Din momentul în care se găseşte arma de foc, se examinează, pentru constatarea mirosului, dar şi a altor urme specifice tragerii, a eventualelor urme papilare sau biologice, care să permită obținerea imediată a unor date referitoare la: timpul scurs din momentul tragerii, persoana făptuitorului şi cea a victimei. Arma va fi analizată atât cu ochiul liber cât şi cu ajutorul unor mijloace tehnice (lupă, microscop de buzunar, detector de UV, etc.).

Echipa de cercetare la fata locului trebuie să conserve urmele descoperite pe armă. Pentru ca această activitate sa se desfăşoare în condiții optime, este necesar să se respecte anumite reguli, impuse de practica pozitivă în materie. Astfel, percutarea armei este totalmente interzisă, atât pentru că se pot distruge microurmele, datorita vibrațiilor puternice, cât şi datorită pericolului ridicat de accidente. În cazul în care se prezintă arme puternic oxidate, blocate, este necesară efectuarea unor gammagrafii. Dacă există indicii că s-a tras recent cu arma descoperită, se vor preleva – obligatoriu – urme de miros, ce vor fi date spre prelucrare câinelui de urmărire sau vor fi conservate, prin procedee speciale. În anumite cazuri, arma va fi cântărită, obținându-se un element suplimentar de identificare ce va fi valorificat prin studiul cataloagelor existente în dotarea specialiştilor.

⊕ Descoperirea de tuburi şi proiectile

Căutarea tuburilor va avea ca punct de plecare observații legate de: numărul, aspectul şi forma, leziunilor create pe corpul victimei. După aprecierea distanței şi direcției de tragere căutarea tuburilor şi proiectilelor poate debuta cu zona în care se bănuieşte că a stat cel ce a tras. În general, acestea sunt uşor de observat cu ochiul

liber. Dacă situația o impune, se vor utiliza detectoare de metale, magneți, lampa cu benzina (în cazul în care este necesar topirea zăpezii), etc.

Pe tubul cartuşului pot fi identificate urme ale tragerii recente. Pentru a se stabili o corespondență între tubul sau tuburile descoperite şi activitatea ilicită este necesar ca specialistul criminalist să confrunte diametrul deschizăturii tubului cartuşului tras, cu dimensiunea orificiului creat de glonț în țintă sau cu calibrul glonțului, dacă acesta a fost descoperit. La armele de vânătoare, apar elemente de specificitate, din simplul motiv că, în interiorul cartuşului, sunt înglobate mai multe componente, de interes aici fiind alicele şi bura – bura nu arde în procesul tragerii fiind aruncată de pe canalul țevii imediat după alice la o distanță relativ mică, lucru ce face posibil identificarea locului în care s-a găsit trăgătorul cu relativă uşurință.

Căutarea proiectilelor şi a tuburilor se va face sistematic, pornindu-se de la poziția trăgătorului sau a victimei. Cercetarea se va extinde asupra mai multor spații: sub cadavru, pe duşumea, pe obiectele sau în obiectele de uz casnic, în vegetație, zăpadă, pământ etc. Proiectilele pot fi descoperite direct, cu ochiul liber, dar şi cu ajutorul detectorului de metale. În cazul tragerilor cu arme automate, posibilitatea descoperirii la fața locului a unor astfel de obiecte este foarte mare; tuburile sunt aruncate în exterior cu forță şi viteză fiind puțin probabil ca trăgătorul să încerce să găsească toate tuburile rezultate în urma tragerii, lucru care poate fi avut în vedere atunci când se folosesc pistoale sau revolvere – infractorii cunoscând ce date prețioase poate obține ancheta odată cu descoperirea la fața locului a tuburilor şi a proiectilelor trase.

Tuburile şi proiectilele descoperite se împachetează separat, indicându-se direct pe suprafața pachetului sau într-un înscris anexat locurile de unde au fost ridicate, data când au fost ridicate şi persoana care a desfăşurat activitatea. Se va aplica şi un sigiliu în ceară roşie sau se va imprima o ştampilă ce se va aplica pe două bucăți de hârtie lipite între ele şi între care s-a introdus nodul sforii cu care este sigilat obiectul.

Proiectilele vor fi descrise în procesul-verbal, în sensul că, se vor da detalii referitoare la: formă, calibru, număr, deformări suferite, substanțe care au aderat etc. Obiectele de îmbrăcăminte, ce au fost perforate de către proiectile, se împachetează, astfel încât orificiile, create prin împuşcare, să nu fie în zonele îndoite, pentru a se evita fenomenul de deşirare, destrămare a materialului. Urmele de ricoşare se cercetează pentru a ridica eventualele resturi metalice, forma urmei ridicându-se prin mulaj de ghips. De asemenea, se pot folosi polimerii, pentru a ridica, în condiții foarte bune, urmele de ricoşare. Polimerul reda mult mai fidel, comparativ cu celelalte materiale, relieful urmei, contribuind considerabil la descoperirea unor elemente, ce vor contribui la bunul mers al anchetei. Imaginea tuburilor aruncate din

armă, vor fi fotografiate împreună cu un reper fix, din imediata apropiere, menționându-se poziția lor şi în procesul-verbal.

Echipa care face cercetarea la fața locului, trebuie să țină seama de unele reguli de ridicare a tuburilor şi proiectilelor din câmpul infracțiunii. Astfel, cartuşele din armă nu vor fi extrase, iar cele aflate pe jos, nu vor fi introduse în armă. Cartuşele vor fi cântărite, iar tuburile care nu prezintă mențiuni, vor fi măsurate. Eventualele mențiuni se vor face nu pe tuburi, gloanțele sau capsele descoperite, ci pe ambalajul în care au fost introduse. Se vor măsura, de asemenea, orificiile create de gloanțe, pe toate suporturile în care au pătruns.

⊕ Descoperirea urmelor secundare pe corpul trăgătorului sau pe hainele acestuia

În condițiile identificării uneia sau a mai multor persoane suspecte trebuie avut în vedere că urmele secundare ale tragerii pot fi găsite pe mâna trăgătorului sau pe alte regiuni ale corpului ori pe îmbrăcămintea acestuia. Datorită unei flurescențe specifice pot fi evidențiate şi cu ajutorul radiațiilor U.V. Examinarea se va face cât mai urgent – cu cât intervalul de timp scurs de la efectuarea tragerii va fi mai mare, şansele de a stabili că o anumită persoană a tras cu o armă de foc devin tot mai mici.

Problema capătă o relevanță deosebită în cazul sinucigaşilor care au apelat pentru a-şi suprima viața la arme de foc. Dacă pe mâna şi corpul sinucigaşului vor fi identificate urme secundare ale tragerii versiunea sinuciderii începe a fi confirmată; dacă nu se găsesc se va urmări verificarea altor versiuni, principial omor sau accident.

Sintetizat, interpretând urmele tragerilor cu armele de foc ancheta va obține informații importante, în cazul urmelor principale, cu privire la:

→ direcția şi a unghiului de tragere;
→ locul şi a distanța de la care s-a tras;
→ tipul armei, marca, modelul, calibrul, etc;

iar în cazul urmelor secundare cu privire la :

→ distanța de la care s-a tras;
→ persoana care a folosit o armă de foc.

Problema este complexă, primele date obținute la fața locului vor fi completate prin concluziile constatărilor tehnico-ştiințifice sau expertizelor balistice ce vor fi dispuse, ulterior, în cauză. Întrebările ce pot fi puse diferă în funcție de cele descoperite la fața locului – dacă a fost descoperită doar arma , au fost descoperite şi ridicate tuburi, cartuşe, proiectile, urme secundare, alte categorii de urme, etc. Exemplificativ se vor pune întrebări precum:

- care sunt: tipul, marca, modelul, seria, calibrul armei;
- care este starea tehnica a armei;

- dacă arma respectivă poate declanşa o împuşcătură fără să se acționeze pe trăgaci şi în ce condiții;

- dacă tuburile şi gloanțele fac parte din acelaşi cartuş;

- care este vechimea aproximativă a împuşcăturii;

- ce corpuri sau obiecte au fost lovite de gloanțe sau alice;

- care este direcția din care s-a tras;

- dacă proiectilul sau tubul descoperit la fața locului a fost tras cu arma cu care s-au executat tragerile experimentale;

- dacă alicele sau burele descoperite la fața locului au aceeaşi compoziție cu modelele ridicate de la suspecți (caracteristic cazurilor de braconaj).[112]

6.2.2.4. URMELE ELECTRONICE.

Urma electronică, în sensul larg al accepțiunii noțiunii de urmă, este o modificare apărută în mediul specific electronic ca urmare a desfăşurării unei activități ilicite. În sens restrâns este o informație care este stocată sau transmisă printr-un instrument electronic. Este o urmă latentă, asemănătoare amprentelor digitale (ca exemplu). Echipamentul şi computerul propriu-zis sunt necesare pentru vizualizarea acestor urme.

Procedura criminalistică – noțiune devenită necesară în condițiile în care fiecare categorie de urme prezintă particularități ce fac necesară o abordare individuală – presupune parcurgerea a patru etape[113]:

→ recunoaşterea şi identificarea urmelor electronice;

→ documentarea cu privire la crearea urmelor electronice şi examinarea acestora;

→ colectarea, ambalarea, conservarea şi transportarea urmelor electronice;

→ fixarea rezultatelor.

Activitatea echipei de cercetare la fața locului trebuie să fie guvernată de preocuparea de a nu distruge sau schimba probele. Cum activitatea are un grad ridicat de dificultate, şeful echipei împreună cu cei care vor desfăşură activități nemijlocit trebui să aibă o pregătire specială în domeniu care să le permită abordarea unor soluții optime, cu respectarea drepturilor şi garanțiilor procesuale, indiferent de complexitatea situației descoperite la fața locului. De asemenea foarte important este ca activitățile referitoare la: măsurarea, examinarea, stocarea sau transportarea urmelor electronice, trebuie să fie fixate prin corespunzător prin procese verbale şi înregistrări de sunet şi imagine. Conservarea acestor urme trebuie să respecte particularitățile specifice mediului informatic în vederea analizei ulterioare.

---

[112] Colectiv,"Tratat de criminalistica", Editura Ministerului de Interne, vol.I,pag.125, 1976

[113] U.S. Department of justice/Office of justice programs/National Institute of justice:" Electronic Crime scene Investigation"- a guide for first responders

În mod practic, şeful echipei ajungând la faţa locului, trebuie să se ocupe de asigurarea securităţii atât în ceea ce îi priveşte pe membrii echipei cât şi cu privire la perimetrul pe care urmează să se efectueze cercetarea. Va identifica vizual eventualele urme, atât fizice, cât şi electronice, şi se va pronunţa în legătură cu pericolul distrugerii sau modificării elementelor caracteristice ale acestora impunând o procedură de urgenţă acolo unde se impune şi, efectiv, este posibil.

Şeful echipei de cercetare la faţa locului se asigură că toate persoanele sunt îndepărtate din zona imediat apropiată perimetrului ce conţine urme electronice, în acest moment premergător, cercetării propriu-zise, fiind de importanţă capitală să nu se altereze parametrii normali/optimi ai echipamentului electronic. Se va lăsa exact aşa cum a fost găsit[114]: fie deschis, fie închis. Nu se acţionează asupra lui sub nici o formă. Echipa trebuie să protejeze datele în legătură cu care există pericolul distrugerii sau modificării (atât pe cele de ordin fizic, cât si pe cele electronice). Acestea din urmă pot fi găsite pe: pager, telefon mobil sau alte instrumente de acest tip. Specialistul criminalist va sigila imediat instrumentele ce conţin astfel de date, întocmindu-se ulterior un proces-verbal şi/sau o planşă fotografică. Tastatura, mouse-ul, dischetele, CD-urile sau alte componente, pot conţine diferite categorii de urme – altele decât cele de natură electronică – ce trebuie tratate cu toată precauţia şi considerația necesară, acestea nefiind cu nimic mai prejos, ca importanţă, comparativ cu cele electronice. Bunăoară substanţele utilizate la revelarea urmelor papilare pot afecta atât echipamentul electronic cât şi informaţiile. În aceste condiţii este recomandabil ca urmele latente să fie ridicate după ce recuperarea probelor electronice este realizată.

Se observă detaliat locul faptei: poziţie mouse-ului, aranjarea spaţială a celorlalte componente faţă de mouse (ex.: un mouse, aflat în stânga tastaturii, indică faptul că este vorba de un utilizator stângaci). Se analizează informaţiile deduse din parametrii de funcţionare ai sistemului computerului şi din aranjarea în spaţiu a acestora, incluzându-se aspecte ca: memoria calculatorului, numărul de fişiere, de partiţii, numărul şi natura programelor, dacă există documente, fişiere sau programe ascunse sau cu accesul restricţionat, parole pentru activarea programelor, pentru citirea sau copierea documentelor, dacă computerul face parte dintr-un sistem, care este rolul său în sistem, etc.

În legătură cu starea de funcţionare, urgent se va analiza dacă sistemul funcţionează, este oprit sau se găseşte în stare de veghe. Majoritatea computerelor au un beculeţ care indică dacă sistemul este deschis sau nu. De asemenea, dacă unitatea centrală sau monitorul sunt calde, se poate deduce, foarte uşor, că sistemul a fost utilizat de curând.

[114] N.A. – echipamentul electronic

În ceea ce priveşte fixarea, ar fi ideal, spun specialiştii, dacă se vor face înregistrări de imagine care să redea, în totalitate, locul în care se găseşte computerul şi anexele acestuia – fotografia schiță de pe poziții opuse. Se fotografiază din față computerul, după care se fotografiază separat: monitorul, tastatura, mouse-ul, unitatea centrală. Se iau notițe, care să descrie ceea ce apare pe display, prin deschidere. Programele sau documentele activate pot solicita, pentru a putea fi deschise una sau mai multe parole sau un anumit mod, specific, de accesare. Ca măsură de precauție, nu trebuie uitat că mutarea computerului, în timp ce sistemul funcționează, poate determina schimbări –iremediabile – în baza de date.

În legătura cu căutarea propriu-zisă în memoria computerului, există opinii în doctrina românească[115] care, preluând puncte de vedere din doctrina americană – desigur, întemeiate pe legislația specifică americană – susțin că în cazul în care situația o cere, se poate dispune, ca o măsura procedurală suplimentară, şi o percheziție a calculatorului. Referitor la această problemă, apreciez că, în stadiul actual al legislației din România, activitățile de căutare, descoperire, revelare, analiză şi interpretare la fața locului se pot extinde şi în ceea ce priveşte urmele electronice care sunt conținute în memoria computerului. Altfel, cercetarea la fața locului ar trebui să se rezume la urmele care pot fi descoperite pe suprafața elementelor de sistem şi la informațiile afişate pe ecranul monitorului în momentul în care echipa ajuns la fața locului – şi asta în măsura în care acestea nu au dispărut sau nu s-au modificat în timpul desfăşurării activității – stare de lucruri care ar putea aduce prejudicii importante anchetei.

Desigur că, în condițiile efectuării unei percheziții, este firesc ca în conținutul autorizației de percheziție – domiciliară, ca exemplu – să fie făcută o referire expresă cu privire la activitățile de căutare în memoria calculatorului. Este de acceptat natura privată a unor informații, a corespondenței electronice ce poate fi accesată în memoria calculatorului, însă, aşa cum la cercetarea la fața locului se acceptă dreptul echipei de a analiza conținutul unor înscrisuri descoperite în câmpul infracțional – care, chiar, conținând date ce țin de viața privată a unor persoane, pot oferi anchetei importante puncte de sprijin în probarea activității ilicite, a legăturii dintre persoana făptuitorului şi activitatea ilicită, a implicării altor participanți, etc. – este normal ca, pe baza unui raționament similar, să se accepte dreptul organului judiciar deplasat la fața locului, care tratând problema cu profesionalism şi cu respect față de regulile deontologice specifice, să poată extinde demersul judiciar şi în ceea ce priveşte potențialul informațional înmagazinat în unitățile de memorie ale unui calculator.
Important în domeniu, indiferent de natura activității – cercetare la fața locului sau percheziție – este ca încă din faza activităților pregătitoare să se stabilească locul în

[115] **Iosif Lucaci, Robert Marin**, "Investigarea fraudelor informatice", Editura Ministerului de Interne, pag.45-47, 2002, Bucureşti

care se va desfăşura analiza urmelor electronice anterior demarării acțiunii de verificare a mediului informatic.

În cazul în care se va considera necesar, se vor ridica elementele de hardware, pentru verificări detaliate. Se va cerceta unitatea centrală a calculatorului, rețelele de calculatoare şi mediile de stocare portabile. Pentru o deplină, „coerență" a activităților, sunt necesare anumite activități pregătitoare, de fapt, etape, ce trebuie respectate în procesul de căutare a informațiilor, stocate într-un astfel de sistem. Se vor colecta informațiile referitoare la sistemele informatice ce urmează a fi verificate, tipul de stocare a datelor, locația echipamentului şi a dispozitivelor de stocare etc.

Unele particularități ale desfăşurării activităților de căutare sunt în relație directă cu statutul sistemului informatic şi de prezența sau absența anumitor persoane. Încă din faza desfăşurării activităților pregătitoare se vor stabili persoanele care vor participa la activitate, fiind necesară participarea – obligatoriu – a unor persoane cu pregătire de specialitate peste medie precum ingineri de sistem, programatori, etc. La fel de important este stabilirea elementelor de logistică ce urmează a fi utilizate – adică instrumente, programe, etc.

În desfăşurarea activității, principial se recomandă urmărirea parcurgerii unor etape precum:

1) realizarea securității locului;

2) stabilizarea mediului informatic;

3) identificarea persoanelor care au cunoştințe si aptitudini informatice;

Prin intermediul acestor activități, se urmăreşte obținerea de date şi informații, referitoare la numărul şi tipul unităților centrale de procesare, locația unităților centrale de procesare, tipul rețelei, sistemul de operare al rețelei, etc. Percheziția se va face de către specialistul criminalist sau personalul tehnic ce dețin informații de profil, în prezența martorilor-asistenți şi chiar, dacă este posibil, a autorului infracțiunii cibernetice.

În ceea ce priveşte ridicarea urmelor şi mijloacelor materiale de probă ce țin de mediul informatic trebuie subliniat că există şi posibilitatea descoperirii unor urme nonelectronice, ce pot fi ridicate, cu ocazia desfăşurării cercetării la fața locului. Ele sunt, de cele mai multe ori, într-o conexiune strânsă cu urmele pe care le-am denumit electronice. Ca exemple pot fi avute în vedere: parole scrise de mână, alte notițe scrise olograf, manuale pe teme cibernetice, texte/imagini printate, etc. Toate trebuie sigilate, ambalate şi conservate pentru viitoarele examinări.

Ambalarea, transportul şi depozitarea, de principiu, trebuie să se facă cu toate precauțiile necesare astfel încât aceste acțiuni să nu se adauge, modifice sau distruge informațiile stocate în computer. Calculatoarele sunt instrumente electronice extrem de fragile, ce pot fi sensibile la: temperatură, umiditate, şoc mecanic, electricitate

statică şi surse magnetice. Ca metodologie de urmat în efectuarea unor asemenea activităţi ar putea fi avute în vedere următoarele:

→ **Ambalarea: –** Echipa se asigură că toate urmele (de natură electronică), ridicate de la faţa locului, sunt bine împachetate/sigilate, inventariate, înainte de ambalare. Se acordă o mare atenţie probelor, având grijă să fie bine conservate. Se ambalează sursele magnetice în pungi antistatice (hârtie sau pungi de plastic antistatic). Se evită ambalajele ce produc electricitate statică, ca pungile standard de plastic. De asemenea se evită expunerea unor instrumente ca: dischete, CD-ROM-uri, casete, etc., extrem de fragile şi sensibile la acţiunea diverşilor factori externi. Este foarte important ca, cel ce ambalează urmele, să eticheteze, sigileze, cutiile în care sunt transportate.

→ **Transportul: –** Aşezarea, poziţionarea urmelor electronice să se facă departe de sursele magnetice. Trebuie să se evite stocarea urmelor electronice în autovehicul, pe perioade mai mari de timp – condiţii ca: frig, umiditate, căldură excesivă, pot produce alterări semnificative. Computerul sau alte componente, care nu sunt depozitate în containere, trebuie să fie aşezate în maşini, pentru a se evita şocurile sau vibraţiile excesive. Ex.: computerul poate fi aşezat pe podeaua autovehiculului, iar monitorul poate sta pe un scaun, cu ecranul în jos şi fixat cu o curea de siguranţa.

→ **Depozitarea:** – măsurile, privind depozitarea, urmăresc atât activităţi premergătoare cât şi simultane stocării lor. Astfel: se verifică dacă urmele sunt inventariate, conform reglementărilor legale, în vigoare; se depozitează toate urmele într-un spaţiu protejat de temperaturi şi umiditate extreme; se protejează de sursele magnetice, praf sau alte particule dăunătoare sau contaminatori[116].

Foarte important este şi modul, respectiv, rezultatele audierilor desfăşurate la faţa locului. Toate persoanele aflate la faţa locului, trebuie identificate şi ascultate pe rând urmărindu-se obţinerea unor informaţii precum :

- cine este proprietarul/posesorul instrumentelor electronice, găsite la faţa locului, ca: parole, nume utilizator, provider-ul serviciului de Internet.

---

[116] **Casey , Eoghan** .Digital evidence and computer crime; Forensic Science, Computers and the Internet, San Diego :Academic press , 2000; **Denning,Dorothy** , Information warfare and security, Boston, Massachusetts: Addison-Wesley, 1999; U.S .Department of Justice, Computer crime and intellectual property section, Searching and seizing computers and obtainning electronic evidence in criminal investigation. Washington,D.C. :U.S. Department of justice, computer crime and intellectual property section, 2001; **Sterling ,Bruce**, The hacker crackdown. New York: Bantam Books, 1993; **Wolff Michael**, How you can access the facts and cover your tracks using the Internet and online services. New York: Wolff New Media, LLC, 1996; **Russell, Deborah** and **G.T.Gangemi**, Sr.Computer Security basics, Sebastopol, California: O'Reilly and Associates, Inc., 1992; Cohen, Frederick B. A short course on computer viruses ,Somerset, New Jersey :John Wiley and Sons, 1994; **Levin, Richard B.** The computer virus handbook. Berkeley, California: Osborne/McGraw-Hill, 1990; **Martin, Frederick** T.Top Secret Intranet .Old Tappan, New Jersey: Prentice Hall PTR, 1998. National Institute of Justice.Crime Scene Investigation: a guide for law enforcement, Washington, D.C. :U.S.Department of Justice, National Institute of Justice, 2000, NCJ 178280. Parker, Donn B. Fighting Computer Crime, New York:Scribners, 1983; **Raymond, Eric** S. The new hacker's dictionary, third edition, London, England: MIT Press, 1998.

- orice parolă cerută pentru accesarea sistemului, computerului sau informațiilor;
- scopul sistemului;
- orice scheme de securitate sau instrumente distructive (ştergerea întregului hard, printr-o operațiune de autodistrugere programată de către cel ce a introdus programul).
- orice extra-site în care sunt stocate informații;
- identificarea folderelor ascunse (printr-un program special, aceste foldere nu se vizualizează, decât în urma tastării anumitor taste, introducerea unor parole etc.)
- orice documentație explicativă, referitoare la sistemul de instalare a hard-ului sau soft-ului.

6.2.2.5. URMELE BIOLOGICE

Urmele biologice sunt urme materie de natură umană. În general, nu au o formă exterioară bine conturată, excepție făcând: oasele, unghiile şi firele de păr.

În funcție de proveniență, urmele biologice se pot clasifica astfel:

→ produse de secreție: saliva, colostru[117], lapte matern, secreție nazală, etc.

→ produse de excreție: materiile fecale, sperma, meconiu[118], lichid amniotic[119], vernix caseosa[120], sputa, vomismentele.

→ țesuturi:

* moi: sânge, masa cerebrală, țesut muscular, pielea.
* dure: oase, cartilagii, unghii.

Conform unei alte clasificări, produsele biologice pot fi: normale sau patologice[121].

Datorită naturii complexe şi posibilității alterării lor rapide, descoperirea şi examinarea urmelor biologice de natură umană, presupune o atenție deosebită fiind de mare ajutor participarea, în cadrul echipei de cercetare la fața locului, a unor specialişti, din domenii precum: medicina legală, biologie, toxicologie, antropologie sau cu profiluri de activitate asemănătoare.

Urmele de sânge pot fi descoperite la fața locului, în special, în cazul cercetării unor infracțiuni săvârşite cu violență, activități ilicite cu un înalt grad de pericol social. În doctrină, urma de sânge a fost definită ca fiind lichidul extravazat, dintr-un sector al aparatului cardiovascular şi depus pe un anumit suport, în procesul săvârşirii unei infracțiuni sau în legătura cu aceasta[122].

---

[117] Secreția instalată înainte de apariția laptelui matern
[118] Materiile fecale ale nou-născutului
[119] Lichid din membranele în care este învelit produsul concepțional
[120] Substanța grasă, ce acoperă corpul nou-născutului)
[121] Colectiv, „Tratat practic de Criminalistică”, vol. I, 1976, București, pag. 194
[122] Colectiv, „Tratat practic de criminalistică”,vol.I, 1976, Bucuresti

În practică, se recomandă ca aceste urme să fie căutate cu minuțiozitate, deoarece, atât forma, cât şi culoarea, se schimbă în funcție de o serie de factori, neavând parametri standard. (ex. : intervenția factorilor de mediu, a oamenilor, animalelor, etc.). La fața locului, urmele de sânge pot fi descoperite sub diverse forme – picături, stropi, dâre, bălți, mânjituri – aceasta fiind consecința directă a naturii activităților violente exercitate asupra organismului uman. Forma şi aspectul urmelor sanguinolente sunt influențate şi de obiectul suport, în sensul că, în cazul în care suportul este poros, acesta va absorbi lichidul; în cazul în care, dimpotrivă, suportul este neted, lucios, sângele va forma o crustă sau un strat[123].

În general, aceste urme sunt vizibile cu ochiul liber, specialistul criminalist neavând altceva de făcut decât să ridice aceste urme, potențial, de sânge şi să le trimită spre examinare, în condiții de laborator. Importante în căutarea urmelor sunt: o sursa de lumină în radiații vizibile ori invizibile, lupa, microscoapele de buzunar, stereomicroscoapele, soluții de testare (ex. apa oxigenată, care, în combinație cu sângele, dă o reacție de eliminare a oxigenului), etc. În activitatea practică, printre cele mai des întâlnite locuri în care se pot găsi astfel de urme sunt: locul în care a fost descoperită victima (întinderea perimetrului poate varia aşa cum am arătat în secțiunea destinată tratării activităților pregătitoare), pe obiectele/instrumentele folosite de către autor în desfăşurarea acțiunilor care au avut ca urmare lezarea sănătății sau suprimarea vieții victimei, pe obiectele din jurul cadavrului, pe traseul urmat de către persoana vătămată până în locul unde i sa acordat primul ajutor ori unde a intervenit decesul acesteia, pe corpul/vestimentația agresorului sau/şi ale victimei.

Modul de ridicare a urmelor de sânge depinde de starea în care se găsesc acestea. Înainte de a întreprinde aceasta activitate, urmele se vor fixa, după caz prin înregistrări de imagine. Ulterior, în procesul-verbal de cercetare la fața locului, se vor descrie, urmele descoperite, locul, poziția lor față de obiectele principale, forma, culoarea, modalitățile de ridicare, reacțiile de probabilitate sau de certitudine, folosite pentru identificarea naturii lor etc. ca modalitate de fixare se poate utiliza şi schița. Programele de design, 2D-ul, 3D-ul, etc. ajută la aflarea poziției victimei, în momentul vătămării, având ca informații de bază: forma urmelor de sânge, dispunerea lor, în spațiu, pe obiectul suport.

În cazul în care sângele este în stare lichidă, recoltarea acestuia se va face fie cu o pipetă, fie cu o seringă, introducându-se produsul sanguinolent în recipienți sterili, care se închid ermetic, urmând a fi transportate şi analizate urgent în laborator. Tipul obiectului – suport al urmei – determină şi modalitatea de abordare criminalistică – dacă urma se găseşte pe obiecte de dimensiuni reduse, acestea din urmă vor fi ridicate şi duse la analiză în laborator – dimpotrivă, dacă suportul este un

[123] **Marin Ruiu**, Valorificarea ştiințifică a urmelor infracțiunii. Editura Little Star, Bucureşti, 2003,pag.82-83

perete, sau alt obiect cu volum deosebit, expertul criminalist va trebui să ridice urma prin răzuire. Urmele de sânge care nu suporta acest „tratament", vor fi solubilizate şi ridicate pe o hârtie de filtru sau pe o bucată de tifon, îmbibate în apă distilată, fiind necesare, în această situație, o analiză de urgență, datorită probabilității foarte mari de depreciere a urmei. Aceeaşi metodă se aplică şi în cazul în care urmele se afla pe zăpadă sau pe sol moale. Dacă sângele s-a depus pe vegetație, se vor ridica urmele prin tăierea crengilor sau a plantelor, introducându-se în cutii de carton, pe un strat de muşchi, în scopul de a rămâne umede[124]. În ceea ce priveşte urmele pe sânge descoperite pe diferite materiale textile, este obligatorie uscarea a suportului – operațiune anterioară oricărei alte operațiuni – deoarece poate apărea o alterare a urmei, prin putrefacție, şi, în mod automat, pierderea oricărei posibilități de exploatare a acesteia pentru anchetă. Uscarea se efectuează la temperatura mediului înconjurător, ambalându-se obiectele în pungi de hârtie şi nu de plastic, după care se leagă şi se sigilează, trimițându-se, cât mai urgent, la laborator, pentru analize detaliate. În actul de dispunere al expertizei se poate solicita expertului să răspundă la întrebări precum:

1. Când este prezentată numai urma de sânge:

- dacă urma este de sânge;
- care este natura urmei (daca este sânge uman sau animal);
- care este grupa sanguină (sistemul clasic ABO, tipul de haptoglobină, factorul Gm) şi – eventual, analizând cromatina sexuală – care este sexul persoanei de la care provine;
- care este regiunea anatomică care a sângerat şi care este starea de sănătate a persoanei;
- care este vechimea probabilă a urmei;
- care era poziția corpului persoanei care a sângerat în momentul creării urmei de sânge;
- dacă sângele conține impurități şi de ce natură sunt acestea.

2. Dacă se prezintă expertului atât urma de sânge, cât şi modelele de comparație (recoltate de la victimă, făptuitor, persoana suspectă):

dacă există indicii de asemănare între urmă şi proba de sânge[125].

Urmele de salivă sunt formate din lichidul de secreție a glandelor salivare depus pe diferite suporturi, în procesul săvârşirii unei infracțiuni sau în legătura cu aceasta[126].

Acestea sunt foarte importante în furnizarea de date privind persoana, în special pe baza grupei sanguine, situație în care persoana trebuie să fie de tip secretor[127].

---

[124] **Camil Suciu**, „Criminalistica", Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972,pag.315
[125] Colectiv, Tratat Practic de Criminalistică, vol.I,1976, Bucureşti, pag.202.
[126] Colectiv, Tratat Practic de criminalistică, vol. I, 1976, Bucureşti, pag.205.

Acest tip de urme se formează, prin contactul direct dintre suport şi cavitatea bucală (în cadrul proceselor de fumat, mâncat, alimentare forțată etc.), prin contactul dintre suprafețele mucoase ale buzelor umectate de salivă cu suportul (sărut, aplicare timbru pe plic etc.), hipersalivație de natură fiziologică-reflexă (în caz de graviditate, înfometare, etc.), prin eliminarea voită a salivei, prin aderarea pe suprafața palmei sau a degetului, a urmelor de salivă, în urma expectorației sau a apropierii sale de buze, urmată de transferarea ulterioară pe un alt suport, atingerea cu limba a unor diverse suprafețe, etc.

Aspectul exterior al urmei depinde de o serie de factori, variați ca natură, printre care:

→ natura şi forma suportului (în funcție de acest criteriu, există suporturi absorbante şi neabsorbante);
→ distanța la care este situată cavitatea bucală față de suport;
→ vechimea urmei; (se calculează acest interval de la creare până la descoperire);
→ cantitatea de salivă;
→ influența factorilor de mediu extern; (ca exemple, se pot enumera: temperatura ridicată, umiditatea, curenții de aer etc.)
→ influența factorilor de mediu intern; (putem enunța aici: enzimele, proteinele, sângele etc.)
→ prezența unor boli;
→ vârsta.

Descoperirea urmelor, în unele cazuri, se poate face cu ochiul liber sau prin folosirea unor mijloace optice (lupa, microscopul de buzunar, detectorul de radiații ultraviolete, etc.) În alte situații, specialiştii criminalişti ridică de la fața locului obiectele, pe care se presupune că există urme de salivă, le ambalează, le sigilează, după care le trimit la un laborator de specialitate.

Obiectele şi locurile, pe/în care există o mare probabilitate de a descoperi astfel de urme, sunt: obiectele utilizate în scop de igienă personală, lenjeria de pat, de corp, obiectele de îmbrăcăminte, încălțăminte, obiectele de cult religios, vesela, resturile de fumat (mucurile de țigară), corpul victimei (buze, gât, sâni etc.)

Întrebările orientative ce pot fi puse expertului sunt, în mare, următoarele:

1) dacă se prezintă numai urma de salivă sau obiectul pe care se presupune că există o astfel de urmă:

* dacă pe obiectul prezentat există sau nu urme de salivă;
* dacă urma de salivă este de natură umană sau animală;
* dacă urma de salivă provine de la o persoană (ne)secretoare;

---

[127] secretor =capacitatea unor indivizi de a elimina în secrețiile organismului antigene care să fie şi pe hematiile respective (prof.univ.dr.**M.Terbancea, L.Vasiliu, dr.K.Crainic, M.Boia**: ”Limitele şi posibilitatea examenelor serologice în infracțiunile privind viata sexuală”, în Școala românească de criminalistică – culegere de referate şi comunicări ştiințifice, editată de Serviciul cultural al Ministerului de Interne, Buc., 1975, pag.179

* care este grupa sanguină a persoanei de la care provine urma de salivă;

* dacă există indicii care să poată oferi posibilitatea de a se stabili, după urma de salivă, starea de sănătate a persoanei care a creat-o, eventualele tratamente medicamentoase, unele vicii, mediul profesional al persoanei creatoare şi vechimea urmei.

2) dacă se prezintă urma şi modele pentru comparaţie:

* dacă urma de salivă are aceeaşi grupă sanguină cu cea a persoanei de la care s-au recoltat modelele pentru comparaţie;

* dacă există alte indicii de asemănare între urma de salivă şi modelele luate pentru comparaţie;

În prezent, se realizează examene genetice a urmelor de saliva, pe baza cărora este posibilă o identificare a persoanei. Ridicarea şi transportarea urmelor, presupuse a fi de salivă, se fac cu mare precauţie, pentru a nu se distruge antigenele, obiectul purtător de urme fiind, în prealabil, uscat. Examenul genetic are la bază analiza nucleotidelor specifice ADN-ului[128] – adenina, citozina, guanina şi timina – ajungându-se la identificarea, efectivă, a persoanei care a creat acest gen de urme. În salivă, pot fi depistate şi o serie de caracteristici individuale, reflectate în compoziţia celulară şi de flora microbiană, specifică cavităţii bucale. Mediul are efect asupra compoziţiei salivei, fiind aici cazul celor care lucrează în întreprinderi cu profil chimic, topitorii, etc.

Urmele de spermă sunt formate de secreţia glandelor sexuale masculine, exteriorizată din cauze de natura fiziologică sau patologică şi depusă pe diferite suporturi, în procesul desfăşurării unei infracţiuni sau în legătură cu aceasta. Această categorie de urme este des descoperită, în cazul săvârşirii unei fapte prevăzute de legea penală, cu un înalt grad de pericol social: omor sau infracţiuni privitoare la viaţa sexuală. În gestionarea anchetei, urmele de spermă, dacă sunt descoperite şi exploatate corespunzător pot avea un rol hotărâtor în determinarea mobilului şi naturii faptei penale.

Urmele de acest tip pot fi influenţate de factori precum:

a) natura şi forma suportului;
b) înălţimea de cădere;
c) vechimea urmelor;
d) influenţa factorilor din mediul extern;
e) numărul bărbaţilor care au eliminat urmele de sperma;
f) prezenţa unor boli.

Lichidul seminal poate fi descoperit în diferite zone şi locuri: pe corpul uman, pe articolele de uz vestimentar, lenjerie de pat, locul unde se află victima, pe obiecte

[128] **Richard Saferstein,** Criminalistics: An introduction to forensic science, New York, Prentice-Hall, 1995, pag 383 şi următoarele

de uz igienic. De cele mai multe ori, examinarea se face cu ochiul liber, dar şi cu ajutorul unor mijloace optice, ale detectorului cu radiații ultraviolete (fluorescența albăstruie, este un indiciu de orientare şi nu unul de certitudine, pozitiv). La ridicarea urmelor participă exclusiv expertul criminalist, acesta din urmă trebuind să afişeze o precauție maximă, pentru a conserva în condiții cât mai bune spermatozoizii. Se va ridica obiectul purtător de urme, sau, dacă materialul din care este realizat suportul, se va tăia porțiunea care conține urma. Urmele aflate pe suprafețe rigide nu se vor răzui, ci, dacă este posibil, se vor ridica prin decuparea părții care interesează ancheta. Cele aflate pe formațiunile piloase, se vor ridica prin tăierea firelor, iar cele aflate pe epidermă, prin umezirea cu apă distilată a petei şi transferarea ei ulterioară pe o hârtie de filtru (în condiții de laborator)[129].

Activitățile de ordin practic au demonstrat că stabilirea calității de secretor şi determinarea antigenelor din sistemul A,B,O, este mai sigură în cazul urmelor de spermă, comparativ cu urmele vechi de sânge. Metodele moderne de laborator permit stabilirea grupei sanguine în pete de lichid spermatic cu o vechime mai mare de un an. Pentru a putea fi valorificate în ancheta penală, se pot dispune constatări tehnico-ştiințifice sau expertize. Orientativ, iată cam cum ar putea arăta întrebările ce pot fi adresate expertului:

1) dacă se prezintă numai urma sau numai obiectul purtător de urme:

***** dacă pe obiectul prezentat sunt sau nu urme de spermă;

***** dacă urma este de spermă sau din alta substanță;

***** dacă este lichid seminal, atunci care este natura acestuia: umană sau animală;

***** care este grupa sanguină a persoanei care a creat urma;

***** care este vechimea aproximativă a urmei;

***** dacă urma de spermă provine de la un singur individ sau de la mai mulți;

***** dacă persoana creatoare de urmă suferă de vreo boală venerică sau de alte afecțiuni patologice**.**

2) dacă se prezintă pentru analiză urma de spermă, dar şi modele de comparație, obținute de la persoanele suspecte:

***** dacă urma de lichid spermatic, descoperită la fața locului, are grupa sanguină identică cu cea a persoanei de la care s-au recoltat modelele pentru comparație;

***** dacă există şi alte aspecte de asemănare între urma de spermă şi modelele prelevate pentru comparație.

Urmele de natură piloasă reprezintă, de fapt, firele de păr provenite de pe corpul uman, desprinse în timpul săvârşirii faptei de natură penală, sau în legătură cu aceasta. Din punct de vedere anatomic, firul de păr este compus din rădăcină şi tijă. Tulpina este alcătuită din: măduvă, canal medular, cortex şi cuticulă. Prin

[129] Colectiv, Tratat practic de criminalistică,vol.I, pag. 200, 1976, Bucuresti

interpretarea datelor referitoare la acest tip de materie cornoasă, se pot obține date multiple despre: regiunea corporală de unde provine, dacă nuanța este reală sau artificială, modalitatea şi împrejurările în care s-a produs detaşarea (smulgere, rupere, tăiere, căderi normal-fiziologice sau patologice), vârsta, sexul, mediul profesional, gradul de igienă personală, unele stări de boală, timpul aproximativ de la crearea urmei, instrumentul tăietor, etc. Culoarea, care poate fi naturală sau artificială, creează posibilitatea unui cerc limitat de suspecți, ceea ce va uşura activitatea de identificare. Prezența unor impurități în firele de păr oferă posibilitatea determinării mediului de lucru al persoanei. Firele de păr uman se deosebesc de cele animale prin particularitățile măduvei, cuticulei, pigmentației, bulbului şi ale capătului distal. Firele sănătoase sunt bine fixate în bulb, au o structură microscopică perfectă şi un luciu permanent, asigurat de grăsimea secretată de glandele sebacee. Acestea, cu toate că au o structură comună în cadrul unei specii sau rase, prezintă o serie de variații de structura, mai ales în funcție de regiunea corporală din care provin, sex, sau vârstă. La acestea se adiționează o serie de variații individuale moştenite, privind structura, dimensiunea, ondulația, secțiunea transversală, pigmentația şi altele, care păstrează anumite particularități individuale în toate regiunile corpului, precum şi la anumite vârste.

La fața locului, se vor căuta urme de natură piloasă, cu ajutorul lupei, lanternei, microscopului de buzunar, acestea putând fi vizualizate şi cu ochiul liber. În general, pot fi descoperite pe suporturi variate: obiecte de igienă personală (în mod deosebit pieptene, perie de păr, instrumente de coafură), dar şi pe obiectele de vestimentație, lenjerie, pe corpul uman, pe obiectele corp delict etc. Există situații, în practică, când, la fața locului, urmele de păr pot fi descoperite în combinație cu alte tipuri de urme, ex.: sânge, spermă, salivă, țesuturi moi, etc. Ambalarea acestor urme trebuie să se facă cu multă grijă, pentru a nu altera caracteristicile firului de păr. În consecință, elementele de natură piloasă se vor introduce în eprubete sau în plicuri sterile, din celofan, făcându-se precizări detaliate cu privire la locul şi modalitatea de descoperire a acestora[130].

Procedura de examinare se va efectua în condiții de laborator, de către experții în domeniu. Etapele acestei examinări sunt următoarele:

1) Examinarea separată (fire ridicate de la fata locului, respectiv, fire luate de la suspecți);

2) Examinarea comparativă;

3) Demonstrația;

4) Formularea concluziei.

[130]Tratat Practic de Criminalistică, vol. II, Ministerul de Interne, Bucureşti, 1978, pag. 213, **C. Suciu**, op. cit., pag.310 - 311.

Expertului îi pot fi adresate o serie de întrebări, în funcție de materialul care îi este pus la dispoziție. Astfel:

1) când se prezintă urma de natură piloasă:

* precizarea naturii firului de păr: uman sau animal;
* zona corpului din care provine (cap, axile, zona pubiană, sprâncene, bărbie, etc.)
* modul de detaşare a firului de păr (smuls ,tăiat, cădere normală sau patologică);
* aprecierea timpului scurs de la tăierea firului de păr, în funcție de forma capătului liber al tijei;
* aprecierea aproximativă a vârstei după (in)existența pigmenților în zona corticală.

2) când se prezintă urma piloasă dar şi modele pentru comparație:

* să se stabilească dacă firul de păr în litigiu aparține sau nu persoanei de la care s-au ridicat modelele pentru comparație[131].

Concluziile la care se poate ajunge, în urma studiului de laborator, la fel ca şi în cazul efectuării altor expertize, pot îmbrăca patru forme: certă pozitivă, certă negativă, de probabilitate, de imposibilitate (N.S.P.-urile)[132].

Urmele de natura osteologica, prin natura lor, implică existența la fața locului a oaselor şi cartilagiilor sau a resturilor din ele, ca urmare a săvârşirii unei infracțiuni. În categoria urmelor de acest tip se include scheletul întreg sau oase separate ori fragmente de os şi cartilagii, a căror descoperire, examinare şi interpretare medico-legală si antropologico-judiciară, se realizează în scopul furnizării de date ce interesează organele de anchetă.

Din punct de vedere al formei, oasele se clasifică în trei categorii:

1) oase lungi (membrele inferioare şi membrele superioare);

2) oase late (cutia craniană);

3) oase scurte (oasele ce formează laba piciorului, mâna de la încheietură spre degete, etc.).

Foarte importante pentru anchetatori sunt datele în legătură cu caracteristicile anatomice specifice fiecărei perioade de viață (vârsta), sexului persoanei, regiunii anatomice de proveniență, stării de sănătate atât în perioada prenatală, cât şi în cea postnatală, tratamentele medicamentoase, chirurgicale, ortopedice sau balneo-fizioterapeutice, eforturilor fizice susținute.

Integritatea anatomică poate fi afectată ca urmare a unor cauze preexistente – boala, agresiune, accidente – sau postume – mumificare, devorare de către animalele carnivore, putrefacție avansată. Resturi multiple de țesut osos se pot descoperi în cazul incinerărilor, când, temperatura înaltă, cu acțiune într-un timp de expunere

[131] Colectiv, - Tratat practic de criminalistica, vol. I, pag. 212 ,213, București, 1976.
[132] N.A.:N.S.P.= nu se poate

prelungit, conduce la cvasidegradarea scheletului. În masa de cenuşă umană, eventual amestecată cu resturi de combustie sau alte corpuri străine, se pot observa, uneori, fragmente de oase calcinate. Acestea din urmă au o culoare alb-cenuşie, sunt fărâmicioase, contorsionate, rupte, plesnite, structura lor fiind total compromisă. În cazul depesajului criminal, urmat de împărțirea bucăților de corp uman pe o anumita suprafață, resturile osoase descoperite prezintă o mare varietate în ceea ce priveşte; forma, aspectul, culoarea, prezența unor parți moi, aderente, etc.

Locurile în care pot fi descoperite urme de natura osteologică pot fi foarte variate. În practica judiciară au fost descoperite în locații precum: în pământ, în apă, zone mlăştinoase, pivnițe, fântâni etc. Activitățile ce trebuie desfăşurate pentru descoperirea acestora constau în săparea pământului, cernerea acestuia, scufundări subacvatice etc., toate operațiunile trebuind executate cu maximă precauție, în aşa fel încât urmele să nu fie alterate sub nici o formă. De cele mai multe ori, particulele aderente la materia osteologică sunt înlăturate cu multă atenție, utilizându-se pensule foarte fine, iar uscarea oaselor se face la o temperatura medie.

Prin interpretarea acestor urme se poate ajunge la evidențierea unor detalii cu privire la: victimă (apartenența de specie, rasă, sex, vârstă, dimensiuni, eventuale maladii congenitale, intervenții chirurgicale etc.), timpul scurs de la crearea urmei şi până la studiul locului faptei, făptuitor (numărul, poziția față de victimă, constituția fizică, înălțime, îndemânarea profesională a făptuitorului în cazul depesajului criminal, etc.

Pentru a se extrage maximum de informații din studiul materiei osteologice, se apelează la experți, dispunându-se expertize biocriminalistice în care sunt implicați: medici, biologi, antropologi, etc.

În cazul în care se prezintă urma de natura osteologică pentru cercetare, întrebările care ar putea fi adresate pot fi de forma[133]:

* dacă osul sau resturile osoase sunt de natura umana sau animală;
* dacă sunt de natura umană, atunci: care sunt: sexul, talia, vârsta, cu aproximație;
* dacă există malformații congenitale sau dobândite;
* dacă există semne de violență şi, dacă răspunsul este afirmativ, cu ce fel de instrument au fost create.
* în cazul în care sunt descoperite la fața locului mai multe fragmente osoase, să se spună dacă ele aparțin unei singure persoane, sau, dimpotrivă, provin de la mai mulți indivizi.
* dacă există urme de violență pe os, specialistul trebuie să precizeze dacă leziunile au fost create în timpul vieții sau postmortem etc.

[133] Colectiv, Tratat practic de criminalistica, vol. I, Bucureşti, 1976, pag. 217

În situația în care se prezintă la expertiză atât urma osteologică descoperită la fața locului, cât şi segmentul de os descoperit cu altă ocazie, experții trebuie să determine dacă osul descoperit la fața locului face parte din acelaşi schelet cu cel prezentat pentru comparație.

Urme ale țesuturilor moi – în categoria țesuturilor moi se includ țesuturile şi organele de natură umană, descoperite la fața locului şi care au legătura cu fapta prevăzută de legea penală. Urmele de acest tip se formează ca o consecință directă a expunerii corpului uman la diverse acte de violență sau factori distructivi. Cu excepția prezentei organului în întregime (rinichi, ficat etc.), la care, în mod normal, există o forma specifică a structurii/funcției sale, în celelalte cazuri forma diferă, în sensul că, poate căpăta contururi variate. Detaşările de părți moi se observă în cazul cadavrelor în submersie prelungită, prin antrenarea corpului în totalitate sau numai anumite părți, de către avalanşe, torente, catastrofe, etc. Aspectul general este acela al unor corpuri neregulate, având dimensiuni diferite, culoare, structura, miros şi greutate diferite.

Prin interpretare a urmelor, se pot obține informații cu privire la persoana victimei, în sensul că se pot determina, cu o anumită certitudine: zona de proveniență, sexul, vârsta, starea de sănătate, prezența unor corpuri străine în organism, ori a unor transplanturi sau grefe de organe, grupa sanguină, şi, bineînțeles, pe baza expertizei ADN-ului, identitatea persoanei. În funcție de forma urmei rămase pe corpul uman, se pot face deosebiri, de exemplu între secționările realizate cu bisturiul, cuțitul şi tăieturile executate, cu toporul.

Urmele țesuturilor moi pot fi descoperite în medii şi locuri variate: în pământ, în apă, în locuințe, pe vestimentație, pe autovehicule etc. În funcție de detaliile caracteristice fiecărui caz în parte, se vor adopta metode diferite de recuperare a acestor urme. În acest sens, se va proceda, dacă este necesar, la activități cu un caracter deosebit precum: efectuarea de exhumări, scufundări acvatice, desecări. În situația în care se presupune că urmele de acest tip au intrat în putrefacție, scurgându-se o perioada de timp considerabilă de la săvârşirea infracțiunii, se vor utiliza detectoarele de cadavre, ce reacționează la existența hidrogenului sulfurat, filtrul aferent detectorului, căpătând o culoare caracteristică. Pentru ridicarea şi ambalarea urmelor, membrii echipei de cercetare la fața locului vor acționa cu maximă prudență, pentru a le conserva cât mai bine, până la analiza de laborator.

Fiind vorba, în cele mai multe dintre cazuri, de infracțiuni cu un înalt grad de pericol social (îndreptate împotriva vieții persoanei), organele de anchetă penală vor trebui să acorde maximă atenție exploatării acestei categorii de urme, de o deosebită importanță fiind dispunerea şi efectuarea unei expertize biocriminalistice.

Dacă se vor prezenta pentru efectuarea expertizei numai fragmentele de țesut uman descoperite la fața locului, printre întrebările ce ar putea fi puse expertului se vor regăsi:

* daca organul sau țesutul descoperit la fața locului este de natură umană sau animală;
* dacă urmele aparțin unei singure persoane sau mai multor persoane;
* care sunt detaliile de ordin anatomic şi fizic ale victimei;
* dacă este posibil, care sunt elementele caracteristice ale desenului papilar;
* dacă există malformații congenitale sau dobândite;
* care sunt factorii externi care au acționat asupra urmei, etc.

Dacă se prezintă urma împreună cu alte părți ale corpului, expertul va trebui să stabilească dacă urma descoperită la fața locului aparține aceluiaşi corp (reconstituirea întregului după părțile componente)[134].

La fața locului pot fi descoperite şi alte tipuri de urme. Este vorba despre urmele create de buze, dinți, urechi, precum şi cele create de alte părți ale corpului uman sau ale feței.

6.2.2.6.URME ALE ALTOR PĂRȚI ALE CORPULUI UMAN

Urmele de buze sunt formate prin reproducerea reliefului şi formelor exterioare ale buzelor, create în procesul comiterii unei fapte prevăzute de legea penală. Dacă obiectul suport este creat dintr-un material caracterizat de elasticitate şi densitate mică, există posibilitatea ca acesta să rețină până şi cele mai mici detalii ale reliefului buzelor şi, mă refer aici, la liniile papilelor coriale. În literatura de specialitate s-a rămas la nivelul unor clasificări destul de simple, potrivit cu care urmele de buze pot fi:

* urme statice / dinamice;
* de adâncime / de suprafață;
* colorate / invizibile, etc.

Practica a demonstrat că urmele de buze sunt foarte importante pentru desfăşurarea anchetei penale pentru că, pe baza acestora, se poate determina, ca exemplu: grupa sanguină (din secrețiile aflate în urmele de buze), compoziția machiajului. Identificarea persoanei care a creat o urmă de buze – în măsura în care aceasta a păstrat suficiente elemente de identificare – se poate face foarte uşor, deoarece desenul format de papilele coriale are acelaşi atribut ca şi desenul papilar: unicitatea. Este vorba de desenele coriale, specifice fiecărui individ. Acestea din urmă au o relativă stabilitate, rămânând în aceeaşi formă o perioada destul de mare, de timp.

Membrii echipei de cercetare la fața locului vor trebui să manifeste o preocupare deosebită, atenție şi minuțiozitate în toate acțiunile pe care le desfăşoară în câmpul

[134] Colectiv, Tratat practic de criminalistica, București, 1976, vol. I, pag. 220

infracțional, deoarece aceste urme pot fi descoperite pe o mulțime de suporturi: veselă, filtru țigări, pipe, sticle, pahare, şervețele, prosoape etc. Revelarea urmelor se poate efectua prin pudrare sau afumare[135], la fel ca în cazul revelării urmelor papilare. Interpretarea urmelor descoperite la fața locului poate furniza un minimum de date referitoare la: sexul, vârsta, tipul antropologic, înălțimea persoanei care le-a creat, precum şi unele informații cu privire la desfăşurarea activității infracționale. Detalii suplimentare vor fi aflate cu ajutorul experților, în acest sens dispunându-se expertize, prin care se pot rezolva probleme ca:

* numărul de persoane care au creat urmele;
* sexul şi vârsta, cu aproximație;
* malformațiile congenitale sau dobândite;
* mecanismul de formare a urmei;
* care dintre buze (superioară sau inferioara) a creat urma şi dacă aceasta prezintă suficiente elemente de identificare, etc[136].

Urmele de dinți sunt modificări aduse elementelor componente ale locului faptei sau corpului uman (în unele cazuri) ca rezultat al contactului dinților cu acestea, în procesul săvârşirii infracțiunii sau în legătură cu acesta. Ele se pot prezenta sub formă statică sau dinamică, de suprafață ori de adâncime. Important pentru anchetă este faptul că forma şi dispunerea aparatului alveo-dentar diferă de la persoană la persoană[137].

În cazul cercetării la fața locului, urmele de dinți trebuie căutate, în mod special, pe produsele alimentare. Este indicat ca cei care desfăşoară cercetarea la fața locului să refacă traseul pe care se bănuieşte că la urmat făptuitorul în timpul desfăşurării activității ilicite ori în legătură cu aceasta, deoarece este posibil ca infractorul să fi muşcat dintr-un aliment, lăsând astfel, fără să conştientizeze, urme foarte importante pentru identificarea lui ulterioară.

Dacă cercetare la fața locului se desfăşoară în legătură cu săvârşirea unei infracțiuni cu un înalt grad de pericol social, precum cele îndreptate împotriva vieții şi integrității corporale, privitoare la viața sexuală, etc. se vor căuta urme atât pe corpul victimelor, cât şi pe cel al făptuitorilor. În general, acestea sunt vizibile cu ochiul liber, nefiind nevoie să se intervină cu un instrumentar complex.

Urmele de dinți pot fi ridicate, în măsura în care o permite suportul, cu ajutorul mulajului. Fixarea acestora se va face printr-o fotografiere la scară, dar şi prin consemnarea lor în procesul-verbal de cercetare la fața locului. Specialistul criminalist va insista asupra detaliilor, redând prin fotografie poziția corpurilor purtătoare de astfel de urme, față de obiectele principale. O mare atenție trebuie

[135] Colectiv, Tratat practic de criminalistică, vol. II, Ministerul de Interne, Bucureşti, 1978, pag. 64
[136] **Marin Ruiu**, Valorificarea ştiințifică a urmelor infracțiunii, Curs de tehnică criminalistică, vol. II, Editura Little Star, Bucureşti, 2003, pag. 29
[137] **M. Minovici**, Tratat complet de medicina legala, vol. II, Edit. Socec, Bucureşti, 1930, pag. 1055.

acordată ambalării obiectelor ce au urme de dinți, pentru a le conserva cât mai bine. Trebuie create condiții speciale, din punct de vedre al temperaturii, al recipienților, atunci când obiectul suport este perisabil.

Expertiza odontologică, ce poate fi dispusă în cauză, este foarte importantă pentru aflarea de noi informații cu privire la persoana creatoare a urmelor. În situația în care se prezintă expertului, exclusiv, urma, se va încerca rezolvarea unor probleme ca:

* dacă urma este de natura umană sau animală;
* sexul şi vârsta, cu aproximație, ale persoanei;
* caracteristicile danturii prezentate pentru cercetare;
* eventualele tratamente stomatologice;
* dacă urma prezintă suficiente elemente de identificare, etc.

Prin colaborarea cu specialiştii antropologi, se poate reconstrui fizionomia persoanei, pornindu-se de la urmele de dinți. Acest lucru se poate realiza cu ajutorul unor programe de calculator, care uşurează cu mult munca omului. Dacă se vor prezenta la expertizare atât urma descoperită în câmpul infracțional, cât şi modelul luat pentru comparație, se va încerca stabilirea identității între cel/cea care a creat urma experimentală şi persoana suspectată de crearea urmei descoperite la fața locului.

Urmele de urechi sunt create de contactul pavilionul extern al urechii cu diferite suporturi, în contextul comiterii unei fapte prevăzute de legea penală sau în legătură cu aceasta.

Principalele părți componente ale pavilionului sunt: helixul, antehelixul, tragusul şi antetragusul, lobul şi conca. Foarte important de ştiut este că forma pavilionului este caracterizată de unicitate, neexistând două persoane care să aibă aceeaşi configurație.

La contact cu varii suporturi, se pot forma urme vizibile/invizibile – din punct de vedere al posibilității de percepere prin intermediul simțurilor comune; statice/dinamice – din punct de vedere al dinamicii dintre suport şi pavilionul urechii. Pavilionul urechii lasă urme pe obiecte datorită faptului că aceasta zonă se află în legătura strânsă cu glandele sudoripare. În cele mai multe cazuri se imprimă helixul, antehelixul, tragusul, conca şi lobul. Formele lăsate de urechi capătă varii forme: triunghiulare, rectangulare, ovale, rotunde, neregulate. În majoritatea cazurilor pot fi descoperite pe uşi, parbrize/capote ale autovehiculului (accidente de circulație) etc. Revelarea urmelor se face ca şi în cazul urmelor latente de mâini; în cazul în care sunt de adâncime, se ridică prin mulaj. Fixarea se face prin înregistrări de imagine şi prin consemnarea lor detaliată în procesul-verbal de cercetare la fața locului.

Urmele ridurilor feței se formează în urma contactului dintre fața unei persoane, cu obiecte rigide şi lucioase. Acestea se prezintă sub forma unor linii: curbe, oblice, paralele, frânte.

Urmele de nas se reproduc, la fața locului, într-o proporție foarte mică, elemente individuale ale acestuia fiind greu de exploata. În cazul în care a fost vorba de un contact frontal, urma va avea o formă circulară sau ovoidală. Dacă respectivul contact, cu obiectul suport s-a făcut lateral, atunci urma va fi incompletă şi va reține şi unele caracteristici ale obrazului.

Urmele de bărbie sunt importante, putându-se obține informații cu privire la: forma, mărimea, proeminența, conturul, particularitățile bărbiei care a creat urma, toate putând concura la identificarea persoanei care a creat urma.

Urmele de genunchi şi de cot devin importante pentru ancheta criminalistică atunci când sunt formate în condițiile contactului dintre aceste părți ale corpului uman şi diferite suporturi care prin caracteristicile lor pot reține suficiente elemente de identificare. Ele redau forma, conturul, şi caracteristicile ale genunchiului, respectiv, cotului. În cazul în care aceste elemente componente anatomice sunt acoperite de piese de vestimentație, se vor putea imprima caracteristicile acestora în suport, ajutând la identificarea ulterioară.

Pentru exploatarea acestor urme, se vor putea dispune expertize. În situația în care se va prezenta expertului doar urma ridicată de la fața locului, acesta din urmă va trebui să clarifice probleme precum:

* daca urmele supuse examinării sunt de natura umană sau animală;
* numărul persoanelor care le-au creat;
* dacă urmele prezentate dețin elemente suficiente de identificare;
* care sunt înălțimea aproximativă, vârsta şi sexul persoanei creatoare de urmă;
* care este mecanismul de formare;
* vechimea aproximativă; etc.

Dacă se va prezenta, pe lângă urma descoperită în câmpul infracțional, şi un model pentru comparație, atunci expertul va trebui să precizeze dacă ambele urme au fost create de una şi aceeaşi persoană sau nu.

Dat fiind faptul că în practică celor care desfăşoară cercetarea la fața locului, adesea, reprezintă un capitol aparte, am considerat necesar să fac unele referiri la urmele de efracție.

6.2.2.7. URMELE DE EFRACȚIE – DESCOPERIREA, FIXAREA, EXAMINAREA acestei categorii de urme

Conform „Dicționarului general al limbii române”[138], etimologic vorbind, cuvântul „efracție” are următoarea definiție: „spargere a zidurilor, forțarea

[138] Am folosit ediția 1987

încuietorilor sau a oricărui alt dispozitiv de închidere, ca mijloc pentru săvârşirea unei infracțiuni.”

Echipa de cercetare la fața locului va descoperi acest gen de urme ca fiind, în mare, consecința următoarelor activități: forțarea uşilor, forțarea ferestrelor, pătrunderea prin zid, tavan sau duşumea, forțarea mobilierului.

În cazul forțării uşilor, urmele instrumentelor de spargere se caută pe tăblie, canaturi, în broască şi în jurul acesteia, pe zăvoare, lacăte, belciuge. Instrumentele cel mai des folosite în practica infracțională sunt: levierul, coarba, ranga, toporul, burghiul, ferăstrăul, cuțitele foarte puternice. Părțile de metal sunt „tratate” de către făptuitori cu: şperacle, chei potrivite, şurubelnițe, dălți, pile, cleşti apți pentru operațiunile pe care hoții au nevoie să le desfăşoare cum este „elefantul”, etc.

Când este vorba de ferestre, modul de operare se schimbă, adaptându-se noilor mecanisme de funcționare. Astfel, se dislocă rama sau se taie/sparge geamul. Dacă ferestrele sunt protejate cu grilaje, în practică acestea sunt înlăturate sau, oricum, deteriorate suficient pentru a permite pătrunderea, folosind diferite metode şi unelte adecvate: îndoire şi lărgire cu ajutorul unui drug de fier, tăiere cu ferăstrău metalic, lărgite şi – ulterior – rupte cu ajutorul cricului de la maşină etc. În astfel de cazuri imaginația infractorilor este extrem de bogată. Pătrunderea prin zid, tavan sau duşumea, implică cunoştințe de zidărie. Fiind o adevărată desfăşurare de forțe, la fața locului rămân urme numeroase ale instrumentelor de spargere. Acestea trebuie fotografiate la scară şi ridicate prin mulaj. Pe piesele de mobilier, urmele instrumentelor implicate în efracție, se găsesc – în majoritatea cazurilor – în jurul încuietorilor.

Procedee speciale, ce implică multă finețe în operare, sunt necesare pentru spargerea mobilierului confecționat din metal. Când se operează asupra caselor de bani sunt preferați pereții laterali sau partea din spate, spargerea codurilor de acces – declarat domeniu artistic ce presupune abilități cu adevărat remarcabile – fiind rezervată doar unor persoane cu preocupări în domeniu, din ce în ce mai puține.

Urmele de forțare a plumburilor, folosite pentru a sigila diferite incinte ori bunuri, se află la orificiile exterioare ale canalelor pentru trecerea sforii, ce au fost lărgite pentru scoaterea nodului, dar şi la pereții laterali ai plumburilor din material plastic.

Pertinent la problema în discuție, întrucât în doctrină şi în practică se foloseşte curent expresia „instrumente de spargere” voi face unele referiri la ce se înțelege prin aceasta. În categoria generică de „instrumente”, în sens criminalistic, se includ: uneltele, sculele, aparatele şi orice alte obiecte care se pot folosi la săvârşirea unei infracțiuni. Practica a demonstrat că, cel mai des utilizate sunt: cleştii, ciocanele, rângile, levierele, şurubelnițele, cheile fixe şi mobile, ferăstraiele, sculele de montare/demontare, etc.

Urmele formate prin lovire sunt de suprafață sau de adâncime (în funcție de natura materialului-suport) , redând, mai mult sau mai puțin fidel, aspectul instrumentului utilizat, în zona de contact. Producându-se un fenomen de frecare/alunecare, aceste urme pot căpăta un aspect dinamic. Urmele formate prin apăsare (de forțare), sunt statice şi de adâncime, reproducând aspectul corpului cu ajutorul căruia se produce efracția. Urmele de frecare/alunecare au un caracter dinamic, fiind fie de adâncime, fie de suprafață. În acest caz, datorită motricității, nu se mai imprimă aspectul exterior al instrumentului utilizat. Urmele formate prin tăiere implică multiple forme de manifestare, în funcție de suport : apăsare, alunecare, frecare, despicare. Prin operațiunea de tăiere, se imprimă relieful exterior al lamei. Urmele formate prin înțepare sunt de adâncime, acestea neredând prea multe detalii ale obiectului creator, dimpotrivă, foarte puține, chiar nici unul.

Trebuie observată preocuparea infractorilor pentru folosirea de metode şi instrumente care să lase cât mai puține urme sau, dacă este posibil, chiar deloc. Pentru descuierea încuietorilor tip yală, este folosită "pontoarca" şi, în unele cazuri, miezul de pâine umezit, care, adus într-o stare vâscoasă şi introdus în orificiul cheii, prin antrenarea cilindrului rotativ, cu o cheie brută, conduce la deschiderea încuietorii. Un alt instrument, cunoscut în lumea infractorilor sub argoul de "Uistiti", este – de fapt – un cleşte, cu care se împinge cheia în broasca încuiată prin interior, pentru ca apoi să se acționeze cu ajutorul şperaclului. În unele cazuri, cu acest cleşte special se prinde capătul cheii, care se răsuceşte, deschizându-se astfel broasca încuiată. În unele cazuri se renunță la finețe în favoarea eficienței: cu o şurubelniță se îndoaie ornamentul sistemului de închidere după care cu un cleşte se apucă de yală şi printr-o mişcare bruscă se rupe.

Atunci când se cercetează activități infracționale ce în desfăşurarea lor presupun şi pătrunderea în anumite perimetre ori violarea integrității unor obiecte prin efracție, specialiştii criminalişti utilizează, truse cu instrumentar cu un anumit specific. Astfel, trusa va conține, printre altele:

→ instrumente care pot fi necesare la ridicarea probelor materiale, deschiderea încuietorilor şi ambalarea obiectelor descoperite, precum: cleşte, patent, diamant pentru tăierea sticlei, cuțit, foarfece, pilă, ferăstrău mic, şurubelnița universală cu lame de schimb;

→ instrumente de măsurare, utilizate la măsurarea diferitelor obiecte şi urme, aflate la locul faptei: riglă gradată, detaliu metric, lupă, microscop de buzunar;

→ materiale şi ustensile utilizate la fixarea diferitelor urme şi la executarea de copii şi mulaje: ghips, plastilină.

Din punct de vedere al mecanismului de formare, urmele de efracție pot fi clasificate în mai multe categorii. Astfel pot fi distinse: urme de apăsare, de frecare,

de tăiere, de lovire, de ardere şi de topire[139]. De asemenea, în doctrină se mai face referire, separat de cel arătate – probabil din considerente ce țin de specificitatea şi importanța în cercetarea criminalistică – şi la urmele create prin folosirea cheilor potrivite[140], urme ce vor fi analizate foarte atent, în laborator, de către specialişti sau, după caz, experții criminalişti.

Spațiile, unde trebuie căutate aceste urme, sunt, în primul rând, locurile prin care s-a pătruns forțat şi locurile vizate de către făptuitor: dulapuri, case de bani, seifuri, etc. De asemenea, pot fi descoperite şi pe autoturisme (furt de şi din autovehicule), containere, uşi, ferestre, pe corpul victimei sau făptuitorului, etc. Pot fi descoperite cu ochiul liber, dar, dacă sunt de microdimensiuni, vor fi utilizate mijloace optice: lupa, microscopul de buzunar, sau diferite surse de lumina artificială, cu intensități. Echipa de cercetare de la fața locului trebuie să-şi concentreze eforturile, în scopul descoperirii fragmentelor din instrumentele folosite, acestea putând ajuta la determinarea obiectelor creatoare, din care provin. Se merge pe principiul determinării întregului după părțile componente. În câmpul infracțional, se va încerca găsirea instrumentelor creatoare de urme, care, odată găsite, vor fi folosite la crearea modelelor de comparație necesare în procesul identificării criminalistice.

În timpul examinării urmelor, este totalmente interzis să se producă pe obiectele forțate, urme experimentale, în scopul înțelegerii mecanismului folosit la spargere, sau pentru a compara urma cu instrumentul descoperit la fata locului. Când se studiază broasca uşii, este necesar să se stabilească dacă a fost deschisă cu un şperaclu, alt instrument, chei potrivite, fiind interzisă demontarea mecanismului sau introducerea cheii în broască, în scopul verificării modului de funcționare.

Se vor efectua înregistrări de imagine care vor urmări să fixeze atât raporturile de poziție cu celelalte repere ale locului faptei cât şi elementele caracteristice ale fiecărei urme sau grupări de urme. Procesul-verbal de cercetare la fața locului, în cazul în care se cercetează activități ilicite ce implică utilizarea unor astfel de metode, trebuie să conțină multiple detalii referitoare la urmele formate ca urmare a folosirii instrumentelor de spargere.

Fixarea urmelor instrumentelor de spargere se va face prin întocmirea unui proces-verbal (în care, instrumentele de spargere se descriu cu toate detaliile) şi prin fotografiere. În procesul-verbal de cercetare la fața locului, se vor descrie detaliat aceste urme, urmărindu-se, punctual, următoarele:

***** felul încuietorii: lacăt, broască interioară, dacă încuietoarea funcționează automat sau nu, mecanismul de funcționare al încuietorii –în măsura în care

[139] Pentru detalii a se vedea şi **R. Scrob, A. Surdea** – Cercetarea locului faptei în cazul efracției încuietorilor sau a distrugerii acestora, în Investigarea Criminalistică a Locului Faptei, op. cit. pag . 310-314
[140] A se vedea, în sensul arătat, **E Stancu**, op. cit. pag. 225

anchetatorii au posibilitatea să stabilească acest lucru (dacă este pe bază de arc, cu inele sau cilindrică, cu ştifturi sau plăcuțe de zăvoare);

* starea găurii cheii – zgârieturi pe laturile acesteia, provocate de folosirea instrumentului, starea tijei cheii (îndoită, ruptă), urmele materialului folosit de infractor în timpul realizării tiparului cheii;

* poziția şi starea barei de zăvoare;

* poziția cilindrului, la lacătele cilindrice;

* starea torții lacătului (nealterat, îndoit, tăiat);

* urmele de spargere a încuietorii, pe suprafața înconjurătoare a uşii, a capătului şi altele;

* dacă se presupune că s-a utilizat cleştele "uistiti", se va preciza starea capătului cheii (eventualele urme).

Descrierea urmelor de efracție, în procesul-verbal de cercetare la fața locului, se va efectua, menționându-se, orientativ, următoarele date, cu privire la fiecare urmă descoperită în câmpul infracțional:

→ pe ce obiect, pe ce parte a obiectului sau pe ce substanță a fost descoperită urma;

→ proprietățile obiectului sau ale substanței;

→ cu ce anume s-a creat urma (obiectul creator de urme), dacă se pot trage concluzii asupra naturii acestuia;

→ genul urmei;

→ forma, conturul, relieful şi dimensiunile urmei;

→ prin ce procedeu a fost descoperită urma; dacă s-a folosit vreun mijloc de revelare a acesteia;

→ dacă s-au efectuat înregistrări de imagine care să aibă ca obiect urma împreună cu obiectul purtător ori caracteristicile urmei au fost înregistrate separat;

→ detalii privind ambalarea obiectului purtător de urmă; ce etichete s-au aplicat, dacă pe acestea s-au făcut însemnări, dacă au fost semnate, ce ştampile s-au aplicat pe etichete şi ambalaj.

Un alt mijloc de fixare şi ridicare a acestui tip de urme este mulajul. Substanța ce se va folosi pentru această activitate, se alege în funcție de doi factori: forma urmei şi natura suportului. Cele mai utilizate materiale sunt: latexul, plastilina, ghipsul, materiale termoplastice, etc. Cele moi se aplică prin apăsare (plastilină), altele sunt aduse în stare fluidă, prin procesul topirii (parafina, ceara), după care se toarnă în urmă. Parafina şi ceara folosite şi pentru mulajele dentare se folosesc după ce au fost înmuiate în apă fierbinte, urmând a fi presate cu grijă pe urmă.

Prin activitățile întreprinse, atât de către echipa de cercetare la fața locului cât şi de către expertul criminalist, se urmăreşte identificarea instrumentului folosit şi prin coroborare cu alte elemente, chiar, identificarea persoanei spărgătorului. În acest

scop, expertul care va efectua expertiza traseologică, va trebui să lămurească multiple aspecte, legate nemijlocit de aceste urme. Se urmăreşte identificarea mijloacelor prin care s-a săvârşit spargerea, ținându-se cont de împrejurările locului săvârşirii faptei şi de urmele descoperite în cursul cercetărilor. Trebuie să se analizeze dacă este o spargere reală sau una simulată, dacă sunt prezente acele împrejurări negative pe baza cărora să se deducă că se urmăreşte ascunderea săvârşirii altor infracțiuni, cu mult mai grave.

Expertul determină ce urme au putut rămâne pe instrumentul folosit de către autor, după urmele lăsate pe acesta, pe suprafața de contact. Se pot identifica resturi de materie (rumeguş, vopsea, pilitură), în urma desfăşurării activității ilicite. Extrem de important este să se stabilească, în măsura în care este posibil aceasta, dacă spargerea a fost săvârşita de o singură persoană sau de mai multe, ce procedee au fost folosite, cum s-a executat spargerea, etc.

Dispunerea unei expertize traseologice va avea ca scop lămurirea unor aspecte precum:

❖ Dacă se va prezenta la examinare numai urma sau obiectul-suport al urmei, întrebările vor urmări:

∗ Dacă obiectul prezentat poartă urme formate prin folosirea instrumentelor utilizate pentru forțare ori altă acțiune necesară pentru desfăşurarea activității ilicite;

∗ Care este felul instrumentului care a format urma;

∗ Care este mecanismul de formare a urmei;

∗ Care este succesiunea de formare a urmelor;

∗ Dacă urmele au fost create de către acelaşi instrument;

∗ Care sunt natura şi compoziția chimică ale urmelor materie descoperite la fata locului.

❖ Există cazuri când membrii echipei de cercetare la fața locului descoperă instrumente, suspectate de a fi fost utilizate în procesul infracțional. În această situație, expertul va efectua un examen complex, comparativ, între urmele prelevate de la fața locului şi modelele obținute experimental, cu obiectul presupus a fi cel cu care a acționat autorul, urmând să răspundă, în acest caz, la următoarele întrebări:

- Dacă urmele au fost create de către acelaşi instrument cu care s-au realizat modelele pentru comparație;
- Dacă deteriorările, de pe instrumentul prezentat, s-au produs în timpul utilizării sale la fața locului sau la o dată ulterioară;
- Dacă fragmentul, descoperit la fata locului, a făcut corp comun cu instrumentul prezentat pentru examinare.

Ca urmare a efectuării expertizei traseologice, se poate, în funcție de urmele descoperite la fața locului, să se reproducă construcția exterioară a instrumentului de spargere. În funcție de complexitatea activităților desfăşurate în consumarea propriu-

zisă a infracțiunii, se poate concluziona daca a fost vorba de un singur făptuitor sau dacă, dimpotrivă, acesta nu a acționat singur şi a avut complici. Foarte importantă este studierea modului de operare, aşa-numitul „modus operandi", în sensul că se poate descoperi daca este vorba de persoane care săvârşesc fapte penale ca profesiune ori numai în mod ocazional.

6.2.2.8. MICROURMELE – descoperirea, fixarea şi examinarea acestor a

Definitoriu, aici este faptul că acestea – particule de materie, caracteristici mecanice invizibile sau slab vizibile cu ochiul liber – pot fi cercetate numai prin intermediul unor instrumente microanalitice care au posibilitatea măririi imaginii astfel încât să poată fi analizate caracteristicile lor[141]. În ceea ce priveşte importanța microurmelor în cadrul investigării criminalistice, înainte de toate trebuie observat că făptuitorii îşi formează un cult în a lăsa cât mai puține urme la fața locului. Atenția acestora este îndreptată spre urmele care pot fi observate prin intermediul propriilor simțuri, şansele lor de a percepe, distruge sau înlătura microurmele din câmpul infracțional fiind reduse.

Căutarea microurmelor, ca preocupare distinctă a echipei deplasată la fața locului, este influențată de natura faptei, perimetrul în care a avut loc activitatea ilicită, natura urmărilor şi amploarea acestora.

Din punct de vedere al locurilor unde se recomandă căutarea de microurme trebuie avute în vedere căile de acces folosite pentru afluirea şi defluirea făptuitorilor spre şi de la locul faptei şi întregul parcurs ipotetic al acestora în câmpul infracțional. Căutarea microurmelor trebuie să aibă la bază reproducerea comportamentului infracțional al infractorului pe baza căreia să se stabilească toate locurile posibile în care acesta, prin contact direct, ar fi putut să lase microurme de contact, provenind, cel mai frecvent, de la îmbrăcămintea pe care o poartă[142].

Referitor la mijloacele tehnice necesare pentru descoperirea, fixarea şi ridicarea microurmelor, cele mai adecvate sunt: lupa, microscopul de buzunar, stereomicroscopul, surse reglabile de iluminare, lămpi cu halogen, surse de radiații ultraviolete, infraroşii şi luminofore[143], aparatură pentru înregistrări de imagine, aspirator de praf, benzi adezive, recipienți de sticlă, magneți pentru pulberi metalice, etc.

La ridicarea microurmelor descoperite la fața locului se folosesc[144]:

---

[141] A se vedea pentru detalii **Ghe. Popa** – Descoperirea, ridicarea şi conservarea microurmelor la locul faptei, în Investigarea Criminalistică a Locului Faptei, op. cit. pag. 97

[142] **Ghe. Popa** – Descoperirea, ridicarea şi conservarea microurmelor la locul faptei, în Investigarea Criminalistică a Locului Faptei, op. cit. pag. 99

[143] lusinol, lucinegina, siloxen – acestea dau o chioluminiscență în domeniul vizibil ce permite observarea microurmelor chiar şi cu ochiul liber

[144] Pentru detalii a se vedea Tratat Practic de Criminalistică, op. cit. pag. 418; **E. Stancu** Tratat de Criminalistică, op. cit. pag. 382, **I. Mircea**, op. cit. pag. 178.

→ Aspiratorul special de praf – este echipat cu un dispozitiv ce are în componența sa un filtru care permite colectarea microurmelor aspirate. După colectarea microparticulelor de pe suprafața cu care se presupune că a avut contact făptuitorul, filtrul se se asigură într-o pungă sterilă pregătită anterior;

→ Benzile adezive incolore sunt lipite pe suprafața pe care se presupune că pot fi descoperite microurme de interes pentru anchetă după care se desprind cu precauție; ambalarea în vederea transportului la laborator fiind făcută prin lipirea acestora pe suprafețe din material plastic sau sticlă sterile;

→ Magneții se folosesc la ridicarea microurmelor de natură metalică;

→ Dispozitivele ce folosesc energia electrostatică sunt folosite cu succes la ridicarea microurmelor de pe covoare şi alte corpuri cu suprafețe poroase.

Ca principiu, prin examinarea microurmelor pot fi rezolvate unele probleme de interes operativ pentru anchetă, printre care:

◊ stabilirea cu aproximație a locului unde s-a comis fapta, în raport cu microorganismele specifice microflorei şi microfaunei terenului;

◊ stabilirea legăturii dintre făptuitori şi locul faptei;

◊ stabilirea legăturii instrumentelor folosite la săvârşirea infracțiunii cu locul faptei;

◊ aproximarea intervalului de timp în care s-a comis fapta pe baza evoluției unor microorganisme pe cadavre;

◊ confirmarea sau infirmarea versiunilor care au ca obiect modul de operare;

◊ confirmarea caracterului de împrejurare negativă a unor stări de fapt descoperite la fața locului;

◊ determinarea profesiunii făptuitorului, atunci când acesta lucrează în medii ce conțin substanțe volatile sau particule de praf specifice;

◊ tipul şi culoarea obiectelor de vestimentație purtate în momentul desfăşurării activității ilicite de către persoanele implicate.

În cele arătate până acum, relativ la desfăşurarea cercetării la fața locului, s-a insistat, într-o proporție covârşitoare, pe activitatea desfăşurată de către tehnicienii de la fața locului.

Ce fac ceilalți ? Anchetatorii, care este rolul lor în desfăşurarea activității?

Paralel cu activitățile de căutare, relevare, fixare, examinare, ambalare şi ridicare a urmelor şi mijloacelor materiale de probă, anchetatorii vor audia martorii oculari, făptuitorii rămaşi la fața locului ori identificați, prinşi şi aduşi la fața locului, alte categorii de persoane, care cunosc date şi informații ce interesează ancheta, vor efectua percheziții corporale asupra suspecților, prezentări pentru recunoaştere de persoane, obiecte şi, eventual, de cadavre – în măsura în care aceste activități sunt

utile – şi, chiar, reconstituiri ale poziției obiectelor şi persoanelor, care au influențat sau au fost influențate într-un fel sau altul de săvârşirea infracțiunii[145].

Analizând faza dinamică, trebuie făcută referire la existența posibilității ca, pe baza interpretării naturii, stării şi aspectului locului săvârşirii infracțiunii, să se determine elemente ale unui portret psiho-social al infractorului, desigur, uneori, în limite largi, alteori, în mod riguros[146].

Acceptând că nu este aici locul pentru a detalia problematica angajării în cadrul poliției, în vederea participării la activități de cercetare la fața locului, şi nu numai, de sociologi şi psihologi, apreciez că oportun este ca, în principal, membrii echipei, trebuie să aibă cunoştințe de sociologie judiciară, şi de psihologie judiciară care să le permită, prin interpretarea situației de la locul săvârşirii infracțiunii, percepând în mod direct caracteristicile acesteia, elaborarea unor versiuni valoroase care să poată fi verificate şi, o dată confirmate, să poată conduce la identificarea făptuitorilor şi probarea activității infracționale. Cert este un singur lucru, infractorul are un comportament specific, legat de săvârşirea infracțiunii – pregătirea, desfăşurarea şi valorificarea rezultatelor obținute, ca să fac referire numai la momentele esențiale ale activității infracționale – presupun un complex de aptitudini şi de manifestări acționale, de natură să individualizeze fiecare infractor în parte. Doctrina a studiat acest complex, împreună cu intercondiționările de ordin sociologic şi psihologic specifice, conceptualizat, sub denumirea de mod de operare.

Tot relativ la problematica interpretării situației descoperite la locul săvârşirii infracțiunii, şeful va trebui să coordoneze eforturile membrilor echipei şi spre constatarea disimulărilor – acele împrejurări negative, caracterizate de o neconcordanță între cele descoperite şi starea de fapt reclamată. Practica cercetării infracțiunilor, învederează existența unor situații, în care schimbările prezente la fața locului nu sunt consecința săvârşirii unei infracțiuni, ci constituie rezultatul intervenției deliberate a celor ce încearcă să îndrume pe o pistă greşită investigațiile, în scopul de a se sustrage sau a-i sustrage pe alții de la răspundere pentru alte fapte, real săvârşite[147]. În mod practic, echipa de cercetare la fața locului poate să constate, în loc de urmele săvârşirii unei infracțiuni, o stare de fapt caracteristica unei înscenări, o realitate falsificată, în scopul inducerii organelor judiciare în eroare.

Modul de operare, folosit de făptuitor, se află într-un raport de cauzalitate cu modificările produse la fața locului. Dacă acest raport de cauzalitate excede unui firesc întemeiat pe raționamente logice, pe determinări psiho-sociale şi pe legi

---

[145] N.A. – problemele care vor fi lămurite prin efectuarea diferitelor activități, particularitățile ascultării diferitelor categorii de persoane, caracteristicile prezentării pentru recunoaştere, natura şi rolul reconstituirilor vor fi detaliate în capitole separate ce vor avea ca obiect analiza fiecărei activități în parte

[146] N.A. – problematica este detaliată, de curând, în mai multe demersuri ştiințifice de către **N. Zamfirescu**, notabilă fiind lucrarea „Investigarea ştiințifică a infracțiunilor de omor rămase cu autori neidentificați – Elemente de psiho-criminalistică” Edit. Național 2000

[147] **A. Ciopraga** – op. cit. pag. 72

specifice ştiinţelor naturii, rezultă că ceva nu este în regulă. Nu pot fi acceptate, bunăoară, neconcordanţe între modul de formare şi modul de dispunere a unor urme, între scopul săvârşirii infracţiunii, devenită aparentă, şi multitudinea de urme lăsate la faţa locului, între rezultatele săvârşirii infracţiunii şi condiţiile concrete oferite de locul săvârşirii infracţiunii şi/sau persoana vătămată, între prezenţa sau absenţa unor urme specifice şi infracţiunea aparentă, etc.

Ca aspect ce trebuie avut în vedere, neconcordanţele, despre care am făcut vorbire, nu se recomandă a fi înscrise, ca atare, în procesul-verbal ce va materializa rezultatele activităţii, din raţiuni ce ţin de desfăşurarea ulterioară a anchetei, ceea ce impune consemnarea exactă a stărilor de fapt descoperite şi dispunerea efectuării de noi activităţi, pentru infirmarea sau confirmarea versiunilor legate de disimulări şi de cauza care a generat crearea acestora.

Concluzionând, cu privire la faza dinamică a cercetării la faţa locului, apreciez că aceasta se constituie într-o continuare firească a activităţilor desfăşurate în faza statică, se caracterizează prin analiza detaliată a fiecărei urme sau mijloc material de probă descoperit – fiind posibilă mişcarea obiectelor – creşterea în intensitate a procesului complex de elaborare şi verificare a versiunilor, atât pe baza rezultatelor activităţilor cu caracter tehnic, cât şi pe baza rezultatelor celorlalte activităţi desfăşurate la faţa locului, precum ascultări de persoane, reconstituiri, experimente judiciare, prezentări pentru recunoaştere, percheziţii corporale, etc, continuarea şi revalorizarea interpretării situaţiei descoperite la locul săvârşirii infracţiunii, în scopul elaborării şi verificării de versiuni, conturarea unui profil socio-psihologic al infractorului şi constatarea împrejurărilor negative, legate de lămurirea posibilelor disimulări.

6.3. Caracterul convenţional al distincţiei între faza statică şi faza dinamică

Doctrina criminalistică este unanimă în a aprecia, din considerente ce ţin de practica efectuării cercetării la faţa locului, că cele două faze analizate nu se succed în mod absolut ci, adesea, se împletesc, se întrepătrund.

Respectarea riguroasă, în toate cazurile, a celor două faze, adică efectuarea mai întâi, a fazei statice, urmată de faza dinamică, fără a se ţine seama de cazul particular cercetat, poate fi însoţită de o seamă de neajunsuri[148]. Bunăoară, insistându-se pe examinarea caracteristică fazei statice, a întregului loc al săvârşirii infracţiunii, există riscul ca echipa să nu poată stabili în timp oportun natura faptei, căutarea de urme şi mijloace materiale de probă devenind în „orb”, totul fiind mai mult sau mai puţin important, urmând ca, numai pe bază de fler, să se accepte că o anumită urmă sau un

[148] **A. Ciopraga** – op. cit. pag. 74, citându-l pe A.N. Vasiliev – Kriminalistica, 1971

anumit mijloc material de probă are sau nu legătură cu săvârşirea unei infracţiuni, trebuie sau nu să li se acorde atenţie. Mai mult, trecându-se la examinarea specifică fazei dinamice, moment în care natura faptei săvârşite ar putea fi cunoscută, devine posibil ca, modificările din mediu, survenite ca urmare a săvârşirii infracţiunii, să fi fost denaturate, ca urmare a acţiunilor întreprinse în faza statică.

Dacă situaţia o impune, din raţiuni de ordin practic, ce ţin, în primul rând, de oportunitate, se poate adopta o strategie potrivit cu care, porţiunea de perimetru, pe care sunt concentrate cele mai multe urme şi mijloace materiale de probă, se cercetează din punct de vedere static, fiind notate: starea şi poziţia urmelor, a diferitelor obiecte ce interesează ancheta, raporturile de distanţă dintre acestea, alte elemente ce le caracterizează, după care, în aceeaşi ordine, totul va fi examinat din punct de vedere dinamic. Perimetrul rămas de cercetat urmează a fi examinat, în funcţie de mărimea acestuia, pe sectoare mai mici ori în întregul său, parcurgându-se activităţile specifice, fiecăreia dintre cele două faze.

Ca excepţie, poate deveni acceptabil ca cercetarea la faţa locului să debuteze cu activităţi specifice fazei dinamice. Astfel, după fixarea criminalistică a poziţiei obiectului principal – cadavrul victimei, automobilul care a provocat moartea unei persoane într-un accident rutier, arma folosită pentru uciderea unei persoane – se poate trece la examinarea amănunţită a acestuia, putând fi mişcat de la locul unde a fost descoperit, după care să se efectueze activităţi ce ţin de faza statică, în legătură cu restul perimetrului de cercetat.

În cuprinsul acestei lucrări, nu îmi permit să recomand o soluţie[149] ca universal valabilă, am arătat că sunt posibile mai multe opţiuni, decizia putând fi luată abia după ce, la faţa locului, sunt analizate toate elementele, ce caracterizează locul săvârşirii infracţiunii.

6.4. Întreruperea, reluarea şi repetarea cercetării la faţa locului

Cercetarea la faţa locului este o activitate ce presupune o desfăşurare în timp, impunându-se cu necesitate ca, o dată începută, să se desfăşoare fără întrerupere, cu o majoră coerenţă, astfel încât să poată fi obţinut maximul de informaţii, în vederea elucidării tuturor împrejurărilor săvârşirii faptei cercetate. Totuşi, pot apare unele situaţii, care să împieteze asupra bunei desfăşurări a acestei activităţi, făcând necesară suspendarea temporară şi reluarea ori, dacă se apreciază necesar, chiar repetarea cercetării la faţa locului.

În practica organelor judiciare se apreciază ca, fiind cauze ce justifică întreruperea cursului cercetării, apariţia unor fenomene naturale de o intensitate deosebită; existenţa ori survenirea unor stări de fapt, ce constituie pericole pentru

[149] N.A. – soluţie adoptată ca oportună în doctrină

viața, sănătatea ori avutul persoanelor, ce trebuie înlăturate; reacții neașteptate din partea celor prezenți la fața locului, cauzate de stări de sănătate, nervozitate, oboseală extremă; etc.

Principial, în condițiile întreruperii cercetării la fața locului, se impune luarea unor măsuri, prin care să fie protejată porțiunea de perimetru, rămasă necercetată. În funcție de natura cauzei care a generat suspendarea activităților în curs de desfășurare, se vor lua măsuri precum: încuierea, sigilarea şi paza unor încăperi, acoperirea unor urme, pentru a se evita acțiunea precipitațiilor, izolarea sursei ce generează starea de pericol pentru oameni ori pentru perimetrul cercetat, acordarea primului ajutor medical celor care au nevoie de o asemenea intervenție, înlocuirea şi luarea de măsuri specifice, de la caz la caz, pentru recuperarea celor care sunt afectați, într-un fel sau altul de starea de fapt, ce caracterizează activitatea.

La reluarea cercetării la fața locului, pe cât posibil, activitățile întrerupte vor fi continuate de către aceiaşi membri ai echipei sau specialişti, astfel încât să existe o continuitate, de natură să excludă eventualele scăpări sau dezacorduri de păreri, metode, etc.

În procesul- verbal de cercetare la fața locului în care se vor materializa rezultatele activității, vor fi menționate toate datele relevante despre natura întreruperii, cauzele şi efectele acesteia, despre acțiunile întreprinse pe timpul întreruperii şi rezultatele acestora, despre alte elemente de fapt, în conexiune cu întreruperea.

Aşa cum s-a arătat[150], cercetarea la fața locului este o activitate ce nu poate fi repetată, deoarece, odată efectuată, locul faptei suferă modificări, fapt ce face imposibilă desfăşurarea activității în condițiile existente la începutul cercetării. Ca excepție, se poate accepta posibilitatea repetării cercetării la fața locului, în anumite condiții. De reținut că, activitatea capătă o anumită nuanță de relativitate, din punct de vedere obiectiv, deoarece sistemul de referință, pe care îl constituie perimetrul de cercetat, nu poate fi complet izolat față de mediu, existând multiple interacțiuni ce îşi pun amprenta asupra caracteristicilor sale ce, în aceste condiții, nu pot fi conservate în mod absolut.

Practica judiciară a subliniat şi doctrina susține necesitatea[151] repetării cercetării la fața locului, în unele situații, precum cele caracterizate de efectuarea necorespunzătoare a primei cercetări, din cauza absenței unor specialişti, unor mijloace tehnice, incapacității şefului echipei de a coordona eficient acțiunile celorlalți membri, insuficienței pregătiri a echipei pentru a face față complexității situației existente la fața locului ori de apariția unor condiții improprii, în raport cu natura activităților ce s-au continuat a se desfăşura. Soluția capătă eficiență doar în

[150] N.A. – a se vedea supra 3
[151] A se vedea **A. Ciopraga** op. cit. pag. 75

condițiile conservării, în cât mai bună stare, a zonelor de interes pentru cercetarea la fața locului şi a unor condiții atmosferice şi, nu numai, de natură a permite desfăşurarea activității, cu rezultate sensibil mai bune; altfel, orice efort devine inutil, caracterul activității devine ambiguu, rezultatele, într-o proporție covârşitoare, compromise, iar caracterul oportun al repetării, pus la îndoială.

O situație aparte intervine în condițiile în care, natura faptei săvârşite sau necesitatea verificării unor versiuni presupune extinderea cercetării la fața locului şi asupra unor locuri încă necunoscute. Apreciez că, problema trebuie tratată în condițiile unei noi activități de cercetare la fața locului sau, dacă situația o impune, de percheziție, având ca element specific folosirea rezultatelor primei cercetări la fața locului, pe cât posibil, a aceloraşi specialişti şi membri ai echipei iar, dacă este necesar, prezența la fața locului a unor persoane care cunosc elemente de interes pentru anchetă.

7. Interpretarea rezultatelor cercetării la fața locului

Aşa cum am arătat încă de la începutul demersului ştiinţific, activitatea de cercetare la faţa locului trebuie să exceadă oricărei încercări de a-i conferi un caracter formal. Într-o exprimare oarecum dură, cercetarea la faţa locului se desfăşoară nu pentru că este prevăzută de legea procesual penală, nu pentru că există o şansă, eventual, în plus, de a lămuri aspecte importante, ce interesează cercetarea, ci pentru a exploata, printr-o activitate calificată, cu caracter ştiinţific, toate informaţiile pe care le poate oferi sistemul de referinţă, pe care îl reprezintă locul săvârşirii infracţiunii, analizat, atât ca întreg, cât şi pe fiecare element component, luat în parte – urme, mijloace materiale de probă, martori oculari, persoane vătămate, făptuitori, etc.

Ancheta penală, privită în ansamblu, are menirea de a lămuri toate aspectele de natură a interesa calificarea unei conduite manifestată în plan social ca pedepsibilă sau, în cazul în care nu sunt întrunite elementele constitutive ale vreunei infracţiuni, absolvită de pedeapsă, precum şi identitatea persoanelor implicate[152]. Raţiunea desfăşurării uneia sau a alteia dintre activităţile de anchetă o constituie, tocmai, posibilitatea ca, prin efectuarea activităţii, să fie lămurite una sau mai multe probleme de interes pentru cercetare.

Interpretarea rezultatelor unei activităţi reprezintă procesul de transformare a datelor obţinute, ca urmare a efectuării activităţii, în elemente de anchetă, concluzii de natură a se constitui în răspunsuri certe şi adevărate la problemele anchetei. Interpretarea, ca metodă a înţelegerii, poate fi acceptată ca modalitate prin care se atribuie şi se construiesc semnificaţii, ca urmare a unui proces complex şi deschis prin care se realizează în un permanent dialog între teorie şi experiment; premerge sau face parte din însăşi conţinutul şi sfera identificării criminalistice[153]. Legat de noţiunea de interpretare trebuie reţinut atât sensul de căutare a semnificaţiei reale a urmei, cât şi cel de explicare, într-un limbaj accesibil, a rezultatului la care s-a ajuns[154].

Problemele, la rezolvarea cărora poate contribui efectuarea cercetării la faţa locului, într-o exprimare generică, sunt: unde s-a săvârşit fapta penală; când s-a săvârşit fapta penală; cum a fost săvârşită fapta penală; cine a comis fapta penală; de ce s-a săvârşit fapta penală.

---

[152] N.A. – a se vedea Art. 1 din Codul de Procedură Penală, deşi termenii de anchetă penală şi proces penal nu sunt echivalenţi, ultimul fiind mai vast, înglobându-l pe primul.

[153] **S. Alamoreanu, N. Zamfirescu** – Introducere în interpretarea fenomenologică a urmelor, Edit. Alma Mater, Cluj-Napoca, 2003

[154] **Ghe. Păşescu** – Interpretarea criminalistică a urmelor la locul faptei, Edit. Naţional, Bucureşti, 2000

7.1. Unde s-a săvârşit fapta penală

Spațiul în care s-a pregătit, încercat ori săvârşit infracțiunea prezintă o importanță deosebită[155].

Considerând inoportună reluarea aspectelor, tratate în secțiunea destinată prezentării problematicii legate de limitele perimetrului pe care urmează să se efectueze cercetarea la fața locului, apreciez că, este necesară sublinierea faptului că determinarea perimetrului locului săvârşirii infracțiunii este, înainte de toate, o problemă de interpretare a informațiilor obținute, ca urmare a efectuării activității. Stabilirea acestui perimetru capătă accente de complexitate – conturarea sa începe o dată cu definitivarea activităților pregătitoare, continuând, pe măsura desfăşurării activității, o dată cu prelucrarea tuturor informațiilor obținute.

În funcție de particularitățile săvârşirii fiecărui tip de infracțiune, trebuie găsit un răspuns convingător la întrebarea: de ce făptuitorul a ales sau numai a acceptat, ca loc de săvârşire al infracțiunii, un anumit perimetru ce, foarte posibil, în aceleaşi dimensiuni, să fie stabilit, ulterior, de către echipă pentru efectuarea cercetării la fața locului ? Ca regulă, trebuie acceptat că făptuitorii, cel puțin în cazul infracțiunilor săvârşite cu premeditare, manifestă o grijă deosebită pentru locul unde înțeleg să desfăşoare activitatea ilicită, totul mergând până la asimilarea şi exploatarea fiecărui amănunt, ce poate avea importanță. De asemenea, şi în cazul infracțiunilor la care premeditarea este puțin sesizabilă sau nu intră în discuție, locul săvârşirii infracțiunii are importanța sa; în opinia mea, trebuie privit cel puțin ca un element sau factor de natură să favorizeze săvârşirea infracțiunii.

Natura fiecărei infracțiuni, presupus a fi săvârşite, impune anumite particularități în determinarea locului săvârşirii infracțiunii. Echipa, o dată sesizată şi deplasată la fața locului, va lua contact, va constata, în mod direct urmările desfăşurării activității infracționale.

Astfel, în cadrul cercetării infracțiunilor care au avut ca rezultat moartea uneia sau a mai multor persoane, echipa, constituită pentru efectuarea cercetării la fața locului, va putea examina[156]:

- Locul unde a fost descoperit cadavrul;
- Locul unde a fost suprimată viața victimei sau a fost executată acțiunea vătămătoare, care a condus la deces;
- Locul unde a survenit decesul;
- Locul unde a fost dezmembrat cadavrul;

[155] N.A. – aspect de notorietate subliniat de către întreaga doctrină

[156] N.A. – perimetrele ce sunt enumerate pot fi catalogate ca atare abia în urma examinării şi interpretării informațiilor obținute; în primă instanță avem de a face doar cu perimetre pe care se presupune că ar putea fi găsite urme şi mijloace materiale de probă, expresia „locul unde …” reprezintă o concluzie, în nici un caz o ipoteză

- Locul unde a fost staționat cadavrul, în măsura în care acesta a fost transportat;
- Zonele, din vecinătatea încăperii sau porțiunii de teren, unde au fost descoperite urme şi mijloace materiale de probă, ce au legătură cu fapta comisă.

În cadrul cercetării violurilor se poate examina:

- Locul unde persoana vătămată a fost acostată;
- Traseul pe care aceasta a trebuit să-l urmeze, forțată fiind de către făptuitor;
- Locul unde a fost ascunsă, sechestrată, imobilizată, etc, până la întreținerea actelor sexuale sau/şi după efectuarea acestora;
- Locul unde persoana vătămată a fost obligată la întreținerea actelor sexuale, unde aceasta a încercat să opună rezistență, etc.;
- Locul unde s-au desfăşurat actele sexuale;
- Locul unde au intervenit, eventual, urmări ale întreținerii actelor sexuale.

Cercetând furtul sau tâlhăria este necesară examinarea:

- Locurilor în care se găseau obiectele furate – locuințe, sedii, sau locuri unde îşi desfăşoară activitatea persoane juridice, mijloace de transport, etc;
- Căile de acces, folosite de către făptuitor, pentru a pătrunde în perimetrul unde se aflau bunurile şi pentru a părăsi locul săvârşirii infracțiunii;
- Traseul pe care au fost transportate bunurile şi pe care, eventual, făptuitorul a fost urmărit de poliție, persoana vătămată sau martori oculari;
- Locul unde au fost ascunse bunurile sau/şi unde s-a ascuns făptuitorul;
- Locul unde persoana vătămată sau o altă persoană devenită subiect pasiv secundar adiacent, în cazul săvârşirii infracțiunii de tâlhărie, a fost amenințată, lovită, imobilizată şi deposedată de bunuri;
- Traseul ,pe care persoana vătămată a încercat să fugă, pentru a scăpa de agresor;
- Locul unde persoana vătămată a fost abandonată, după săvârşirea infracțiunii.

La un accident de circulație se poate examina:

- Locul coliziunii între autovehiculele implicate în accident;
- Locul impactului autovehicul – pieton;
- Locul în care călătorul sau operatorul a căzut de pe scară, din remorcă, cabină sau utilajul montat pe autovehicul;
- Porțiunea de suprafață carosabilă pe care a fost târâtă persoana vătămată

- Porțiunea de suprafață carosabilă, parcursă de către autovehiculul sau autovehiculele implicate în accident, din momentul impactului sau coliziunii până la oprire;
- Locul unde a fost oprit autovehiculul şi vecinătatea imediată, în care s-ar putea găsi urme sau mijloace materiale de probă, care să intereseze ancheta;
- Locul unde a fost oprit autovehiculul, pentru a i se şterge urmele provocate de accident, în cazul conducătorilor auto, care fug de la locul accidentului.

În cazul distrugerilor, provocate de explozii sau incendii, examinarea poate avea ca obiect:

- Locul unde s-a produs explozia;
- Locul unde a izbucnit incendiul;
- Zona în care a acționat suflul exploziei sau/şi s-a extins incendiul;
- Căile de acces şi zona pe care se găsesc bunurile distruse;
- Locurile pe care pot fi descoperite mijloace, pentru inițierea focului sau producerea exploziei.

În cadrul catastrofelor aeriene, se vor putea examina:

- Aeroportul de decolare;
- Suprafața de teren ,pe care sunt răspândite aeronava distrusă, părți din aceasta, părți din mărfurile transportate, părți din cadavrele călătorilor şi membrilor personalului de bord;
- Locuri unde se pot găsi urme sau mijloace materiale de probă în legătură cu pregătirea prezumtivului atentat, etc.

Cunoaşterea locului, unde s-a săvârşit fapta penală, constituie un indiciu valoros pentru formarea corectă a cercului de suspecți[157]. De la caz la caz, vor fi avute în vedere persoanele ce domiciliază, îşi au reşedința ori îşi desfăşoară activitatea în apropierea acestuia sau în zona limitrofă, persoanele ce frecventează anumite locuri din zonă, care îşi au locul de întâlnire cu persoane din cercul social în vecinătatea locului unde s-a comis fapta, etc., de fiecare dată, trebuind acordată o atenție specială persoanelor cu un trecut infracțional ori predispuse la comiterea unor fapte de natură penală.

De asemenea, zona, pe care se va organiza activitatea de strângere de informații, va avea ca epicentru locul săvârşirii infracțiunii. Identificarea martorilor oculari precum şi identificarea altor categorii de persoane ce pot furniza date legate de activitățile desfăşurate de făptuitori înainte, în timpul şi după comiterea faptei, traseul urmat de făptuitori pentru a părăsi zona, etc., are ca punct de plecare tot locul unde s-a săvârşit fapta.

[157] **C. Aionițoaie; V. Bercheşan**, în Tratat de Metodică criminalistică, vol.1, Edit. Carpați, Craiova 1994, pag. 168

Cunoscut fiind acest perimetru, există posibilitatea verificării declarațiilor persoanelor implicate în săvârşirea infracțiunii – alibiurile făptuitorilor, posibilitatea perceperii unor secvențe din filmul desfăşurării faptelor, a semnalmentelor unor persoane, măsurile de prevenire luate de către persoanele vătămate, etc.

În unele cazuri, locul săvârşirii infracțiunii reprezintă un reper important pentru încadrarea juridică, de natura acestuia fiind legate circumstanțe juridice deosebite, cel mai adesea punându-se problema agravării pedepsei, existenței unei anume infracțiuni, a unei forme calificate ori a concursului de infracțiuni.

Deşi, în secțiuni distincte, la fiecare categorie de urme în parte, au fost analizate considerente legate de interpretare, apreciez că este oportun să dau, şi aici, unele exemple, pentru a fi înțelese mai bine corelațiile şi raționamentele specifice demersului ştiințific în munca de anchetă, cu referire directă la cercetarea la fața locului şi la problemele ei specifice.

Astfel, în cazul unui omor, în încercarea de a lămuri dacă locul unde a fost descoperit cadavrul coincide sau nu cu cel în care făptuitorul a desfăşurat activitatea ilicită, analizându-se urmele de sânge, balta abundentă de sânge, arată locul unde victima s-a găsit sau a stat mai mult timp imediat după primirea loviturii. În mod corespunzător, lipsa unor urme de sânge, în prezența unor răni exterioare, conduce la concluzia că omorul s-a săvârşit în alt loc.

În cazul cercetării furturilor din locuințe sau din diferite incinte, unde se găsesc depozitate bunuri, ce sunt gestionate în cadrul persoanelor juridice, inexistența sau abundența unor urme specifice de căutare, târâre, frecare, a depunerilor caracteristice de praf pe zona pe care s-au aflat obiectele reclamate ca furate, induce un serios semn de întrebare asupra bunei credințe a reclamantului sau/şi a modului de operare folosit.

Ca regulă, în cazul infracțiunilor, la care locul săvârşirii este important pentru inducerea în eroare a organelor judiciare, făptuitorii sunt interesați să îndepărteze cât mai mult ancheta de acest loc, simțind pericolul asocierii între acesta, activitatea infracțională şi persoana lor.

7.2. Când s-a săvârşit fapta penală

Stabilirea exactă a perioadei de timp în care s-a desfăşurat activitatea infracțională, apreciez că, este impusă de considerente legate de:

- determinarea posibilității ca, o anumită persoană să fi putut comite fapta cu evitarea posibilității de a apărea alte explicații şi interpretări, modul cum şi-au petrecut timpul în perioada critică persoanele bănuite, dacă au fost văzute la locul faptei ori în împrejurimile acestuia;
- stabilirea, în cazul infracțiunilor continue, a momentului începerii şi al consumării;

- urmărirea traseului şi activităților premergătoare săvârşirii faptei, de către persoana vătămată, incidentele avute de către aceasta cu alte persoane, bunurile şi valorile pe care le avea în proprietate sau în pază juridică în momentul săvârşirii infracțiunii, starea în care se găsea, interesele pe care le urmărea în mod imediat;
- posibilitatea existenței unor martori oculari, care sunt persoanele care în mod firesc aveau posibilitatea de a se afla la locul săvârşirii infracțiunii, în perioada de timp în care s-a săvârşit aceasta, etc.

De asemenea, timpul este elementul principal care se are în vedere de către infractori, alături de loc, atunci când îşi concep alibiul – acel concurs de împrejurări cu rol central în apărarea formulată de către o persoană suspectă de săvârşirea unei infracțiuni, ce creează convingerea, conduce la ideea că o anumită infracțiune ar fi putut fi săvârşită de către oricine altcineva, mai puțin de către adevăratul infractor. Astfel, făptuitorul se grăbeşte – atunci când anticipează că anchetatorii vor stabili o legătură între persoana vătămată, faptă şi el, care îi va determina pe aceştia să îl includă în cercul de suspecți – să-şi facă simțită prezența în medii unde se găsesc mai multe persoane care, la nevoie, pot confirma prezența lui. Încearcă să iasă în evidență, de multe ori bravând inutil, chiar în relațiile cu organele de ordine. Poate săvârşi unele infracțiuni uşoare, după care se dă prins în flagrant, tocmai pentru a nu se putea stabili prezența lui într-un anumit interval de timp, şi acesta cu limite relativ certe, în alt loc, respectiv, în locul unde s-a săvârşit infracțiunea care se anchetează.

Efectuându-se cercetarea la fața locului, pentru determinarea intervalului de timp, în care s-a săvârşit fapta de natură penală, se va acorda o atenție deosebită examinării unor aspecte precum: timpul indicat de orologiu sau ceasul de mână purtat de victimă (la ce oră s-au oprit acestea) în cazul unei infracțiuni săvârşită cu violență; dacă arde focul în sobă şi dacă mâncarea s-a răcit; dacă sursele de lumină funcționează şi care dintre acestea; poziția perdelelor de la ferestre; aspectul vechi sau proaspăt al pâinii; prezența sau absența stropilor de apă în chiuvetă, baie sau în apropierea găleții, umiditatea prosopului şi a săpunului; filele nerupte ale calendarului; faptul neridicării de la o anumită dată a corespondenței; prezența hainelor groase sau a pijamalei pe cadavru; consistența noroiului de pe încălțămintea existentă în încăpere. Toate aceste date trebuie raportate la obiceiurile persoanei vătămate şi la modul în care îşi repartiza aceasta timpul de lucru şi de odihnă din zi.

Vechimea urmelor create, în legătură cu săvârşirea infracțiunii, trebuie avută în vedere, pentru cel puțin două considerente de importanță majoră şi anume: stabilirea celor mai adecvate metode de relevare şi examinare la fața locului şi ca obiectiv pentru expertizele ce urmează a fi dispuse cu privire la urmele descoperite.

Elementul timp este deosebit de important pentru încadrarea juridică a conduitei infracționale. În analiză, omorul cu premeditare, din interes material, pentru

a înlesni sau ascunde săvârşirea unei alte infracţiuni, furtul săvârşit în timpul nopţii, în timpul unei calamităţi, pruncuciderea – în cadrul căreia actul ucigaş trebuie săvârşit de către mamă imediat după naştere – infracţiunile sexuale, raportate la vârsta persoanei vătămate; toate aceste, date cu titlu de exemplu, sunt dependente de timp, de momentul săvârşirii infracţiunii. Mai mult, cauzele şi condiţiile care au generat, favorizat ori influenţat săvârşirea uneia sau a alteia dintre infracţiuni sunt circumstanţiate de timp, atunci când sunt cercetate în cadrul investigării infracţiunilor.

7.3. Cum a fost săvârşită fapta penală

Determinarea acestui aspect presupune interpretarea corectă a întregului complex de urme[158], configurat la locul săvârşirii infracţiunii. Interesează cât mai mult, noţiunea de tot sau de întreg, putând fi acceptată doar în plan teoretic – cum a intrat sau pătruns făptuitorul în locul săvârşirii infracţiunii; cum şi-a materializat, în concret, rezoluţia infracţională, respectiv ce a făcut, ce activităţi a desfăşurat în urmărirea scopului infracţional; cum şi-a ascuns ori încercat să ascundă fapta, ce măsuri a luat pentru a-şi asigura scăparea – în cazul în care ar fi fost surprins – ori pentru a-şi asigura apărarea în faţa organelor judiciare; etc. Tot timpul apare sau mai apare ceva, ce trebuie lămurit, legat de latura acţională a comportamentului infracţional.

Apreciind că problematica trebuie detaliată, prin prisma importanţei ce se acordă în anchetă, pentru analiza felului sau modului cum s-a săvârşit fapta penală, în vederea identificării făptuitorilor şi probarea activităţii infracţionale sub toate aspectele importante ale sale, vor fi prezentate, în continuare, unele consideraţii privind noţiunile de „iter criminis”, „modus operandi” şi „punctum saliens”.

„Iter criminis”, din punct de vedere noţional, este acceptat ca fiind, în fapt, drumul, calea, traiectoria, parcursul străbătut de către făptuitori, în realizarea rezoluţiei, hotărârii infracţionale, din faza actelor pregătitoare până la consumarea infracţiunii. Este recunoscut în doctrină că acţiunea criminală, în desfăşurarea ei, parcurge mai multe etape[159]. Actualitatea relevă patru faze ale acţiunii criminale: faza luării hotărârii; faza actelor de pregătire; faza executării; faza producerii urmărilor.

Faza luării hotărârii este caracterizată de dezbatere intensă, poate chiar luptă în planul intern al conştiinţei unei persoane care are ca finalitate conceperea şi asimilarea hotărârii de a săvârşi o infracţiune. Săvârşirea unei infracţiuni, ca, de altfel, orice faptă a omului, poate debuta ca o preocupare, ca un proces psihic ce se

[158] N.A. – în sens larg

[159] **I. Tanoviceanu** – Tratat de drept penal şi procedură penală, vol. 1, Bucureşti 1924 citat de **N Zamfirescu** în „Investigarea ştiinţifică a infracţiunilor de omor rămase cu autori neidentificaţi”, Edit. Naţional 2000, pag. 192;

dezvoltă: apare gândul, ideea potrivit cu care se poate obține o anumită satisfacție săvârşind o infracțiune[160], începe deliberarea, se iau în calcul avantaje, dezavantaje, riscuri; se ia hotărârea ce, principial, este definitivă, nefiind, însă, exclusă nici corodarea acesteia – frica macină mai mult decât poate fi acceptat – apare între timp posibilitatea unei satisfacții mai mari ori mai lesne de obținut, etc.

Faza actelor de pregătire, nu este neapărat obligatorie, însă, de cele mai multe ori executarea materială a infracțiunii, presupune o pregătire – procurarea unor date, informații cu privire la loc, la persoane, la bunuri, la timpul cel mai potrivit pentru trecerea la acțiune; de multe ori trebuie procurate arme şi alte mijloace, care să fie folosite la săvârşirea infracțiunii ori numai să fie apte să fie folosite, în caz de nevoie, pentru autoapărare ori pentru a da mai multă consistență acțiunii criminale. Fără o pregătire corespunzătoare, de multe ori, nu se poate concepe trecerea la săvârşirea infracțiunii. Pregătirea uşurează şi face posibilă executarea, ea se plasează imediat după luarea hotărârii şi înainte de executarea infracțiunii, putând fi analizată, uneori, chiar ca un act de executare[161].

Faza executării este, poate, cea mai importantă în desfăşurarea activității infracționale, deoarece, prin intermediul ei, se realizează hotărârea infracțională. Ea se constituie ca şi o cauză în raport cu rezultatul principal, socialmente periculos urmărit de infractor ce apare, în context, ca efect. Executarea poate cunoaşte o anumită durată de timp, până în momentul consumării. În funcție de durata şi complexitatea activităților, ce compun executarea, se configurează un întreg sistem de referință ce conține urme ale săvârşirii, astfel încât devine posibilă descoperirea, analizarea şi interpretarea acestora, în vederea identificării făptuitorilor şi stabilirii tuturor aspectelor relevante pentru anchetă. Desigur, nu trebuie uitată şi posibilitatea întreruperii executării, desistării unuia sau mai multor făptuitori, cercetarea dobândind accente de complexitate greu de anticipat la începutul anchetei penale – de corectitudinea şi rigoarea demersului judiciar, cel puțin pe ipoteza în discuție, fiind legate valori sociale importante.

Faza producerii urmărilor, ultima în logica şi cronologia desfăşurării acțiunii criminale, este de natură a sublinia, a pune în evidență periculozitatea unei conduite sociale incriminate penal. Fiecare consecință, pentru care poate fi stabilit un anumit raport de cauzalitate cu activitatea desfăşurată de către făptuitori, capătă relevanță deosebită în planul anchetei – în primul rând prin analiza ei ca mobil sau ca scop, însă, bineînțeles, nu numai.

---

[160] N.A. – omul fiind o ființă hedonistă, prin esență, este în căutarea plăcerii, a satisfacției; dacă aceasta se poate obține pe calea săvârşirii unei infracțiuni şi exist un complex de factori şi condiții ce favorizează apariția şi dezvoltarea conduitei infracționale, omul depăşeşte aşa-numitul prag infracțional – a se vedea şi **Jean Pinatel** – La societe criminogene, Calman Levy, Paris 1971

[161] N.A. – nu trebuie uitat, însă, un anumit caracter echivoc al actelor de pregătire

Analizată, fiecare fază în parte, are importanța ei în planul identificării persoanelor implicate şi probarea vinovăției infractorilor. Relativ la acest aspect, apreciez necesar să subliniez importanța analizei şi interpretării sistemice a urmelor şi a caracteristicilor activității criminale. Raționamentul specific anchetei în cadrul investigării criminalistice a unei infracțiuni, presupune interpretarea întregului ansamblu al acțiunii criminale, este preocupat de explicarea detaliată a fiecărui amănunt, capătă coerență, atunci când se lămuresc toate aspectele. Ca repere, le apreciez ca fiind de o importanță deosebită pe următoarele:

- Dacă hotărârea de a săvârşi infracțiunea a fost luată, în mod independent, de către participanți ori voința lor a fost viciată ori influențată de alte persoane;
- Dacă infracțiunea a fost pregătită – care sunt mijloacele destinate să fie folosite pentru săvârşirea infracțiunii şi modul în care au fot procurate acestea;
- Sistemul de referință spațio-temporal, în care s-a desfăşurat activitatea infracțională;
- Modul cum s-a pătruns şi cum a fost părăsit locul săvârşirii infracțiunii de către persoanele implicate;
- Activitățile desfăşurate, de către acestea, pentru a pune în practică hotărârea infracțională şi obținerea rezultatului socialmente periculos;
- Dacă a fost obținut rezultatul urmărit şi modul cum a fost valorificat acesta, care au fost persoanele ce au profitat şi în ce a constat beneficiul obținut;
- Persoanele vătămate prin săvârşirea infracțiunii, întinderea prejudiciului şi posibilitățile de recuperare ale acestuia.

„Modus operandi" – modul de operare, poate fi definit ca fiind acel complex de activități, deprinderi şi procedee folosite, ce caracterizează activitatea unui infractor înainte, în timpul şi după comiterea unei infracțiuni intenționate[162]; poate fi acceptat ca o veritabilă amprentă ce pe care şi-o pune acel complex de elemente cu naturi diferite, ce defineşte individualitatea fiecărei persoane în parte, asupra comportamentului său, inclusiv asupra comportamentului criminal, conferindu-i acestuia particularități ce, analizate, pot conduce până la identificarea făptuitorului.

Pentru o mai bună înțelegere a problematicii, voi face, în continuare câteva sublinieri ce vor avea ca obiect raporturile dintre iter criminis şi modus operandi.

Astfel, se opinează, în doctrină[163], că modul de operare ar putea include atât iter criminis cât şi particularitățile de comitere. Consider că această viziune integratoare trebuie, cel puțin, nuanțată.

Aşa cum am arătat, mai sus, iter criminis este o noțiune cu caracter complet, în fazele acțiunii criminale descrise mai sus, este inclus totul – de la idee până la

[162] **Ion Poenaru** în culegerea „Prezent şi perspectivă în ştiința criminalistică", Edit. M.I. 1979, pag. 229
[163] **N. Zamfirescu** – Investigarea ştiințifică a infracțiunilor de omor rămase cu autori neidentificați, Edit. Național 2000, pag. 199

urmările săvârşirii infracţiunii şi valorificarea rezultatului – ca un proces ce se dezvoltă, ajunge la apogeu şi, prin însăşi raţiunea sa, începe să se dizolve, astfel ca infractorul să se bucure de folosul obţinut prin infracţiune, iar conduita infracţională să fie uitată, să nu mai existe decât ca o neîmplinire în activitatea organelor judiciare – în măsura în care au fost sesizate – să devină neant. Ce altceva s-ar putea suprapune peste acest întreg, ce ar putea fi mai cuprinzător astfel încât să izoleze, să delimiteze conduita infracţională de restul conduitelor social acceptate ?

Consider că cele două noţiuni nu se includ, nu se suprapun, ci reprezintă două moduri, două unghiuri, din care se analizează, două concepte, ce se definesc prin analiza comportamentului infracţional, în planuri distincte.

„Iter criminis" caracterizează abordarea problemei în planul abstract al dreptului penal, este un concept util pentru studiul teoretic al comportamentului infracţional, în vederea prognozării celor mai eficiente măsuri de prevenire şi combatere, în vederea stabilirii unor coordonate de politică penală oportune pentru pedepsirea sau nu a unor segmente de activitate cu caracter mai mult sau mai puţin echivoc – cu referire la infractor şi scopul urmărit de el. Se are în vedere o tratament în plan general, în funcţie de particularităţile unei infracţiuni sau a unei grupe de infracţiuni. Cât despre infractor, despre om, totul se rezumă la ceva general sau, cel mult, la analize pe criterii statistice.

„Modus operandi" are la bază alte concepte. Simplist tratând problema, demersul ştiinţific se focalizează pe unul sau mai mulţi indivizi, ce au luat o hotărâre pentru a face ceva, în scopul obţinerii unui beneficiu, pe de o parte, iar pe de altă parte, pe analiza laturii acţionale, de data aceasta, în mod efectiv, acordându-se atenţia necesară individualului.

Organele judiciare, în anchetă, nu urmăresc, nu au de a face cu ucigaşi, hoţi, violatori, evazionişti, etc, în general, ci cu autorul omorului din ziua …, a cărui victimă a fost numitul …; cu autorul furtului din locuinţa numitului …, etc., cu o activitate ce trebuie probată până la detaliu, în vederea identificării persoanelor implicate şi probării vinovăţiei făptuitorilor.

Există una sau mai multe persoane şi un scop urmărit, iar între acestea, există ceva clar determinat şi conturat în plan real, conduita infracţională. Privind superficial, s-ar putea spune că modus operandi îşi are locul, poate fi găsit între cele două repere – unul, ca punct de plecare, altul, ca punct de sosire. Apreciez că persoana, scopul şi conduita constituie un trinom unitar, ce prin puterea legăturilor, prin sinergia ce caracterizează acţiunea componentelor sale, nu poate fi divizat. Omul asimilează totul, nevoia nu este abstractă, ci umană, acţiunea nu poate fi mecanică, ci neapărat umanizată, scopul, de asemenea, nu este ireal, este subjugat umanului,

trebuie să corespundă, chiar şi numai în proiect, nevoii umane[164]. În mod clar şi aceasta, în condițiile în care apare cu obiectivitate, ține cont de esența umană.

Ancheta pleacă de la urmele create şi determinate în mod direct de comportamentul infractorului. Urmele, privite în accepțiunea cea mai largă a termenului, sunt impregnate cu elementele de individualitate, specifice fiecărei persoane în parte, şi asta nu doar din perspectiva identificării acesteia, ci privită integrat, sub aspectul lămuririi tuturor laturilor acționale. Desigur, este foarte important să se stabilească identitatea făptuitorilor, dar, la fel de important, trebuie acceptat că este şi determinarea conținutului acțiunii infracționale, concret, ce a făcut făptuitorul în câmpul săvârşirii infracțiunii, pentru atingerea scopului propus.

„Punctum saliens" sau punctul caracteristic, este acel element ce particularizează un mod de operare. Probabil, aici, devine util să înțelegem modul de operare într-un mod asemănător cu cel în care acceptăm o creație populară. Există, în ipoteză, necesitatea de a face ceva. Este conceput un mod de a realiza acest obiectiv, un aşa-numit „know-how", ce este asimilat, în timp, de mai multe persoane interesate în realizarea obiectivului. Fiecare dintre persoanele, ce vor folosi acelaşi mod de operare la săvârşirea unei infracțiuni, asimilând modul de operare, instinctual, dacă nu conştient, va încerca, pe de o parte să-l perfecționeze, să-l particularizeze, sau poate, mai degrabă, să-l personalizeze, astfel încât să-l adapteze la caracteristicile personale, atât cele fizice cât şi la cele de natură psiho-comportamentală. Tocmai rezultatul acestei adaptări al modului de operare constituie punctum saliens.

În cadrul săvârşirii unei tâlhării, pândirea victimei în locuri mascate, întunecate, ferite de contactul direct şi firesc cu victima, atacarea acesteia după care deposedarea de bunurile ce au o valoare dezirabilă cu pretențiile făptuitorului este un mod de operare relativ comun. Ce poate fi considerat punctum saliens ? Modul cum sunt aplicate loviturile, instrumentul folosit, regiunea corpului în care sunt aplicate loviturile, alte amănunte ale comportamentului tâlharului – aduce victima în stare de inconştiență, o admiră, dezgolindu-i o parte sau alta a corpului, ia ceva, ca amintire, ori lasă ceva ca semnătură, pe sau alături de corpul persoanei – sunt elemente, în legătură cu care trebuie căutat şi cu privire la care poate să se manifeste punctum saliens.

Punctum saliens nu presupune, neapărat, o experiență infracțională[165], experiența fiind, totuşi, relevantă. Acesta se găseşte şi, foarte important, persistă în conduita fiecărei persoane, devenind cu atât mai sesizabil, fiind scos în evidență mai pregnant, în măsura în care presiunea emoțională – omul caracterizându-se printr-o nevoie de a fi influențat în plan emoțional, o adevărată sete afectivă ce trebuie să se

[164] N.A. – faptul că post factum ceea ce se obține nu corespunde, nu satisface pe deplin, are un anumit grad de complexitate creând înstrăinare în persoana făptuitorului constituie o altă discuție, o problemă ce nu poate fi dezvoltată aici.

[165] **N. Zamfirescu** – Logica cercetării criminale, Edit. Printeuro, Ploieşti, 2001, pag 218

manifeste în conduita şi, firește, în activitatea infracțională, cu o intensitate sporită, așa cum au evidențiat studiile de specialitate – capătă intensitate necesară pentru a se exterioriza.

7.4. Cine a comis fapta penală

Păstrând urmele săvârşirii infracțiunii, perimetrul pe care îl cercetează echipa va păstra, în primul rând, urmele participanților. Dacă în materia modului de operare, puntea de legătură cu activitatea de cercetare la fața locului, în sens restrâns, o constituie, în primul rând, urmele instrumentelor folosite de către participanți la săvârşirea infracțiunii, acum şi aici, ar fi prilejul pentru a se discuta, cu prioritate, despre înseşi urmele lăsate de corpul uman. Observația trebuie acceptată cu o anumită rezervă, având în vedere că şi lămurirea problemei modului de operare, ca, dealtfel, întregul demers judiciar, îşi propune, poate mai înainte de orice, identificarea făptuitorului. Nu se pune problema unei priorități sau a unei legături directe şi absolute între o anumită categorie de urme şi rezolvarea unei probleme, ci, mai degrabă, a unei afinități, activitatea practică subliniind o anumită prioritate – descoperirea unei categorii de urme fiind asociată, în mod automat, cu o anumită problemă.

Efectuarea activității ilicite presupune, din punct de vedere psihologic, trăirea unor stări de tensiune emoțională deosebit de intense, acțiunile concrete desfăşurate de făptuitori, în câmpul infracțiunii, fiind influențate de diferite elemente precum: criza de timp, neprevăzutul, rezistența opusă de către victimă, întâmpinarea unor obstacole, neavute în vedere la pregătirea infracțiunii, etc., fapt ce generează trăirea unui sentiment de precipitare şi teamă, soldat cu scăderea atenției, neglijență sau, chiar, cu crize comportamentale. Este un teren fertil pentru apariția unor urme valoroase pentru anchetă, lăsate de către corpul făptuitorilor, obiectele de îmbrăcăminte, de încălțăminte, alte accesorii purtate în momentul săvârşirii faptei în câmpul infracțional. Nu trebuie uitate nici urmele de poziție, prezența sau absența unor urme ce ar fi putut să fie create, obligatoriu, ca urmare a desfăşurării activităților de la locul faptei.

Nu consider necesar, aici, să detaliez aspecte legate de căutarea, examinarea şi interpretarea urmelor create în timpul săvârşirii infracțiunii şi care pot conduce direct la identificarea persoanelor, mulțumindu-mă să subliniez faptul că rezolvarea problemei – fundamentale în cadrul activității judiciare – ține atât de descifrarea tainelor urmelor, create direct de către autor, cât şi de interpretarea urmelor activităților sale, declarațiile martorilor oculari şi persoanelor vătămate, şi nu în ultimul rând, de interpretarea coordonatelor întregului sistem de referință în care s-a săvârşit infracțiunea.

Consider necesară o subliniere legată de existența unei corelații între persoanele implicate în săvârşirea unei infracțiuni şi aspectul locului ce a constituit scena săvârşirii infracțiunii. În doctrină, au apărut unele exagerări, ce au ca obiect posibilitatea identificării autorului unei infracțiuni săvârşite cu violență, pe baza examinării locului faptei – pe baza aspectului acestuia – ajungându-se până la a se afirma că se poate realiza, pe lângă un anumit profil psiho-comportamental al făptuitorului, chiar o schiță de portret, propunându-se, chiar, încadrarea, în cadrul echipelor operative de cercetare la fața locului, unor sociologi sau/şi psihologi care să aducă un aport deosebit, prin abilitățile profesionale pe care le-au dobândit, la identificarea făptuitorilor.

Desigur, nu trebuie trecut dintr-o extremă în alta. Probabil este costisitor să se asigure un personal de specialitate strictă, însă, este unanim recunoscut că, cei care efectuează cercetarea la fața locului, trebuie să aibă cunoştințe de psihologie şi sociologie judiciară; mai mult, este rațiunea pentru care se vorbeşte, în legătură cu cercetarea la fața locului, de perceperea nemijlocită a locului faptei; altfel, poate ar fi nevoie să se deplaseze la fața locului o echipă de specialişti care să facă, doar, înregistrări de sunet şi imagine complete şi să caute urme, pe care să le ridice, în vederea explorărilor de laborator.

Apreciez că interpretarea aspectului locului faptei, coroborarea unor elemente de pluridisciplinaritate, pot conduce la stabilirea unor elemente pertinente identității persoanelor implicate în săvârşirea infracțiunii. Consider necesară o abordare echilibrată, nu trebuie supralicitată importanța unui aspect în defavoarea altuia. Orice amănunt poate fi important, persoana şi mediul constituie un tot, existând o interdependență între cele două elemente. Omul transformă mediul creând, adesea, o nouă realitate, conformă cu temperamentul, calitățile, abilitățile, felul său propriu de a fi. Mediul, la rândul său, potențează acțiunea umană, modelează intensitatea trăirilor şi dorințelor, creează nevoi şi oferă modalități de satisfacere a acestora. În aceste condiții, odată desfăşurată cercetarea la fața locului, se va observa, analiza şi interpreta fiecare amănunt, privit atât independent, cât şi întregul sistem, în care este integrat perimetrul, pe care se desfăşoară activitatea.

În funcție de aspectul, urmele de folosire, modul cum sunt aşezate obiectele de uz cotidian, pot fi puse unele concluzii, legate de starea materială, obiceiurile trăsăturile comportamentale ale persoanei ce le foloseşte.

Aspectul, modul cum sunt poziționate urmele şi mijloacele materiale de probă, pot conduce, de asemenea, la concluzii legate de trăsăturile psiho-comportamentale ale făptuitorilor.

Pentru o abordare pe care o doresc cât mai completă apreciez că este necesară o referire la ceea ce doctrina numeşte profiling criminal sau profilajul criminal în

investigațiile criminalistice[166]. Din punct de vedere terminologic, termenul are o accepțiune largă: profil comportamental, statistic, geografic, profilul locului infracțiunii, profilul psihologic al participanților la acțiunea infracțională, etc[167]. Există mai multe metode folosite pentru elaborarea profilului infractorului[168], cele mai folosite fiind: Metoda F.B.I. – analiza locului infracțiunii (Crime Scene Analiysis); Metoda Canter[169] – psihologia investigativă (Investigative Psychology-IP; Metoda Turvey[170] – analiza probelor comportamentale (Behavioural Evidence Analysis).

Indiferent de metoda folosită esențial este stabilirea, în fapt, determinarea identității făptuitorului pe baza elementelor caracteristice locului faptei, operându-se cu noțiuni precum:

∗ culegerea şi evaluarea datelor primare

∗ determinarea profilului infractorului – acumularea de date cu privire la mediul din care provine făptuitorul, nivelul de educație şi cultură, caracteristicile fizice şi de comportament ale acestuia[171];

∗ coerența interpersonală în comportamentul social – vizează posibilitatea existenței unei legături între caracteristicile comportamentale din cadrul desfăşurării activității infracționale şi cele manifestate în cadrul comportamentului necriminal, în viața obişnuită, între modul în care făptuitorul relaționează cu persoanele din cercul social şi cu cele care într-un fel sau altul au participat la desfăşurarea activității ilicite;

∗ caracteristici infracționale – sunt avute în vedere diferite tipologii de natură a furniza anchetatorilor cele mai probabile caracteristici ale infractorului şi implicit, ale acțiunilor sale, este asemănător cu ceea ce în doctrina clasică este cunoscut prin noțiunea de mod de operare;

∗ trecutul infracțional – este vorba despre o analiza a experienței infracționale a făptuitorului pe baza căreia s se obțină date importante care să completeze modul de operare;

∗ alerta criminalistică – oarecum paradoxal sunt avute în vedere, aici, cunoştințele infractorului cu privire la tehnicile, metodele, tehnologiile, etc. pe care le folosesc sau le au la îndemână anchetatorii pentru a investiga cazul. O asemenea evaluare are în vedere stabilirea posibilităților avute de făptuitor pentru îngreunarea cercetărilor în ideea scăpării de răspundere.

---

[166] criminal profiling în engleză – N.A.

[167] A se vedea pentru detalii **E. Stancu, G. Matei** – Profiling-ul criminal în investigațiile criminalistice, în Investigarea Criminalistică a Locului Faptei, op. cit. pag 33-37

[168] **E. Stancu, G. Matei** – Profiling-ul criminal în investigațiile criminalistice, în Investigarea Criminalistică a Locului Faptei, op. cit. pag 35, citează mai multe surse din U.S.A.

[169] Metoda a fost promovată începând cu 1985, în Anglia de către **David Canter**

[170] Metoda a fost elaborată şi promovată de către **Brent Turvey** în U.S.A.

[171] Aceste date pot fi folosite la stabilirea celor mai adecvate metode de identificare, reținere şi anchetare a făptuitorului.

∗ stabilirea profilului victimei – se încearcă stabilirea unei legături între particularitățile, calitățile şi defectele, etc. ale victimei şi persoana făptuitorului. Se evaluează gradul de compatibilitate, de atractivitate al victimei.

7.5. De ce s-a săvârşit fapta penală

Problemă, fără doar şi poate, deosebit de importantă, cauzalitatea în domeniul comportamentului incriminat penal este consacrată, ca primordială, în cadrul demersului ştiinţific, specific criminologiei. Fără a detalia aspectul, îmi permit să subliniez că, şi investigaţia criminalistică este, poate mai mult decât îi este acordat aprioric, interesată de lămurirea acestei probleme.

Ştiinţa dreptului penal obiectualizează ca fiind de interes, în domeniu, categoriile juridice de mobil[172] şi scop[173]. Acceptând noţiunile ca utile în discursul ştiinţific, îmi permit să observ că, fiind caracteristice activităţii voluntare a omului, mobilul şi scopul se constituie într-un element psihic, care contribuie la luarea deciziei de a acţiona într-un anumit sens şi la impulsionarea voinţei de a realiza decizia adoptată, atât în cazul activităţii socialmente utile, cât şi în acela al activităţii antisociale. Dacă mobilul faptei face să apară în conştiinţa făptuitorului necesitatea unei anumite activităţi, de natură să ducă la satisfacerea impulsului intern, scopul presupune reprezentarea clară a rezultatului acelei activităţi.

Dincolo de toate, important pentru anchetă, este stabilirea acelei raţiuni, acelui motiv, pentru care făptuitorul a trecut la săvârşirea infracţiunii. Practica judiciară acordă o importanţă deosebită stabilirii unei legături între persoana participanţilor, activitatea ilicită şi consecinţele acesteia. Raporturile, în cadrul acestui trinom sunt, în mod necesar, complexe.

Raţionabil este ca fiecare act de comportament să aibă o justificare; individul acţionează, într-un fel sau altul, în funcţie de şi pentru realizarea unor scopuri – atunci când elementul acţional se manifestă sub presiunea specifică tratamentului penal acest aspect devine pregnant.

Dacă totul este în regulă – în sensul că nu avem de a face cu comportamente afectate de devianţă la limita răspunderii penale - cu certitudine se va stabili o corespondenţă între consecinţele produse, natura activităţii ilicite şi identitatea

[172] Prin mobil sau motiv al infracţiunii se înţelege impulsul intern al făptuitorului la săvârşirea infracţiunii, adică acea dorinţă, tendinţă, pasiune, acel sentiment care a făcut să se nască în mintea făptuitorului ideea săvârşirii unei anumite activităţi conştient orientate într-o anumită direcţie, în vederea satisfacerii acelei dorinţe, tendinţe, pasiuni, etc; mobilul mai este denumit şi acceptat în analiza ştiinţifică ca fiind cauza internă a actului de conduită – după **C. Bulai**, Drept Penal Român, vol. I pag. 142

[173] Prin scop al infracţiunii se înţelege finalitatea urmărită prin săvârşirea faptei ce constituie elementul material al infracţiunii, obiectivul propus şi reprezentat de făptuitor ca rezultat al acţiunii sau inacţiunii sale – după **C. Bulai**, Drept Penal Român, vol. I pag. 143

participanților. De ce devianță la limita răspunderii penale ? – pentru că, în tot şi în toate, există o limită a raționalului. Săvârşirea unei infracțiuni presupune existența unei „probleme”, altfel comportamentul ar fi sublimat şi potențat în limita admisă de societate, nu s-ar depăşi aşa-numitul „prag infracțional”. Atunci când „problema” se dezvoltă la un anumit nivel, devine posibil ca să nu mai existe o rațiune, un motiv pentru actul comportamental – cel puțin la nivel comun, suportat în plan social – sau dacă subzistă, acesta se situează în domeniul iraționalului, devine stupid, bizar, etc. Fapta este golită de semnificația curentă căpătând sens, doar, într-un sistem de valori, guvernat de conexiuni bolnave.

În aceste condiții, trebuie observat că, în anchetă, avem comportamente deviante, obiectualizate în săvârşirea de infracțiuni, având ca scop crearea unei stări de lucruri care să intereseze şi să satisfacă dorințele, năzuințele, idealurile făptuitorilor. Problema se pune în legătura cu acestea – se poate vorbi despre o confirmare în plan social (cel puțin din punct de vedere statistic) sunt acceptate şi urmărite pentru a fi realizate, de către cei mai mulți dintre membrii societății, prin mijloace legale ? Dacă da, vom putea folosi ca regulă raționabilă în anchetă, chiar cu caracter de necesitate, legătura, la care am făcut referire, între persoana făptuitorilor, activitatea ilicită şi urmările acestei activități. În condițiile în care urmările, consecințele activității ilicite sunt greu de acceptat ca fiind de interes pentru făptuitor – privit ca individ social, de condiție medie – regula nu mai funcționează constant.

Spre exemplu, în cazul unui omor, s-au folosit pentru suprimarea vieții victimei, mijloace şi metode comune, la îndemâna unui mare de indivizi; victima nu a fost antrenată în conflicte sau stări tensionate care să degenereze; ca urmare a morții victimei se constată crearea unei situații favorabile, patrimoniale sau de altă natură pentru anumiți indivizi – aceştia vor deveni, cu obligativitate, suspecți şi, în mod cert, în rândul lor va fi identificată mâna criminală. Pe aceeaşi ipoteză, lipsind interesul – situația favorabilă – situația scapă de sub control, nimeni pare să nu mai înțeleagă nimic, iar dacă, în conexitate cu fapta, nu se poate stabili prezența în zonă a unui individ cu grave tulburări psio-comportamentale, există mari şanse ca omorul să rămână cu autor neidentificat.

Prezența mobilului şi scopului în săvârşirea oricărei infracțiuni este un indiciu de normalitate psihică a făptuitorului – lipsa unui scop sau mobil comprehensibil constituie un indiciu de anormalitate care, în anchetă, îngreunează semnificativ identificarea făptuitorului iar, în măsura în care se realizează identificarea acestuia, pune problema responsabilității juridice a individului.

8. Fixarea rezultatelor cercetării la fața locului

Am descris pe larg, în secțiunile precedente, ce înseamnă şi cum se face cercetarea la fața locului. Aşa cum este normal, ca urmare a desfăşurării cercetării la fața locului, trebuie să apară rezultate. Aspectul trebuie privit nuanțat, în sensul că, prin efectuarea cercetării la fața locului, se constată o stare de fapt; practic, se constată o parte din consecințele săvârşirii infracțiunii şi urme, în sensul cel mai larg al noțiunii, urmând ca, pe baza celor două elemente, să se încerce stabilirea identității persoanelor implicate şi a împrejurărilor în care a fost săvârşită infracțiunea care se cercetează. Ei bine, aceste rezultate, trebuie aduse la cunoştința celor interesați – persoane, organe de anchetă, instanțe de judecată – iar pentru aceasta este necesar să fie consemnate în „ceva", iar acest „ceva" nu poate fi orice, ci, numai, unul dintre mijloacele de probă prevăzute de lege.

Legea procesual penală prevede[174] că, despre efectuarea cercetării la fața locului, se încheie un proces-verbal, care trebuie să cuprindă, pe lângă mențiunile obligatorii pentru orice proces-verbal[175], descrierea amănunțită a situației locului, a urmelor găsite, a obiectelor examinate şi a celor ridicate, a poziției şi stării celorlalte mijloace materiale de probă, astfel încât, acestea să fie redate cu precizie şi, pe cât posibil, cu dimensiunile respective, în toate cazurile putându-se face schițe, desene sau fotografii ori alte asemenea lucrări, care se vizează şi se anexează la procesul-verbal.

Doctrina, pornind de la norma juridică de bază, detaliază aspectul, făcând distincție între fixarea rezultatelor cercetării la fața locului prin descriere şi fixarea cu ajutorul mijloacelor tehnice[176]. În lucrarea de față nu voi insista în clasificări sau ierarhizări ale mijloacelor de fixare, considerând că, în condițiile existenței unei norme juridice procesual penale cu un conținut clar, orice comentariu devine de prisos.

În doctrina de specialitate se subliniază că, pe lângă procesul verbal de cercetare la fața locului, înregistrări de sunet şi imagine, schițe, etc. este important să se analizeze notițele luate de către membrii echipei de cercetare deplasate la fața locului, ca un element de bază pentru aflarea adevărului. Notițele ajută la întocmirea procesului verbal de cercetare la fața locului şi la întocmirea altor documente de-a lungul anchetei, fapt care impune ca membrii echipei să nu se bazeze numai pe memorie, fiecare trebuind să aibă un carnet de notițe în care succesiunea datelor şi

[174] Art. 131, alin. 1 şi 3 din Codul de Procedură Penală
[175] Art. 91 din Codul de Procedură Penală
[176] **C. Pletea** în Criminalistica – Elemente de anchetă penală, Edit. Little Star, Bucureşti, 2003, subliniază că fixarea prin descriere se face prin procesul-verbal de cercetare la fața locului şi în cadrul raportului de constatare tehnico-ştiințifică iar fixarea cu ajutorul mijloacelor tehnice presupune fotografia judiciară, schița, desenul, filmul judiciar şi videofonograma judiciară.

informațiilor să fie redate logic şi sistematic[177]. Acest carnet, în unele cazuri, poate fi examinat de către instanțele judiciare. Recomandabil ar fi ca la baza redactării acestor notițe să stea observațiile personale înregistrate prin intermediul unui reportofon.

8.1. Fixarea rezultatelor cercetării la fața locului prin proces-verbal

Din punctul de vedere al anchetei, procesul-verbal de cercetare la fața locului este un mijloc de probă cu semnificație majoră în soluționarea cauzei, constituindu-se, în acelaşi timp, şi ca o dovadă de natură a demonstra îndeplinirea tuturor dispozițiilor legale, în cea ce priveşte desfăşurarea cercetării la fața locului. Acesta trebuie să reprezinte o reproducere fidelă a întregii activități desfăşurate, un inventar şi, nu numai, al tuturor urmelor şi mijloacelor materiale de probă descoperite[178]. Lectura acestui act procedural trebuie să ofere, chiar şi celui care nu a participat la efectuarea acestei activități, posibilitatea de a-şi reprezenta cu uşurință scena locului infracțiunii, cu toate modificările, ce constituie un rezultat al faptei săvârşite[179].

În legătură cu procesul-verbal de cercetare la fața locului, atât doctrina cât şi practica judiciară au subliniat necesitatea satisfacerii unor cerințe, după cum urmează:

- Obiectivitate – procesul-verbal trebuie să conțină descrierea locului săvârşirii infracțiunii, a urmelor şi mijloacelor materiale de probă, astfel cum se prezintă acestea în momentul în care organul judiciar desfăşoară activitatea, descrierea fiecărui segment de activitate efectuat şi rezultatele obținute, descrierea eventualelor incidente şi a consecințelor acestora, etc., în deplină concordanță cu realitatea. Caracterul obiectiv presupune ca, în cuprinsul procesului-verbal, să îşi găsească locul doar constatările proprii ale membrilor echipei, nu şi supoziții sau deducții desprinse din experiența anterioară ori suprapuse pe influențe ale persoanelor interesate.
- Să fie complet – procesul-verbal trebuie să conțină, în măsura în care este permis termenul, absolut toate detaliile legate de desfăşurarea activității şi desfăşurarea activității şi de rezultatele obținute. Foarte important este că orice omisiune poate avea efecte deosebite asupra întregii anchete, putându-se pierde

[177] **I. Botoş; V. Bercheşan** – Considerații privind obținerea şi înregistrarea datelor şi informațiilor pe timpul investigării criminalistice a locului faptei, în Investigarea Criminalistică a Locului Faptei, Asociația Criminaliştilor din România, București, 2004.pag. 29

[178] **Hans Gross** în Manuel pratique d'instruction judiciaire, Edit. Marchal et Billard, Paris, 1899, referindu-se la procesul-verbal de cercetare la fața locului arată că este piatra de încercare pentru judecătorul de instrucție. În nici o împrejurare el nici o împrejurare el nu-şi manifestă mai bine îndemânarea, limpezimea vederii, logica raționamentului, energia metodică şi conştientă a scopului pe care îl urmăreşte; şi iarăşi, în nici o altă împrejurare nu-şi manifestă mai bine neîndemânarea, neprevederea, dezordinea, nesiguranța şi ezitarea.

[179] **A. Ciopraga**, op. cit. pag. 77

sau diminua valoarea probantă într-un anumit context, cu consecințe directe, legate de modul de soluționare a cauzei.

* Să se caracterizeze prin precizie şi claritate – precizia redactării este dată de consemnarea exactă a constatărilor organului judiciar, iar claritatea presupune folosirea unui limbaj adecvat, care să poată conduce la o bună înțelegere la lecturare, trebuie să existe o corespondență perfectă între mesajul transmis şi cel receptat, eventualii factori de distorsionare să nu aibă legătură cu redactarea procesului-verbal. Trebuie eliminate exprimările ambigue, improprii, care pot genera confuzii, interpretări diferite, etc.
* Să fie concis[180] – procesul-verbal trebuie să redea într-o formă concentrată ceea ce a fost constatat de către organul judiciar. În cuprinsul procesului-verbal trebuie să-şi găsească locul doar aceste constatări, nu şi comentarii, posibile explicații, etc. De observat este şi că nu trebuie trecut dintr-o extremă în alta, în sensul că nu trebuie făcute concesii caracterului complet; nu este normal să se renunțe la a se consemna date, ce pot conduce la lămurirea împrejurărilor comiterii infracțiunii, din ignoranță sau din alte motive.

În ceea ce priveşte conținutul procesului-verbal, potrivit prevederilor legale, se poate aprecia că trebuie observate trei părți: o parte introductivă, una descriptivă şi, cea din urmă, finală[181].

Partea introductivă trebuie să conțină date ce atribuie caracter procedural procesului-verbal, date referitoare la participanți, date privitoare la locul şi timpul efectuării precum şi alte mențiuni. Astfel, se vor consemna următoarele[182]:

- Datele de identificare, calitatea şi instituția din care fac parte membrii echipei;
- Descrierea locului şi precizarea intervalului de timp în care s-a desfăşurat activitatea;
- Datele de identificare ale specialiştilor, tehnicienilor, experților, care participă la efectuarea cercetării;
- Datele de identificare ale martorilor asistenți;
- Referire la necesitatea deplasării la fața locului şi efectuarea cercetării;
- Situația de fapt şi prevederea legală[183].
- Mențiuni cu privire la condițiile meteorologice, lumină, alți factori ce pot influența rezultatele cercetării la fața locului;

---

[180] În unele lucrări apare termenul de „succint", cu acelaşi înțeles – a se vedea în acest sens **A. Ciopraga**, op. cit. pag 78

[181] N.A. – această concluzie se bazează pe soluția prof. **A. Ciopraga** din op. cit. pag 78, soluție pe care o consider adecvată pentru abordarea acestei probleme.

[182] Ordinea celor enumerate nu trebuie considerată tabu ; în practică se folosesc diferite formulare destinate să fie folosite pentru consemnarea rezultatelor cercetării la fața locului, a se vedea în acest sens – **Vasile Berchean, I.N. Dumitraşcu** – Probele şi mijloacele de probă (mic îndrumar de cercetare penală), Editura M.I., Bucureşti, 1994 şi **Vasile Berchean** – Cercetarea Penală. Criminalistică. Teorie şi practică (îndrumar complet de cercetare penală), Editura „Icar", Bucureşti, 2001.

[183] Art. 129 din Codul de Procedură Penală

- Datele de identificare ale persoanelor prezente la fața locului – persoane vătămate, martori oculari, făptuitori;
- În situația în care, activitatea se desfăşoară după scurgerea unui interval important de timp de la săvârşirea faptei – principial, în cazul cercetării la fața locului, dispuse şi efectuate de către instanța de judecată, când momentul începerii procesului penal este situat undeva în timp – trebuie făcute şi precizări legate de prezența părților, dacă au fost citate legal, dacă vreuna dintre acestea este reprezentată, de către cine şi în ce calitate;
- Datele de identificare ale celor ajunşi primii la fața locului, constatările acestora, măsurile luate, rezultatele obținute, modificările ce au survenit în perimetrul de cercetat până la sosirea echipei şi care sunt cauzele acestora.

În partea descriptivă a procesului-verbal se consemnează toate activitățile întreprinse şi rezultatele obținute. Aşa cum am arătat pe parcursul acestei lucrări, cercetarea la fața locului este o activitate de o complexitate deosebită. Practic, vor fi descrise activitățile de căutare, descoperire, revelare, fixare şi ridicare a urmelor şi mijloacelor materiale de probă; identificare, percheziționare şi ascultare a persoanelor implicate; prezentări pentru recunoaştere; reconstituiri; folosirea câinelui de urmărire pentru prelucrarea urmelor de miros; alte activități desfăşurate în funcție de particularitățile fiecărui caz în parte; rezultatele obținute prin efectuarea fiecărui segment de activitate, la care am făcut referire.

În ceea ce priveşte urmele şi mijloacele materiale de probă, o atenție deosebită, apreciez că, trebuie acordată şi orientării poziției acestora, în contextul perimetrului, în care se desfăşoară cercetarea, stabilirii unui raport de poziție față de reperele importante, ce caracterizează respectivul sistem de referință, totul fiind argumentat cu măsurători precise. Fiecare urmă, fiecare mijloc material de probă descoperit, corpul cadavrului – în cazul cercetării unei infracțiuni ce a avut ca urmare moartea uneia sau a mai multor persoane – vor fi descrise detaliat, urmărindu-se sublinierea cât mai multor caracteristici individuale. Nu trebuie uitat că, principial, fiecare mijloc material de probă sau urmă va constitui obiectul unei constatări tehnico-ştiințifice sau expertize, criminalistice ori de altă natură, şi, în aceste condiții, trebuie să existe, nu corespondență, ci, mai mult, certitudine, cu privire la faptul că ceea ce a fost descoperit şi s-a ridicat de la fața locului, este acelaşi cu ceea se pune la dispoziția specialistului sau expertului, astfel că o detaliere adecvată, aici, în procesul-verbal, preluată în actele următoare[184] este de natură să înlăture orice dubiu, orice îndoială, cu privire la modul corect şi fără echivoc în care s-a construit probațiunea[185].

[184] N.A.- ordonanța sau rezoluția motivată prin care se dispune efectuarea constatării tehnico-ştiințifice sau expertizei şi raportul de expertiză sau constatare tehnico-ştiințifică

[185] N.A. – în practică au fost unele cazuri, în care indiferent de modul cum au fost ridicate urmele şi mijloacele materiale de probă cu ocazia efectuării cercetării la fața locului, s-au invitat suspecți stabiliți pe baza unor informații mai mult sau mai puțin verificate, li s-a solicitat în mod abuziv efectuarea unor activități în urma cărora au rezultat urme

Doctrina[186] a subliniat, în legătură cu modul de fixare în cadrul procesului-verbal a diverselor categorii de urme descoperite la fața locului, necesitatea unei rigori deosebite în detalierea adecvată a împrejurărilor ce sunt sau pot căpăta importanță în contextul anchetei. Astfel, ca exemplu, în legătură cu:

- Urmele de mâini: se va face referire la – modul cum sunt amplasate pe obiectul purtător (grupate sau izolate), poziția, cum au fost descoperite, dacă au fost vizibile cu ochiul liber sau a fost nevoie, pentru relevare, să fie efectuate activități speciale, ce metode şi substanțe au fost folosite, tipul şi varietatea desenului papilar reprodus în urmă, dacă este vorba despre un fragment sau de urmă întreagă, dimensiunile, modalitatea de ridicare a urmelor.
- Urmele de picioare: se vor descrie proprietățile suportului, genul urmelor, numărul lor, dacă sunt integrale sau doar fragmente, forma, conturul, relieful, dimensiunile, caracteristicile substanței depuse – în cazul urmelor de stratificare, elementele caracteristice cărării de urme.
- Urmele de buze: vor fi descrise ca formă, aspect, dacă au fost lăsate de ambele buze, de buza inferioară ori de cea superioară, dimensiunile fiecărei urme sau fragment, consistența substanțelor de depunere – produse cosmetice, mâncare, produse biologice.
- Urmele de ureche: se vor descrie, specificându-se elementele cele mai vizibile în urmă – lobul, helixul, antehelixul, tragusul, etc.
- Urmele de dinți: se va descrie forma generală a ansamblului urmei, lăsat de arcada dentară, conturul dinților, dimensiunile întregului ansamblu şi al fiecărei urme de dinte component, dimensiunile ce caracterizează componentele ansamblului şi amplasarea lor în cadrul întregului, poziția pe obiectul purtător, prezența în compoziție a unor produse biologice sau patologice, etc. În cazul urmelor lăsate pe corpul uman, se vor mai face referiri la poziția fața de un reper anatomic, aspectul şi culoarea zonei ce conține urma, înclinarea în grade, față de axul longitudinal al corpului, etc.
- Urmele de sânge: se descriu, făcându-se referire la număr, dispunere pe suport, formă, dimensiuni, aspectul de suprafață, culoare, contur, integritate, adaos de alte substanțe, friabilitate, prezența de stropi secundari, axul şi direcția de scurgere, forma sub care s-au acumulat în declivități, aspectul marginilor, tentele cromatice ale zonelor învecinate; natura, temperatura, umiditate, grad de

---

papilare de bună calitate ce au fost ridicate facil , după care au fost trimise spre expertizare. În unele cazuri suspecții puși în fața rezultatelor expertizelor de specialitate au recunoscut şi s-au putut strânge şi alte probe, de data aceasta neviciate; în alte cazuri ancheta a intrat în impas sau, mai grav , promovându-se alte abuzuri s-a ajuns la regretabile erori judiciare.

[186] N.A. – apreciind importanța aspectului şi modul, cu adevărat deosebit, cum a fost tratată problema, îmi permit să preiau integral, aici, concluziile prezentate în cuprinsul Tratatului practic de criminalistică, vol. I apărut în 1976 în Edit. M.I., referitoare la particularitățile fixării în cadrul procesului-verbal a diferitelor categorii de urme. Am optat pentru această soluție determinat, pe de o parte, de utilizarea unor termeni de specialitate, iar pe de altă parte de caracterul complet al observațiilor, astfel că, din respect pentru autori, am acceptat că intervenția mea trebuie să fie minimă.

înclinare, culoare, grad de penetrare, proprietăți absorbante, grad de impurificare înainte şi după crearea urmei, dacă conservă ori distruge elementele componente ale sângelui, dacă se observă urme ale încercărilor de distrugere – toate acestea, în legătură cu suportul, pe care a fost descoperit urma.

* Urmele de natură piloasă: se vor descrie sub aspectul numărului de fire, formă, dimensiune, aspect exterior, culoare, grad de ondulare, variații de grosime şi pigmentare, mod de dispunere pe suport, adaosul de produse patologice sau biologice, modul în care a aderat la suport.
* Suporturile ce conțin scris de mână: se va specifica locul unde a fost descoperit fiecare suport ce interesează ancheta, natura suportului, denumirea sau titlul textului, dacă acesta este conținut într-un formular cu utilizare specială, conținutul textului în integralitatea sa ori numai părți (tot textul, dacă nu este foarte lung, cuvintele sau expresiile de început şi de la sfârşitul textului, dacă textul are o întindere mare), dacă textul a suferit deteriorări – a fost găsit rupt, mototolit sau ars – numărul de fragmente, genul substanței scripturale şi al instrumentelor folosite la redactarea textului, dacă acestea sunt tipice sau sunt atipice, față de natura textului şi locul probabil, în care s-a realizat înscrisul, dacă sunt descoperite ştersături, adăugiri, alte modificări vizibile, care să intereseze ancheta. Este foarte important ca, pe înscrisuri, să nu se facă notări, mențiuni, sublinieri, etc. iar despre prezența unor astfel de elemente să se facă referire în conținutul procesului verbal, dat fiind faptul că acestea pot influența procesul de interpretare şi valorificare.
* Urmele de natură osteologică: se consemnează dacă este vorba despre un schelet întreg sau sunt oase disparate, dacă s-au descoperit fragmente ori oase întregi, denumirea anatomică a oaselor, aspectul, culoarea, conturul, relieful anatomic, friabilitatea, prezența de corpuri străine aderente, urme de violență, semne ale unor stări patologice, calcinarea totală ori parțială, condițiile de mediu în care au fost găsite – în pământ, apă, pe sol, temperatura, umiditatea, adâncimea pânzei de apă freatică sau a mediului acvatic, flora, fauna, etc. – procedeele şi instrumentele utilizate pentru îndepărtarea impurităților şi eventualelor degradări survenite în cursul operațiilor de descoperire, ridicare şi ambalare.
* În cazul urmelor de încălțăminte se consemnează: lungimea totală a urmei – măsurată între punctele de la extremitățile vârfului şi ale tocului – lățimea tălpii măsurată în partea cea mai lată, lungimea şi lățimea tocului – cu descrierea amănunțită a detaliilor şi altor caracteristici vizibile în urmă. La cărarea de urme se menționează toate elementele acesteia[187]. Este important să se mai descrie

[187] Prin cărare de urme, se înțelege: totalitatea urmelor de picioare create consecutiv, în procesul mersului. Elementele cărării de urme sunt următoarele: 1)linia direcției de mişcare; 2)linia mersului; 3)lungimea pasului; 4)lățimea pasului;

poziția urmelor față de reperele locului faptei şi, dacă, de o parte sau de alta a cărării de urme, se găsesc urme-contur, lăsate de diferite obiecte, ce ar fi putut fi purtate de către persoana ce a creat cărarea de urme.

* La urmele de îmbrăcăminte se descriu, în mod deosebit, felul țesăturii imprimate pe suportul ce a primit urma şi constatarea unor particularități, cum sunt cusăturile, nasturii, cataramele, clape, cordoane, etc.
* În cazul instrumentelor folosite la săvârşirea infracțiunii se descriu: forma, dimensiunile, starea, raporturile de poziție cu alte repere de la fața locului, dacă au o destinație obişnuită în viața de zi cu zi sau este posibil să fi fost create doar pentru săvârşirea de infracțiuni.
* La urmele lăsate de mijloacele de transport auto se menționează: drumul public sau şoseaua pe care au fost găsite, raporturile de distanță cu clădirile şi intersecțiile situate în apropiere, ce pot fi avute în vedere ca reper, caracteristicile părții carosabile şi a trotuarelor, pe care se găsesc urmele, repartizarea urmelor, distanțele dintre ele, dimensiunile, forma, culoarea, numărul şi alte caracteristici generale sau individuale, în funcție de specificul urmelor.
* Pentru urmele armelor de foc şi urmele tragerii cu armele de foc se precizează: aspectul şi dimensiunile tubului tras şi ale proiectilului, inscripțiile de pe tub, forma şi dimensiunile orificiilor de intrare şi ieşire din țintă, raza de răspândire a alicelor, în cazul armelor de vânătoare, prezența şi caracteristicile factorilor secundari ai împuşcăturii.
* În situația cercetării urmelor de incendii se descriu, ca elemente caracteristice: focarul şi urmările incendiului, culoarea şi anvergura flăcărilor, mirosurile persistente din zonă, obiectele incendiate – se vor sublinia aspecte legate de mărime, culoare[188], urme de arsură, părți topite, scurgeri de metal topit, fragmente de sticlă topită, spartă, deformată.
* În cazul urmelor de explozie se vor descrie: focarul şi craterul exploziei – sub aspectul formei (circular, ovalizat, alungit într-o anumită direcție, etc.) întinderii şi conținutului, urmele materie şi formă descoperite. O atenție deosebită se va acorda tuturor urmelor şi mijloacelor materiale de probă, descoperite în aproprierea focarului şi în zona de acțiune maximă a suflului exploziei. Cu privire la instalațiile, aparatele, componentele tehnologice

---

5)unghiul de mers. Linia direcției de mişcare este axa imaginară, longitudinală, ce trece printre urmele lăsate de membrele inferioare ale unei persoane, reprezentând, în fond, direcția de deplasare a persoanei. Linia mersului este o linie frântă ce uneşte aceleaşi puncte ale urmelor consecutive, lăsate de piciorul stâng, respectiv drept. Lungimea pasului este distanța dintre două urme consecutive, lăsate de piciorul drept si, respectiv, cel stâng. Lățimea pasului este distanța cuprinsă între partea exterioară ori interioară a urmelor piciorului stâng şi drept, luându-se, de cele mai multe ori în calcul, extremitatea interioară a călcâiului. Unghiul de mers se măsoară între axa cărării de urme şi axa longitudinală a tălpii.

[188] N.A. – este bine să se facă unele precizări cu privire la culoarea inițială şi cea dobândită de către obiecte ca urmare a arderii.

implicate în explozie ori afectate de către aceasta, trebuie descris aspectul acestora, urmele descoperite pe suprafața lor, în jurul lor sau la diferite distanțe, în funcție de amploarea exploziei. O referire trebuie făcută şi cu privire la arsurile, perforările sau alte urme ale exploziei constatate pe corpul victimelor ori pe hainele acestora. Din aceleaşi raţiuni, vor fi avute în vedere şi reperele din mediu care nu au fost afectate direct, dar într-un fel sau altul au recepționat obiecte, fragmente sau diferite resturi ca urmare a proiectării de către suflul exploziei.

* În situația urmelor catastrofelor de cale ferată, aeriene şi navale se vor menționa: starea şi poziția aparatelor de la bordul mijlocului de transport implicat, parametrii indicați pe aceste aparate, starea diferitelor anexe şi mecanisme ce concură la buna desfăşurare a activității la bord, avariile vizibile, dimensiunile şi caracteristicile suprafeței pe care sunt răspândite fragmente ale mijlocului de transport. Foarte important, aici, sunt menţiunile cu privire la ridicarea înregistrărilor parametrilor de traseu şi de comportare a mijlocului de transport în timpul cursei de la dispeceratele, ce aveau în supraveghere cursa ori de la bordul mijlocului de transport, precum şi în legătură cu aplicarea de sigilii pe suporturile, pe care s-au făcut înregistrările.

Îmi permit să subliniez şi o anumită insistență necesară, în primul rând, pentru inserarea dar şi pentru descrierea detaliată a aşa-numitelor urme de poziție, adesea acestea fiind uitate. Ele urmează a fi exploatate prin alte activități, nu prin expertize şi constatări tehnico-ştiințifice, iar dacă nu se regăsesc în conținutul procesului-verbal, nu se vor putea face coroborările necesare.

Descrierea activităților de prezentare pentru recunoaştere de persoane, reconstituiri, etc., precum şi rezultatele, ce au fost obținute, îşi găsesc locul tot în partea descriptivă a procesului-verbal. Apreciez că, în măsura în care relatările cu privire la cele arătate au, şi de cele mai multe ori au, un volum relativ mare, devine oportun ca, în procesul-verbal de cercetare la fața locului, doar să se facă referire, iar fiecare activitate, cu rezultatele obținute să constituie obiectul unui proces-verbal separat, care va fi anexat la procesul-verbal de cercetare la fața locului[189].

Partea finală a procesului-verbal de cercetare la fața locului, va avea ca obiect menţiuni cu privire la:

- Urmele şi mijloacele de probă ridicate la fața locului, raţiunea care a stat la baza ridicării acestora, mijloacele şi metodele folosite pentru ridicare.

[189] N.A. – în doctrină există şi o opinie – a se vedea **A. Ciopraga** op. cit. pag 80 – potrivit cu care când "cu ocazia cercetării la fața locului se efectuează şi alte activități, cum ar fi, ascultarea învinuitului sau inculpatului, a părții vătămate, a martorilor, declarațiile acestora nu se vor consemna în procesul-verbal de efectuare a cercetării la fața locului, ci în acte procedurale de sine stătătoare; aceasta deoarece consemnarea în cuprinsul procesului verbal a declarațiilor celor ascultați ar încărca inutil conținutul acestuia, ar face anevoioasă obținerea unei reprezentări clare asupra celor petrecute la fața locului, într-un cuvânt, ar îngreuia lectura unui asemenea act procedural."

- Măsurile dispuse, ca exemplu, cu privire la persoanele vătămate, făptuitori, cadavru, vehiculele implicate în săvârşirea infracţiunii, porţiunea de teren pe care s-a desfăşurat activitatea, restabilirea circulaţiei rutiere, a furnizării de energie electrică, gaze naturale, apă, etc.
- Înregistrările de sunet şi imagine – dacă s-au făcut, mijloacele folosite, alte menţiuni legate de poziţia în care au funcţionat aparatele – atunci când aceasta este relevant pentru calitatea sau caracteristicile înregistrărilor – materiale folosite, surse de iluminare, etc.
- Observaţii cu privire la distrugeri sau alte implicaţii ale desfăşurării activităţii ce ar fi putut prejudicia interesele unor persoane fizice sau juridice – s-a întrerupt furnizarea de energie electrică şi, ca urmare, a fost întreruptă temporar activitatea la un punct de lucru; au fost folosite unele persoane care, fiind scoase din procesul tehnologic, ar fi putut produce unele pierderi de randament; etc. – observaţii ale martorilor asistenţi, obiecţii ale persoanelor interesate în cauză ori afectate într-un fel sau altul prin efectuarea activităţii, etc.

O observaţie utilă este şi aceea potrivit cu care, fiecare dintre aceste activităţi, indiferent că este descrisă în conţinutul procesului-verbal de cercetare la faţa locului sau într-un alt proces-verbal anexă, indiferent de gradul de participare al specialiştilor, trebuie să aibă girul unei persoane cu calitatea de organ judiciar. Procesul-verbal de cercetare la faţa locului se întocmeşte şi este garantat, sub aspect juridic, de către organul judiciar; alţi participanţi: specialişti, experţi, medici legişti, etc., deşi au un rol activ în desfăşurarea activităţii, răspund doar potrivit competenţelor profesionale şi numai cu privire la acţiunile desfăşurate, de către fiecare în parte.

Procesul-verbal va fi semnat pe fiecare pagină şi la sfârşit de către toţi cei care, în diverse calităţi, au participat la efectuarea activităţii: organul judiciar, martori asistenţi, experţi, specialişti, învinuitul sau inculpatul, eventual apărătorul acestuia dacă participă, etc.

8.2. Fixarea rezultatelor cercetării la faţa locului prin înregistrări de sunet şi imagine

Am preferat în exprimare expresia: „Fixarea rezultatelor cercetării la faţa locului prin înregistrări de sunet şi imagine”, nu neapărat în dorinţa de a fi original ci, observând multitudinea de tehnologii, ce pot fi folosite pentru înregistrarea, stocarea, prelucrarea şi redarea sunetelor şi imaginilor, am considerat că, în cadrul demersului ştiinţific, trebuie acceptată – în pofida dotării, adesea precare, de care beneficiază compartimentele specializate din cadrul organelor judiciare – o noţiune care să fie în măsură să depăşească abordarea oarecum restrictivă la unele mijloace uzual folosite,

datorită facilității şi costului redus pe care îl presupune folosirea acestora, şi, în acelaşi timp, să fie suficient de cuprinzătoare pentru a include toate elementele de noutate ce pot apare, datorită exploziei tehnologice, la intervale foarte scurte de timp.

Indiferent de tehnologia uzitată[190] – fotografie alb-negru sau color; film, înregistrări magnetice, digitale, pe suport informatic, etc. – înregistrările de sunet şi imagine trebuie să îndeplinească, pentru a putea fi acceptate în domeniul judiciar, următoarele condiții:

- Înregistrările de sunet şi imagine trebuie să se realizeze rapid şi, relativ, simplu, cerințele muncii impunând ca operațiunile necesare să se realizeze într-un timp scurt, pentru a putea fi utile în continuarea – cu operativitate – a cercetărilor, iar cerințele necesare pentru calitate să poată fi realizate de către un personal, a cărui specializare să nu fie costisitoare.
- Înregistrările de sunet şi imagine trebuie să fie obiective, să reprezinte o copie cât mai fidelă a realității, eventualele distorsiuni sau pierderi să nu poată afecta sau pune sub semnul întrebării utilitatea în cadrul procesului judiciar.
- Înregistrările de sunet şi imagine trebuie să suporte o procedură de certificare – modul de lucru trebuie să permită o protecție împotriva falsificării totale ori parțiale. Toți cei interesați trebuie să fie convinşi că ceea ce văd şi aud, efectiv, a fost constatat la fața locului.

Care este obiectul înregistrărilor de sunet şi imagine ? Ideal este să se înregistreze întreaga activitate, care se desfăşoară la fața locului; important, în acest sens, este ca echipa de cercetare la fața locului să aibă capacitatea de stoca un volum atât de mare de informație. În aceste condiții, devine necesar ca, în cadrul echipei, să participe un număr suficient de operatori – un număr recomandat ar fi doi, în ideea că, atunci când nu sunt probleme deosebite, unul va avea ca principal obiectiv activitățile desfăşurate de către tehnicieni, iar al doi-lea s-ar ocupa de ceea ce fac anchetatorii.

Înregistrările de sunet şi imagine pot fi clasificate în trei mari categorii[191]:

1. înregistrări ale locului faptei.
2. înregistrări ale activităților ce se desfăşoară la fața locului.
3. înregistrări ale urmelor şi mijloacelor materiale de probă care se ridică în vederea continuării cercetărilor; ale persoanelor care sunt conduse sau aduse la sediul organului judiciar, de asemenea, pentru continuarea cercetărilor; ale urmărilor pe care persoane interesate le reclamă ca aducătoare de prejudiciu;

[190] N.A. – pe parcursul acestei secțiuni nu voi detalia modalități şi procedee de folosire a fiecărei tehnologi în parte, considerând că astfel de observații îşi pot găsi un loc oportun în cadrul unei lucrări cu un mai pronunțat caracter tehnic unde, probabil, pe parcursul unui capitol distinct se pot detalia toate aspectele pertinente problemei

[191] N.A. – am optat pentru această modalitate de abordare din considerente de psiho-pedagogie, fiind convins că, grupate astfel, vor putea fi sistematizate, reținute şi urmărite, în aplicare, mai uşor, mai ales în condițiile în care este uşor de observat şi ordinea cronologică în care se desfăşoară.

ale altor aspecte de natură a interesa sub aspectul măsurilor legale, luate de către echipa deplasată la fața locului.

Înregistrările locului faptei vor avea ca obiect modul în care s-a prezentat locul faptei, în momentul ajungerii echipei de cercetare la fața locului. În fapt, se fixează detaliat ipoteza în care a trebuit să lucreze echipa. În cadrul acestor înregistrări, trebuie distins, în funcție de obiect, între înregistrările de sunet şi imagine de orientare, schiță, şi cele ale obiectelor principale şi urmelor. Tot în această categorie pot fi incluse şi înregistrările de detaliu care, deşi creează o realitate secvențială, prin aceea că menirea lor este de a detalia aspectele specifice ale fiecărui obiect, ce are legătură cu activitatea infracțională, ale fiecărei urme ce poate contribui la aflarea adevărului, pot contribui, într-o viziune dinamică, la formarea unei imagini cât mai reale, a întregului loc al faptei.

Înregistrările de sunet şi imagine pentru orientarea locului faptei se realizează, principial, în faza statică a cercetării la fața locului, când încă nu s-a mişcat nimic din tot ce se află în perimetrul acestuia[192], fiind destinate să redea aspectul general al perimetrului, pe care se desfăşoară activitatea de cercetare la fața locului şi a împrejurimilor sale, astfel încât să poată servi la orientarea în teren a organelor judiciare şi a celorlalte persoane interesate în cauză; persoana care analizează aceste înregistrări trebuie să realizeze exact unde se află locul în care s-a săvârşit infracțiunea şi împrejurimile acestuia. De asemenea, prin înregistrările pentru orientarea locului faptei, se urmăreşte surprinderea acelor aspecte, capabile să ofere o anumită imagine, asupra raportului dintre locul propriu-zis al faptei şi zona înconjurătoare, cum sunt, de pildă, distanțele până la construcțiile sau alte puncte de reper din apropriere, drumurile de acces, posibilitățile de vizibilitate, etc.[193]

În funcție de tehnologia pentru care s-a optat, se vor alege locurile şi procedeele adecvate pentru efectuarea înregistrărilor. Orientativ, în cazul locurilor închise, situate în imobile, înregistrările de orientare trebuie să aibă ca obiect clădirea, în ansamblu, cu fațadă, căi de acces, etc.; clădirile din imediata vecinătate; strada, bulevardul, aleea, etc. – integral sau porțiuni din acestea – cu reperele fixe, ce se găsesc în apropierea clădirii în care se desfăşoară activitatea, cum ar fi arbori ornamentali, panouri publicitare, fântâni, semne pentru orientarea circulației rutiere sau pietonale.

Atunci când perimetrul pe care se desfăşoară cercetarea la fața locului se găseşte în loc deschis, trebuie făcute toate eforturile necesare pentru a cuprinde, în întregime, tot locul faptei şi, suplimentar, unele repere din teren, ce pot conduce la identificarea acestui loc, precum intersecții de şosele, căi de acces spre diverse obiective economice, stâlpi de înaltă tensiune, clădiri, adăposturi temporare, etc. În acest caz,

[192] **I. Mircea** – op. cit. pag. 31
[193] **E. Stancu** – op. cit. pag. 93

pentru ca imaginile şi sunetele aferente – dacă au importanță pentru cauză – să fie cât mai cuprinzătoare, trebuie înregistrate dintr-un punct de stație, situat la o înălțime cât mai mare, la nevoie chiar din elicopter.

Înregistrările schiță au ca obiect doar locul săvârşirii infracțiunii[194], fără împrejurimi, rațiunea subzistând tocmai prin surprinderea tuturor elementelor ce conferă individualitate perimetrului acceptat, ca obiect central al cercetării criminalistice[195]. Imaginile trebuie să fie într-o cantitate suficientă, luate din diferite unghiuri, folosindu-se cele mai adecvate metode pentru a obține o reprezentare completă a locului săvârşirii infracțiunii.

Trebuie observat că, aceste înregistrări, la fel ca şi cele de orientare, sunt dominate de imagini, sunetul având, aici, un rol mai redus, condiționat de posibilitatea surprinderii legăturii cu fapta săvârşită sau/şi cu activitatea de cercetare la fața locului[196].

Înregistrările obiectelor principale, urmelor şi cadavrelor au ca scop fixarea caracteristicilor obiectelor care au fost folosite sau au fost destinate să fie folosite la săvârşirea infracțiunii, a obiectelor produs al infracțiunii, a urmelor şi a celorlalte consecințe ale săvârşirii infracțiunii, a fixării poziției, formei şi dispunerii acestora, în raport de reperele caracteristice sistemului de referință pe care îl formează locul faptei.

Imaginile vor fi captate în două etape[197] – mai întâi, obiectul care focalizează interesul anchetei împreună cu reperele învecinate, după care numai obiectul ca atare. Şi aici, în funcție, de situație, se pot efectua înregistrări de imagine din mai multe poziții, în vederea atingerii scopului propus.

Principial, sunetele sunt puțin relevante, dar, uneori, pot ajuta la lămurirea unor împrejurări ale cauzei, putând completa fericit informația fixată prin imagini.

Înregistrările de detaliu se efectuează, principial, – spre deosebire de înregistrările la care am făcut referire mai sus, ce au ca element caracteristic şi faptul că se efectuează în faza statică – în faza dinamică a cercetării la fața locului. Nu sunt înregistrări ale obiectelor în adevăratul sens al cuvântului, ci urmăresc să surprindă acele elemente de specificitate, ce conferă individualitate obiectului înregistrat.

De subliniat este că, imaginile din această categorie au o importanță deosebită în cadrul fixării rezultatelor cercetării la fața locului, pentru că pot prezenta cel mai bine ceea ce este particular, apărut în procesul săvârşirii infracțiunii şi al dezvoltării

---

[194] N.A. – în sens larg, incluzându-se aici şi locul unde se află amplasate obiectele care au servit la sau au alte legături cu săvârşirea infracțiunii, perimetrul pe care au apărut consecințe, perimetrul pe care s-au desfăşurat diferite secvențe din „filmul" săvârşirii infracțiunii, etc.

[195] **I. Mircea** – op. cit. pag. 33

[196] N.A. – dacă prin sunetele înregistrate se completează adecvat imaginile, atunci totul capătă rațiune; dacă sunetul este nerelevant, imaginile fiind suficiente pentru ilustrarea aspectelor considerate importante de către echipă atunci poate deveni necesar să se renunțe la sunet, acesta putând deranja, devenind obositor, etc.

[197] În acelaşi sens a se vedea şi **V.Bercheşan** – Valorificarea ştiințifică a urmelor infracțiunii-curs de tehnică criminalistică, vol. I, Edit. Little Star, Bucureşti, 2001, pag 182.

consecințelor inerente; descrierea, în cadrul procesului-verbal, oricât de savantă şi meticuloasă ar fi, nu poate atrage atenția suficient, nu poate impresiona aşa cum o poate face o înregistrare de imagini.

Fiind vorba despre detalii, înregistrările de imagini, aici, vor fi executate, adesea, la o scară mai mare decât dimensiunea reală[198].

Un aspect demn de subliniat, înainte de a încheia referirile la înregistrările locului faptei, îl constituie faptul că, multe dintre obiectele importante ce caracterizează aspectul locului faptei, pot să se regăsească în mai multe imagini – fiecare dintre acestea, realizată în condiții şi pentru realizarea unor scopuri diferite. Astfel, doctrina oferă ca exemplu[199] urmele de paşi, lăsate de către făptuitor la fața locului, ce apar atât în imagini schiță – pentru a fixa orientarea lor față de celelalte obiecte – în imagini ale urmelor principale – pentru fixarea elementelor mersului – cât şi în imagini de detaliu – pentru a se fixa elemente de individualitate. În opinia mea, suntem în fața unei stări de normalitate şi nicidecum în fața unui element de nesiguranță, de risipă de timp şi mijloace sau alte asemenea. Avem de fixat o stare de lucruri parte a realității, iar aceasta nu poate fi decât complexă, foarte important fiind, în context, nu numai fixarea existenței unei entități materiale, ci, şi raporturile dintre aceasta şi restul mediului, elementele ce compun neobişnuitul, caracteristic modificărilor produse cu ocazia săvârşirii infracțiunii.

Înregistrările activităților ce se desfăşoară la fața locului au ca element de specificitate – comparativ cu înregistrările locului faptei – faptul că sunt dominate de mişcare, au un preponderent caracter dinamic. Dacă de la înregistrările locului faptei este de aşteptat să convingă cu privire la aspectul perimetrului implicat în săvârşirea infracțiunii, la aspectul şi caracteristicile urmelor şi mijloacelor materiale de probă descoperite la fața locului, aceste înregistrări vin să ilustreze modul cum s-a acționat, cum echipa de cercetare la fața locului a desfăşurat diferitele activități specifice, reacțiile persoanelor implicate în săvârşirea faptei, modul cum cei solicitați să participe la activități au făcut-o, etc.

În cadrul acestor înregistrări, nu mai este cazul să se facă observații cu privire la preponderența ori accentul ce trebuie pus pe sunet sau imagine, aici, ambele fiind, în opinia mea, la fel de importante.

Înregistrările activităților de căutare, descoperire, revelare, fixare, ridicare, ambalare a urmelor şi mijloacelor materiale de probă trebuie să ilustreze operațiile concrete efectuate de către specialiştii criminalişti; trebuie să convingă asupra

[198] N.A. – practicienii folosesc adesea scara de 4:1 în cazul striațiilor lăsate de folosirea instrumentelor pentru forțarea sistemelor de asigurare a diferitelor încăperi, urmelor papilare, caracteristicilor urmelor lăsate obiectele de încălțăminte, etc.

[199] **V. Berchesan** – Valorificarea ştiințifică a urmelor infracțiunii-curs de tehnică criminalistică, vol. I, Edit. Little Star, Bucureşti, 2001, pag 183.

faptului că s-au folosit cele mai adecvate metode şi mijloace tehnice aflate în dotare, că s-a făcut tot ce era posibil pentru exploatarea, în interesul anchetei, a ansamblului de elemente descoperite la faţa locului. Se poate spune că, aceste înregistrări de sunet şi imagine vin să confirme şi să completeze, într-un mod oportun, ceea ce ar putea să vadă sau să înţeleagă insuficient martorii asistenţi în legătură cu ceea ce se întâmplă în timpul activităţii, la care asistă şi cu privire la care au menirea să stea mărturie că lucrurile au stat aşa cum se arată de către membrii echipei, în conţinutul procesului-verbal de cercetare la faţa locului şi nu altfel.

Înregistrările de sunet şi imagine ale unor activităţi precum ascultări de persoane, prezentări pentru recunoaştere de persoane, obiecte sau animale, reconstituiri au ca raţiune susţinerea rezultatelor, corectitudinii şi legalităţii desfăşurării acestor activităţi, modul cum s-au comportat anchetatorii, profesionalismul acestora, reacţiile şi manifestările persoanelor implicate, necesitatea luării de către anchetatori a unor măsuri precum izolarea unor persoane, imobilizarea lor, folosirea mijloacelor din dotare pentru a riposta în mod necesar, echilibrat, proporţional şi oportun faţa de comportamentul violent sau încercările de fugă ale persoanelor interesate. În mod necesar, aceste înregistrări vin să ilustreze şi rezultatele acestor activităţi.

Înregistrările urmelor şi mijloacelor materiale de probă care se ridică, în vederea continuării cercetărilor; ale persoanelor care sunt conduse sau aduse la sediul organului judiciar, de asemenea, pentru continuarea cercetărilor; ale urmărilor, pe care persoane interesate le reclamă ca aducătoare de prejudicii; ale altor aspecte de natură a interesa măsurile legale, luate de către echipa deplasată la faţa locului – le-am inclus pe toate într-o categorie, acceptând că, deşi există raţiuni relativ diferite pentru fiecare dintre cele enumerate, în parte, sunt efectuate în partea finală a activităţii şi pot fi considerate oarecum conexe, neavând ca obiect aspecte care să ţină, efectiv, de cercetarea la faţa locului. În ceea ce priveşte realizarea efectivă a acestora, de subliniat este faptul că, în funcţie de scopul urmărit, trebuie urmărite acele aspecte şi detalii de interes pentru anchetă.

Înregistrările urmelor şi mijloacelor materiale de probă, care se ridică în vederea continuării cercetărilor, îşi dovedesc utilitatea pentru a crea certitudine cu privire la faptul că urmele şi mijloacele materiale de probă, ridicate în vederea cercetărilor[200], sunt, efectiv, cele descoperite în timpul desfăşurării activităţii. Aceste înregistrări vizează, în mod preponderent, partea vizuală, un accent deosebit trebuind să se pună pe imagini, care să demonstreze integritatea acestora, pe acele particularităţi ce conferă individualitate, pe calitatea ambalajelor şi sigiliilor, totul trebuind să inspire

[200] N.A. – acestea, în principal, vor constitui obiectul constatărilor tehnico-ştiinţifice şi expertizelor de specialitate, însă nu trebuie uitat şi că trebuie să stea tot timpul la dispoziţia organelor judiciare pentru a fi examinate ca atare sau pentru a fi prezentate, atunci când se consideră necesar în interesul anchetei, persoanelor vătămate, martorilor ori făptuitorilor.

siguranță şi certitudine cu privire la profesionalismul şi corectitudinea ce a guvernat desfăşurarea activității de cercetare la fața locului.

Înregistrările persoanelor care sunt conduse sau aduse la sediul organului judiciar, pentru continuarea cercetărilor, îşi găsesc rațiunea în a prezenta starea acestora, în momentul respectiv, care sunt urmările săvârşirii infracțiunii, care sunt urmările intervenției organelor judiciare asupra acestora, modul în care se comportă aceste persoane şi care face necesar un anumit comportament de răspuns din partea organelor judiciare, faptul că aceste persoane încearcă să amenințe, să mituiască, să influențeze persoanele prezente la fața locului, etc.

Înregistrările urmărilor, pe care persoane interesate le reclamă ca aducătoare de prejudiciu, trebuie efectuate pentru a proba necesitatea luării măsurilor prevăzute de lege pentru recuperarea prejudiciilor, justețea pretențiilor acestor persoane, faptul că aceste prejudicii sunt cauzate de săvârşirea infracțiunii, de efectuarea activităților de salvare a victimelor, de îndepărtare a pericolelor iminente sau de desfăşurarea activităților specifice cercetării la fața locului la care am făcut referire pe parcursul acestei lucrări.

Înregistrările altor aspecte, de natură a interesa măsurile legale luate de către echipa deplasată la fața locului, trebuie să argumenteze existența acelor împrejurări sau stări de fapt care au făcut necesară luarea unei anumite măsuri de către organele judiciare deplasate la fața locului – a fost interzis accesul pe o anumită porțiune de drum pentru pietoni ori pentru vehicule; a fost suspendată alimentarea cu energie electrică, gaze sau apă; au fost încuiate unele încăperi şi aplicate sigilii; etc.

Schița locului faptei reprezintă o modalitate de reprezentare a locului infracțiunii, în ansamblu, a poziției obiectelor şi urmelor, a raporturilor de distanță dintre acestea – toate acestea mărite sau micşorate la scară – ce are menirea de a ilustra constatările cuprinse în partea descriptivă a procesului verbal[201], de a facilita formarea unei imagini cât mai apropiate de realitate, astfel încât constatările, cuprinse în procesul-verbal ,să fie înțelese mai uşor[202].

În funcție de cum, la executarea schiței, se respectă sau nu reprezentarea proporțională a dimensiunilor reale, ale elementelor perimetrului în care s-a efectuat cercetarea, se poate distinge între două modalități de realizare a planului schiță[203]: schița executată la scară şi schița realizată pe baza liberelor aprecieri ale celui care o întocmeşte[204].

Indiferent de modul în care se realizează, de reținut este că schița trebuie să se completeze reciproc cu procesul-verbal şi cu înregistrările de sunet şi imagine, care s-

[201] **A. Ciopraga** op. cit. pag. 81
[202] **E. Stancu** op. cit. pag. 23
[203] **E. Stancu** op. cit. pag. 45
[204] **C Pletea** în Criminalistica – Elemente de anchetă penală, Edit. Little Star, Bucureşti, 2003, pag. 53

au efectuat la fața locului[205]. O întrebare ar putea apărea în legătură cu necesitatea fixării rezultatelor cercetării la fața locului, atât prin proces-verbal cât şi prin schiță şi înregistrări de sunet şi imagine. Răspunsul trebuie nuanțat, în sensul că, aşa cum am arătat[206], art. 131 alin. 1 şi 3 din Codul de Procedură Penală prevede că, despre efectuarea cercetării la fața locului, se întocmeşte un proces-verbal, putându-se face schițe, desene sau fotografii ori alte asemenea lucrări, care se vizează şi se anexează la procesul-verbal.

Analizând norma juridică trebuie observat că este strict necesară întocmirea procesului-verbal – cu privire la schițe sau la înregistrările de sunet şi imagine, legiuitorul oferă organelor judiciare deplasate la fața locului dreptul de a decide dacă, în interesul anchetei, este necesar să se efectueze şi alte „lucrări", care să se anexeze procesului-verbal şi, astfel, să întregească şi să completeze informațiile prezentate de către acesta. Concluzionând, sunt necesare, atât întocmirea procesului- verbal cât şi întocmirea de schițe sau/şi efectuarea de înregistrări de sunet şi imagine, numai în măsura în care echipa, deplasată la fața locului, consideră necesar că aceasta este în interesul anchetei şi, desigur, are la dispoziție mijloacele necesare precum şi personal calificat, care să desfăşoare activitățile arătate cu profesionalismul necesar.

Pentru a-şi atinge scopul, schița trebuie să se caracterizeze prin următoarele[207]:

→ Exactitate – la întocmirea schiței, este necesară fixarea cât mai corectă a dimensiunilor reperelor ce interesează ancheta – obiecte, distanțe, unghiuri, etc. – fiecare dimensiune intercorelându-se cu celelalte, o eroare generând alte erori.

→ Cotare – principial, trebuie utilizat acelaşi sistem de cotare pentru a reprezenta distanțele dintre şi dimensiunile fiecărei urme sau mijloc material de probă, descoperite la fața locului. Astfel, se recomandă utilizarea sistemului metric, distanțele, atât cele mari cât şi cele mici, urmând a fi indicate cu cifre multiplu cu două zecimale, în funcție de necesități.

→ Întocmire la scară – cum este imposibil ca toate dimensiunile să fie redate, în cadrul schiței, în mărime naturală, trebuie stabilit un raport între mărimea obiectelor şi distanțelor din schiță şi dimensiunile reale, raport ce reprezintă scara schiței. În practică, se foloseşte adesea scara 1:100 – în fapt 1 cm. pe schiță, echivalând cu 1 m în teren.

→ Orientare – pentru o bună înțelegere a schiței, aceasta trebuie să fie orientată în funcție de punctele cardinale, ce pot fi stabilite cu ajutorul busolei din dotarea truselor criminalistice sau cu ajutorul unor repere din teren. Se uzitează ca partea din dreapta schiței să fie orientată pe direcția Nord-Sud.

---

[205] Tratat practic de criminalistică, vol. I pag. 84

[206] N.A. – a se vedea supra 8.1.

[207] N.A. – caracteristicile ce vor fi prezentate mai jos sunt preluate din Tratatul Practic de Criminalistică unde sunt prezentate drept reguli, ca reguli fiind preluate şi în alte lucrări apărute de-a lungul timpului, ultima fiind cea elaborată de către **C. Pletea** - Criminalistica – Elemente de anchetă penală, în 2003

→ Claritate – schița trebuie să conțină doar elementele de interes pentru anchetă, foarte importante fiind aici priceperea şi rigoarea celui care o întocmeşte în a surprinde esențialul, aglomerarea de detalii într-un spațiu, prin natura lucrurilor, de dimensiuni reduse putând să obosească, să îngreuneze – în loc să uşureze – înțelegerea situației de la fața locului.

→ Reprezentare prin semne convenționale criminalistice – este necesară utilizarea de semne convenționale, întrucât acestea sunt uşor de reprezentat şi de recunoscut şi înțeles de către orice persoană ce vrea să citească schița prin simpla consultare a legendei. Altfel, ar trebui ca cel care întocmeşte schița să aibă un talent deosebit la desen – lucru greu de conceput în practică – chiar şi în aceste condiții, putându-se produce ilaritate, confuzii, etc.

→ Individualizare – schița se individualizează prin menționarea următoarelor date: titlu, activitatea ale cărei rezultate au stat la baza întocmirii, datele de identificare ale celui care a întocmit schița, data întocmirii, scara la care a fost executată, semnăturile martorilor asistenți şi ale părților, dacă acestea au participat la desfăşurarea activității şi legenda.

În ceea ce priveşte procedeele sau tehnicile folosite la întocmirea unei schițe, literatura de specialitate face referire la: schița executată în proiecție orizontală sau desenul în plan orizontal; schița executată în proiecție verticală; rabatarea planurilor de proiecție sau metoda cutiei desfăşurate; schița în secțiune[208].

Amplasarea, pe schiță, a elementelor de interes pentru anchetă necesită, indiferent de procedeul de efectuare folosit, apelarea la tehnici ajutătoare precum[209]: tehnica punctelor extreme; tehnica axelor principale; caroiajul imaginar.

Nu am insistat pentru a detalia tehnicile, pe care le-am prezentat mai sus, întrucât militez pentru tratarea la un alt nivel a problemei. În condițiile depunerii unor eforturi deosebite de către structurile administrative, în cadrul cărora îşi desfăşoară activitatea organele judiciare, pentru dotarea cu tehnologii de ultimă oră, schițele trebuie şi pot fi făcute pe calculator, cu rezultate, evident, superioare – utilizându-se programe ce fac obiectul unui domeniu relativ nou, design-ul – de către membri ai echipelor deplasate pentru cercetarea la fața locului, ce pot fi specializați fără un efort ieşit din comun, din punct de vedere al cheltuielilor şi al timpului în care pot căpăta deprinderile necesare. Principalele programe sunt: 2D şi 3D[210].

Schițele, executate în programul 2D, apar sub forma plană, cel care cercetează cauza putând viziona spațiul de la fața locului din mai multe unghiuri. În programul

---

[208] N.A. – pentru detalii a se vedea Tratatul Practic de Criminalistică pag. 86-87; **I.E.Sandu** op. cit pag. 86 şi următoarele; **C. Pletea** op. cit. pag. 55-56

[209] Idem 112

[210] N.A. – pentru detalii ase vedea cursul coordonat de prof. **Paul Breuninger** 3D CAD Crime/Crash Scene Reconstruction for Law Enforcement using CADKEY 19 – 3D Computer Aided Drafting Software; www. 3Dcrimescene.com

3D, imaginea apare tridimensională, atât organele judiciare cât şi alte persoane interesate putând să perceapă locul în care s-a consumat infracțiunea, în spațiu. Acesta poate schimba unghiul de studiere a spațiului cercetat, pentru a intra în detalii. Pentru a se obține o astfel de imagine, se foloseşte, într-o prima etapă, un program ce este utilizat, de obicei, în arhitectura. Este vorba de Autocad. Ulterior, se creează texturile şi se aplică lumini, camere de filmat, etc. Modul de lucru, particularități, dificultăți, eventuale proceduri sau metodologii trebuie să constituie obiectul unei lucrări de specialitate strictă; în prezentul demers ştiințific apreciez că este suficient semnalarea aspectului şi sublinierea faptului că schița computerizată reprezintă un pas înainte, efectuarea ei nepresupunând eforturi deosebite sau perioade de timp suplimentar pentru execuție, în multe țări fiind folosită pe plan larg.

Asemănător poate fi tratată şi problema în materia procedeelor de efectuare a măsurătorilor şi de transpunere a elementelor din teren, pe schiță. Doctrina recomandă folosirea procedeului punctului de întretăiere, procedeul triangulației, procedeul coordonatelor rectangulare, procedeul Wild. Pe piața produselor, ce pot fi utilizate în aşa-numitul domeniu „forensic”, există suficiente tehnologii care pot executa măsurători digitale, rigoarea şi precizia fiind la parametri net superiori tehnicilor clasice.

La fel ca în cazul înregistrărilor de sunet şi imagine şi în cazul schiței se pot distinge mai multe categorii de schițe. Astfel, se pot executa schițe de orientare, schițe care să aibă ca obiect doar locul faptei, schițe doar a unei porțiuni din locul faptei, schițe care să urmărească reprezentarea poziției obiectelor principale şi urmelor descoperite, schițe de detaliu, schițe ale activităților desfăşurate de către echipa de cercetare la fața locului.

9. Particularități ale efectuării cercetării la fața locului în cadrul investigării unor categorii de infracțiuni

Am considerat necesar ca, într-o secțiune distinctă, să detaliez aspecte pe care la consider importante în legătură cu particularitățile efectuării cercetării la fața locului în cadrul investigării unor categorii de infracțiuni din dorința de a sublinia complexitatea activității, rolul şi importanța sa în contextul general al anchetei penale.

9.1. Particularitățile cercetării la fața locului în cadrul investigării omorului

Investigarea activităților ce au avut ca rezultat moartea uneia sau a mai multor persoane nu poate fi concepută decât ca pură ficțiune fără efectuarea cercetării al fața locului, activitate ce, în aceste condiții, capătă o importanță capitală pentru desfăşurarea întregii anchete, fiind singura modalitate de obținere a probelor şi a mijloacelor materiale de probă, cel puțin, în prima fază a cercetărilor.

Trebuie observat, încă de la început, că săvârşirea unui omor induce, în mod inevitabil, în mediul social o tensiune neobişnuită ce îşi pune amprenta şi asupra membrilor, implicit, şi asupra activității lor, astfel încât există riscul implicării emoționale, cu consecința directă a lipsei de obiectivitate, însuşirii unei anumite „explicații" cu privire la ceea ce s-a întâmplat şi a „orbirii", în cazul apariției unor elemente de natură a nu confirma versiunea acceptată[211].

Analizând particularitățile efectuării cercetării la fața locului în cadrul investigării omorului, în contextul mai larg al efectuării acestei activități în cadrul investigării mai multor genuri de infracțiuni, îmi permit să subliniez că dacă ar fi să fie evaluată complexitatea şi dificultatea efectuării cercetării la fața locului, de departe, cercetarea la fața locului ce se desfăşoară în cadrul investigării omorului este mai complexă şi mai dificilă, cu consecințe de o amploare mai greu de evaluat, față de orice altă cercetare la fața locului ce s-ar efectua în cadrul investigării unei alte infracțiuni.

De obicei[212], la omor, totul se pune în mişcare atunci când este descoperit un cadavru ce prezintă semnele morții violente, sunt descoperite fragmente sau resturi de cadavru ori schelete de natură umană. Pentru reuşita anchetei este foarte important modul cum se acționează încă din momentul descoperirii cadavrului.

---

[211] N.A.- în mod practic, acesta este un mod de a spune că în cadrul anchetei judiciare se interzice acceptarea oricăror idei preconcepute

[212] N.A. – cele arătate formează ipoteza cadru, o altă situație mai des întâlnită vizând dispariția unei persoane cu privire la care există suspiciuni de natură a contura posibilitatea de a fi victima unui omor.

Cel sau cei ce ajung primii la fața locului trebuie să noteze ora exactă la care au sosit, adresa ori alte repere pe baza cărora să se localizeze cât mai exact perimetrul pe care a fost găsit cadavrul şi condițiile meteorologice existente în momentul sosirii. Deşi par elemente care ar ține mai mult de o rutină administrativă decât de cercetarea criminalistică propriu-zisă, aceste date şi-au dovedit utilitatea în activitatea practică, în primul rând, în combaterea alibiurilor şi a altor apărări bazate pe falsificarea realității ce sunt invocate de către făptuitori în vederea asigurării scăpării de răspunderea penală.

În altă ordine de idei, acceptând aprioric prioritatea majoră a salvării victimelor, nu trebuie uitat că este necesar, pentru anchetă, să se noteze şi să se marcheze locul şi poziția în care se afla victima în momentul descoperirii sale, de către primii ajunşi la fața locului. Omiterea sau efectuarea acestor activități superficial pot avea implicații dintre cele mai nedorite, ulterior echipa de cercetare fiind pusă în situația de a nu putea interpreta corect nici mecanismul de formare a urmelor descoperite în câmpul infracțiunii şi nici raportul dinamic, agresor-victimă, posibilele erori de interpretare conducând, de cele mai multe ori, la erori judiciare[213]. Desigur se poate spune că este posibilă reconstituirea poziției şi stabilirea locului prin coroborarea declarațiilor persoanelor implicate ori a martorilor oculari cu locul, forma, natura, cantitatea, etc. a urmelor şi mijloacelor materiale de probă – afirmație absolut corectă – însă practica judiciară a scos în evidență apariția şi dezvoltarea unei suspiciuni care, inteligent exploatată, de către făptuitori ori de către avocații acestora poate conduce, în anumite condiții, la prăbuşirea întregului edificiu al probațiunii.

De asemenea, în context, devine deosebit de importantă preocuparea pe care trebuie să o manifeste cei ajunşi primii la fața locului pentru conservarea locului faptei şi pentru identificarea martorilor oculari, a persoanelor suspecte, identificarea urmărirea, prinderea şi izolarea făptuitorilor.

Există multe cauze care pot determina modificări în aspectul inițial al locului faptei, alterări sau modificări ale urmelor sau mijloacelor materiale de probă. Deşi prin enunț s-ar putea înțelege că este vorba despre o obligație de diligență – trebuie să se asigure paza locului faptei şi să se protejeze urmele şi mijloacele materiale de probă – important pentru cercetări este rezultatul. Dacă echipa de cercetare va desfăşura un simulacru de activitate într-un perimetru ale cărui caracteristici şi aspect au fost viciate rezultatele sunt compromise, ancheta urmând a se desfăşura în orb, pe baza unei ipoteze caracterizate de un grad mare de relativitate.

Martorii oculari, persoanele suspecte sau, poate, chiar făptuitorii se găsesc în „grămada de curioşi” găsiți la fața locului. Dacă aceştia nu sunt identificați cu operativitate, există riscul ca, instinctual sau urmărind diferite interese, persoanele ce ar putea ajuta cercetările „să se dea la fund”, fiind mult mai comod să urmăreşti ce se

[213] **V. Berchеşan** – Metodologia investigării criminalistice a omorului, Edit. Paralela 45, Piteşti 1998, pag. 167

întâmplă din afară, detaşat, şi să intervii, direct sau indirect, doar dacă interesul ți-o cere.

Am arătat pe parcursul acestei lucrări necesitatea şi importanța ascultării la fața locului a victimelor, dacă acest lucru este posibil, a martorilor oculari, a persoanelor suspecte ori făptuitorilor, dacă identitatea acestora este cunoscută, de către membrii echipei de cercetare. Apreciez că aici este locul lămuririi unui aspect – dacă aceste activități de ascultare sunt efectuate de către membrii ai echipei specializați, este sau nu este oportună implicarea celor ajunşi primii la fața locului în astfel de activități ?

Dacă primii ajunşi la fața locului trebuie să se implice şi să asculte persoanele arătate, apar probleme legate de calitatea în care desfăşoară aceste activități, de materializarea rezultatelor, de efectele declarațiilor mincinoase şi de modul în care aceştia pot realiza, pot desfăşura eficient aceste ascultări. Dacă aceştia vor evita să se implice este posibil să se piardă unele elemente ce ar fi putut fi importante pentru anchetă – starea de sănătate a victimelor se poate agrava iar recuperarea va permite cu greu să poată fi ascultate detaliat pentru a putea lămuri unele aspecte ce, odată aduse la cunoştința unor persoane calificate, ar fi fost mult mai utile cercetărilor; martorii oculari ar putea fi ajutați să înțeleagă faptul că le-ar fi mai util să nu se implice în anchetă; etc.

Cu toate riscurile, înclin să consider că este puțin oportună o implicare de genul căreia la care am făcut referire. Sunt prea mari riscurile, sunt prea importante garanțiile procesuale şi exigențele impuse de desfăşurarea procesului penal modern pentru a accepta ca persoane ce au obligația să ia primele măsuri, să dobândească printr-un concurs de împrejurări – de cele mai multe ori din întâmplare – calitatea de organe judiciare competente să desfăşoare cercetări în cauză. Desigur este foarte important ca aceste persoane să solicite şi să primească relații cu privire la ceea ce s-a întâmplat şi la persoanele implicate dar nu se poate pune problema efectuării de ascultări, care, chiar efectuate la fața locului, sunt atributul exclusiv al organelor judiciare competente.

Situația se schimbă atunci când la fața locului sunt descoperite victime ce încă sunt conştiente, dar, din cauza vătămărilor suferite sunt şanse mici ca acestea să rămână, pentru mult timp, în viață. Desigur că nu se vor neglija măsurile ce trebuie luate pentru salvarea acestora – acest lucru ar fi irațional – însă, pe lângă acestea trebuie insistat pe ascultarea urgentă a acestor persoane cu privire la împrejurările comiterii faptei şi identitatea făptuitorului. Practica judiciară recomandă ca această ascultare să se facă în prezența a doi martori asistenți[214] aleşi din rândul persoanelor neinteresate în cauză prezente la fața locului[215]. Rezultatele acestei ascultări trebuie

[214] N.A. – aceste persoane vor putea, la nevoie, confirma atât cele declarate de către victima muribundă cât şi faptul că aceasta, în momentul ascultării, era conştientă.
[215] Aspect subliniat şi de **V. Berchean** în Metodologia investigării criminalistice a omorului, operă citată pe parcursul acestei lucrări, pag. 171

să fie materializate în conținutul unui proces verbal ce va fi întocmit de către persoana ce a desfăşurat ascultarea şi semnat de către martorii asistenți – aspect perfect convergent cu prevederile legale dat fiind urgența cu care a trebuit efectuată această activitate.

În ceea ce priveşte făptuitorii, dacă aceştia nu au rămas sau nu au fost identificați la fața locului în rândul „curioşilor" găsiți la fața locului, cei care sunt primii la fața locului, în funcție de posibilitățile concrete, trebuie să facă tot ce le stă în puteri pentru urmărirea şi prinderea acestora – cunoscut fiind riscul mare indus de o persoană dispusă la orice pentru a-şi asigura scăparea. Pe lângă eforturile personale, vor fi anunțate organele competente să dispună desfăşurarea de forțe şi mijloace pentru căutarea, identificarea şi imobilizarea făptuitorilor în zonele ce oferă condiții mai bune de ascundere de pe posibilul traseu urmat după comiterea faptei.

Fără a recapitula toate detaliile activităților[216] pe care trebuie să le efectueze cei sosiți primii la fața locului, îmi permit aici să fac o mențiune în legătură cu operativitatea anunțării organelor judiciare competente să efectueze cercetările care, în acest caz sunt procurorii. Actele efectuate în lipsa acestora care nu au caracter urgent sunt lovite de nulitate.

În ceea ce priveşte echipa de cercetare la fața locului, aici este locul pentru a mai sublinia, încă o dată, necesitatea conlucrării între componentele sale funcționale. Dacă este să luăm spre exemplificare, bunăoară, rolul şi locul medicului legist, prezența acestuia este indispensabilă, el fiind primul care va oferi date cu privire la realitatea instalării, la cauza şi natura morții, mecanismul de producere a leziunilor, data instalării morții – aceste date urmând a fi prelucrate şi verificate prin activitățile desfăşurate de către ceilalți membrii. La fel poate fi pusă problema în legătură cu activitatea fiecărui membru, fiecare, în parte are rolul şi locul său în angrenajul complex al echipei, activitatea fiecăruia este necesară, rezultatele finale ale activității fiind condiționate de modul în care fiecare îşi face treaba, de modul cum sunt coroborate rezultatele activităților desfăşurate individual sau pe grupuri de lucru restrânse precum şi de operativitatea cu care sunt exploatate acestea.

În cadrul activităților pregătitoare ce se desfăşoară după ce echipa de cercetare a ajuns la fața locului, foarte importantă, devine verificarea modului în care s-a acționat de către cei care au sosit primii şi rezultatele obținute. Amploarea evenimentului este, cu adevărat, deosebită în cazul descoperirii unui cadavru ori unui segment de cadavru, situație ce face ca, de cele mai multe ori, primii care ajung în zonă să fie copleşiți. Fiecare ar vrea să dea o mână de ajutor, fiecare ar vrea să vină mai aproape, să vadă şi să înțeleagă mai mult. Unul crede că ar trebui făcut ceva, altul crede că, de fapt, ar trebui făcut altceva, oricum ce vrea, ce spune ori ce face polițistul ajuns primul la fața locului nu este bine, este insuficient, este făcut, aşa, doar să fie, doar că

[216] N.A. acestea au fost prezentate în supra 4

aşa au făcut unii într-un film, etc. Membrii echipei vor trebui să continue activitățile în curs de desfăşurare în momentul sosirii lor, vor fi aduse corecțiile necesare, unele vor fi reluate, altele vor dispuse, totul în funcție de situația găsită la fața locului.

Desfăşurarea propriu-zisă a activității este marcată, cel puțin în primă instanță, de examinarea cadavrului. Interesează prezența semnelor ce atestă instalarea morții[217]; sexul, înfățişarea, vârsta aproximativă, conformația corpului, culoarea ochilor şi a părului, starea dentiției, culoarea şi aspectul pielii; existența, poziția, numărul, aspectul exterior şi forma urmelor de violență; poziția cadavrului în momentul în care a fost găsit – poziția capului şi a membrelor față de trunchi, poziția corpului în raport cu reperele importante ale locului faptei; locul unde a fost găsit; posibile urme de noduri sau legături, scurgeri de lichide biologice, semne de putrefacție, mirosuri persistente; starea vestimentației şi a obiectelor de încălțăminte, mărimea, poziția şi ordinea în care sunt dispuse pe cadavru, existența pe aceste obiecte a unor urme de târâre sau alte violențe, urme biologice, substanțe chimice, microurme de diferite naturi, înscrisuri, obiecte de valoare; etc. Interpretarea tuturor acestor elemente coroborate cu datele obținute de către anchetatori vor putea direcționa cercetările[218], lucru foarte important în gestionarea anchetei – întregul management al anchetei fiind condiționat de calitatea şi valoarea acestor resurse.

Interesant de lămurit este locul şi rolul intervenției medicului legist în dinamica desfăşurării activității practice a echipei de cercetare la fața locului. Apreciez ca oportun un punct de vedere exprimat în doctrină[219] potrivit cu care intervenția medicului legist trebuie să se materializeze numai după finalizarea cercetării criminalistice a locului faptei în faza statică. Medicul legist nu trebuie să participe la faza statică a cercetării criminalistice decât, cel mult, ca observator şi fără a interveni prin acte fizice sau păreri care, în acest moment, nu pot fi susținute în mod obiectiv. Ca argument, trebuie avut în vedere că, pe de o parte, examinarea medico-legală corectă presupune respectarea unei anumite metodologii, cu parcurgerea unor etape bine determinate care nu pot fi realizate fără a se modifica poziția inițială – poziția în care a fost descoperit cadavrul – iar, pe de altă parte, fie din neatenție, fie din dorința de a fi (mai) util, medicul legist poate deteriora, în mod voluntar, elemente esențiale ce caracterizează locul faptei, cum ar fi: urme papilare, pete de sânge, etc., înainte ca acestea să fi fost ridicate.

---

[217] N.A. – printre cele mai frecvente la care se face referire în practică sunt: lipsa respirației şi a pulsului, absența zgomotelor cardiace, dispariția reflexului cornean şi opacizarea corneei, răcirea corpului, instalarea rigidității cadaverice

[218] N.A. – descifrarea mesajului fiecărei urme, descifrarea modului de formare, a factorilor ce au condiționat formarea vor putea constitui paşi importanți pe drumul identificării făptuitorului şi stabilirii principalelor repere ale acțiunii criminale.

[219] **Valentin Iftenie, Bogdan Taşu** – Particularități ale activității medicului legist în cadrul echipei complexe de cercetare a infracțiunii de omor în Investigarea Criminalistică a Locului Faptei, Bucureşti 2004, lucrare apărută sub egida Asociației Criminaliştilor din România

Desigur că apariția medicului legist în economia desfăşurării cercetării la fața locului nu trebuie să se facă meteoritic – stă undeva în expectativă, este anunțat că a sosit momentul în care trebuie să-şi facă treaba, este lăsat să desfăşoare activitățile specializate pentru care este abilitat, îşi expune concluziile, după care devine element de istorie. Consider că este necesară o cooperare permanentă, medicul constată moartea victimei după care trebuie să se manifeste activ, ca un adevărat profesionist, pe perioada în care tehnicienii criminalişti caută urme, le interpretează sau le recoltează în vederea examinărilor de laborator.

Terminându-se examinarea cadavrului, se va trece, imediat, la cercetarea perimetrului din imediata vecinătate. Se va urmări poziția cadavrului în contextul celorlalte obiecte din încăperea, curtea ori din câmpul deschis pe care a fost descoperit. Fiecare obiect va fi analizat cu maximă atenție[220], începând cu uşile, ferestrele, piesele de mobilier, sobele, etc. şi terminând cu reperele caracteristice ale zonei.

Niciodată lucrurile nu stau la fel; nu numai că nici un omor nu este identic cu altul dar apar elemente caracteristice şi în condițiile analizei unor categorii mari de moduri de operare.

Astfel în cazul descoperiri unor segmente de cadavru, examinarea va avea ca obiect în primă fază segmentul de cadavru ambalat – coletul întreg – după care, odată cu operațiunile de dezambalare, activitatea se va desfăşura pe două planuri: ambalajul şi segmentul de cadavru. Dacă segmentul de cadavru este descoperit îngropat se va urmări examinarea acestuia în diferitele stadii ale operațiunilor de dezgropare, fiind foarte posibil ca o dată cu desfăşurarea acestora să fie distruse sau modificate elemente de interes pentru anchetă.

În cazul morților prin spânzurare, se va examina, în primul rând, cadavrul suspendat, aşa cum a fost descoperit şi abia după ce au fost reținute detaliile se va trece la coborârea cadavrului şi examinarea acestuia, fără să se deterioreze lațul şi nodul întrucât foarte importantă, sub aspectul datelor pentru anchetă, este atât examinarea separată a cadavrului cât şi a lațului cu nod cu tot.

La înecați va fi examinată poziția în apă, caracteristicile zonei în care a fost găsit – dacă apa este adâncă sau nu, dacă cadavrul este blocat în mâl, existența curenților de apă – şi, ulterior, după scoaterea cadavrului din apă, imediat, acesta va fi examinat detaliat.

Atunci când există suspiciuni legate de o posibilă otrăvire, pe lângă examinarea cadavrului, cu urmărirea unor semne specifice, este necesară examinarea atentă a recipientelor ce ar putea păstra, încă, urme ale substanțelor folosite pentru suprimarea vieții victimei.

[220] N.A. – aici va domina folosirea metodei obiective de cercetare la fața locului.

În cazul omorurilor prin împuşcare, analiza cadavrului, prin examinarea orificiilor specifice, a urmelor de pe articolele de vestimentație, urmăreşte stabilirea – în limite din ce în ce mai stricte – a locului şi poziției victimei şi trăgătorului în momentul împuşcăturii. Pe baza acestor repere desfăşurarea activităților de căutare va avea ca final identificarea de noi elemente pe baza cărora să se concluzioneze cu privire la condițiile în care a fost săvârşită activitatea criminală.

O situație asemănătoare se va regăsi în anchetarea omorurilor în care, la suprimarea vieții victimelor, au fost folosite obiecte tăietoare-înțepătoare, aşa-numitele arme albe. O analiza temeinică a cadavrului va putea avea ca rezultat stabilirea modului de desfăşurare a conflictului, în ce măsură se poate pune problema legitimii apărări, a premeditării, etc. – toate elemente esențiale în cercetare.

Un interes deosebit, pentru activitatea membrilor echipei îl prezintă suprafața de sub cadavru. Pe aceasta şi în vecinătatea imediată a cadavrului[221] poate fi descoperită o varietate de urme ce prezintă interes pentru anchetă: urme de mâini, picioare, încălțăminte, urme biologice – în special, sânge, fire de păr, salivă, spermă, etc. – urme ale obiectelor de îmbrăcăminte, înscrisuri, diferite obiecte folosite la legături şi noduri, instrumente folosite la uciderea victimei, diferite obiecte de interes, sau fragmente ale unor astfel de obiecte, provenite de la făptuitor ori de la victimă, etc.

Importante pentru cercetare pot deveni şi urmele de buze, urechi, nas sau dinți, în măsura în care pot contribui la identificarea persoanelor implicate în săvârşirea crimei sau în conturarea raportului dinamic agresor-victimă, ca element specific, principală preocupare şi necesitate pentru întregul management al activității echipei de cercetare la fața locului.

Considerând că, aici, este necesară o detaliere a unor elemente pe care le consider importante pentru activitatea echipei de cercetare la fața locului în cadrul investigării omorurilor voi prezenta, în continuare, considerații pertinente cercetării la fața locului în cazul omorului săvârşit prin folosirea de arme albe sau de diferite corpuri contondente, cercetării la fața locului în cadrul investigării omorului săvârşit prin folosirea armelor de foc, cercetarea la fața locului în cadrul investigării omorurilor în care viața victimei a fost suprimată prin asfixie mecanică şi cercetarea la fața locului în cadrul investigării omorurilor urmate de depesarea cadavrului victimei.

Cercetarea la fața locului în cazul omorului săvârşit prin folosirea de arme albe sau de diferite corpuri contondente.

Omorurile săvârşite prin folosirea de arme albe sau de diferite alte corpuri contondente sunt foarte des întâlnite în practica judiciară putând fi identificate unele

[221] N.A. – aceste suprafețe pot fi examinate corespunzător numai în faza dinamică a cercetării la fața locului, până în acest moment totul nu este decât relativ şi parțial.

elemente comune de natură a facilita înțelegerea mecanismul producerii crimei şi ceea ce trebuie urmărit atunci când se desfăşoară cercetarea la fața locului.

De cele mai multe ori se poate identifica prezența următorilor elemente caracteristice:

- un conflict nesoluționat cu o evoluție în timp ce favorizează apariția crizei;
- consumul de băuturi alcoolice;
- tendința atât a făptuitorului cât şi a victimei de a-şi rezolva problemele pe cale conflictuală.

Majoritatea conflictul ce a degenerat în crimă este spontan, cu o dezvoltare extrem de rapidă în timp – se pleacă de la un fapt, aparent, fără un potențial de criză deosebit; conduita părților cunoaşte o escaladare de natură a favoriza violența, ca singură soluție ce poate rezolva situația; nimeni nu mai suportă nimic, comunicarea se întrerupe iar partenerul devine duşman (perceput şi tratat ca atare).

La fața locului echipa va descoperi cu relativă uşurință cadavrul şi o multitudine de urme biologice şi nu numai care explică, prin interpretare, ceea ce s-a întâmplat. Descoperirea urmelor, uneori, întâmpină greutăți întrucât criminalul revenindu-şi din starea de furie, conştientizând consecințele faptelor sale se revoltă, nu mai vrea să accepte realitatea şi concepe acțiuni de natură a induce în eroare organele judiciare şi a-şi asigura scăparea; realitatea trebuie întreruptă undeva doar pentru a nu se face legătura dintre el şi faptă. Astfel, el se străduieşte şi reuşeşte să facă să dispară o parte din urme, mai ales cele care pot fi reperate prin văz şi miros.

Echipa de cercetare la fața locului îşi va îndrepta atenția, în special, asupra urmelor biologice adesea putându-se descoperi pete de sânge, de spermă, de urină, fecale, vomismente, fire de păr, etc. De asemenea, mai pot fi descoperite urme de animale, urme vegetale (nu numai vegetație, se pot descoperi, ca exemplu sucuri de proveniență vegetală), urme anorganice. Nu trebuie uitate acele categorii de urme ce țin de persoane (urme de mâini, de picioare, lăsate de alte părți ale corpului uman) de mijloace de transport sau de obiectele utilizate în timpul desfăşurării activității criminale. Examinarea agentului vulnerant, a diferitelor corpuri contondente, obiecte ascuțite sau a oricărui obiect ce ar fi putut fi întrebuințat ca armă capătă, în context, un interes deosebit pentru anchetă, putându-se analiza posibilul mecanism de producere a leziunilor[222] relevându-se corespondența dintre acestea şi caracteristicile obiectului suspectat de a fi folosit în săvârşirea crimei.

Trebuie manifestată prudență în a trage concluzii, numai o observare atentă şi minuțioasă a locului faptei putând conduce la obținerea de date prețioase, orice afirmație hazardată putând aduce serioase prejudicii desfăşurării ulterioare a anchetei.

În ceea ce priveşte victima, se va analiza locul şi poziția cadavrului. Întrucât locul unde a fost găsit cadavrul nu coincide cu locul unde s-a consumat conflictul

[222] **V. Beliş** în Tratat de Medicină Legală, op. cit. pag 312

fizic, agresiunea – existând posibilitatea ca victima să fi fost deplasată de agresor în scopul îngreunării cercetărilor ori de către cei care au încercat să acorde primul ajutor – va fi cercetat cu atenție perimetrul din imediata vecinătate a cadavrului şi posibilele trasee pe care ar fi putut fi târât cadavrul.

Întrucât, aşa cum am arătat, de cele mai multe ori este vorba despre un conflict, apreciez că este foarte important de avut în vedere ca pe lângă examenul cadavrului să fie avut în vedere şi examenul agresorului – în măsura în care acesta este prins ori adus la fața locului.

Pe lângă leziunile traumatice externe – echimoza, hematomul, excoriația – ce odată descoperite pe corpul persoanelor implicate probează existența conflictului şi, în parte, dinamica acestuia, o preocupare pentru echipa de cercetare la fața locului (în special a medicului legist) o constituie analiza plăgilor. Sub denumirea de plagă sau rană se înțelege soluția de continuitate a integrității pielii sau mucoaselor cu participarea țesuturilor sau organelor subiacente – rana mortală este orice leziune care, fie imediat, fie tardiv, cauzează moartea[223]. Plaga apare ca urmare a unui traumatism mecanic rezultat din interacțiunea dintre agentul vulnerant extern şi rezistența țesuturilor.

În doctrină sunt prezentate mai multe clasificări ale plăgilor[224]. Pentru modul în care am abordat problema consider oportun să prezint unele detalii cu privire la mecanismul de producere, aspectul şi interpretarea prezenței pe corpul uman a plăgilor contuze, înțepate, înțepate-tăiate, tăiate şi tăiate-despicate[225].

Plăgile contuze iau naştere ca urmare a învingerii rezistenței şi elasticității pielii de către o forță contuzivă. Mecanismul de producere este caracterizat de lovirea sau comprimarea țesuturilor, ori, mai rar, printr-o tracțiune exercitată asupra tegumentelor, în special asupra unor proeminențe – nas ureche, degete, articulații. Acțiunea corpurilor contondente este, prin ea însăşi, generatoare de plăgi contuze, însă, pentru cercetarea criminalistică sunt mai importante plăgile produse prin acțiunea unei proeminențe ce prezintă elemente caracteristice apte pentru identificare. Când comprimarea țesuturilor se exercită pe un plan osos precum craniul are loc o strivire a țesuturilor între cele două suprafețe rezistente producându-se plesniri liniare ale tegumentelor[226].

Datorită fibrelor elastice din tegumente, plaga contuză se orientează, în general, în direcția acestor fibre. În ceea ce priveşte forma plăgilor, aceasta este neregulată, cu margini zdrențuite şi strivite, cu infiltrat sanguin, escoriații şi echimoze distribuite neregulat în jurul buzelor plăgii. Când acțiunea corpului contondent este oblică se poate produce o rupere cu detaşarea unei margini a plăgii, fapt ce permite

[223] **V. Beliş** în Tratat de Medicină Legală, op. cit. pag 320
[224] **V. Beliş** în Tratat de Medicină Legală, op. cit. pag 321
[225] Pentru detalii a se vedea **Ion Moraru**, Medicina Legală, Editura Medicală, Bucureşti 1967, pag 167-184
[226] **Ion Moraru**, Medicina Legală, Editura Medicală, Bucureşti 1967, pag. 169

stabilirea direcției din care s-a acționat. Interiorul plăgii este neregulat, conține cheaguri, resturi de țesuturi devitalizate şi, uneori eschile osoase care, şi ele, pot acționa asupra tegumentelor creând perforări sau lărgind plaga existentă.

Forma plăgii depinde de forma şi caracteristicile obiectului contondent cu care s-a exercitat agresiunea şi de regiunea corpului afectată. Astfel, plăgile produse prin presiune – cum este cazul comprimării tegumentelor pe un plan osos – au o formă liniară, oarecum asemănătoare cu cea a plăgilor tăiate. Plăgile corespunzătoare unei zone ce conține eschile osoase se aseamănă cu cele produse prin înțepare. Plăgile produse prin strivire au forme neregulate, margini zdrențuite iar atunci când sunt interesate mai multe planuri apar nivele diferite de profunzime şi gravitate. În cazul plăgilor muşcate, pe piele, se imprimă amprenta dinților sub forma a două arcuri pe care se pot observa plăgi mici cu aspect de tăieturi, corespunzătoare fiecărui dinte şi care poate contribui la identificarea ucigaşului.

Gravitatea plăgilor contuze depinde, ca regulă, de profunzimea acestora, importante fiind natura țesuturilor, organele lezate şi complicațiile ivite. Plăgile contuze pot fi direct şi rapid mortale în cazul în care sunt afectate organe vitale – encefal, cord, plămâni – sau vase sanguine importante.

Plăgile înțepate sunt create în condițiile în care un obiect cu conformație adecvată învinge rezistența țesuturilor îndepărtându-le în lateral – gradul dislocării depinzând de diametrul obiectului, de forța acțiunii şi de elasticitatea țesuturilor. Aceste plăgi se caracterizează prin prezența următoarelor elemente[227]:

- orificiul de pătrundere – plaga cutanată;

Instrumentele subțiri îndepărtează cu uşurință fibrele, urmele fiind greu de perceput. Cele cu un calibru mai mare produc orificii în formă de fantă cu margini simetrice – mai mult sau mai puțin apropiate, în funcție de elasticitatea țesutului lezat – ce pot lua formă de butonieră cu unghiuri ascuțite în extremități. Aceste plăgi nu descriu forma instrumentelor ce le-au produs fiind, oarecum, asemănătoare cu cele produse de instrumentele tăietor-înțepătoare. Orificiul de pătrundere este mai alungit când instrumentul folosit este mai gros, dimensiunile plăgii nedepinzând cu necesitate de talia instrumentului. Diametrul orificiului cutanat este mai mic decât calibrul instrumentului datorită fenomenului de retracție a tegumentelor. Examenul orificiului plăgii oferă informații în legătură cu tipul instrumentului folosit, identificarea efectivă putându-se face doar în cazul în care sunt perforate țesuturi cu elasticitate redusă (cartilaje sau oase), dimensiunile orificiului vor putea corespunde, în acest caz, cu calibrul instrumentului înțepător. De observat, că există posibilitatea ca să se creeze mai multe orificii la o singură înțepare – în cazul pătrunderii armei prin pliuri ale pielii (mamelă-torace sau membre superioare-torace).

- canalul rănii – plaga țesuturilor profunde;

[227] **V. Beliş** în Tratat de Medicină Legală, op. cit. pag. 322

Acțiunea obiectelor înțepătoare cu o secțiune circulară care se lărgeşte treptat conduce la ruperea şi îndepărtarea țesuturilor pe care le străbat, cu formarea subsecventă a unui canal neregulat, deschis, de o profunzime variabilă. La scoaterea obiectului folosit ca armă, pielea şi celelalte țesuturi se retractează şi secțiunea canalului devine mai mică. În profunzimea canalului țesutul se poate modifica datorită modului diferit de retracție a diferitelor planuri, putându-se ajunge la formarea de unghiuri la nivelul trecerii de la un plan la altul. Lungimea canalului nu corespunde, nici ea, cu lungimea instrumentului înțepător, fiind mai mică, în cazul în care instrumentul nu pătrunde în întregime în țesuturi şi mai lung, când sunt perforate numai țesuturile moi – ca exemplu, în cazul plăgilor înțepate ce interesează peretele abdominal anterior, un cuțit, cu lama relativ scurtă, poate crea leziuni profunde cu afectarea unor organe vitale. În practică se pot descoperi cazuri când se descoperă mai multe canale şi un singur orificiu atunci când, ca exemplu, cuțitul crimei este retras incomplet şi împins în interior de mai multe ori.

- orificiul de ieşire – atunci când instrumentul este destul de lung şi răzbate până în partea opusă a regiunii lezate.

În măsura în care există, orificiul de ieşire este mai mic decât cel de intrare, putând oferi unele date cu privire la traiectoria secțiunii transversale, la natura instrumentului folosit, a violenței cu care a fost manevrat.

Plăgile înțepate-tăiate sunt create de instrumente ce acționează atât prin vârful lor ascuțit cât şi prin unul sau mai multe lame tăioase, având unul sau mai multe unghiuri ascuțite – în funcție de numărul de lame tăioase pe care le are arma crimei. Aspectul plăgii depinde de forma şi caracteristicile armei care răneşte. Un cuțit cu vârful bine ascuțit şi cu lamă cu două tăişuri, dă naştere la o leziune – asemănătoare cu o plagă tăiată, de care se va deosebi, însă, prin profunzime – caracterizată de o soluție de continuitate a pielii, alungită, cu margini regulat tăiate şi unghiuri ascuțite[228]. Marginile plăgii sunt mai mult sau mai puțin îndepărtate în funcție de regiunea în care este situată aceasta şi de faptul dacă este paralelă sau se încrucişează oblic sau în unghi drept cu direcția fibrelor elastice ale pielii. Dacă arma a fost introdusă sau scoasă într-o poziție în care una din marginile sale tăioase a acționat sub un unghi ascuțit se va forma o „codiță” – cu atât mai proeminentă cu cât înclinația armei a fost mai mare.

În cazul plăgilor formate prin intermediul unui cuțit sau alt instrument cu un singur tăiş, în partea corespondentă muchiei netăioase se observă o ruptură a pielii, unghiul plăgii fiind mai rotunjit – aceasta se poate observa prin apropierea marginilor plăgii.

Dacă în timp ce arma se înfige în țesuturi direcția acesteia se schimbă, forma plăgii nu va mai fi cea a unei fisuri rectilinii, ci va deveni diformă. Lungimea plăgii –

[228] **Ion Moraru**, Medicina Legală, Editura Medicală, Bucureşti 1967, pag. 174

se va măsura după apropierea marginilor – nu corespunde cu lățimea lamei obiectului folosit pentru atac, fiind mai mare întrucât cuțitul sau alt obiect folosit ca armă nu va pătrunde, decât ca excepție, perpendicular, de cele mai multe ori pătrunderea fiind sub un anumit unghi. În cazul în care tăişul nu este suficient de ascuțit, țesuturile afectate vor fi rupte, în loc să fie tăiate, pielea putând reveni aproape la poziția inițială datorită elasticității, situația în care plaga va căpăta un asemănător cu plaga creată de obiectele înțepătoare.

Canalul format de o astfel de armă corespunde direcției de aplicare a loviturii fiind condiționat şi de poziția în care a fost ținută arma. Dacă arma este manevrată în interior, fără să fie scoasă complet, este posibil să se creeze mai multe canale corespunzătoare unei singure plăgi. Lungimea canalului nu corespunde cu lungimea lamei instrumentului datorită faptului că nu întotdeauna lama pătrunde în întregime sau, în condițiile în care pătrunde în întregime, datorită compresiunii exercitate afectează țesuturi mai profunde.

În cazul rănirilor multiple, ancheta va fi interesată să stabilească dacă plăgile au fost produse cu aceeaşi armă sau cu arme diferite[229]. Trebuie acceptat că examinarea traseologică a formei şi dimensiunilor plăgilor şi a canalelor nu este suficientă pentru a stabili identitatea armei. Acelaşi instrument tăietor înțepător poate determina plăgi mici – superficiale, când a pătruns doar vârful – şi plăgi mari ce pot depăşi lățimea lamei instrumentului, în cazul pătrunderii oblice în țesuturi. Pot fi produse plăgi cu caracteristici deosebite în funcție de caracteristicile constructive ale lamei instrumentului – spre exemplu sunt instrumente de tipul baionetei care au la vârf două margini ascuțite iar la bază o singură margine ascuțită – sau de modul în care este folosit – se pot produce doar plăgi tăiate, când se acționează doar cu lama.

Pentru stabilirea ordinii de producere a rănilor se va ține seama şi de sediul rănii, de organele lezate şi de intensitatea hemoragiei. Aspectul capătă nuanțe de complexitate având în vedere că forma plăgilor produse după moarte nu diferă de cele produse în timpul vieții, poziția victimei şi a agresorului sunt greu de stabilit iar talia persoanelor implicate în conflict şi direcția loviturii nu pot fi avute în vedere decât ca elemente orientative nu ca certitudini.

Plăgile tăiate pot fi descoperite având aspecte diferite: plăgi liniare – când instrumentul secționează perpendicular țesuturile; plăgi cauzate de tăieturi oblice – aşa-numitele plăgi cu limb caracterizate de formarea de lambouri de țesut mai mult sau mai puțin mari, în funcție de dimensiunile instrumentului şi adâncimea la care pătrunde[230]; plăgi mutilante, caracterizate de secționarea completă a unei porțiuni de țesut, a unui organ – ureche, nas – sau o parte a unui membru.

[229] Pentru detalii a se vedea şi **Ion Moraru**, Medicina Legală, Editura Medicală, Bucureşti 1967, pag. 175
[230] **Ion Moraru**, Medicina Legală, Editura Medicală, Bucureşti 1967, pag. 177

Dacă instrumentul folosit a fost suficient de bine ascuțit iar acțiunea criminală a avut forța necesară, plaga va avea marginile liniare, proeminente şi perfect regulate. Un instrument neascuțit, cu lama lovită, cioplită, etc., va da naştere la o plagă tăiată cu marginile imperfecte – zimțate sau rupte – şi uşor tumefiate[231].

La una sau ambele capete ale plăgii se poate descoperi câte o prelungire liniară – coadă. Dacă coada apare doar la un capăt al plăgii sau este mai scurtă într-o parte aceasta reprezintă sfârşitul plăgii, capătul inciziei fiind în zona unde coada lipseşte sau este mai scurtă – pe baza unor asemenea observații putându-se stabili direcția de secționare.

Lungimea plăgilor tăiate depinde, mai puțin, de lungimea lamei instrumentului vulnerant folosit, cât de acțiunea făptuitorului – a presat lama tăietoare pe piele, a mişcat arma astfel încât lama tăietoare să alunece pe pielea victimei – cu o presiune constantă ori nu – generând, astfel, o plagă cu o amplitudine deosebită, etc.

Profunzimea plăgii este condiționată de mai multe elemente ce trebuie avute în vedere atunci când, la fața locului, se face examinarea cadavrului, în primă fază pentru a se obține unele date despre agentul vulnerant, cum sunt: duritatea şi gradul de ascuțire al lamei, forța imprimată mişcării de către făptuitor, înclinația față de tegumente, rezistența țesuturilor, nivelul de interesare a unor obiecte de îmbrăcăminte, lenjerie intimă, etc.

Marginile plăgii sunt cu atât mai depărtate cu cât tăietura are amploare mai mare datorită retracției țesuturilor, mai ales când sunt interesate tegumente aflate sub tensiune – cele de pe craniu, palmă, coapsă, genunchi, etc. Plăgile tăiate generează hemoragii de amploare iar atunci când sunt afectate vase sanguine mari, devin mortale datorită şocului hemoragic ori, prin embolie gazoasă – în cazul secționării gâtului – ori prin asfixie – în cazul secționării traheii.

Rar, în condițiile în care tăietura a fost practicată cu obiecte care sunt insuficient de ascuțite, plăgile pot căpăta un aspect contuz, marginile sunt mai mult neregulate prezentând punți de țesut între ele.

Plăgile tăiate-despicate sunt produse prin impactul corpului uman cu corpuri grele cu muchii, mai mult sau mai puțin ascuțite. În funcție de condițiile impactului, plăgile pot fi liniare, cu limb sau mutilante – la fel ca plăgile tăiate – sau asemănătoare cu plăgile contuze, predominând o caracteristică sau alta în funcție de cât de ascuțită este muchia de contact a corpului folosit ca armă[232].

În cazul lovirilor cu obiecte de natura toporului sunt create plăgi cu marginile liniare contuze, care vor prezenta mici neregularități iar în zonă se vor putea descoperi escoriații şi echimoze. Lungimea plăgii poate corespunde cu cea a tăişului

[231] **V. Beliş** în Tratat de Medicină Legală, op. cit. pag 327
[232] **V. Beliş** în Tratat de Medicină Legală, op. cit. pag 342; **Ion Moraru**, Medicina Legală, Editura Medicală, București 1967, pag. 179

– a nu se uita, în abordarea problemei, de elasticitatea țesuturilor – instrumentului traumatizant, marginile fiind larg deschise în profunzime, prezentând caractere specifice plăgilor contuze.

Frecvent sunt descoperite secționări osoase, de la simple fisuri sau ciupituri ale unei porțiuni de os, până la perforări osoase late sau secționări complete de oase lungi. În fracturile oaselor lungi se produc fisuri longitudinale şi eschile osoase, leziunea fiind foarte asemănătoare cu una care se produce în condițiile lovirii cu un corp contondent. Oasele late – cum sunt cele ale boltei craniene – pot suferi, chiar, perforări în care dimensiunile şi forma instrumentului sunt perfect reproduse. Analizându-se aspectul fracturii şi obiectul suspectat de a fi produs leziunea, prin comparație, se poate stabili cu certitudine că obiectul în cauză este ori nu este cel care a creat plaga. De asemenea se mai poate identifica direcția de lovire.

În cazul loviturilor tangențiale pe zona calotei craniene, corpul tăietor-despicător produce detaşarea unor porțiuni din masa osoasă, pe os rămânând neregularități şi alte particularități ale muchiei tăioase pe baza cărora se poate face identificarea obiectului ce folosit pentru acțiunea criminală.

Cercetarea la fața locului în cadrul investigării omorului săvârşit prin folosirea armelor de foc.

Ca element specific, o atenție deosebită trebuie acordată urmelor tragerilor cu armele de foc. Aşa cum am arătat atunci când am făcut referire la regulile tactice ce guvernează desfăşurarea cercetării la fața locului, prin urme ale tragerilor cu armele de foc se înțeleg acele modificări ce apar pe diferite obiecte, inclusiv pe corpul uman, în urma folosirii acestora, ca rezultat al fenomenelor, dinamice, termice şi chimice care însoțesc împuşcătura[233]. Pentru evidențierea urmelor ce pot fi descoperite pe corpul victimei, importantă este clasificarea urmelor în cauză în urme principale şi urme secundare ale împuşcăturii – acestea fiind condiționate de tipul de armă, muniția folosită, distanța de la care s-a tras, unghiul de tragere, etc.

Fără a mai intra, şi aici, în detalii, acceptând că glonțul poate avea, atunci când acționează asupra corpului uman, patru tipuri de acțiuni[234] – de penetrare, de înfundare, contuzivă şi de rupere – voi face referire, în continuare, la câteva elemente ce caracterizează urmele principale ale impactului glonțului cu corpul uman: orificiul de intrare, canalul şi orificiul de ieşire.

Orificiul de intrare se creează în urma unei acțiuni de penetrare, glonțul având viteză şi forță de pătrundere mare. Este rotund sau oval – când tragerile s-au făcut sub un unghi oarecare – şi prezintă pierdere de substanță, aceasta fiind antrenată în canal. În general, este mai mic decât calibrul glonțului, situație ce se datorează elasticității pielii. Orificiul de intrare poate fi egal, ca dimensiune, cu calibrul glonțului când

[233] A se vedea, în acelaşi sens şi **E. Stancu** op. cit. pag. 245
[234] **V. Beliş** în Medicină Legală, Edit. Juridică, Bucureşti, 2001, pag. 165

pielea este situată pe os – cum este cazul craniului – unde pielea se înfundă foarte puțin. Există posibilitatea ca orificiul să fie mai mare decât calibrul glonțului, în cazul tragerilor de aproape sau cu țeava lipită, situație în care forma devine neregulată datorită acțiunii forței gazelor şi flăcării sau atunci când vârful glonțului este bont.

La nivelul orificiului de intrare al glonțului apar modificări ce pot oferi, în funcție de context, elemente importante pentru anchetă. Astfel:

Guleraşul de excoriație constă într-o lipsă de substanță la nivelul bazei orificiului de intrare, ce se produce datorită diferenței de elasticitate dintre corion şi epiderm – epidermul, fiind mai puțin elastic decât corionul, se rupe şi se detaşează, în jurul plăgii, pe o distanță de 1-2 mm de marginile orificiului. Culoarea este roşie la omul în viață, iar la cadavru se închide – fiind vorba despre o lipsă de substanță, se pergamentează.

Inelul sau guleraşul de ştergere apare ca urmare a încărcării marginilor orificiului de intrare – în urma ştergerii glonțului de aceste margini – cu particule de pulbere nearsă, ulei, fum şi alte elemente ce se găsesc pe cămaşa glonțului.

Inelul de metalizare se suprapune pe cel de ştergere, formându-se prin depunerea de particule metalice pe cămaşa glonțului.

Atunci când tragerea a fost efectuată de la o distanță mai mică de 60 -100 cm – în funcție de tipul armei – în jurul orificiului de intrare apar şi urme secundare.

Tatuajul şi manşonul de fum apar ca urmare a depunerii pe piele a particulelor de pulbere nearsă şi fum. Sunt descoperite sub formă de încrustații sau de pulbere foarte fină de culoare neagră, dispuse pe o suprafață cu atât mai mare cu cât gura țevii este mai departe de corp. Pe măsură ce încărcătura de aruncare a cartuşului este mai performantă – pulberea fără fum arde aproape complet în canalul țevii – aceste urme tind să nu se mai formeze decât la trageri de la distanță foarte mică.

Arsurile se datorează acțiunii flăcării, în special la tragerile cu cartuşe ce conțin pulbere neagră, unde se creează flăcări de 30-50 mm, la fiecare tir, în funcție de calibrul armei şi masa de substanță folosită la construcția cartuşului.

Urmele rezultate din acțiunea gazelor se materializează la om prin aspectul neregulat, zdrențuit, al marginilor orificiului de intrare, în fapt, rupturi ale țesuturilor de suprafață cauzate de presiunea deosebită a gazelor rezultate la gura țevii, după ieşirea glonțului.

În cazul tragerilor cu țeava lipită, orificiul de intrare va prezenta, ca elemente particulare, imprimarea gurii țevii în jurul orificiului de intrare datorită forței gazelor care, pătrunzând brusc în canal şi sub piele, o comprimă pe aceasta puternic de suprafața gurii țevii, cu consecința descoperirii urmelor suplimentare ale împuşcăturii nu în jurul orificiului de intrare, ci în porțiunea inițială, de suprafață a canalului.

La tragerile cu țeava semilipită, pe porțiunea unde țeava nu este lipită în jurul orificiului de intrare, se vor găsi urme secundare dispuse în semicerc. În partea opusă,

acolo unde țeava a fost lipită de corp se va găsi imprimată gura țevii, urmă creată în condițiile arătate la tragerile cu țeava lipită.

De subliniat că toate tragerile de la distanță foarte mică sunt caracterizate, înainte de toate, de acțiunea gazelor urmată de deformarea formei orificiului de intrare.

Canalul prin care se continuă orificiul de intrare, făcând legătura cu orificiul de ieşire – în măsura în care glonțul a avut suficientă forță – este foarte important pentru aprecierea direcției de tragere. Cu cât acesta are o lungime mai mare, cu atât va fi mai mare precizia aprecierii direcției de tragere. De cele mai multe ori canalul este drept, însă el poate prezenta şi devieri, în funcție de natura țesutului prin care trece, putându-se prezenta în formă de linie frântă, dacă proiectilul întâlneşte obstacole relativ dure – cum sunt oasele mari – sau organe ce se pot deplasa – cazul anselor intestinale. Există posibilitatea ca atunci când un glonț cu o forță de pătrundere redusă loveşte un plan dur osos – spre exemplu craniu, rotula de la genunchi – după pătrunderea prin piele, să îşi creeze un drum între aceasta şi os, ocolind osul în semicerc, ieşind pe partea opusă sau creând plăgi tangențiale.

La fața locului, deşi direcția de tragere şi locul în care s-a găsit trăgătorul sunt foarte importante pentru echipa de cercetare, doctrina[235] recomandă să nu se sondeze canalul, existând riscul de a crea căi false. Disecat urgent, strat cu strat, în condițiile unui laborator de medicină legală, canalul va prezenta în interior, pe margini, fragmente de diverse organe prin care a trecut glonțul, fragmente de oase implicate pe traiectorie, fragmente de corp străin – în special îmbrăcăminte.

Orificiul de ieşire. În traiectoria sa prin corp, glonțul îşi pierde o parte însemnată din energie. În funcție de viteza şi forța inițială, de traseul urmat prin corp, de unghiul de incidență, orificiul de ieşire poate fi mai mic, egal sau mai mare decât orificiul de intrare.

Orificiul de ieşire este egal cu orificiul de intrare în cazul trecerii proiectilului prin corp cu mare viteză şi forță materializată, în primul rând, în mişcarea de rotație; pe traseu acesta trebuie să străbată materii de aceeaşi densitate fără să se deformeze după pătrundere.

Orificiul de ieşire este mai mic decât cel de intrare atunci când proiectilul a intrat oblic, a antrenat la intrare un corp străin pe care apoi l-a abandonat în canal şi a ieşit pe o direcție perpendiculară; de asemenea, asupra orificiului de intrare au acționat şi gazele.

Orificiul de ieşire este mai mare decât cel de intrare în situația în care proiectilul s-a deformat pe traiectoria internă, şi-a mărit astfel volumul sau/şi a antrenat spre ieşire fragmente osoase; mai există posibilitatea ca proiectilul să fi intrat perpendicular şi să iasă oblic.

[235] A se vedea în acest sens şi **V. Bercheşan**, Metodologia Investigării Criminalistice a Omorului, op. cit. pag. 169

Valabil pentru oricare dintre situații, este că glonțul acționează ca o pană asupra pielii, desfăcând-o în laturi sub formă de fantă. Nu se creează pierdere de substanță iar marginile nu se vor pergamenta la cadavru.

Pe lângă cele arătate, o sarcină prioritară pentru echipă o constituie descoperirea armei. Dacă făptuitorul se consideră vulnerabil, dacă apreciază că este posibil să se stabilească o legătură între faptă şi persoana lui, este posibil ca acesta să ia hotărârea de a renunța la arma de foc pe care a folosit-o pentru suprimarea vieții victimei. Abandonarea armei se poate face precipitat în locuri unde să poată fi găsită cu relativă uşurință sau se poate încerca înscenarea unei posibile sinucideri. În astfel de cazuri trebuie examinat cu atenție perimetrul din imediata vecinătate a victimei, locul în care se presupune că s-a aflat trăgătorul şi, în limite rezonabile, traseul pe care l-a urmat făptuitorul după săvârşirea faptei. Practica judiciară a scos în evidență diferite locuri în care pot fi găsite armele de foc folosite la săvârşirea de infracțiuni; astfel sunt enumerate[236]: fântâni, haznale, ape curgătoare, ascunzători practicate în sol, ciment, diverse obiecte, scorburi de copaci, etc.

Dacă arma este descoperită, se va urmări stabilirea distanței şi poziției ei față de principalele repere ale locului şi față de cadavru. Important, este să se analizeze şi direcția în care era orientată arma, poziția cocoşului şi a încărcătorului, dacă arma este asigurată sau nu.

În faza dinamică a efectuării cercetării la fața locului se impune[237] examinarea preliminară a armei de foc folosite la săvârşirea omorului. În primul rând se va verifica dacă arma este încărcată sau nu, operație ce trebuie efectuată cu multă atenție în vederea evitării oricărui accident. Ridicarea armei se face cu maximă prudență pentru a se evita distrugerea eventualelor urme papilare existente pe aceasta. Pentru descoperirea urmelor digitale – sau a altor urme latente – arma se va privi în lumină sub unghiuri diferite, fiind manevrată astfel încât să fie atinsă doar în zonele în care este puțin probabil să existe urme sau, dacă există urme, datorită poziției sau condițiilor în care sau format, acestea nu conțin suficiente elemente de identificare.

Se vor căuta urme pe patul lustruit al armei, pe trăgaci, pe garda trăgaciului, pe încărcător, pe cartuşele existente în încărcător, pe țeava sau manşonul închizătorului, etc. De observat că este posibil să se găsească pete de sânge, fire de păr, particule de sol, de vopsea, etc. În cazul tragerilor recente se va urmări examinarea vizuală a canalului țevii şi prezența unui miros specific – miros înțepător de pucioasă.

Este locul, aici, şi pentru o subliniere în legătură cu ambalarea şi transportul armelor de foc descoperite la fața locului, operațiuni ce necesită o atenție deosebită, atât pentru prevenirea eventualelor accidente cât şi pentru protejarea oricăror urme ce

[236] Tratat Practic de Criminalistică, op. cit. vol. I, pag 284

[237] În același sens s-a exprimat şi **V Bercheşan** în Metodologia Investigării Criminalistice a Omorului, op. cit. pag. 218, autor ce face, în text, trimiteri la **V. Măcelaru** - Balistica Judiciară, op. cit. şi în lucrarea de față – pag. 57-58

ar putea ajuta cercetarea. Petru protejarea urmelor ce se găsesc pe țeavă se recomandă aplicarea unui manşon de cauciuc, unei benzi adezive sau de hârtie[238].

Urmele secundare ale tragerilor cu armele de foc, la care am făcut referire atunci când am detaliat aspecte în legătură cu orificiul de intrare şi examinarea cadavrului, trebuie căutate şi pe mâna trăgătorului sau, de la caz la caz, pe alte regiuni ale corpului ori pe îmbrăcămintea acestuia, putând fi decoperite, relativ uşor, folosind surse de radiații ultraviolete. Unde sunt localizate aceste urme, în concret, depinde de modul cum s-a efectuat tragerea – cu mâna întinsă, lipită de corp, din buzunar, prin haină, etc.

O altă preocupare a echipei deplasate pentru efectuarea cercetării la fața locului în cazul unui omor pentru săvârşirea căruia au fost folosite arme de foc este descoperirea şi examinarea tuburilor şi a gloanțelor. Odată cu stabilirea perimetrului în care s-a aflat trăgătorul în momentul executării tragerilor, pe baza analizei numărului aspectului şi formei leziunilor şi a stabilirii – pe baza acestor elemente – a distanței şi direcției din care s-a tras, membrii echipei vor trece la efectuarea operațiunilor necesare pentru descoperirea tuburilor. În cazul folosirii unei arme automate, posibilitatea de descoperire a tuburilor este mare, la fiecare tragere tubul fiind aruncat, relativ, în apropiere. Dacă s-a folosit o armă la care încărcarea se face pentru fiecare foc, este foarte posibil ca trăgătorul să nu arunce tuburile la fața locului, astfel că activitatea de căutare va trebui să aibă în vedere alte locuri, găsirea având, de cele mai multe ori, o importanță deosebită pentru anchetă. La fel stau lucrurile în cazul folosirii revolverelor, tuburile rămânând în locaşele lor din încărcătorul armei – butoiaşul.

La descoperirea tuburilor, mai ales în condițiile în care acestea sunt căzute în locuri unde cu greu ar putea fi decoperite cu ochiul liber – în iarbă, zăpadă, nămol, bălți formate în declivitățile solului, între piese de mobilier etc. – se recomandă folosirea de magneți puternici şi detectoare de metale.

După descoperirea tubului tras, pe acesta trebuie căutate[239] urme ale împuşcăturii recente – luciul proaspăt al metalului provenit din acționarea asupra acestuia a percutorului şi a gherei extractoare şi mirosul de pulbere arsă – important fiind şi compararea diametrului tubului cu dimensiunea orificiului de intrare şi cu calibrul glonțului, dacă acesta a fost descoperit.

În ceea ce priveşte descoperirea gloanțelor trebuie observate două aspecte:

→ Este necesară descoperirea gloanțelor pentru identificarea armei cu care s-a comis omorul.

[238] **V. Berchean** – Metodologia Investigării Criminalistice a Omorului op. cit. pag. 222
[239] Tratat Practic de Criminalistică, op. cit. pag. 284

→ Este necesară stabilirea legăturii dintre gloanțele descoperite la fața locului şi săvârşirea omorului, prin interpretarea mecanismului de formare a urmelor împuşcăturii.

Gloanțele vor fi căutate pe podea, vor putea fi descoperite înfipte în parchet sau duşumea ori, pur şi simplu, ajunse pe podea ca urmare a impactului cu obiecte de o duritate deosebită şi a pierderii energiei cinetice; în tavan sau pereți, înfipte în tencuială sau ornamente; în mobilă; în pământ; în îmbrăcămintea victimei; în cadavru; în principalele obiecte-reper de la fața locului – pomi, garduri, mijloace de transport, etc.

Odată descoperite, gloanțele nu vor fi scoase, prin diferite operațiuni mecanice la fața locului, ci se va proceda la păstrarea poziției inițiale în suport, preferabil fiind să se scoată sau să se decupeze suportul pentru a fi analizat, ulterior, în condiții de laborator.

Cercetarea la fața locului în cadrul investigării omorurilor în care viața victimei a fost suprimată prin asfixie mecanică.

Asfixia[240] mecanică este o stare patologică caracterizată prin lipsa totală sau parțială a oxigenului la nivelul celulelor organismului[241] ce se produce ca urmare a suprimării respirației, ca funcție fiziologică, subsegventă acțiunii mai multor factori. Una dintre cele mai utile clasificări promovate în doctrină[242] are ca principale repere:

- Asfixia mecanică prin compresiune – spânzurarea, ştrangularea, sugrumarea şi comprimarea cutiei toracice şi a abdomenului.
- Asfixia mecanică prin ocluzie – sufocarea, ocluzia orificiilor şi a căilor respiratorii cu obiecte solide, cu corpuri friabile sau corpuri lichide.

Fără a detalia întrega problematică, îmi permit să prezint unele elemente pe care le consider importante pentru activitatea echipei de cercetare la fața locului.

Spânzurarea este o formă de asfixie mecanică realizată prin compresia gâtului prin intermediul unui laț acționat de greutatea propriului corp[243]. Cel mai des este asociată cu sinuciderea, omorurile fiind implicate în cazurile unor execuții a rivalilor după o prealabilă imobilizare sau în încercarea de disimulare a omorului în sinucidere prin spânzurare. Pentru echipa de cercetare deplasată la fața locului este important ca, încă de la început să se evidențieze elementele care conduc spre una sau alta dintre versiunile principale – în cazul de față, omor sau sinucidere.

În context, foarte importantă devine analiza lațurilor. Acestea pot fi confecționate în modalități variate, de interes fiind modalitatea în care a fost format nodul. Astfel, se disting lațuri cu nod fix şi lațuri cu nod culisant ce se strâng în jurul gâtului progresiv. În funcție de poziția nodului se distinge o spânzurare aşa-numită

[240] N.A. – gr. Asfigmos – lipsa pulsului
[241] **V. Beliş**, op. cit. pag. 173
[242] **V. Berchesan**, op. cit. pag. 223 face, la rândul său, trimitere la diferite surse din domeniul medicinii legale
[243] **V. Beliş**, op. cit. pag. 178

tipică, având în vedere că în cele mai multe cazuri de spânzurare se constată că nodul este plasat la ceafă, şi o spânzurare atipică, când nodul se află în față, sub bărbie sau lateral. De asemenea, spânzurarea este completă sau totală, când întreg corpul atârnă fără a avea vreun punct de sprijin, şi incompletă sau parțială, atunci când corpul este sprijinit – pe călcâie, pe genunchi sau poate avea şi o poziție orizontală. Doctrina medico-legală subliniază, în legătură cu tanato-geneza în spânzurare, că[244] o greutate de 3,5 kg. este suficientă pentru a comprima artera carotidă, iar 16,6 kg. sunt de ajuns pentru comprimarea arterelor vertebrale cu consecința suprimării totale a circulației cerebrale.

Din punct de vedere obiectiv, conştiența se pierde în primele 30 de secunde[245] iar moartea se instalează într-un interval de 5 până la 30 de minute[246]. După pierderea cunoştinței şi după o perioadă de linişte, ce durează aproximativ 30 de secunde, apar convulsii generalizate, protruzia limbii, hipersalivație, erecție, ejaculare şi relaxare sfincteriană.

Ca urmare a acestui, întreg, proces se formează urme specifice care contribuie şi ele la elucidarea împrejurărilor instalării morții. Pe lângă urme biologice, la examinarea cadavrului se va descoperi şanțul caracteristic spânzurării ce păstrează, aproape ca un mulaj, forma, dimensiunile şi structura lațului. Direcția şanțului de spânzurare, la spânzurările totale, trebuie să fie oblică, ascendentă spre nod. Adâncimea este inegală, mai mare în partea opusă nodului. Există posibilitatea ca, datorită mişcărilor dezordonate din perioada convulsivă, să apară şi alte leziuni provocate de lovirea corpului de diferite obiecte aflate în preajmă. Tot ca element caracteristic, la spânzurați, lividitățile cadavrerice, de culoare violaceu intens, se descoperă pe jumătatea inferioară a corpului.

Examinarea urmelor la care am făcut referire, alături de prezența unor infiltrații sanguine în țesuturile moi de la nivelul gâtului formează, în mod cert, convingerea că, în cauză, avem de a face cu spânzurare.

Ştrangularea este o formă a asfixiei mecanice, asemănătoare cu spânzurarea, diferența fiind făcută de natura, exterioară victimei, a forței ce acționează. Ştrangularea se poate realiza fie cu ajutorul unui laț, fie cu mâinile, caz în care poartă numele de sugrumare[247]. La examinarea cadavrului se va descoperi, ca şi la spânzurare, un şanț, care, însă, se deosebeşte de şanțul de spânzurare prin faptul că este situat, de obicei, sub cartilajul tiroid, are o direcție orizontală, se întinde pe întreaga circumferință a gâtului şi are o adâncime uniformă.

---

[244] **V. Beliş**, op. cit. pag. 178
[245] N.A. – fapt ce împiedică auto-salvarea
[246] N.A. – salvarea nu se poate face decât în primele 5-6 minute, când nu au apărut, încă, modificări structurale nervoase prin suprimarea circulației cerebrale.
[247] **V. Beliş**, op. cit. pag. 181

De esență, în cadrul sugrumării, este, pe lângă examinarea caracteristicilor şanțului şi descoperirea unor leziuni traumatice – echimoze, escoriații, plăgi – care atestă existența unei lupte între victimă şi agresor. Se apreciază că sugrumarea implică, presupune, cu exclusivitate crima, omuciderea. Sinuciderea, autosugrumarea este imposibilă, deoarece se apreciază că[248] mecanismul specific este impropriu. Astfel, chiar dacă se reuşeşte suprimarea temporară a aportului de oxigen sau circulația sanguină la nivel cerebral, datorită relaxării musculare ce succede imediat, suprimarea încetează, atât circulația cât şi aportul de oxigenrestabilindu-se în timp oportun.

În cazul sugrumării, vor fi constate leziuni traumatice specifice acțiunii degetelor şi unghiilor mâinii criminale – putându-se stabili, în funcție de poziția şi forma acestor leziuni, poziția făptuitorului (în față, în spate, mai rar, în lateral) şi dacă acesta a acționat cu o mână sau cu ambele – şi leziuni traumatice de autoapărare.

Compresiunea toraco-abdominală apare în accidente, mai rar în omoruri. Este nevoie de acțiunea unei mase relativ mari – 40-60 kg. – care şă împiedice mişcările respiratorii. Ca modalitate de săvârşire a omorului, presupune imaginație, timp şi mult sadism.

Sufocarea presupune astuparea orificiilor respiratorii cu mâna sau diferite obiecte moi. În cazul sufocării cu mâna se vor putea constata leziuni traumatice în jurul acestor orificii. Atunci când au fost folosite materiale textile moi sau perne nu apar leziuni traumatice, însă, se vor putea descoperi fulgi sau fragmente de materiale textile în fosele nazale ori în gură. Sufocarea prin folosirea unor pungi de plastic, practică folosită de unele grupări criminale pentru suprimarea vieții trădătorilor, nu lasă urme la exterior.

Înecul, înțeles ca obstruare a căilor respiratorii cu lichide, ridică probleme sub aspectul posibilității disimulării omorului în moarte accidentală prin înec. Înecul debutează cu o fază preasfixică ce durează până la un minut; urmează, timp de încă un minut, o perioadă în care se aspiră şi se înghite lichid; timp de 1-2 minute se manifestă reflexul de blocare a ingerării şi de scoatere a lichidului din corp; se instalează o stare convulsivă şi după o pauză apar respirațiile terminale, caracterizate de mişcări ample şi de pătrunderea apei în cantități mari în pulmon. Pierderea cunoştinței are loc în primul minut, victima dă să iasă de câteva ori din apă, însă după pierderea cunoştinței, cade la fund cu capul în jos, rămânând aşa până la apariția putrefacției.

La scoaterea cadavrului din apă, acesta trebuie examinat de urgență întrucât în contact cu aerul acesta suferă modificări rapide. Deşi, din punct de vedere medico-

[248] **V. Beliş**, op. cit. pag. 181

legal, la laborator se pune cu certitudine diagnosticul[249] – moarte survenită prin înec ori contactul cu apa a survenit după momentul încetării din viață – este necesară şi decrierea detaliată a tuturor modificărilor externe constatate la fața locului; o atenție deosebită trebuind acordată leziunilor create ca urmare a operațiunilor de scoatere din apă şi manevrare pe mal pentru ca acestea să nu fie confundate cu cele provocate în timpul înecului ori, ulteriror, datorită acțiunilor viețuitoarelor agvatice.

Cercetarea la fața locului în cadrul investigării omorurilor urmate de depesarea cadavrului victimei.

Depesajul criminal este realizat prin ciopârțirea corpului omenesc în mai multe bucăți cu un topor sau un alt instrument apt de a străpunge – de obicei, articulațiile victimei – în scopul de a uşura ascundea sau distrugerea cadavrului ori de a îngreuna identificarea şi, în general, ancheta.

Ca particularități, trebuie observat, în primul rând, că noțiunea de loc al faptei trebuie nuanțată, echipa de cercetare urmând a desfăşura activități specifice în mai multe perimetre, fiecare, în parte, corespunzător câte unui loc în care s-a descoperit un segment de cadavru la care se vor adăuga, minim, locul unde a avut loc suprimarea vieții victimei, unde s-a petrecut depesarea, unde au fost depozitate temporar fragmentele de cadavru, unde acestea au fost ambalate, mijloacele de transport folosite, porțiuni din traseul urmat pentru răspândirea fragmentelor de cadavru, de natură a păstra urme ale acțiunii criminale, etc.

În ceea ce priveşte examinarea fragmentelor de cadavru va trebui să se țină seama de natura plăgilor, de sediul lor, de amprentele lăsate pe oase de către instrumentul sau instrumentele folosite pentru depesare, etc., urmărindu-se stabilirea unor detalii precum natura instrumentului folosit – dacă sunt elemente particulare, poate chiar identitatea acestuia – cunoştințele de specialitate ale făptuitorului, dacă acesta este stângaci sau dreptaci, etc.

Fiecare fragment de cadavru va trebui analizat şi sub aspectul descoperirii şi a altor categorii de urme – dincolo de aspectul inciziilor, de fragmentele osoase, de urmele de natură traseologică care explică acțiunile făptuitorului – pot fi descoperite fire de păr, urme de sudoare, sânge, urme papilare pe ambalaje, diferite obiecte folosite în desfăşurarea acțiunii criminale sau pe pielea victimei[250], etc. O atenție adecvată va fi acordată examinării şi descrierii ambalajelor folosite pentru împachetarea segmentelor de cadavru, de cele mai multe ori ucigaşii fiind nevoiți să folosească diverse materiale astfel încât să nu contamineze cu urme biologice mijlocul de transport sau, pur şi simplu, pentru a disimula natura coletului, publicul

[249] N.A. – se foloseşte docimaza pulmonară, se examinează sângele devenit la înecați mai fluid, plămânii sunt mai voluminoşi, mai grei, pe pleură se observă pete mari şi albăstrui produse prin rupturi ale pereților alveolari şi capilari.
[250] N.A – în măsura în care acestea pot fi exploatate prin metodele actuale de revelare şi ridicare

larg trebuind să fie convins că este vorba despre ceva banal, nicidecum despre modalitatea de mascare a unei crime oribile.

Identificarea şi ascultarea persoanelor care au descoperit segmentele de cadavru şi care, într-un fel sau altul ar fi putut observa persoana care le-a lăsat va constitui, de asemenea, o preocupare importantă a echipei de cercetare la faţa locului. Se vor face verificări în zona adiacentă a locului descoperirii atât pentru identificarea persoanelor la care am făcut referire cât şi pentru descoperirea altor fragmente de cadavru, identificarea unor perimetre în care făptuitorul a aşteptat un moment oportun pentru realizarea rezoluției infracționale, descoperirea unor ambalaje ori fragmente de ambalaje, a armelor sau instrumentelor folosite pentru suprimarea vieții victimei ori pentru depesarea cadavrului. Nu trebuie omisă sau ignorată folosirea câinelui de urmărire, activitate ce în multe cazuri şi-a dovedit utilitatea în descoperirea unor elemente importante de anchetă.

O observație trebuie făcută aici şi cu privire la o anumită legătură între natura, aspectul şi alte elemente specifice ale locului faptei cu persoana făptuitorului. În condițiile unei fapte de o gravitate deosebită săvârşită utilizând un mod de operare special trebuie acceptat că făptuitorul, în mod cert, cu dereglări psihice importante caută şi găseşte o semnificație – ce pentru el nu numai că este importantă ci face parte din „filmul crimei” cu un rol esențial în obținerea satisfacției necesare şi căutate de către făptuitor ca urmare a săvârşirii unei asemenea fapte – pentru locul în care se petrece abominabila crimă.

Perimetrul în discuție reprezintă ceva în antecedența relațiilor dintre făptuitor şi victimă, poate simboliza pentru făptuitor locul unde s-au năruit speranțele legate de un lucru important – carieră, iubire, etc. – unde a fost jignit, agresat sau înşelat, un loc cu o anumită semnificație religioasă, mistică ori eroică ş.a. În mod clar acest perimetru nu este ales la întâmplare, mai mult locul unde a fost depesat cadavrul poate avea, de asemenea, astfel de semnificații – făptuitorul acolo s-a simțit în siguranță, acolo a putut găsi tăria de a duce la capăt rezoluția infracțională, nu în ultimul rând, acolo a găsit condițiile necesare pentru desăvârşi crima.

În cele pe care le-am expus mai sus am pus accentul pe componenta subiectivă a modului în care criminalul poate alege şi lega semnificații de perimetrul în care îşi săvârşeşte fapta. Din punct de vedere obiectiv, există cazuri în care depesarea cadavrului apare ca posibilă variantă, disperată, a făptuitorului de a încerca să îngreuneze ancheta în condițiile unui omor prin imprudență ori ca urmare a unui conflict spontan.

În orice condiții, echipa de cercetare la faţa locului va urmări descoperirea oricărui indiciu de natură a conduce la identificarea victimei şi a locului în care a fost desfăşurată activitatea criminală – în sens cât mai larg: unde a fost suprimată viața victimei, unde a fost depozitată temporar, unde a fost ciopârțită, ambalată, încărcată

în mijloace de transport, etc. – pe baza acestor elemente putându-se dezvolta cercetarea până la identificarea făptuitorului şi stabilirea vinovăției acestuia.

Cercetarea la fața locului în cadrul investigării omorurilor în care, pentru suprimarea vieții victimei au fost folosite substanțe toxice.

Din cele mai vechi timpuri otrava a fost folosită în scopuri criminale. Vorbind despre substanțe toxice trebuie acceptat că toxic este orice substanță ori produs caracterizat prin aceea că odată pătruns într-un organism viu, indiferent de cale sau mod de administrare, să provoace, de la o anumită doză, prin procesele fizico-chimice pe care le declanşează, perturbări funcționale şi de structură care generează o stare patologică numită intoxicație[251].

Există diverse clasificări, importante pentru cercetarea criminalistică fiind – în opinia mea – cele fundamentate pe criterii precum starea de agregare, simptomele principale pe care le provoacă şi leziunile anatomopatologice pe care le declanşează. Astfel:

* După starea de agregare, substanțele toxice pot fi: gazoşi, volatili, minerali – izolabili după distrugerea materialului organic în care sunt incorporați, organici naturali şi de sinteză – izolabili prin procedee de extracție.
* După simptomele principale pe care le declanşează substanțele toxice pot fi: convulsivante, asfixiante, halucinogeni, stimulanți sau depresanți ai SNC.
* După leziunile anatomopatologice, substanțele toxice pot produce: leziuni locale specifice, leziuni postresorbitive distructive în diferite organe, toxici funcționali care nu produc ori produc leziuni specifice minime.

Cantitatea de substanță care acționează asupra organismului este cea care, principial, determină, prin ea însăşi, efectul toxic. Prin doza minimă letală se înțelege cantitatea minimă de toxic care, acționând asupra organismului unei persoane, produce moartea. Toxicitatea nu reprezintă o caracteristică fizico-chimică a substanței ci un efect, un rezultat al comportamentului biochimic față de organismul viu. În aceste condiții trebuie observat că acțiunea unei substanțe toxice este condiționată de acțiunea mai multor factori ce țin atât de substanță cât şi de organismul asupra căruia îşi exercită acțiunea.

Membrii echipei de cercetare la fața locului pentru a înțelege prezența, modul de formare şi de dispunere a unor categorii de urme în perimetrul crimei, necesitatea căutării acestor urme, etc. este bine să cunoască, simptomele generale de acțiunea unor categorii de substanțe toxice mai des întâlnite în practica judiciară[252]:

Sindromul gastrointestinal → colici, vărsături, diaree, hemoragii – acizi corozivi, alcali caustici, toxici cu acțiune iritantă directă asupra tractului digestiv; săruri ale unor metale, solvenți halogenați, rodenticide, ciuperci, cantaridă, etc.; toxici

[251] **I. Droc, S. Droc** – Toxicologie medico-legală; în Tratat de Medicină Legală, op. cit. pag 102
[252] **I. Droc, S. Droc** – Toxicologie medico-legală; în Tratat de Medicină Legală, op. cit. pag 114

care acționează direct, prin intermediul sistemului nervos; substanțe muscarinice, unii alcaloizi, etc.

Sindromul respirator → tuse, jenă respiratorie de tip astmatic, edem pulmonar sau al glotei, cu tulburări de ventilație – toxici cu acțiune iritantă directă precum gazele de luptă, vaporii unor solvenți, toxici convulsivanți (stricnina, parathion, etc.) toxici cu efect depresiv asupra centrului respirator bulbar.

Sindromul cardiovascular → tulburări de ritm: bradicardie sau tahicardie – cafeină, simpaticotonice, atropină, digitală, morfină, veratrină, săruri de bariu, nitroderivați aromați pesticizi, etc.

Sindromul nervos-senzorial → tulburări psihice; mişcări anormale, convulsii şi contracturi; polinevrite şi paralizii; stări de inconştiență şi de comă; simptome senzoriale (tulburări oculare cu mioză, tulburări oculare cu midriază – atropina, cocaina, alcool, derivați fenotiazinici, nicotina, stricnina, camfor, HIN, derivați organohalogenați etc.; hipnotice, alte medicamente psihotrope, derivați organofosforici, opiacee, prostignină, acid cianhidric, alcaloizi tropici.

Sindromul hepatorenal → icter prin lezarea celulei hepatice sau prin hemoliză cu evoluție spre insuficientă hepatică gravă; modificări renale ducând la oligurie, albuminurie, cilindrurie – hidrocarburi clorurate, metale grele, ciuperci, fosfor, anilină nitrobenzen, sulfamide, hidrogen arseniat; mercur şi săruri, acid oxalic, oxalați, tetraclorură de carbon, formaldehidă, sulfamide, toxici caustici, cantaridă, glicoli, etc.

Sindromul hematic → fenomene de hemoliză, fenomene de transformare a hemoglobinei, modificări privind seria albă (leucopenii, albuminurie, cilindrurie) – benzen, toluen, derivați aminați aromați, hidrogenul arseniat, veninul de şarpe; oxidul de carbon, methemoglobinizante, intoxicații cu plumb, sulfamide, derivați pirazolonici, cloramfenicol, etc.

Important de cunoscut este că decesul sau simptomele arătate pot surveni la locul în care toxicul a pătruns în organism sau în afara acestuia – locul unde victima s-a deplasat voluntar ori a fost transportată, pe timpul transportului către sau în incinta spitalului. De fiecare dată când există suspiciuni în legătură cu folosirea unei substanțe toxice membrii echipei de cercetare vor căuta obiecte sau urme care ateste sursa posibilă a intoxicației şi calea de administrare a substanței toxice. Prin interpretarea celor descoperite la fața locului se va putea stabili natura toxicului în funcție de urmele descoperite şi modificările externe constatate pe cadavru.

Anchetatorii, pe lângă date în legătură cu identitatea victimei, vârsta şi profesia acesteia, anturajul, preocupările victimei, etc. trebuie să fie interesați de informații care să se refere la eventualele maladii de care a suferit victima, starea psihică din ultimul timp, conflictele întreținute, dacă a avut tentative de sinucidere, dacă a lăsat o

scrisoare sau alt înscris în care să facă referire la starea şi intenţiile pe care le are şi, foarte important, manifestările victimei în perioada agoniei.

O subliniere în legătură cu măsurile de protecţie faţă de expunerea la substanţe toxice îşi are locul şi aici, având în vedere că la faţa locului pot fi descoperite alimente sau băuturi contaminate, medicamente alterate sau cu o altă identitate decât cea de pe ambalaj, emanaţii toxice, etc.

Dacă victimei i s-a acordat primul ajutor, o asistenţă medicală calificată ambulatorie sau internat într-o unitate spitalicească, se vor obţine date cu privire la simptomele prezentate şi tratamentul acordat – diagnosticul prezumtiv, datele consemnate la internare, date din foaia de observaţie clinică, ş.a. Foarte important, în context, pentru orientarea asupra naturii şi identităţii toxicului (toxici cu acţiune rapidă şi toxici cu acţiune lentă) – cu consecinţe asupra modalităţii de căutare, descoperire şi recoltare a probelor – este timpul de supravieţuire al victimei.

Ca exemplu pentru simptomatologia specifică intoxicaţiei cu substanţă ce acţionează rapid, în intoxicaţiile cu acidul cianhidric sau derivaţii săi[253], indiferent de calea de pătrundere, în doze mari, apare intoxicaţia supraacută, fulgerătoare, cu o dezvoltare în zeci de secunde. Este caracteristic strigătul diabolic al victimei, urmat de pierderea cunoştinţei, o fază scurtă de hiperventilaţie şi de convulsii anoxice, aritmie, comă profundă, oprirea respiraţiei; la doze mai mici predomină manifestările neuropsihice (vertij, cefalee, anxietate, mers ebrios, convulsii) şi tulburări digestive (greaţă, vărsături) datorită iritaţiei profunde a mucoaselor, urmează o fază depresivă caracterizată de încetinirea respiraţiei, puls neregulat, cianoză, răcirea extremităţilor şi, în final, instalarea comei, moartea instalându-se în 20-50 de minute prin paralizie respiratorie şi circulatorie. De remarcat mirosul caracteristic de migdale amare constatat la victimă – respiraţie, lavajul gastric, vomă.

În intoxicaţia metilică – cu alcool metilic – apar tulburări nervoase (insomnie, cefalee), digestive, conjunctivă şi scăderea acuităţii vizuale până la orbire ce pot apare în timp (12-24 ore).

În intoxicaţiile cu etilenglicol (antigel) apar manifestări narcotice (stare ebrioasă, ameţeli, cefalee, somnolenţă), simptome de iritaţie gastro-intestinală; la doze mari se instalează rapid inconştienţa, apoi comă profundă cu capilaroplegie toxică şi colaps vascular terminal, moartea survenind în câteva ore. Dacă intoxicaţia evoluează mai lent, pot apare tulburări respiratorii, şi leziuni renale cu nefrită toxică, consecutivă obstrucţiei tubilor renali, cu cristale de calciu oxalic, moartea survenind prin insuficienţă respiratorie, edem pulmonar, comă uremică.

În intoxicaţiile cu alcaloizi, înainte de toate apare „şocul cocainic” ce se manifestă la persoane hipersensibile (anxietate, agitaţie, paloare extremă, dispnee intensă, transpiraţii reci, tahicardie, comă). Ca principiu, apare iniţial, o stare de

[253] **I. Droc, S. Droc** – Toxicologie medico-legală; în Tratat de Medicină Legală, op. cit. pag 135

excitație, emoție, neliniște, agitație fizică (furia dansului), victima are senzația că vede, aude sau gândeşte mai bine, mai repede şi mai profund. Ochii devin sticloşi cu midriază, tahicardie, lipsă de aer, temperatură scăzută. Apar halucinații colorate, adesea, cu subiect erotic, vorbirea devine din ce în ce mai greoaie, urmează leşin, dispnee, convulsii violente. Moartea este consecința colapsului respirator.

9.2. Particularitățile efectuării cercetării la fața locului în cadrul investigării infracțiunilor de viol

Cercetarea la fața locului, indiferent de modalitatea de săvârşire a violului, este o activitate urgentă prin care se urmăreşte, particularizat pe elementele caracteristice ale săvârşirii unei asemenea activități ilicite[254]:

→ Perceperea nemijlocită a perimetrului în care se afirmă că a fost săvârşită infracțiunea – dincolo de importanța legată de identificarea făptuitorilor sau făptuitorului[255] a elementelor caracteristice, etc, aici apreciez necesar să se pună un accent mai mare pe observarea şi analizarea împrejurărilor negative, pe acele elemente pe care persoana vătămată le-ar fi putut folosi pentru a evita să fie victimizată, cunoscut fiind că, adesea, deşi se susține o opoziție activă, un refuz explicit, acestea nu se confirmă, cu o minimă diligență, persoana vătămată putând să-şi asigure scăparea.

→ Căutarea, descoperirea, revelarea, fixarea, interpretarea la fața locului şi ridicarea urmelor şi mijloacelor materiale de probă pe baza cărora să se poată confirma: identitatea persoanelor implicate, existența actelor sexuale, acțiunile desfăşurate de către făptuitori pentru a înfrânge rezistența persoanelor vătămate, existența refuzului explicit, manifest, convertit în acțiuni de natură a evita desfăşurarea actului sexual forțat, imposibilitatea persoanei vătămate de a se opune sau a-şi exprima refuzul, etc.

→ Identificarea de martori oculari[256] care să confirme existența faptei şi împrejurările în care aceasta a fost săvârşită.

O subliniere merită a fi făcută în legătură cu asistența ce trebuie acordată persoanei vătămate atunci când aceasta este găsită, la fața locului, în stare de şoc, nefiind vorba doar despre acordarea unui prim ajutor medical, implicațiile de natură psihică şi socială fiind suficient de complexe pentru a necesita o atenție deosebită.

În ceea ce priveşte locurile unde vor fi căutate principalele categorii de urme şi mijloace materiale de probă, consider că trebuie avute în vedere următoarele:

---

[254] N.A. – a se vedea, în acelaşi sens, **V. Berchean** – Metodologia investigării infracțiunilor, Edit. Paralela 45, Piteşti, 1999, vol. II, pag 40

[255] N.A. – uneori acest aspect devine mai puțin important, identitatea făptuitorului fiind dezvăluită chiar de persoana vătămată

[256] N.A. – poate chiar martori oculari care să fi perceput fragmente din filmul săvârşirii

Θ Corpul persoanelor implicate – al făptuitorilor şi al persoanelor vătămate – precum şi obiectele de îmbrăcăminte sau lenjerie.

Θ Spațiul în care a avut loc actul sexual.

Θ Spațiul în care s-au desfăşurat acțiuni ale făptuitorilor în realizarea rezoluției infracționale şi acțiuni ale persoanelor vătămate în încercarea de a refuza participarea la actul sexual şi de a-şi asigura scăparea.

Θ Perimetrul în care au survenit alte consecințe ale faptei – moartea victimei, o vătămare gravă a integrității corporale sau sănătății sau sinuciderea persoanei vătămate.

La examinarea corpului persoanelor vătămate vor putea fi descoperite – îndeosebi pe brațe, față, gât, în jurul organelor genitale, pe sâni, etc. – diferite leziuni, începând cu cele superficiale[257] până la plăgi muşcate sau înjunghiate, în funcție de violențele ce au caracterizat comportamentul făptuitorului în timpul actului sexual ori, înainte, pentru a înfrânge orice rezistență opusă în vederea împiedicării desfăşurării actului sexual forțat. Lenjeria intimă, în principal, dar şi diferite obiecte de vestimentație purtate de către persoana vătămată sau, chiar, de agresor, în unele cazuri, şi lenjeria de pat, vor prezenta rupturi, urme de mototolire sau de altă natură care vor confirma exercitarea de violențe. De asemenea, se vor căuta urme biologice – sânge, spermă, salivă, materii fecale, fire de păr – pe baza cărora se vor proba atât existența actelor sexuale cât şi identitatea persoanelor implicate, atunci când aceasta nu este cunoscută.

O preocupare importantă pentru membrii echipei deplasate la fața locului, trebuie să constituie descoperirea obiectelor folosite de către făptuitor pentru amenințarea sau lovirea victimei, a resturilor de substanțe destinate a aduce victima în situația de a nu se putea apăra ori de a-şi exprima voința, a substanțelor sau obiectelor utilizate în scopul provocării sau creşterii apetitului sexual ori de natură a completa sau diversifica plăcerea sexuală[258], a obiectelor pierdute de către făptuitori sau victimă.

9.3. Particularități ale cercetării la fața locului în cadrul investigării infracțiunilor de furt şi tâlhărie

Datorită elementelor specifice săvârşirii infracțiunilor de furt şi tâlhărie, în centrul activităților de căutare a urmelor şi mijloacelor materiale de probă vor fi:

→ Locurile în care făptuitorii au finalizat ultimele detalii ale săvârşirii infracțiunii, au aşteptat, au pândit momentul favorabil pentru a acționa.

[257] N.A. – simple escoriații sau echimoze

[258] N.A. – este vorba despre ceea ce se poate procura din magazinele de specialitate – sex shop

→ Căile de acces folosite de către făptuitori pentru pătrunderea în perimetrul de interes – în care se găseau bunurile şi valorile vizate prin săvârşirea infracțiunii – şi pentru a părăsi locul săvârşirii infracțiunii.

→ Perimetrul în care a fost atacată[259] persoana vătămată, în cazul săvârşirii infracțiunii de tâlhărie; perimetrul în care au fost căutate bunurile şi valorile; perimetrul în care, după ce acestea au fost găsite, au fost depozitate sau numai staționate, pentru puțin timp, până când au fost mutate în alt loc sau încărcate în diverse mijloace de transport în vederea părăsirii zonei.

→ Locurile prin care au trecut făptuitorii cu bunurile şi valorile tâlhărite sau furate până la locul unde acestea au fost valorificate sau ascunse ori tăinuite în vederea valorificării; locurile prin care au trecut făptuitorii, traseul parcurs de aceştia în timp ce erau urmăriți de organele judiciare, de persoanele vătămate ori de public şi aveau bunurile asupra lor sau au scăpat de ele, considerând că astfel îşi pot asigura scăparea.

→ Locurile prin care au trecut făptuitorii cu bunurile şi valorile tâlhărite sau furate până la locul unde acestea au fost valorificate sau ascunse ori tăinuite în vederea valorificării; locurile prin care au trecut făptuitorii, traseul parcurs de către aceştia în timp ce era urmăriți de organele judiciare, de persoanele vătămate ori de public şi aveau bunurile asupra lor ori au scăpat de ele, considerând că, astfel, îşi pot asigura scăparea.

→ Locurile unde au fost depozitate bunurile sau valorile provenite din săvârşirea de furturi sau/şi tâlhării în vederea găsirii de oportunități pentru valorificare.

→ Locurile unde făptuitorii s-au adăpostit după săvârşirea infracțiunii în încercarea de a scăpa de urmărirea organelor judiciare – în funcție de particularitățile fiecărui caz în parte.

→ Perimetrul sau perimetrele, în cazul tâlhăriei, unde persoana vătămată a fost amenințată, lovită, imobilizată, deposedată de bunuri, etc.

→ Itinerariul pe care a fost transportată persoana vătămată, locul unde aceasta a fost abandonată, traseul pe care aceasta a încercat să fugă pentru a-şi asigura scăparea.

În ceea ce priveşte natura urmelor şi mijloacelor materiale de probă ce vor putea fi descoperite, se poate afirma că, aici, putem întâlni aproape toate categoriile de urme ce formează obiectul de studiu al tehnicii criminalistice.

În practica organelor judiciare, cea mai mare importanță se acordă urmelor ce pot conduce direct la identificarea făptuitorilor, printre cele mai preferate fiind urmele papilare. Acceptând că este facilă descoperirea, revelarea, prelucrarea şi identificarea persoanelor pe baza urmelor papilare, existând în uz un sistem

[259] N.A. – în sensul elementului material al infracțiunii de tâlhărie

computerizat ce permite, prin exploatarea unei baze de date importante, rezultate, cu adevărat, remarcabile, îmi permit să subliniez şi utilitatea căutării şi prelucrării tuturor urmelor lăsate de corpul uman, în special cele biologice. Dacă hoţul sau tâlharul îşi iau măsuri de prevedere pentru a evita lăsarea de urme ca urmare a contactului mâinilor cu diferite obiecte, în timpul desfăşurării activităţii ilicite, cu privire la celelalte posibilităţi de a lăsa alte categorii de urme la faţa locului, comportamentul infractorilor este dominat, de cele mai multe ori, de ignoranţă. Dacă este să ne gândim, chiar şi numai, la firele de păr, vom realiza că ancheta – odată găsite şi prelucrate aceste fire de păr – va avea la dispoziţie suficiente elemente pentru lămurirea problemelor specifice. De asemenea, nu sunt de neglijat nici urmele lăsate de impresiunile diferitelor părţi ale corpului ce pot apare ca urmare a activităţilor desfăşurate de către făptuitori în timpul săvârşirii infracţiunii.

Într-un raţionament logic odată cu identificarea unei persoane, ca fiind prezentă, la locul infracţiunii, este necesară stabilirea legăturii dintre persoana în cauză şi faptă. Dacă această legătură nu iese în evidenţă explicit prin simpla identificare a făptuitorului pe baza urmelor lăsate la locul faptei, va fi nevoie de identificarea şi interpretarea altor urme ce au fost create ca urmare a acţiunilor desfăşurate în timpul săvârşirii infracţiunii.

O precizare trebuie făcută în legătură cu aparenta distincţie, pe care am promovat-o în ultimele două paragrafe, între urme care probează prezenţa făptuitorului la locul săvârşirii infracţiunii şi urmele care probează legătura între persoana făptuitorului şi activitatea ilicită. Am prezentat două noţiuni distincte din considerente de psiho-pedagogie considerând că este util ca atunci când se vorbeşte, despre investigarea infracţiunilor cele mai frecvent săvârşite, să nu se uite că, nu este suficient să se probeze doar prezenţa făptuitorului în locul în care s-a săvârşit infracţiunea, aşa cum, din superficialitate, s-a întâmplat în unele cazuri.

La o analiză obiectivă trebuie observat că, în funcţie de context, este suficient să descoperi urme ale unui hoţ, să zicem, într-o locuinţă, cu care singura legătură pe care o are este aceea că, în incinta acesteia, şi-a desfăşurat activitatea ilicită, în urma unui pont sau pe baza altor informaţii pe care, într-un fel sau altul, şi le-a procurat în prealabil ori doar pe baza unor simple indicii – uşa nu pare bine asigurată, soţul iese înainte spunând soţiei să aibă grijă cum închide uşa de la apartament întrucât se vor întoarce abea peste două zile, etc. Problema apare atunci când, într-un fel sau altul, făptuitorul a avut contact cu locul faptei înainte şi, poate, după săvârşirea infracţiunii – caz în care, în mod firesc, putea să lase urme la faţa locului. În aceste condiţii, fără sprijinul altor elemente de anchetă, este necesară găsirea şi prelucrarea altor urme care să fi fost create, direct, ca urmare a activităţilor efectuate de către făptuitor cu ocazia săvârşirii infracţiunii. Ca exemplu, prin analiza urmelor dinamice de forţare se

poate stabili că acestea au fost create prin folosirea unui anumit instrument, instrument ce a fost descoperit asupra suspectului sau în locuința acestuia.

Mai pot apare, iar echipa trebuie să manifeste toată solicitudinea pentru a insista în descoperirea de fragmente dislocate din bunurile furate sau tâlhărite ori chiar o parte dintre acestea în incinta în care s-a desfăşurat activitatea ilicită ori în imediata vecinătate a acesteia; aceeaşi subliniere putând fi făcută şi cu privire la instrumentele folosite pentru săvârşirea infracțiunii, în special cele folosite la forțarea sistemelor de închidere a incintelor în interiorul cărora s-a săvârşit infracțiunea.

Anchetatorii vor trebui să țină seama, atunci când îşi direcționează activitatea specifică, de particularitățile activității ilicite desfăşurate de către făptuitori. Aceştia, înainte de a se profesionaliza ca infractori, sunt şi rămân oameni cu calități şi defecte. Astfel este normal ca şi infractorii să poată cunoaşte teama, să rămână uimiți în fața unor situații neprevăzute, să-şi piardă controlul şi să acționeze precipitat în momente de criză. Apariția paznicilor, polițiştilor, proprietarilor, a unor martori oculari deranjează; făptuitorii se pot pregăti înainte de a începe activitatea infracțională, însă cum omul nu este un mecanism perfect, reacția poate fi greu de controlat. În acest mod pot fi explicate greşelile stupide ce pot apare în comportamentul infractorilor ce, fără explicații logice, uită, pierd, renunță la unele măsuri de precauție pe care le respectaseră cu scrupulozitate în timpul săvârşirii infracțiunii, se autoaccidentează, etc.

Anchetând furtul sau tâlhăria, începând cu cercetarea la fața locului, trebuie acordată o atenție cuvenită împrejurărilor negative ce pot arunca o cu totul altă lumină asupra stării de fapt ce, în realitate, ar putea fi doar o înscenare. Sintetizat, cele mai frecvente împrejurări negative întâlnite în practica celor care au făcut un crez din lupta cu hoții şi tâlharii sunt următoarele[260]:

- În perimetru care se reclamă ca fiind locul săvârşirii furtului sau tâlhăriei, echipa, deşi a desfăşurat activitățile normale de căutare, nu a descoperit urme care, ținând cont de modul de operare aparent folosit, ar fi trebuit să fie create şi, implicit, identificate de către tehnicienii de la fața locului.
- Caracteristicile locului faptei nu permiteau săvârşirea faptei aşa cum se afirmă de către cei care o reclamă.
- Echipa de cercetare la fața locului descoperă urme ce nu pot fi explicate în raport cu natura activităților desfăşurate de către făptuitori.
- Căile de acces „folosite” de către făptuitori – uşi, geamuri, orificii practicate în acestea, în acoperişuri, mansarde, etc. – nu permit nici intrarea făptuitorilor şi nici scoaterea bunurilor despre care se afirmă că au fost luate.
- Se descoperă stratul caracteristic de praf intact în locurile pe unde se afirmă că făptuitorii au pătruns în incinta în care au desfăşurat activitatea ilicită, în locurile

[260] **C. Aionițoaie; V. Bercheşan** – Tratat de Metodică Criminalistică, vol. 1 Edit. Carpați, Craiova, 1994, pag. 187

în care ar fi efectuat activități de căutare ori de unde ar fi trebuit să disloce bunurile pe care le-au luat.

- Sistemele de închidere sunt găsite distruse însă nu se găsesc urmele specifice ce ar fi trebuit să se formeze în astfel de situații.
- Bunurile despre care partea vătămată afirmă că au fost luate de către făptuitori nu puteau fi depozitate în incinta indicată – datorită naturii, formei, mărimii, etc. – ori sunt găsite indicii potrivit cu care aceste bunuri ar fi putut fi înstrăinate sau distruse înainte de a fi făcută plângerea.

Relativ la aceste împrejurări, echipa va trebui să caute şi să găsească, în măsura posibilităților, instrumentele care au fost folosite pentru „aranjarea" locului faptei astfel încât să pară scena unui furt sau unei tâlhării. Din lipsă de experiență, din grabă, conştientizând că produce ceea ce ar fi putut apare în condițiile în care fapta penală s-ar fi săvârşit cu adevărat, doar o copie a realității, este tentat să provoace mai mult, mai multe detalii, totul să mai pronunțat, astfel încât „imaginea" creată este prea „bogată" pentru a fi una adevărată.

Cu privire la infracțiunile de tâlhărie apar particularități, legate de căutarea şi examinarea de urme create ca urmare a agresiunii sau a demersurilor făptuitorilor pentru punerea victimei în stare de inconştiență ori în imposibilitate de a se putea apăra. Înainte de toate, va fi examinată persoana vătămată, atunci când aceasta este găsită la fața locului, atât sub aspectul stării de sănătate – în ce măsura aceasta s-a stabilizat după şocul suferit – cât şi sub aspectul descoperirii şi examinării leziunilor de pe corpul său, a urmelor de pe obiectele de vestimentație, a celor de pe obiectele pe care persoana vătămată le-a avut asupra sa şi cu care făptuitorii au avut contact, etc.

Dacă făptuitorii sunt prinşi la locul faptei ori în imediata vecinătate a acestuia şi ajung în fața echipei de cercetare la fața locului se impune:

- Examinarea cu atenție a corpului, vestimentației şi obiectelor pe care le au asupra lor pentru a se putea pune în evidență urme care să confirme elementele acționale ale efectuării activității ilicite.
- Ascultarea detaliată, în primul rând, cu privire la împrejurările care au fost clarificate deja prin activitatea echipei de cercetare la fața locului, după care se va insista pe elementele, încă, neclare, astfel încât, la final, să se poată concluziona cu certitudine relativ la identitatea persoanelor implicate, la caracteristicile modului de operare şi la natura şi întinderea prejudiciilor provocate.

Concluzionând, efectuată la timp, atent şi calificat, cercetarea la fața locului poate conduce la lămurirea a numeroase probleme ce apar pe parcursul anchetei, cum

sunt, spre exemplu, următoarele[261]:

∗ Existența unor urme care să demonstreze că s-a săvârşit o infracțiune;

∗ Căile folosite de către făptuitori pentru a pătrunde în locul faptei;

∗ Activitățile desfăşurate, în concret de către persoanele implicate – făptuitori, persoane vătămate, martori oculari – înainte, în timpul şi imediat după săvârşirea infracțiunii;

∗ Numărul persoanelor implicate, în principal al făptuitorilor;

∗ Obiectele folosite de către făptuitori la săvârşirea infracțiunii, cele folosite de către persoanele vătămate sau martorii oculari pentru apărare încetarea activității ilicite, prinderea şi imobilizarea făptuitorilor;

∗ Bunurile şi valorile pe care făptuitorii le-au luat;

∗ Existența unor împrejurări negative;

∗ Persoanele care au perceput ori putea să perceapă împrejurările săvârşirii infracțiunii;

∗ Modificările intervenite în câmpul infracțiunii, cauzele care le-au generat, consecințe acestora;

∗ Cauzele, condițiile şi împrejurările care au determinat sau favorizat săvârşirea infracțiunii şi măsurile de prevenire ce se impun a fi luate.

9.4. Particularități ale cercetării la fața locului în cadrul investigării uciderii şi vătămării corporale din culpă – consecință a accidentelor de circulație

Prin frecvența cu care apar în cotidian, accidentele de circulație ce au ca urmare moartea sau vătămarea corporală a persoanelor participante la trafic, merită o atenție deosebită în anchetă, atât din rațiuni ce țin de impactul social al consecințelor cât şi având în vedere complexitatea cercetării la fața locului.

În sens larg, accidentele de circulație sunt evenimente, ce apar în realitatea obiectivă, ca urmare a încălcării normelor privind circulația pe drumurile publice[262].

Ca particularități, pentru început, merită subliniate unele aspecte ale activității celor care ajung primii la fața locului.

După acordarea primului ajutor, prioritate vor avea activitățile necesare pentru înlăturarea pericolelor iminente. În cazul catastrofelor rutiere principalele pericole iminente sunt exploziile, incendiile şi coliziunile în lanț ce se pot dezvolta. Ce pot face agenții ajunşi la fața locului ? Urgent, vor îndepărta orice obiect, ce are potențial inflamabil, de locul unde s-a scurs combustibil ori unde ar putea apare scurgeri de

[261] A se vedea în acest sens şi B. Florescu – Cercetarea la fața locului în cazul infracțiunii de tâlhărie cu legarea victimei în Investigarea criminalistică a locului faptei, op. cit. pag. 85-87

[262] V. Berchesan – Tratat de Metodică Criminalistică, vol. 1 Edit. Carpați, Craiova, 1994, pag. 96

combustibil, vor interzice accesul cu foc deschis sau țigări în zonă, vor opri circulația deviind fluxul de autovehicule pe alte artere, vor anunța urgent unitățile specializate ce pot desfăşura activități de descarcerare, de stingere a incendiilor, de manevrare a sistemelor de aprovizionare cu gaze, apă sau energie electrică.

Foarte importante devin, în condițiile în care conducătorul auto implicat în accident a fugit de la locul faptei, activitățile de organizare şi desfăşurare a urmăririi şi prinderii acestuia. După asigurarea activităților urgente – cu o subliniere expresă față de asigurarea pazei perimetrului pe care urmează să se desfăşoare cercetarea la fața locului – fără să se mai aştepte sosirea echipei de cercetare, agenții ajunşi primii la fața locului, datorită pericolului deosebit pe care îl reprezintă aceste persoane ce vor face orice pentru a-şi asigura scăparea, se recomandă a porni în urmărirea celor ce încearcă, prin fugă, să scape de răspundere penală. Pe baza informațiilor obținute de la martorii oculari sau/şi persoanele vătămate se vor stabili câteva date esențiale, fără de care orice urmărire devine lipsită de sens, precum: direcția în care s-a deplasat autovehiculul, caracteristicile acestuia, semnalmentele conducătorului auto, urmele apărute în urma accidentului ce pot fi descoperite pe autovehiculul implicat în accident. Esențial pentru reuşita oricărei urmăriri este, dincolo de dotarea şi iscusința celor plecați în urmărire, modul în care acționează patrulele şi polițiştii din posturile fixe, în urma comunicării evenimentului şi a datelor relative la cei urmăriți.

În mod inevitabil, un accident de circulație conduce la scoaterea temporară din uz a perimetrului pe care urmează să se desfăşoare cercetarea la fața locului. De multe ori circulația este sensibil îngreunată sau devine imposibilă, existând, în acelaşi timp, riscul producerii de noi coliziuni, pagube materiale, etc. În funcție de situație, cei ajunşi primii la fața locului, vor trebui să interzică circulația pe porțiunea de drum pe care se găsesc urme şi mijloace materiale de probă, astfel că fluxul de autovehicule va fi dirijat pe un singur sens sau pe alte artere care să permită ocolirea locului accidentului.

Ce se întâmplă dacă acest lucru nu este posibil ? Se va face orice pentru a nu prejudicia ancheta – minim – trebuie marcate pozițiile inițiale ale obiectelor şi persoanelor accidentate. Aici, trebuie analizat un aspect; există două categorii de interese ce pot ajunge în conflict:

⇒ Pe de o parte, există interesul înfăptuirii justiției, interes social de prim rang, în cazul de față, completat de interesele individuale ale persoanelor implicate pentru lămurirea tuturor aspectelor cauzei astfel încât să devină posibilă o justă rezolvare a cazului.

⇒ Pe de altă parte, apare un alt interes cu puternice implicații sociale, configurat în jurul desfăşurării în bune condiții a fluxurilor rutiere, creşterii eficienței şi siguranței transporturilor, etc.; şi acesta completat cu interesele personale ale

nenumăraților participanți la trafic ce vor să ajungă la destinație așa cum şi-au propus, pentru care orice întârziere generează nervi şi potențiale prejudicii.

În aceste condiții, polițiștii ajunşi primii la fața locului şi ulterior echipa de cercetare, vor trebui, prin tot ceea ce desfăşoară la fața locului, să păstreze un echilibru între cele două categorii de interese. Este greu de prognozat, de trasat soluții tip, valabile aprioric. Un lucru este cert, orice dezechilibru între cele două categorii de interese devine, nu numai, o problemă de lipsă de profesionalism, ci, chiar, de abuz. Este de nepermis ca, din considerente de fluență a circulației de evitare a blocajelor, etc. să nu se facă sau să se facă în grabă, simplist o activitate ce va fi lipsită de rezultate sub aspectul elucidării condițiilor în care a avut loc accidentul generator de consecințe grave – vătămări ori suprimarea vieții uneia sau a mai multor persoane. De asemenea, insistența exagerată pentru detaliu poate deveni dăunătoare în condițiile în care blocajul s-a extins pe kilometri iar timpul scurs de la blocarea circulației începe să ia proporții.

Practica judiciară recentă a scos în evidență un aspect care nu este nou ci mai degrabă ignorat datorită faptului că nu a fost implicat prea des în accidentele de circulație – securitatea zonei. Este posibil ca, în condițiile implicării în accident a unor autovehicule ce transportă materii speciale, să apară riscuri deosebite în legătură cu o posibilă explozie sau contaminare a zonei cu efecte tragice pentru persoane şi mediu. Pe parcursul acestei lucrări am făcut referiri dese la măsurile de protecție ce trebuie luate de către membrii echipei de cercetare la fața locului şi de către cei care au ajuns primii la fața locului. Aici este locul pentru a sublinia aspecte ce vizează nu numai securitatea personalului ci posibilele consecințe tragice pe care le poate avea insuficiența demersurilor ce trebuie să aibă ca obiect identificarea materialelor şi substanțelor transportate, desfăşurarea activităților necesare pentru preîntâmpinarea oricăror reacții sau evoluții periculoase a acestora, suspendarea traficului în zonă şi luarea măsurilor pentru îndepărtarea şi adăpostirea tuturor persoanelor care se găsesc, dintr-un motiv sau altul în zonă, şi care pot fi afectate printr-o evoluție negativă a evenimentelor.

La fața locului primii ajunşi, în condițiile unui trafic intens specific unui drum european – ca exemplu – întâmpină greutăți deosebite în luarea măsurilor arătate. De diligența, diplomația, stăpânirea de sine, operativitatea şi fermitatea acestora depinde, în mod fundamental, evitarea catastrofelor[263].

După sosirea echipei de cercetare, printre activitățile care trebuie desfăşurate la fața locului, înainte de a se începe examinarea propriu-zisă a acestuia, apreciez că o

[263] A se vedea în acest sens împrejurările producerii şi consecințele catastrofei din apropierea municipiului Buzău, în cursul lunii Mai 2004, în care un autotren încărcat cu îngrăşăminte chimice s-a răsturnat şi, după un timp, a explodat producând victime omeneşti şi importante pagube materiale

subliniere merită metodele ce vor fi folosite pentru desfăşurarea cercetării la faţa locului.

Practica judiciară recomandă ca cercetarea la faţa locului să urmeze traseul[264]: victimă – autovehicul sau autovehicule implicate în accident – periferie – traseul urmat de autovehiculul ce a produs accidentul atunci când conducătorul auto al acestuia a părăsit locul faptei. Aşa cum am arătat pe parcursul acestei lucrări[265], metodele folosite pentru efectuarea cercetării la faţa locului sunt metoda subiectivă, metoda obiectivă şi metoda mixtă. În cazul de faţă, mai mult decât în altele, nu se poate vorbi despre folosirea consecventă doar a unei metode. Complexitatea cercetării la faţa locului impune o combinare flexibilă a metodelor astfel încât să se obţină cele mai bune rezultate.

Prin enunţul reperelor, victimă – autovehicul implicat în accident – periferie – traseul urmat pentru părăsirea locului accidentului, practica judiciară atrage atenţia asupra unor adevărate jaloane ce trebuie urmărite şi respectate cu rigoare de către echipă în desfăşurarea activităţii. Cercetarea la faţa locului debutează cu examinarea unui nucleu format din victimele şi autovehiculele implicate în accident – de ce nucleu ? – pentru că acestea şi împrejurimea imediată a acestora oferă cele mai multe date cu privire la modul cum s-a petrecut evenimentul. În altă ordine de idei acestea, de cele mai multe ori, se găsesc pe partea carosabilă şi afectează, dacă nu cumva fac imposibilă, desfăşurarea în siguranţă a fluxului rutier iar odată cu terminarea examinări lor se poate trece la scoaterea acestora de pe partea de rulare şi restabilirea condiţiilor pentru reluarea circulaţiei în zonă. Activitatea se va continua către periferia perimetrului ce păstrează elemente de interes cu privire la împrejurările cauzei, urmărindu-se cu cea mai mare obiectivitate orice posibilitate de descoperire a unor urme sau mijloace materiale de probă valoroase pentru anchetă. Traseul urmat de către conducătorul auto cu autovehiculul implicat pentru părăsirea locului accidentului va constitui obiectul finalizării activităţilor de căutare. Aceasta nu implică o afectare deosebită a fluxului rutier. Demnă de subliniat este posibilitatea de descoperire a unor elemente importante pentru anchetă la distanţe, relativ, importante faţa de locul producerii accidentului.

Desfăşurarea cercetării la faţa locului este condiţionată de una sau alta din următoarele situaţii[266] ce pot fi întâlnite de către echipa deplasată la faţa locului:

∗ Conducătorul auto şi autovehiculul implicat în accident au rămas la faţa locului.

∗ Conducătorul auto a părăsit locul accidentului, abandonând autovehiculul la locul accidentului, fie în locul impactului sau coliziunii, fie în imediata apropriere.

[264] În acest sens a se vedea şi V. Bercheşan în Metodologia investigării infracţiunilor, vol. II, pag. 164-165.
[265] A se vedea supra 5.1.7
[266] N.A. – cele trei situaţii sunt sintetizate din practica organelor judiciare fiind prezentate, ca atare, şi în alte lucrări de specialitate.

∗ Conducătorul auto a părăsit locul accidentului conducând, în continuare, autovehiculul implicat in eveniment.

Activitățile de căutare vor fi focalizate pe descoperirea de obiecte aparţinând victimelor, de fragmente ori anexe desprinse de pe autovehiculele participante la coliziune şi de diferite categorii de urme care, analizate, să ajute la elucidarea tuturor împrejurărilor evenimentului.

Obiectele aparținând victimelor – genți, sacoşe, diferite pachete pe care le aveau asupra lor în momentul producerii accidentului, pălărie, umbrelă, pantofi, etc. – se găsesc dispuse după locul impactului ori în imediata apropriere a autovehiculului implicat – în măsura în care acestea au fost agățate şi purtate pe partea frontală ori pe părțile laterale. Găsirea, chiar şi numai, a unui singur obiect din cele la care am făcut referire înainte de locul impactului, dacă nu este rezultatul unor modificări cauzate de activitățile legate de cercetarea la fața locului, trebuie analizată ca o împrejurare negativă, oricum ca o modificare ale cărei împrejurări de producere trebuie explicate.

Fragmentele ori anexele desprinse de pe autovehiculele participante la coliziune vor putea fi descoperite atât înainte de locul impactului cât, mai ales, după locul impactului, acestea fiind purtate de unul sau altul dintre autovehicule pe direcția proprie de deplasare după impact. De văzut aici, care dintre autovehiculele implicate a putut să influențeze mai mult direcția de deplasare după impact, foarte important fiind conduita de dinainte de impact.

În ceea ce priveşte urmele, la locul accidentului pot fi descoperite mai multe categorii de urme, cele mai importante pentru cercetare fiind următoarele:

⇒ Urme, descoperite pe corpul, pe obiectele de vestimentație ori în imediata apropriere a victimei, create ca urmare a impactului cu suprafața autovehiculului implicat în accident sau ca urmare a ricoşeului şi a impactului cu alte corpuri aflate în vecinătatea părții de rulare.

Victima, ca urmare a impactului violent cu suprafața unui autovehicul, capătă leziuni de natură, întindere şi gravitate diferită pe cap, torace, abdomen sau membre. Principial, impactul este urmat de târârea victimei pe partea carosabilă, pe o distanță ce variază în funcție de particularitățile sistemului de referință de la fața locului sau/şi de izbirea acesteia de diferite obiecte aflate în vecinătatea suprafeței de rulare. Urmele fiecărui impact se materializează într-o gamă largă de leziuni, începând cu cele uşoare – simple echimoze sau hematoame – şi terminând cu cele complexe cu revărsări sanguine abundente şi implicații dintre cele mai grave – plăgi deschise, zdrobiri, striviri şi fracturi la nivelul cutiei toracice, coloanei vertebrale sau craniului[267]. Amplasarea leziunilor pe corpul victimei trebuie corelate cu partea de

[267] N.A. – elementele la care fac referire aici sunt dezvoltate, pe larg, în lucrările de medicină legală, un exemplu pentru caracterul complet ş rigoarea demersului ştiinţific îl reprezintă ultimul Trata de Medicină Legală apărut în Editura Medicală apărut în anul 1998 sub coordonarea prof. univ. dr. V. Beliş.

caroserie cu care a avut contact cu victima, aspect foarte important, ce trebuie avut în vedere la efectuarea reconstituirii.

Astfel este posibil ca în urma unui impact cu bara de direcție a unui autoturism să fie direct afectate membrele inferioare, capota să creeze leziuni la nivelul bazinului iar parbrizul să producă grave fracturi la nivelul capului. Mai mult, este posibil ca, uneori, partea cu care a lovit autovehiculul să-şi ştanțeze forma, caz în care vor apare pe corpul victimei echimoze şi escoriații de forma şi desenul radiatorului, măştii de protecție, ornamentelor de pe spoiler sau capotă, etc. De asemenea, pot fi descoperite pe hainele şi pe corpul victimei urme de vopsea, ulei, vaselină, alte substanțe care s-au găsit pe suprafața de impact de pe autovehicul.

Modul cum sunt dispuse urmele pe corpul şi vestimentația victimelor poate oferi indicii importante asupra poziției victimei în momentul lovirii de către autovehicul şi direcției de deplasare a autovehiculului, posibilele urme de târâre pot lămuri probleme precum locul unde a fost lovită victima, care parte a autovehiculului sau care anexă a acestuia a agățat victima, locul abandonării, locul în care autovehiculul târând victima a staționat, etc.

În cazul proiectării victimei la diferite distanțe de locul impactului, leziunile, prin aspectul lor, se vor asemăna cu cele care apar în cazul căderilor de la înălțime, urme de şoc violent – contuzii pe partea opusă impactului – putându-se constata în legătură cu toate organele mari care resimt din greu evenimentul. Atunci când sunt implicate traumatisme cranio-cerebrale, de o anumită gravitate, leziunile, cel mai adesea, devin mortale.

În cazul în care victima a fost călcată de una sau mai multe roți ale autovehiculului – situație mai rar întâlnită ca mecanism direct, desine-stătător, cel mai adesea fiind implicat un mecanism complex asociat cu lovire proiectare – pe lângă urme specifice lovirilor, se vor descoperi leziuni deosebit de grave: strivirea capului, fracturi de bazin, rupturi pleuro-pulmonare, ale cordului, ficatului, etc.

La târâre, victima poate prezenta escoriații profunde, asemănătoare, ca aspect, arsurilor, dungi de detaşare a tegumentelor – acestea vor indica direcția de mers – şi, chiar, lipsă de țesut la nivelul pielii sau părților moi.

Şi în acest domeniu, echipa de cercetare se poate confrunta cu aşa-numitele împrejurări negative; astfel descoperirea victimei într-o poziție „aranjată” ce se vrea sugestivă pentru o stare de lucruri în favoarea făptuitorului, cu multiple plăgi ce interesează vase mari de sânge, însă, în imediata vecinătate nu sunt descoperite urme de sânge sub formă de bălți, stropi sau mânjituri care să ateste spasmele victimei din ultimele momente ale vieții, cu certitudine că moartea nu a survenit în acel loc iar versiunea disimulării unui omor săvârşit în condiții independente de sistemul de referință al locului, ce include partea carosabilă, unde a fost descoperită victima, în accident de circulație, trebuie verificată cu cea mai mare atenție.

O atenție deosebită trebuie acordată şi examinării celor din interiorul autovehiculelor, putându-se, astfel, obține date importante pentru anchetă legate de cauzele producerii accidentului, mecanismul acestuia, poziția şi, chiar, conduita şoferului şi fiecărui pasager.

Conducătorii auto, implicați în accident – în cazul lipsei dotărilor de tip airbag – prezintă leziuni, prin impact cu volanul, localizate la stern şi torace interesând fracturi sternale şi costale cu înfundare, rupturi ale cordului şi altor vase mari. La membrele inferioare se vor constata leziuni, de anvergură diferită, la nivelul gambei, genunchiului şi plantei. Dacă volanul nu a fost rigid – cazul volanelor telescopice – conducătorul a putut fi proiectat peste parbriz, perpendicular sau sub un anumit unghi, rezultând fracturi ale piramidei nazale, mandibulei şi leziuni dento-alveolare.

Pasagerii de lângă şofer sunt cei mai expuşi în caz de accident, ei prezentând, în marea majoritate a cazurilor, cele mai grave leziuni. La impactul frontal, datorită inerției, în lipsa airbagului şi prinderii centurii de siguranță, cel care ocupă locul din dreapta şoferului este proiectat către în față, spre parbrizul autovehiculului. Foarte grave, sunt leziunile ce apar la nivelul craniului. Capul se loveşte de părțile proeminente ale interiorului autovehicului – tabloul de bord, stâlpul de susținere al caroseriei, acoperiş, parbriz, etc. – producându-se fracturi ale etajului superior ale viscerocraniului, fracturi mandibulare, ale arcadei zigomatice şi ale oaselor frontale[268]. Deasemenea este posibilă o mişcare bruscă de revenire pe scaun cu consecința producerii de fracturi ale coloanei cervicale şi moarte rapidă.

Pasagerii din spate sunt proiectați, brusc, către spătarul scaunelor din față. În aceste condiții se produc leziuni mai puțin grave, adesea la nivelul membrelor inferioare – entorse, elongații ligamentare, fracturi – şi, ca excepție, la nivelul zonei maxilo-faciale, în cazul proiectării peste scaunele din față la un impact deosebit de puternic, când capul se loveşte de bord sau stâlpii laterali.

⇒ Urme create pe suprafața autovehiculului ca urmare a impactului cu corpul victimei.

Pe suprafața autovehiculului implicat în accident, la locul sau locurile de impact – atunci când şocul principal a fost preluat şi desăvârşit prin unul sau mai multe şocuri secundare – se vor putea găsi fragmente de țesătură, diverse urme de natură biologică şi urme formă de înfundare sau de deformare a părților expuse ori a anexelor. De subliniat, că atunci când în impact au fost implicate farurile este foarte posibil ca, cel puțin, geamul de protecție de la exteriorul farului să cedeze, iar între fragmentele de cioburi să poată fi găsite fragmente de țesătură, ce provin din obiectele de vestimentație şi urme biologice, în special fragmente de țesut şi sânge. Mai mult, în funcție de poziția victimei în momentul impactului, este posibilă distrugerea structurii ansamblului frontal al caroseriei, mai ales la autoturisme –

[268] V. Beliş – Medicină Legală, Edit. Juridică, Bucureşti, 2001, pag. 156

mască şi bară de protecție – astfel încât devine posibilă scoaterea din uz a radiatorului, afectarea funcționalității cablului de accelerație şi cablului de ambreiaj, a curelelor ce angrenează alternatorul şi pompa de apă, etc. – în funcție de caracteristicile constructive ale fiecărui tip de autovehicul.

⇒ Urme create de contactul pneurilor autovehiculelor implicate în accident cu suprafața de rulare.

Această categorie de urme apare atât în procesul de rulare – mai puțin în condiții de suprafață carosabilă uscată, mai pregnant atunci când drumul este umed, este acoperit cu zăpadă, noroi sau polei – cât, mai ales, la frânare, putând furniza date în legătură cu direcția de deplasare a autovehiculelor, încărcătura acestora, intensitatea efortului de frânare, starea tehnică a frânelor, etc[269].

Independent de faptul că pe piața de referință oferta este deosebit de variată, înainte de toate, modul de formare a acestei categorii de urme diferă în funcție de categoria autovehiculului şi natura suprafeței de rulare.

În general se vor exminana următoarele elemente: lungimea, lățimea, grosimea, forma, culoarea, tipul şi modelul părților rulante. Suprafața de rulare, antiderapantă, a anvelopelor se deosebeşte foarte mult ca desen, lățime şi lungime, chiar şi la acelaşi tip de autovehicul, în funcție de modele produse de către diferiții producători de pe piață. Ca elemente individuale trebuie urmărite: uzura parțială sau totală a desenului antiderapant, uzura laterală a anvelopei datorită unghiului de bracaj dereglat, găuri, tăieturi, petice, urme ale folosirii lanțurilor antiderapante, etc.

De avut în vedere că la fața locului se descoperă, ca regulă, doar urme ale suprafețelor de contact ale anvelopelor din spate, cele din față fiind acoperite total sau parțial de către acestea prin mişcarea înainte a autovehiculului, datorită inerției. Ca excepție în curbe se vor descoperi atât urmele ale anvelopelor roților din fața cât şi urmele anvelopelor urmelor roților din spate.

Foarte importante sunt urmele de frânare – rezultat al alunecării, pe suprafața drumului, a autovehiculului cu roțile blocate – pe baza cărora se poate stabili viteza autovehiculului înainte de începerea frânării, comportamentul acestuia pe timpul frânării, cum s-a acționat asupra pedalei de frână – brusc, continuu, cu intermitență – şi intensitatea frânării. În condițiile dotării autovehiculelor cu dispozitive anti-blocare a roților la frânarea bruscă, devine important de analizat dacă şi modul în care au acționat acestea. Urmele create pe suprafața carosabilă vor prezenta o anumită intermitență, fiecare fragment debutând cu o porțiune în care urma este mai puțin intensă, după care aceasta va căpăta consistență până la un nivel, se va continua cu o nouă porțiune în care efortul de frânare nu s-a manifestat sub aspectul creării urmei şi iar o porțiune cu intensitate variabilă, până la punctul în care s-a reuşit oprirea definitivă a autovehiculului.

[269] V. Berchesan în Tratat de Metodică Criminalistică, op. cit. pag. 121

O observație trebuie făcută şi cu privire la urmele de demarare. Acestea apar la accelerații foarte mari şi se pot descoperi pe lungimi de 1-2 metri; încep cu o zonă mai pronunțată după care se vor estompa, din ce în ce mai mult, până când devin insensizabile. Importanța lor rezidă în stabilirea poziției inițiale a autovehiculului şi în confirmarea conduitei „nervoase" a conducătorului auto.

⇒ Urme create prin desprinderea unor părți componente sau anexe ale autovehiculelor implicate sau prin căderea unor obiecte transportate din acestea.

La locul accidentului se găsesc frecvent cioburi rezultate în urma spargerii farurilor, becurilor, geamurilor laterale sau parbrizului ce pot servi la identificarea autovehiculului implicat în accident. Numărul cioburilor descoperite este mai mare în imediata apropiere a locului unde s-a produs impactul, pe masură ce distanța creşte acestea devenind mai rare. O situație de fapt inversă trebuie interpretată ca o împrejurare negativă. În doctrină se mai arată că, în momentul impactului, pe filamentele becurilor se crează urme specifice pe baza cărora se poate stabili dacă becul era sau nu era aprins. Pe lângă acestea, în momentul impactului datorită frânării şi lovirii violente, pe partea carosabilă sau pe părțile laterale ale drumului public, pot fi descoperite fragmente din garniturile sau racordurile de cauciuc, ornamentele ori accesoriile autovehiculelor implicate în accident – oglizi retrovizoare, antena radio, masca, emblema, etc. De asemenea, pot fi descoperite resturi ale obiectelor transportate ori ale ambalajelor acestora.

Datele la care am făcut referire pot contribui la stabilirea direcției de mers, locul producerii accidentului, viteza de deplasare, etc. Mai mult, acestea pot conduce la identificarea autovehiculului implicat în accident, când făptuitorul, împreună cu acesta, a părăsit locul accidentului.

Manipularea obiectelor purtătoare de urme trebuie făcută cu multă atenție pentru a nu distruge urmele existente şi pentru a nu lăsa propriile impresiuni papilare sau a crea alte categorii de urme[270].

⇒ Urme de diverse lichide sau substanțe provenite de la sau din autovehicule.

Ca urmare a accidentelor, datorită avariilor produse în momentul coliziunii la instalațiile de răcire, ungere, alimentare, suspensie sau frânare ori datorită unor defecțiuni anterioare, la fața locului, pe partea carosabilă, în imediata vecinătatea a acesteia sau pe corpul victimelor, se formează urme de ulei, vaselină, combustibil, etc. Urmele pot fi descoperite sub formă de scurgeri, pete, stropi sau mânjituri. Pe baza acestor urme se pot obține date cu privire la locul unde s-a oprit autovehiculul, la parcursul acestuia şi în legătură cu posibilitățile de identificare.

[270] E. Gacea, Investigarea criminalistică a accidentelor de trafic rutier, Editura Ministerului Administrației şi Internelor, București, 2003, pag. 96; E. Stancu Tratat de Criminalistică, op. cit. pag. 669

În ceea ce priveşte substanţele, de remarcat, ca preocupare în activitatea echipei de cercetare la faţa locului, este preocuparea pentru descoperirea, examinarea şi interpretarea urmelor de vopsea provenite de la autovehiculele implicate în accident. Aceste urme – alături de altele descoperite la faţa locului – sunt fundamentale pentru identificarea autovehiculelor dispărute de la locul faptei.

⇒ Urme produse prin lovirea sau frecarea diferitelor părţi ale autovehiculelor implicate în accident ori prin impactul acestora cu alte obiecte situate pe marginea părţii carosabile sau, pur şi simplu, aflate pe traiectoria dezordonată, de după impact, urmată de către acestea

Fără a relua cele prezentate deja, consider că, aici, este locul pentru a sublinia importanţa examinării modificărilor produse în caroserie şi în structura de rezistenţă a autovehiculelor implicate în accident.

La impactul frontal întregul ansamblu este afectat, deformările indică cu o claritate deosebită direcţia pe care a survenit impactul, fiecare reper constructiv mulându-se pe direcţia şocului. Este foarte posibil ca părţi din autovehicule să se desprindă şi să provoace coliziuni secundare cu corpul altor autovehicule sau cu diferite elemente ale sistemului de referinţă – indicatoare, copaci, clădiri, refugii pentru pietoni, corpul unor persoane sau animale. Acelaşi lucru se poate întâmpla în condiţiile în care reperele constructive ale autovehiculelor angajate în accident se întrepătrund şi formează un tot ce începe a se deplasa pe o direcţie comună.

Atunci când coliziunea se produce sub un unghi mic este posibil ca pe suprafaţa autovehiculelor să nu apară urme propriu-zise de coliziune ci urme de frecare. Totuşi la o forţă de impact mare, fără să apară deformări deosebite, sistemele de direcţie să fie afectate cu consecinţa directă a pierderii direcţiei de mers, pătrunderea pe sensul de circulaţie opus sau/şi ieşirea în decor. Tot la acest tip de coliziuni, conducătorii auto pot să fie afectaţi în urma unor lovituri la nivelul capului – capul este expus la loviri de geamurile laterale sau cu alte elemente ale habitaclului – să îşi piardă cunoştinţa şi, de aici autovehiculul să circule necontrolat cu urmări dintre cele mai grave[271].

Ca urmare a impactului, în concurs cu componentele dinamice ale desfăşurării autovehiculelor, apare răsturnarea unuia sau a mai multor autovehicule, acestea efectuând mişcări complexe de răsucire, translare şi ricoşare.

Sintetizat, pe lângă corpul autovehiculelor şi al obiectelor implicate în accident, la faţa locului mai pot fi descoperite de către membrii echipei de cercetare fragmente sau urme ale unor părţi componente sau accesorii ale autovehiculelor, urme de vopsea, urme dinamice create prin frecarea corpurilor implicate, urme de sol,

[271] N.A. - practica a scos în evidenţă cazuri în care clădiri, fără o structură de rezistenţă deosebită, au fost realmente spulberate de autotrenuri cu masă foarte mare.

fragmente sau urme de substanțe ori materiale transportate, aflate pe marginea părții carosabile, în perimetrul pe care au ajuns autovehiculele implicate în accident, etc.

Aşa cum este normal, de o importanță deosebită se dovedeşte a fi stabilirea direcției de deplasare a autovehiculelor, comportarea lor în timpul impactului şi imediat după, iar în cazul în care s-a încercat părăsirea locului accidentului, modul cum s-a făcut aceasta. Pentru identificarea autovehiculelor cu care s-a părăsit locul accidentului deosebit de utilă este căutarea, descoperirea şi examinarea fragmentelor de sol combinate cu diverse substanțe sau materii care se acumulează în vecinătatea sistemului de rulare şi care, datorită forțelor dezvoltate în momentul impactului, cad pe partea carosabilă ori în imediata apropiere.

În măsura în care este posibil, este bine ca echipa de cercetare la fața locului să efectueze şi reconstituirea traiectoriei autovehiculelor implicate în accident.

Printre activitățile ce trebuie desfăşurate de către membrii echipei de cercetare la fața locului un loc important îl ocupă şi verificarea stării tehnice a autovehiculelor implicate în accident. Se recomandă ca această activitate să fie desfăşurată de sau sub conducerea unui specialist[272] – ingineri sau tehnicieni auto. Vor fi urmărite aspecte precum: starea tehnică a sistemelor de frânare, direcție şi iluminare-semnalizare, de blocare a uşilor, de rulare, indicațiile aparaturii de bord, etc. Constatările vor fi consemnate într-un proces-verbal ce va fi anexat celui de cercetare la fața locului.

De remarcat că aceste prime constatări vor constitui punctul de plecare şi vor conferi obiectivitate rezultatelor expertizei tehnice ce se va dispune în cauză.

9.5. Particularități ale cercetării la fața locului în cadrul investigării infracțiunilor ce au ca obiect regimul armelor şi munițiilor

Înainte de toate trebuie observate locurile ce pot fi subsumate noțiunii de loc al faptei în care există posibilitatea desfăşurării de activități de cercetare la fața locului. Astfel, vom avea[273]:

Θ locurile unde armele şi munițiile sunt ascunse sau numai depozitate contrar dispozițiile pertinente la regimul special;

Θ locurile unde sunt parcate sau unde au fost desfăşurate operațiuni de încărcare-descărcare a armelor şi munițiilor în/sau din mijloacele folosite pentru transport;

Θ perimetrul în care se desfăşoară activitățile specifice unui atelier de reparat arme care funcționează în afara condițiilor impuse de regimul legal;

[272] V. Berchesan în Tratat de Metodică Criminalistică, op. cit. pag 129
[273] A se vedea pentru detalii şi V. Berchesan – Metodologia Investigării Infracțiunilor, vol. I, Editura Paralela 45, Pitești 1998, pag 140

Θ locurile unde au fost desfăşurate activităţi de confecţionare sau prelucrare a armelor de foc sau a pieselor componente;

Θ locurile în care au fost desfăşurate activităţi ilicite la săvârşirea cărora au fost folosite arme de foc şi muniţii;

Θ locurile unde au fost desfăşurate trageri experimentale sau, pur şi simplu, au fost folosite armele şi muniţiile deţinute, purtate, etc. contrar dispoziţiilor legale.

Trebuie observat că, deşi din punct de vedere teoretic se poate distinge între cercetarea la faţa locului care se desfăşoară în cadrul investigării infracţiunilor ce se săvârşesc la regimul armelor şi muniţiilor şi cercetarea infracţiunilor săvârşite prin intermediul, cu ajutorul armelor de foc şi muniţiilor, din punctul de vedere al activităţii practice, de foarte multe ori cele două aspecte se confundă.

În faza statică a cercetării la faţa locului se va examina cu atenţia necesară întregul perimetru urmărindu-se stabilirea stării şi poziţiei principalelor mijloace materiale de probă (arme, muniţii, părţi componente ale acestora), raporturilor de distanţă dintre acestea, descoperirea de urme care să probeze activitatea infracţională, etc. O atenţie pe care o apreciez ca deosebită trebuie manifestată pentru descoperirea şi prelucrarea urmelor de miros care sunt specifice atât tragerilor recente cât şi armelor şi muniţiilor ca atare. Când condiţiile permit, folosirea câinelui de urmărire pentru prelucrarea urmelor de miros poate conduce la rezultate deosebit de utile în anchetă[274].

În faza dinamică, pe lângă examinarea minuţioasă a tuturor obiectelor şi urmelor descoperite în câmpul infracţional, se va acorda atenţie poziţiei în care au fost găsite armele şi muniţiile, stării şi urmelor ce se găsesc pe corpul acestora – pe arme, pe cartuşe, pe tuburi, pot fi descoperite diferite categorii de urme: urme papilare, de ardere, pulbere arsă, fum, vaselină, ulei de armă, sânge, particule de vopsea, sânge, textile, noroi, etc.

Ridicarea şi ambalarea armelor şi muniţiilor descoperite la faţa locului trebuie să se facă cu cea mai mare precauţie având în vedere, pe de o parte necesitatea păstrării lor intacte pentru a fi valorificate din punct de vedere ştiinţific, iar, pe de altă parte, pentru a preîntâmpina producerea unor evenimente nedorite, cu consecinţe privind viaţa, integritatea corporală sau sănătatea, atât a membrilor echipei, cât şi a altor persoane ori asupra unor bunuri proprietate publică sau privată[275].

În cazul efectuării activităţii de cercetare la faţa locului în condiţii de umiditate deosebită sau iarnă se recomandă ca examinarea armelor sau muniţiilor să se facă numai după ce acestea au fost uscate sau, minim, au fost aduse la temperatura încăperii.

---

[274] **V. Berchesan** – Metodologia Investigării Infracţiunilor, vol. I, Editura Paralela 45, Piteşti 1998, pag 141

[275] **N.Grofu** – Cercetarea la faţa locului în infracţiunile comise cu arme şi muniţii, în Investigarea Criminalistică a Locului Faptei, op. cit. pag. 184

9.6. Particularități ale cercetării la fața locului în cadrul investigării infracțiunilor de trafic de droguri

Analizând modul cum legiuitorul a conceput incriminarea activității ilicite îmi permit să observ că, în mod necesar, ancheta trebuie să debuteze cu activitatea de constatare în flagrant, activitate ce, în context, devine de importanță crucială atât pentru evoluția în timp cât şi pentru rezultatele anchetei. Este, dacă îmi este permisă comparația, ceea ce constituie cercetarea la fața locului pentru infracțiunile la care modul de săvârşire presupune crearea de urme pe baza cărora să poată fi identificat făptuitorul şi stabilită vinovăția acestuia. De remarcat că, în cadrul investigării traficului de droguri, cercetarea la fața locului nu este exclusă, atât doar că deplasarea în câmpul infracțional a organelor judiciare dobândeşte o complexitate specifică dată de dinamicitatea, de caracterul activ, participativ, al intervenției „oamenilor legii" în desfăşurarea infracțiunii. Constatând în flagrant infracțiunea de trafic de droguri, anchetatorii intervin în derularea activității ilicite împiedicând amplificarea rezultatelor.

Pentru a evita observațiile pertinente, de altfel, cu privire la eventuala confuzie între activitatea de constatare în flagrant şi de cercetare la fața locului, subliniez că, deşi, în continuare, voi folosi termenul de constatare în flagrant, voi urmări îndeosebi particularitățile activităților de căutare, de esență pentru cercetarea la fața locului şi, în acelaşi timp, deosebit de importante pentru desfăşurarea anchetei.

În cazul traficului de droguri constatat în flagrant locul şi timpul săvârşirii infracțiunii devin cunoscute încă din faza inițială a cercetărilor[276], de asemenea, prinderea unuia dintre făptuitori conduce la identificarea tuturor participanților.

Pentru realizarea în cât mai bune condiții a constatării infracțiunii flagrante, atunci când situația permite, apreciez că trebuie urmărite următoarele aspecte ce țin de particularitățile tactice de efectuare a acestei activități.

Pregătirea activității, consider că trebuie să debuteze cu o analiză atentă a datelor ce impun constatarea infracțiunii flagrante. Aici poate fi vorba despre informațiile obținute pe fluxul informațional ce se realizează la nivel regional, în cadrul organismelor internaționale create pentru a combate crima organizată ori în cadrul acordurilor de cooperare şi asistență reciprocă în domeniul vamal încheiate de România la nivel bilateral. De asemenea vor fi avute în vedere informațiile furnizate de exponenți ai unor interese concurente, denunțuri ale unor persoane interesate sau care au aflat date în mod întâmplător, analiza aşa-numiților indici de suspiciune alimentați de anormalitatea unor operațiuni, a comportamentului unor persoane, în general a insolitului constatat în diferite stări de lucruri ori fapte.

[276] **V Bercheşan, C. Pletea** – Drogurile şi traficanții de droguri, Edit. Paralela 45, Pitești, 1998, pag.264.

Pornind de la această analiză se va urmări stabilirea unor elemente precum:

* particularitățile locului şi intervalul de timp considerate oportune pentru desfăşurarea activității.
* persoanele implicate în activitatea infracțională şi posibila lor apartenență la crima organizată iar în acest caz, la care dintre grupările ce acționează în zonă, care este impactul activității acestor activități infracționale în zonă, etc.
* stabilirea modalităților concrete de acțiune, a efectivelor – număr, calificare, sarcinile concrete ale fiecăruia în parte – a echipamentelor şi a altor mijloace ce vor fi implicate.
* stabilirea unor variante de rezervă, cuantificarea în spațiu şi timp a reacțiilor posibile pe care le-ar putea avea făptuitorii ori grupurile din care fac parte aceştia.

Recomandabil ar fi ca zona aleasă pentru acțiune să fie foarte bine cunoscută de către participanți, aceasta să ofere condiții cât mai bune pentru înregistrările de sunet şi imagine, pentru afluirea şi defluirea rapidă a personalului şi a mijloacelor ce vor fi folosite.

În cadrul pregătirii, un loc central îl ocupă planul pe baza căruia se va desfăşura constatarea în flagrant. Persoana ce va conduce activitatea are un rol esențial în elaborarea acestui plan, însă, apreciez ca oportun participarea sau cel puțin consultarea unora dintre cei ce vor participa la activitate – cei cu o experiență mai mare, lideri informali ori cei selecționați ca reprezentativi pe categorii de implicare şi experiență.

Planul va conține, printre altele, ca aspecte ce trebuie subliniate, referiri la:

- Participanți, specializarea, din ce structuri provin aceştia, numărul şi sarcinile echipelor ce vor participa
- Poziționarea în sistemul de referință de la locul unde se va efectua constatarea a celor ce vor conduce activitatea, a echipei de supraveghere, a echipei de intervenție nemijlocită, a echipei de rezervă, a anchetatorilor
- Specificarea modului de acțiune şi a sarcinilor concrete pentru fiecare participant în parte
- Stabilirea intervalului de timp în care se va desfăşura activitatea
- Mijloace tehnice ce vor fi folosite pe parcursul activității
- Măsurile pentru prevenirea accidentelor[277] şi acordarea primului ajutor în caz de nevoie
- Variantele de acțiune prevăzute pentru situații deosebite generate de schimbarea caracteristicilor acțiunii avute în vedere inițial datorită comportamentului deosebit al făptuitorilor, implicarea neprevăzută a unor

[277] N.A. accident poate fi considerat aici orice stare de lucruri în care un membru al echipei ce efectuează constatarea infracțiunii flagrante sau orice altă persoană implicată, într-un fel sau altul, este rănită

persoane străine de desfăşurarea activităţii ilicite ce necesită o ocrotire deosebită, eşuării unor acţiuni stabilite a se desfăşura, etc.

Foarte important este ca planul de acţiune să acopere suficiente variante de răspuns la posibilele reacţii la nivel de individ sau de grup ce pot să se manifeste în timpul derulării activităţii ori după sfârşitul acesteia.

În legătură cu acest plan, apreciez ca foarte importantă, o evaluare, de preferat, prealabilă a stării psihice şi fizice a celor ce vor participa la activitate. Desigur, nu se poate efectua o analiză asemănătoare cu cea necesară în cazul sportivilor de performanţă, însă cum activitatea presupune, în cele mai multe dintre cazuri, un consum nervos şi fizic deosebit, o implicare total, aspectul nu trebuie neglijat.

Odată cu rezolvarea tuturor problemelor organizatorice legate de analiza datelor cu privire la: configuraţia locului şi intervalul de timp apreciat ca oportun pentru intervenţie, componenţa echipei şi stabilirea sarcinilor până la nivel individual, dotarea tehnico-materială, asigurarea prezenţei altor specialişti, a echipajelor de salvare şi prim ajutor, etc, se poate aprecia ca încheiat complexul de activităţi ce se poate efectua la sediu, înainte de deplasarea la locul unde se va desfăşura constatarea în flagrant a activităţii ilicite.

O anumită pregătire este necesară la faţa locului, înainte de trecerea la acţiunea propriu-zisă.

Astfel, înainte de toate, trebuie făcută o evaluare a situaţiei de la faţa locului. Aspectul trebuie privit cu seriozitate, putându-se întâmpla ca, independent sau mai bine spus, mai presus de orice implicare a activităţii organelor judiciare ce trebuie să facă constatarea, să fi intervenit schimbări radicale ale, ceea ce practicienii numesc „situaţie operativă”. Există posibilitatea ca amploarea elementelor ce caracterizează starea de fapt de la faţa locului să depăşească posibilităţile de acţiune ale dispozitivului ce poate fi desfăşurat pentru efectuarea constatării, planul prevăzut fiind depăşit. În această situaţie, întrucât perspectivele de finalizare, cel puţin conform planului de acţiune iniţial, sunt, într-o măsură importantă, compromise, şeful echipei, analizând necesitatea şi oportunitatea constatării infracţiunii în flagrant, se află în faţa unei decizii greu de luat. Pe de o parte, poate hotărî să se insiste în efectuarea activităţii bazându-se pe o eventuală redimensionare în timp util al numărului de persoane din cadrul echipei şi a mijloacelor aflate la dispoziţie astfel încât să se reechilibreze situaţia la nivelul avut în vedere la elaborarea planului iniţial. În altă ordine de idei poate dispune anularea acţiunii în aşteptarea unui alt moment operativ prielnic care să asigure perspective sigure de finalizare cu rezultate caracterizate de oportunitate sub raportul efort – rezultat. O a treia opţiune ce s-ar referi la o acţiune hazardată este cel mai puţin de preferat întrucât pune în pericol evident persoanele ce fac parte din echipă, dotarea materială şi nu de puţine ori persoane şi bunuri neimplicate în activităţile ilicite sau investigatori acoperiţi.

Acceptând că totul este în ordine, atunci când se face evaluarea situației găsite în teren, se va trece la stabilirea elementelor de amănunt în ceea ce priveşte sarcinile fiecărui participant şi la desfăşurarea membrilor echipei în teren. În mod firesc aceasta se va face conform planului, nemai fiind, aici de subliniat decât scrupulozitatea ce trebuie manifestată atunci când se pune problema blocării căilor de acces, aceasta trebuind să fie realizată cât mai ermetic şi în timp util.

În ceea ce priveşte desfăşurarea activității propriu-zise, aceasta este caracterizată de unele particularități, principial, în funcție de loc, timp, numărul persoanelor prezente la fața locului şi natura activității ilicite desfăşurate.

La o analiză globală a fenomenului se poate observa că activitatea de constatare în flagrant se poate efectua în oricare din următoarele etape pe care le parcurge drogul până la consumul final:

→ Cultivarea plantelor ce conțin substanțe utilizate producerea diferitelor categorii de droguri, transportul acestor plante la punctele de colectare, prelucrarea acestora astfel încât să devină apte pentru a fi transportate în zonele de consum – ținând cont de toate obstacolele ce pot interveni, legate de furturi săvârşite de către proprii membri ai rețelei, atacuri ale unor organizații rivale, controale ale organelor abilitate, etc.

→ Transportul din zonele de producție la zonele de consum, prelucrarea astfel încât marfa să poată fi vândută distribuitorilor locali ori, chiar în vederea obținerii dozelor pentru consumul curent al toxicomanilor.

→ Depozitarea, prelucrarea finală – dacă mai este cazul – distribuția drogurilor către cei care vând dozele gata preparate consumatorilor finali în diverse locuri, mai mult sau mai puțin dinainte stabilite, dar în mod cert cu luarea tuturor măsurilor de siguranță.

→ Cumpărarea, eventuala depozitare, administrarea drogurilor.

Etapele arătate au în vedere aşa-numitele droguri clasice, la drogurile de sinteză trebuind introduse în discuție precursorii şi, ca regulă, o singură prelucrare – direct în pastile care să poată fi manevrate cu cât mai mare uşurință.

Constatarea în flagrant a activității ilicite, având în vedere conlucrarea la nivel internațional şi incriminarea, aproape universală, pe baza convențiilor internaționale a traficului de droguri, poate fi desfăşurată în oricare dintre etape, ca problemă de strategie punându-se doar oportunitatea intervenției într-un moment sau altul. Idealul tinde spre destrămarea întregii rețele de infractori, ancheta trebuind să-şi propună ca scop practic anihilarea întregului complex infracțional şi nu vânarea numai a unor simpli consumatori sau vânzători finali ce pot fi înlocuiți cu uşurință.

Din punct de vedere al locului unde se va desfăşura activitatea, practica organelor judiciare relevă particularități ce influențează de multe ori însăşi esența desfăşurării activității – pentru aceasta trebuie realizate diferențele ce apar atunci

când în discuție este o constatare în flagrant în legătură cu consumul organizat de droguri în diferite incinte, o altă activitate ce urmăreşte un transport de droguri, o tranzacție în curs de desfăşurare ori activitatea dintr-un laborator în care se obțin sau se prelucrează droguri.

Întrucât spațiul acestui material nu permite o dezvoltare deosebită a subiectului, în continuare voi face referire doar la unele aspecte legate de constatarea în flagrant a infracțiunii de trafic de droguri focalizată pe etapa de transport, punând accent pe locurile unde se ascund droguri şi în legătură cu care, o activitate calificată desfăşurată de profesioniştii adevărați poate să conducă la neutralizarea activității ilicite, prinderea făptuitorilor şi probarea vinovăției acestora.

Traficul de droguri, în sensul celor arătate mai sus, îmbracă două aspecte diferite:

- traficul derulat de amatori cu cantități minime (câteva grame) ce sunt destinate uzului personal sau al prietenilor săi, în prezent constatându-se o creştere constantă a acestei metode;
- traficul internațional vizând, în general, mari cantități de opium, heroină, cocaină, canabis ori droguri de sinteză. În acest caz, marfa este transportată sub supraveghere de către veritabili profesionişti în domeniul traficului cu droguri, ce sunt în legătură, probabil corect spus, fac parte din organizații criminale, adesea la nivel internațional.

În ambele situații, ingeniozitatea în a găsi locuri şi modalități de ascundere este nelimitată. Traficanții profesionalizați analizează totul, de la condițiile economice, politice, sociale din zonele de traficare până la automatisme ale organelor de control, influența unor lideri de opinie, obiceiuri, persoane aflate în risc social, etc., de cele mai multe ori anticipând posibilitățile de reacție a organelor abilitate în prevenirea şi combaterea acestui fenomen.

Lupta împotriva traficului ilicit de droguri, din punct de vedere al activității de constatare în flagrant, trebuie să se bazeze în primul rând pe profesionalismul şi motivația celor ce fac parte din echipa destinată pentru efectuarea acestei activități, în funcție de indicii de suspiciune şi de cunoaşterea mijloacelor de traficare cel mai frecvent utilizate.

Voi face, în continuare, scurte referiri la aspecte privind :

1. traficul feroviar şi expedițiile poştale
2. traficul aerian
3. traficul rutier
4. traficul maritim
5. folosirea corpului uman pentru a transporta drogurile.

Traficul feroviar

Constatarea în flagrant în traficul feroviar de mărfuri şi de persoane prezintă dificultăți deosebite şi anume:

- timpul scurt destinat controlului uzual
- numeroasele posibilitățile de ascundere
- dificultăți cauzate de obligativitatea efectuării de controale itinerante.

Aceste criterii demonstrează că rezultatele activității vor depinde în mod deosebit de inițiativa personală a membrilor echipei, de atenția permanentă şi de observarea continuă a pasagerilor pe toată durata efectuării constatării

Mijloacele de ascundere utilizate mai frecvent se împart în două categorii:

1. Locuri care nu au fost special amenajate pentru ascunderea de mărfuri şi bunuri: compartimentele vagoanelor - sub banchete, sub masa rabatabilă, lăcaşul corpurilor de iluminat, sub saltelele paturilor, în lenjeria de pat, în dulapuri, în plasa de bagaje, oglinda, tablourile de pe pereți, sistemul de alarmă, plafon, jaluzele, conducta de aer de sub fereastră, numărul locului, difuzorul montat în plafon, strapontină, cutia comutatorului, tapetul plafonului; toaletele vagoanelor – sub chiuvetă, distribuitorul şervetelor de hârtie, coş de gunoi, ruloul de hârtie igienică, robinetul de apă, dulapuri, oglindă, distribuitorul de săpun, rezervorul veceului şi capacul acestuia, conducta de sub chiuvetă.

2. Locuri amenajate special: deşurubarea pereților din spatele toaletei, desfacerea spătarelor scaunelor(canapelelor) prin simpla deşurubare a şurubului de fixare, desfacerea radiatoarelor, desfacerea tetierelor, cutia de frâna, sistemul siguranțelor, conducta de alimentare cu apă, aer, căldură, zonele sub tensiune, compartimentul de mărfuri.

Expedițiile poştale

Expedierea drogurilor pe cale poştală constituie o metodă de traficare deloc neglijabilă. Mijlocul cel mai răspândit constă în ascunderea drogurilor într-un plic obişnuit, lipit între două foi sau două cărți poştale.

Următorii indici pot conduce la depistarea unui astfel de trafic:

- plic cu o grosime sau o greutate neobişnuită;
- plic lipit cu bandă adezivă;
- lipsa adresei expeditorului;
- diverse mențiuni pe plic ca: urgent, film nedevelopat, expediere dintr-o regiune considerată zonă de risc din punct vedere al traficului ilicit de droguri;
- plicul nu conține mențiunea –valoare declarată – sau are o declarată inferioară în raport cu conținutul său;
- utilizarea unei adrese false.

Subliniem ca o ultimă tendință de traficare a drogurilor pe cale poştală aplicarea de mărci poştale sau abțibilduri pe spatele cărora se află o doză de LSD.

Traficul aerian

Valizele, mapele şi gențile cu fund dublu, pereți dubli, capace duble rămân

mijloace curent folosite pentru traficarea drogurilor.

Pachetele mici de toate felurile, conținând amintiri sau cadouri, transportate sau trimise în mod separat sunt, de asemenea, folosite în traficul ilicit de droguri.

Ca locuri de ascundere a drogurilor, frecvent întâlnite în traficul aerian menționăm:

locuri legate de construcția tehnică a aeronavei: cabina echipajului, bucătărie, toaletă, scaunele pasagerilor, plafon, pereții laterali.

marfă transportată şi efectele personale ale călătorilor: florile şi plantele naturale şi artificiale, sticlele de băuturi, materialele sportive, alimentele pentru aprovizionarea aeronavei.

Traficul rutier

În cadrul traficului rutier, controlul efectuat în cadrul constatării în flagrant a traficului de droguri poate avea ca obiect două categorii de vehicule: autoturisme şi automarfare.

Membrii echipei trebuie să aibă cunoştințe generale privind construcția tehnică a vehiculului pentru a fi în măsură să selecteze posibilele locuri de ascundere. Astfel, la controlul autovehiculului se vor scoate şi se vor asigura cheile maşinii după care se va examina autovehiculul într-o ordine logică. Se recomandă a trata vehiculul ca fiind alcătuit din cinci părți componente : exteriorul, interiorul, interiorul portbagajului, compartimentul motorului şi dedesubtul maşinii. Raționamentul ar putea funcționa în felul următor:

1. Exteriorul vehiculului

Privit vehiculul din afară, acesta arată cum trebuie ? Suspensiile sunt slabe sau cauciucurile sunt moi? – poate fi un indiciu că vehiculul este într-un fel supraîncărcat. La luarea de măsuri trebuie manifestată atenție – unele vehicule sunt alterate intenționat pentru motive mecanice sau de manipulare.

Trebuie examinată partea inferioară a capacelor roților. Se recomandă scoaterea unei cantități mici de aer din fiecare cauciuc, neuitând de cel de rezervă. Miroase a canabis ? Se va examina interiorul barelor de protecție, stopurilor şi farurilor, precum şi alte accesorii exterioare. Nu trebuie uitate aripile laterale având în vedere faptul că unele maşini au compartimente special construite în arcadele de la roți. Nu este lipsit de interes, deşi poate părea ca excesiv verificarea şi presiunii roților.

2. Interiorul vehiculului

Se scot toate bagajele şi obiectele personale ale ocupantului(ocupanților) din interiorul maşinii şi din portbagaj. Vopseaua, masticul, banda adezivă şi uneltele care nu sunt folosite în scop de întreținere normală a maşinii pot fi folosite sau adaptate pentru traficare. Cuțitele găsite pot fi folosite la tăierea unor bucăți din răşina de canabis şi pot da o reacție pozitivă când sunt verificate ulterior.

Se recomandă ca un membru al echipei să se aşeze în interiorul vehiculului. Dacă se închid geamurile şi uşile există un miros puternic în maşină, de exemplu: canabis, parfum, odorizant de maşină (brăduleț) sau alte mirosuri care să denatureze, să mascheze mirosul drogurilor?

Trebuie examinat interiorul căptuşelii tavanului, cavitățile din interiorul portierelor, în interiorul bordului şi sub sau în spatele scaunelor din spate. Dacă unele acte sau documente sunt descoperite este necesar să fie reținute informațiile mai dubioase şi notate pe un carnet astfel încât să poată fi valorificate la întocmirea procesului-verbal.

Dacă este necesar, se poate scoate mocheta de pe podea şi examina pragurile urmărind plăci din cauciuc sau metal lipite sau sudate care pot fi scoase. Sunt urme de sudură proaspete, de mastic, de vopsea care să indice că s-a umblat la structura podelei ? Există o podea falsă ? Trebuie încercat caloriferul – intră aerul prin toate orificiile ? Dacă nu, de ce ? Miroase a canabis printr-unul din orificiile de la bord ?

Este necesară examinarea accesoriilor din rulote sau vehicule tip caravană. Frigiderul şi celelalte aparate din dotare funcționează ? Buteliile conțin gaz ? Rezervorul de apă al chiuvetei conține numai apă ? Funcționează toaleta ? Nu trebuie uitat că există zone largi de ascundere ce pot fi folosite la contrabandă. Dimensiunile interioare corespund cu cele exterioare ? S-au construit locuri de ascundere speciale? S-a vopsit proaspăt vreun obiect ?

3. Interiorul portbagajului

Se va examina podeaua, tavanul, lateralele şi spatele portbagajului. O atenție deosebită trebuie acordată semnelor proaspete de vopsea sau praf. Funcționează plutitorul de la rezervor? Dacă nu, de ce nu ? Dacă înregistrează, se va stabili capacitatea rezervorului, precum şi cantitatea de benzină/motorină care există în rezervor. Schimbarea poziției maşinii poate afecta citirea de la plutitor. Se va examina atât rezervorul cât şi bolțurile de susținere ale acestuia. Ca indicii de suspiciune va fi reținut faptul că bolțurile se pot mişca uşor şi că rezervorul nu este atât de murdar cum ar trebui să fie. Ca măsură de prevedere nu se va fuma sau permite aprinderea de scântei sau flăcări în apropierea rezervorului.

4. Compartimentul motorului

Se va examina zona de sub baterie, cea din spatele radiatorului, rezervorului de apă pentru parbriz, caloriferului şi furtunelor. Nu trebuie uitate accesoriile servo precum şi alte rezervoare în funcție de tipul autovehiculului.

5. Sub maşină

Este necesară examinarea exteriorului şasiului, avându-se în vedere, în mod obligatoriu, cutiile, pragurile din zona arcadelor de la roți şi tobele de eşapament. Suspiciuni trebuie să genereze urmele proaspete de chit, silicon, vopsea sau sudură.

Sintetizat, ca posibile locuri de ascundere într-un autoturism, trebuie avute în vedere: tavanul dublu, colțurile tavanului, parasolarele, trapa din acoperiş, rafturi cu fund dublu, partea posterioară a scaunelor, cavitatea dintre scaunele din spate şi portbagaj, scaunele ca atare, tunelul de transmisie, barele de structură de sub scaunele din față sau spate, volanul şi butonul pentru claxon, instrumentele de bord, spațiul din portiere, pragurile, compartimentul pentru bagaje, peretele dublu din lateralele portbagajului, rezervorul cu toate posibilitățile sale de ascundere, semnalizatoarele şi accesul la aripile din spate, aripile din spate cu pereți dubli, portbagajul în ansamblu şi toate posibilitățile de ascundere, compartimentul roții de rezervă, capacele de la roți, buşonul de la rezervor şi accesul în rezervor, sistemul de ventilare a motorului, radiatorului şi habitaclului destinat persoanelor, lăcaşul farurilor şi zona din spate, ventilatoarele, radiatoarele, barele de protecție, filtrul de aer, rezervoarele de apă, bateria, anexe ale motorului ce ar putea fi scoase din uz fără să afecteze un anumit regim de funcționare a motorului, orificiile prin care se realizează schimbul de aer pentru habitaclul persoanelor, bara de structură din față, fundul băii de ulei, camera de evacuare, fundul dublu al podelei, sistemul de amortizare, cavitățile din aripile din față, axul frontal, cavitățile din aripile din spate, bara de structură din spate cauciucuri, roata de rezervă.

Nu trebuie pierdut din vedere evidența actelor autoturismului, prezența unor scule şi echipamente neobişnuite, şuruburi sau alte elemente ale unor sisteme de închidere slăbite, modificate ori lipsă.

Ca posibile locuri de ascundere în automarfare sunt importante: spațiul de încărcătură, podeaua şi pereții ce pot fi dublați, rezervorul de combustibil, cabina şoferilor, locul de prindere a remorcii de autotractor.

În practică, au apărut, cu o anumită frecvență, ca locuri special amenajate pentru ascunderea de bunuri de contrabandă, următoarele: locuri în compartimentul destinat mărfurilor cu căi de acces aferente bine disimulate, ascunzători în instalația de producere a frigului pentru compartimentul de marfă, în locaşul acumulatorilor, ascunzători create prin dublarea podelei şi a pereților compartimentului destinat transportului de mărfuri, ascunzători în cabina şoferului în torpedou, în locaşul siguranțelor electrice, în salteaua sau alte componente ale paturilor, de-a lungul axului volanului.

Şi aici trebuie analizate cu atenție, elemente de fapt considerate, indici de suspiciune precum semne evidente ale reparațiilor recente – vopsea proaspăt aplicată, urme de sudură, şuruburi noi, etc – porțiuni ruginite artificial, suspensie nefiresc de joasă, nefuncționarea sistemului de încălzire, geamuri care nu se deschid, roată de rezervă sau anvelope nefiresc de uzate.

Traficul maritim

În domeniul traficului maritim, având în vedere volumul şi complexitatea operaţiunilor comerciale care se derulează în portul Constanţa, în principal, dar şi în celelalte porturi mai mici – Galaţi, Brăila, Turnu-Severin, etc – trebuie observat că, în ceea ce priveşte controlul vamal, totul trebuie să fie caracterizat de rigoare, eficienţă, operativitate şi profesionalism.

Înainte de toate, este bine să se analizeze: naţionalitatea vasului şi a membrilor echipajului, istoricul voiajului, tipul vasului, dacă vasul, agentul sau companiile comerciale implicate figurează pe liste sau consemne internaţionale, fiind de natură să genereze suspiciuni vase sub pavilionul unor state recunoscute ca având legături cu traficul diferitelor categorii de bunuri speciale, personal ce provine din astfel de state, escale în porturi cu risc mare, etc.

Controlul se va desfăşura pe doua planuri: controlul vasului şi controlul mărfurilor.

Controlul vasului se va face conform construcţiei tehnice, avându-se în vedere planul vasului. Se vor verifica, principial toate compartimentele, o atenţie deosebită trebuind acordată sălii maşinilor, sălii radio, cabinelor echipajului, compartimentului combustibilului, compartimentului destinat păstrării unor bunuri speciale cum ar fi armele şi muniţiile, cel destinat păstrării proviziilor de alimente, ţigări, băuturi alcoolice, etc.

Controlul mărfurilor se va face conform cargoplanului şi manifestului încărcăturii. Se va stabili natura şi structura mărfurilor fiind analizate, cu predilecţie, mărfurile încărcate în porturi suspecte sau în timpul voiajului. În timpul controlului se va da o atenţie deosebită containerelor goale unde accesul este uşor, mărfurilor ambalate ori reambalate, dar pe care nu apar marcajele specifice, precum şi mărfurilor ce nu apar în manifestul încărcăturii. De asemenea, se vor examina spaţiile dintre marfă şi structura vasului precum şi fundul dublu al tancurilor de carburant. În cazul mărfurilor neambalate se va acorda atenţie verificării în timpul descărcării existând posibilitatea ascunderii unor cantităţi importante de bunuri, mai ales din categoria celor speciale, în masa acestor mărfuri, la terminare fiind necesară o inspecţie atentă a gurilor de aerisire, podelei şi fundurilor duble ale silozurilor de marfă. Dacă sunt descărcate mărfuri toxice ori petroliere va fi avută în vedere staţia de pompare şi puntea de vizitare.

Cum cea mai mare parte a transporturilor de mărfuri pe cale maritimă se face containerizat apreciez ca necesară o scurtă analiză. Principalele locuri de ascundere într-un container sunt: pereţii sau uşile false, compartimente special create în partea inferioară ori superioară, modificări ale componentelor structurale, rama. În practică sau catalogat ca indici de suspiciune, în legătură, cu containerele următoarele: mirosul de substanţe chimice ce emană din container, container proaspăt vopsit,

numere sau alte inscripții de pe container aplicate neprofesional, numerele din interiorul şi din exteriorul containerului nu coincid – se modifică numerele din exterior pentru a corespunde cu conosamentul – solicitări de a muta containerul în locuri neobişnuite pentru dezinsecție sau manipulări în alte scopuri decât cele socotite uzuale, sunetul gol obținut ca urmare a lovirii pereților în diferite puncte alese în funcție de jocul barelor de susținere din interior şi exterior.

La containerele cisternă trebuie să atragă atenția sudurile recente de la muchii, vopseaua proaspătă sau alte reparații recente ce pot ascunde modificări ale cisternei.

La containerele frigorifice, dacă partea frigorifică nu funcționează, dacă este absent spațiul normal deschis ori grătarul ce permite circulația aerului în zona ce adăposteşte unitatea de răcire, dacă dispozitivul de prindere al unității de răcire prezintă urme recente de mişcare, este foarte probabil ca la un control amănunțit să fie descoperite bunuri de contrabandă, cel mai adesea droguri.

Folosirea corpului uman pentru a transporta drogurile

Deşi nu poate fi vorba de un volum important, contrabandiştii[278] folosesc adesea şi corpul uman pentru transportul de bunuri speciale, îndeosebi droguri. Tehnicile de ascundere folosite diferă de la caz la caz, metoda aleasă depinzând, bunăoară în cazul traficului de droguri, de cantitatea de droguri ce se voieşte a fi traficată, de destinația acestora şi, foarte important, de percepția contrabandiştilor despre sistemul de control pe parcursul rutei.

Şi aici practica a relevat, printr-o anumită frecvență, existența unor indici de suspiciune precum: costul călătoriei nu corespunde cu funcția şi venitul pasagerului ce se prezintă la controlul vamal; aspectul exterior nu concordă cu bagajul şi cu statutul declarat; nervozitate crescută şi nejustificată; un număr nefiresc de bagaje – prea multe ori prea puține; tentativă de contrabandă cu obiecte de valoare nu foarte mare pentru a focaliza atenția funcționarilor asupra unor aspecte lipsite de importanță; încercări de a distrage atenția funcționarilor vamali folosind diferite tertipuri; schimbarea tonalității, volumului sau debitului verbal; preocuparea de a întreține un dialog de coplezență despre vreme, sport, bancuri, etc; manifestarea unei amnezii selective pe parcursul controlului – răspunsuri prompte alternative la situații când nu înțelege întrebarea, nu îşi găseşte cuvintele ori a uitat anumite date; folosirea unui limbaj ori comportament provocator manifestat față de lucrătorii vamali ori față de alți cetățeni ce aşteaptă în cadrul procedurilor vamale; date eronate în cuprinsul declarațiilor vamale din cauza emoțiilor ori neînvățării corespunzătoare a istoriei ce trebuie servită autorităților vamale; imposibilitatea de a răspunde la întrebări

[278] N.A. - am folosit noțiunea de „contrabandişti" în condițiile în care practica a evidențiat folosirea corpului uman pentru transportul drogurilor în special pentru trecerea frontierelor vamale nefiind exclusă nici folosirea procedeului la transportul de droguri pe teritoriul unui stat atunci când controalele autorităților abilitate pentru aceasta sunt dese şi orice bagaj sau alt obiect purtat poate crea suspiciuni.

privitoare la costul biletului, cine şi cum l-a cumpărat; lipsa unei motivații de călătorie în România, lipsa unei rezervări de cazare, lipsa banilor.

O atenție mărită trebuie acordată analizei aspectului exterior al persoanelor ce se prezintă la controlul vamal. Am arătat mai sus ce se acceptă a fi indici de suspiciune, dincolo de aceştia, consider fundamentală prestanța persoanei la momentul contactului cu organele abilitate cu exercițiul autorității. Funcționari cu atribuții în domeniu vor putea constata semne că persoana se droghează – pupile mărite, ochi injectați, paloare nefirească, transpirație abundentă pe frunte şi palme, tremurături, ticuri nervoase, stare de tensiune a buzelor şi umezirea lor deosebit de frecventă, pulsul mărit al carotidei, grimase, zâmbete sau suspine la momente nepotrivite; mişcări ale corpului ce denotă o tensiune deosebită – balansarea de pe un picior pe altul, balansarea corpului înainte şi înapoi, aranjarea frizurii, scărpinarea nasului, urechii, nesiguranță în mişcare; o expresivitate deosebită a feței – evitarea presiunii create de privirea în ochi în timpul conversației, sprâncene ridicate, agitație, nervozitate vizibilă prin mişcarea mărului lui Adam; semne suspecte de ascunderea în interiorul corpului a drogurilor – față palidă, persoana roşeşte brusc, are aspect obosit, ochii săi au pupile dilatate, pretinde că este bolnavă de stomac (nu se poate apleca, elimină gaze, merge legănat, preferă să stea în picioare).

Persoanele implicate în contrabandă şi în traficul de droguri pot ascunde bunuri speciale[279] în:

- Interiorul corpului – sunt înghițite, introduse în cavitățile corporale (anus, vagin, etc), mascate între picioare (praful este ambalat într-o pungă de plastic iar apoi totul este învelit într-o pânză), puse în pachete fixate în jurul corpului, înăuntrul pleoapelor, creați sâni falşi, etc.
- În îmbrăcăminte sau în încălțăminte – îmbibate, învelite în obiectele de uz personal, în manşeta pantalonilor, în buzunare, în centură, corset sau portjartier, în ciorapi (eventual murdari pentru a crea un disconfort cât mai mare pentru cei care controlează), în brâuri sau alte mijloace ce pot fi învelite în jurul corpului, în vestă, anexe de design ale hainelor, căptuşeli false, în mănuşi, îmbibate în prosoape, ascunzători create ori spații apte pentru aceasta existente din fabricație în talpa pantofilor sau a altor tipuri de încălțăminte, în talpa falsă la încălțămintea cu talpă groasă, în obiecte de încălțăminte uzate.
- În bagaje de mână, valize, saci, alimente – în pereți falşi, buzunare mascate, fund fals, mânere, cutii de carton, jucării, alimente ori alte obiecte pentru nou-născuți, saci de dormit, diferite alimente cu volum adecvat (pâine, mezeluri, caşcaval, etc.)

[279] N.A. – este folosit termenul de bunuri speciale deoarece acestea prezintă mare interes pentru rețelele de infractori, în principal drogurile, dar nu numai generează, adesea, adevărate furii în trecerea frontierei României, desigur în vederea obținerii de profituri cât mai mari.

Θ În cosmetice – în trusa de toaletă, portfard, cutii cu diverse loțiuni, flacoane de şampon, pastă de dinți, cutii de săpun, de parfum, ceară pentru epilat, etc.

Θ Recipiente de sticlă ori de altă natură – sticle cu băuturi alcoolice, termos, borcane cu dulceață, băuturi răcoritoare, cutii de bere, etc.

Θ Cutii, lăzi – cutii special amenajate cu fund ori pereți dublați, cutii conținând diferite mărfuri (ciocolată, zahăr, legume deosebite, fructe, lapte praf, ceai, cafea clasică ori solubilă, şervețele, măsline, covoare, țigări, medicamente, etc.) cutii ce conțin documente de afaceri, mostre, anvelope, etc.

Θ Cărți, albume, obiecte de artă – impregnări în coperțile sau paginile cărților mai vechi ori mai noi indiferent de valoarea lor culturală sau istorică, în cavități create în interiorul cărților, în albumele de fotografii, în coletele cu publicații diverse (ziare, reviste, anale ale universităților de prestigiu, etc), plicuri de corespondență, lămpi, veioze, măşti, figurine, tablouri, ornamente diverse, statuete[280], etc.

Θ Aparatură electronică, foto, de măsură şi control – în interiorul carcaselor, în interiorul tuburilor sau altor recipiente ce conțin consumabile ori anexe, în interiorul ambalajelor pentru acestea, etc.

Cele arătate sunt, desigur, doar cu caracter exemplificativ, atât posibilitățile cât şi imaginația infractorilor sunt greu de limitat, practic, orice, în anumite condiții, poate fi folosit pentru a ascunde, depinde doar de profesionalismul funcționarilor competenți să identifice orice este sau poate părea suspect, să efectueze controlul cu profesionalism şi să valorifice în plan procesual penal constatările.

Ca regulă generală, îmi permit să subliniez că activitatea de constatare în flagrant a infracțiunilor de trafic de droguri trebuie circumscrisă unor etape care, deşi nu impietează caracterului unitar al activității, trebuie respectate fiind scoase în evidență de practica pozitivă a organelor judiciare, ele constituind adevărate repere fără de care nu se poate concepe activitatea adevăraților profesioniști în confruntarea cu activitatea infracțională. Astfel, în ansamblu, activitatea de constatare în flagrant va avea în vedere următoarele[281]:

→ Constatarea activității ilicite, luarea măsurilor necesare pentru încetarea pentru prevenirea extinderii rezultatelor acesteia şi pentru conservarea urmelor şi mijloacelor materiale de probă create ca urmare a săvârşirii şi a producerii consecințelor infracțiunii

→ Evaluarea rezultatelor măsurilor întreprinse, salvarea victimelor şi acordarea primului ajutor persoanelor aflate în stare de nevoie

[280] N.A. – sau în accesorii ale acestora – rame, postamente, etc.
[281] N.A. – consider acestea ca reguli generale ce trebuie avute în vedere atât la organizarea activității cât, mai ales la efectuarea ca atare a acesteia, fiecare participant trebuind să le cunoască

→ Urmărirea, localizarea, prinderea, imobilizarea şi identificarea suspecților care au fugit de la locul faptei

→ Identificarea, percheziționarea şi ascultarea tuturor persoanelor găsite la fața locului

→ Efectuarea cercetării la fața locului

→ Luarea de măsuri în vederea restabilirii situației anterioare, limitarea oricăror efecte ce au apărut ori sunt în curs de a apare ca urmare a săvârşirii infracțiunii

→ Dispunerea aducerii ori conducerii la sediul organului judiciar a persoanelor ce sunt implicate şi a celor ce prin declarațiile lor pot contribui la elucidarea tuturor aspectelor legate de săvârşirea infracțiunii.

→ Dispunerea măsurilor legale cu privire la drogurile traficate şi obiectele şi valorile implicate în săvârşirea infracțiunii

Constatarea în flagrant a infracțiunilor de trafic de droguri este o activitate foarte importantă, însă ancheta nu se poate opri aici fiind necesară valorificarea rezultatelor obținute prin alte activități astfel încât să poată fi lămurite absolut toate problemele specifice investigării acestei categorii de infracțiuni.

Consider necesară o subliniere legată de cantitățile de droguri implicate în trafic, cu privire la personalul ce a lucrat sub acoperire şi la persoanele ce au contribuit, prin activitatea desfăşurată ori prin informațiile date, la reuşita activității.

În ceea ce priveşte drogurile, trebuie distins între cantitățile de droguri cu privire la care se cunoaşte, cu certitudine, natura – cum este cazul drogurilor ce constituie obiectul livrărilor supravegheate – şi cantitățile de substanțe cu privire la care există suspiciuni legate de natura lor – pot fi droguri, alte substanțe interzise ori substanțe care nu se află sub control național. Probabil este de prisos să insist asupra măsurilor severe ce trebuie luate astfel încât să fie prevenită săvârşirea de infracțiuni – cum ar fi furtul sau traficare pentru alții ori pentru consumul propriu al polițiştilor implicați în activitate – înlocuirea lor cu alte substanțe ce au aspect asemănător, etc. Atunci când natura substanțelor nu este stabilită cu certitudine trebuie luate toate măsurile necesare astfel încât, în vederea dispunerii constatărilor tehnico-ştiințifice sau expertizelor criminalistice, să nu fie posibilă alterarea calităților, combinarea cu alte substanțe care să aibă ca rezultat schimbarea naturii, schimbarea eşantioanelor sau alte incidente de natură să pună în discuție activitatea de constatare în flagrant, ori rezultatul final al anchetei.

Investigatorii acoperiți, ca de altfel şi celelalte persoane ce au contribuit într-un fel sau altul la reuşita activității, trebuie tratate cu toată atenția, nu trebuie uitat că fără aportul acestora, activitatea ar fi avut şanse mici de reuşită. Natura acestei comunicări ştiințifice nu îmi permite să dezvolt modul cum trebuie tratate aceste persoane pe parcursul desfăşurării anchetei, cum trebuie ocrotite de simplele bănuieli

din partea rețelelor crimei organizate, de răzbunarea criminalilor ce, într-un fel sau altul, au scăpat de răspunderea penală, cum trebuie asigurate bunurile acestora sau familia. Trebuie observat că în ceea ce-i priveşte totul trebuie să fie fără cusur, de la grija ce trebuie manifestată în timpul intervențiilor riscante în forță, până la retragerea lor din mediul infracțional în legătură cu care şi-au desfăşurat activitatea.

Fixarea rezultatelor activității de constatare în flagrant a traficului de droguri are ca particularitate, față de alte activități, folosirea pe scară largă a înregistrărilor de sunet şi imagine, atât a celor făcute la vedere cât şi a celor făcute în secret, caz în care cel puțin una dintre persoanele al căror comportament este înregistrat nu cunoaşte despre aceasta. Dincolo de îndeplinirea condițiilor impuse de lege pentru efectuarea şi pentru folosirea ca probe a acestora în cadrul procesului penal trebuie remarcat că personalul destinat să efectueze înregistrări de sunet şi imagine, pentru reuşita activității trebuie să beneficieze de o colaborare deosebită din partea celorlalți membri ai echipei – tehnica este valoroasă însă ea singură nu poate face minuni – cei care intră în câmpul infracțional vor acționa în aşa fel încât să favorizeze înregistrările de sunet şi imagine şi să ocrotească mijloacele tehnice, cunoscut fiind că, adesea, aceste înregistrări stau ca mărturie asupra, în primul rând, a legalității desfăşurării activității, în ansamblu, dar, şi a fiecărui membru al echipei în parte şi poate, în plan secund, asupra modului şi gradului de implicare în activitatea infracțională a participanților.

9.7. Particularități ale cercetării la fața locului în cadrul investigării infracțiunilor ce se săvârşesc la regimul vamal

Cercetarea la fața locului se efectuează cu predilecție atunci când trecerea peste frontieră s-a făcut cu ocolirea punctelor de control a trecerii frontierei. Locul de cercetat va fi delimitat în funcție de locul de trecere a frontierei, traseul urmat de făptuitori pentru trecerea frontierei, locurile de adăpost, locurile de popas, locurile în care s-au manipulat mărfurile de contrabandă dintr-un mijloc de transport în altul, locurile unde au fost depozitate aceste mărfuri, unde au suferit diferite operații – reambalare, etichetare, sortare, aplicare de timbre sau de alte însemne – pentru a se crea o aparență de legalitate a producției şi circulației lor, etc.

Cu ocazia cercetării se vor căuta urme de încălțăminte, urme ale animalelor sau altor mijloace folosite pentru transportul bunurilor, urme de natură biologică, bunuri sau resturi de bunuri distruse în timpul transportului, înscrisuri, urme papilare, etc. În funcție de topografia terenului, activitatea de cercetare la fața locului, încă de la început, trebuie extinsă şi către zonele învecinate – clădiri izolate, cursuri de apă, păduri, căile de acces către acestea – pentru a se putea descoperi, astfel, alte locuri

unde s-au ascuns făptuitorii, unde au fost aşteptaţi s-a efectuat transbordarea bunurilor dintr-un mijloc în alt mijloc de transport. De subliniat în context, necesitatea folosirii câinilor de urmărire, natura locului permiţând, de cele mai multe ori, prelucrarea urmei de miros în condiţii foarte bune.

O subliniere cu privire la competenţa de efectuare a cercetării la faţa locului în cadrul cercetării infracţiunii de contrabandă (art. 175 din Codul Vamal) – aceasta revine, în exclusivitate poliţiei de frontieră, care trebuie să fie pregătită, atât din punct de vedere logistic, cât şi din punct de vedere al pregătirii personalului pentru efectuarea unei activităţi de complexitatea cercetării la faţa locului.

În cazul cercetării contrabandei calificate (art. 176 din Codul Vamal), consider necesar că, încă de la început – atunci când sunt date că s-au trecut peste frontieră bunuri speciale – este necesar să participe membrii ai formaţiunilor specializate în astfel de anchete. Astfel, ca exemplu, în cadrul Direcţiei Generale de Combatere a Crimei Organizate şi Antidrog din Inspectoratul General al Poliţiei a fost autorizat, de către Comisia Naţională pentru Controlul Activităţilor Nucleare (CNCAN), **Serviciul Materiale Strategice (SMS)** care are drepturi şi obligaţii de Unitate Nucleară (UN) special destinată, instruită şi dotată pentru prevenirea şi combaterea traficului ilicit cu materiale nucleare (MN) şi surse radioactive (SR). Acest serviciu va conduce şi efectua toate activităţile de cercetare la faţa locului. Locul incidentului va fi cercetat numai de personal din cadrul Serviciului Materiale Strategice, autorizat de CNCAN, eventual un criminalist.

Serviciului Materiale Strategice care este responsabil pentru investigaţii, este singura autoritate care ia decizia încheierii cercetărilor la faţa locului şi transferarea materialului intr-un depozit temporar de materiale nucleare autorizat de CNCAN. Transportul materialului confiscat pe teritoriul ţării şi manipularea lui este realizat tot de către personal autorizat din cadrul serviciului; personal care este autorizat de CNCAN în acest sens, şi are mijloacele, pregătirea şi echipamentele necesare acestei activităţi. Şi protecţia fizică a transportului, pe timpul efectuării acestuia, este de competenţa Serviciului Materiale Strategice din aceleaşi considerente ca şi transportul.

9.8. Particularităţi ale cercetării la faţa locului în cadrul investigării accidentelor sau catastrofelor de cale ferată

Principalele categorii de urme specifice unui accident sau catastrofe de cale ferată sunt următoarele:

⊗ Urme privind defecţiuni de proiectare sau de construcţie: părţile din calea ferată ori din materialul rulant care poartă defecţiunile ce au produs accidentul ori catastrofa; proiectul de construire a părţii de cale ferată sau a materialului rulant

implicat; dispozițiile scrise privitoare la construcția, reparația sau revizia căii ferate, a sistemului de semnalizare ori a materialului rulant.

⊗ Urme de punere de obstacole pe calea ferată: obstacolul pus pe calea ferată[282] – întreg sau părți din acesta; părțile materialului rulant care au venit în contact cu obstacolul pus pe calea ferată; urmele create de roțile sau alte părți ale materialului rulant pe traversele liniei de cale ferate, prin deraierea vagoanelor sau/şi a locomotivei.

⊗ Urmele de demontare sau rupere a şinei: porțiunea de linie ferată scoasă din terasament sau ruptă; trifoanele deşurubate şi scoase din terasament; urmele formă rămase în locul de unde a fost demontată şina; urmele instrumentelor folosite pentru scoaterea sau deteriorării şinei; diferite urme de materiale rezultate din tăierea liniei de cale ferată[283].

⊗ Urmele de executare greşită a unor comenzi sau de degradare a sistemului de frânare: urmele poziționale ale blocului electrodinamic sau/şi ale blocului electromecanic – de înzăvorâre a macazelor; urmele poziționale ale semafoarelor în timpul producerii tamponării; înregistrările făcute în documentele de evidență ale birourilor de mişcare din stațiile de plecare a trenurilor implicate în accident[284]; urme de defectare ale sistemului de rulare a vagonului – ruperi, deşurubări, secționări; corpuri străine introduse în cutiile cuzineților locomotivelor – pietriş, nisip, diverse alte obiecte metalice; urme papilare create în grăsimea existentă pe partea superioară a cutiei cuzineților de la locomotive cu ocazia introducerii corpului străin.

⊗ Urme de tăiere a cablurilor telefonice – în cazul tăierii cablurilor telefonice perimetrul de interes pentru echipa de cercetare la fața locului se extinde pe toată porțiunea cuprinsă între locul în care au fost tăiate cablurile şi locul producerii accidentului, putând fi găsite şi ridicate în vederea expertizării urmele rămase pe capetele libere ale cablurilor, bucățile de cablu rezultate în urma operațiunilor de tăiere sau rupere, urmele instrumentelor cu care s-a acționat asupra cablului telefonic.

⊗ Urme ale semnalizărilor false: urmele poziționale ale culorii semafoarelor luminoase de cale ferată sau ale semnalizatoarelor neluminoase; urmele de defectare intenționată a blocurilor de linii automate sau semiautomate prin intervenții directe asupra tablourilor de comandă sau pe traseul liniei, până la sistemul de semnalizare; urmele de distrugerea cablurilor de transmitere a semnalelor între stațiile şi cantoanele de cale ferată; instrumentele, obiectele sau improvizațiile utilizate pentru

[282] N.A. – obiectul folosit drept obstacol prezintă importanță sub mai multe aspecte: pe el pot fi puse în evidență urmele create de materialul rulant în punctul de impact, materialul folosite la confecționarea obstacolului sau a anexelor acestuia poate furniza date în legătură cu locul de proveniență, pot fi descoperite urme papilare pe baza cărora să se identifice autorul infracțiunii, prin analiza acestuia se pot obține date referitoare la premeditarea faptei, etc.
[283] N.A. – pilitură, bucăți de metal topit, etc.
[284] N.A. – registrul unificat de căi libere şi comenzi, registrul cu dispozițiile regulatorului de circulație, etc

săvârşirea actelor de natură a induce în eroare personalul căilor ferate în timpul executării serviciului.

⊗ Urme ale incendiului[285] sau exploziei care a produs accidentul sau catastrofa de cale ferată[286].

Astfel, în cazul scurt-circuitului conductorilor electrici, principala urmă creată este aşa-numita „perlare", ce constă în formarea de particule globulare (perle) de diferite mărimi, de culoare albastru-verzui pe suprafaţa conductorilor, din interior spre exterior.

În situaţia în care, cauza incendiului au constituit-o corpurile supraîncălzite sau incandescente, urma principală este focarul care se creează în locul de contact al sursei de incendiu cu suportul incendiat.

La locul faptei pot fi găsite, de la caz la caz, şi alte categorii de urme, cum sunt: resturi de produse ori substanţe incendiare, fragmente de materiale textile, etc. care, examinate corespunzător vor oferi răspuns şi la întrebarea dacă incendiul a fost declanşat cu intenţie, din neglijenţă sau datorită unor cauze independente de voinţa omului.

Exploziile, la rândul lor, în funcţie de natura acestora, se caracterizează prin apariţia unor specifice ce sub aspectul formei şi conţinutului diferă. Acestea sunt:

- Focarul (craterul) exploziei, respectiv, locul în care s-a manifestat efectul distructiv cel mai intens.
- Schijele răspândite, de regulă, într-un radial, reproducând direcţia de propagare a undei de şoc.
- Rupturi şi arsuri (efect ce este mai puţin pronunţat pe măsura îndepărtării de focar).
- Urmele de fumizare.
- Urmele de distrugere ale suflului exploziei, ce pot fi descoperite la distanţe variate, în funcţie de puterea acesteia şi de obstacolele întâlnite.
- Resturi din obiecte sau materiale sfărâmate de explozie şi care, prin vehiculare, se găsesc la diferite distanţe.
- Particule de substanţă explozivă în forma lor iniţială sau transformate în procesul de ardere.
- Gazele şi urmele sonore ale exploziei.
- Urmele de scurgere a unor substanţe lichide combustibile sau inflamabile.
- Urmele unor fisuri pe instalaţiile din care s-au scurs asemenea lichide
- Urme ale defectelor de turnare sau de sudură.

[285] N.A. – prin urme de incendiu, trebuie înţeles, aici, acele modificări produse în mediu ca urmare a acţiunii substanţelor incendiare sau a altor substanţe declanşatoare a flăcărilor deschise, arderilor mocnite, temperaturii şi a celorlalte fenomene ce însoţesc un incendiu.

[286] N.A. – căutarea urmelor se face ţinându-se cont de natura obiectului incendiat sau implicat în explozie, de locul în care este amplasat acesta şi de cauzele ce se presupun că au declanşat incendiul ori deflagraţia.

- Urme ale solicitărilor mecanice îndelungate (loviri, frecări), urme de forțare provocate de suprapresiune la manometre, ventile de siguranță.

Prin interpretarea tehnico-ştiințifică a urmelor se poate determina cauza directă a producerii accidentului sau catastrofei feroviare (explozie, darea unor comenzi greşite, executarea unei semnalizări false, etc.), identitatea făptuitorului şi forma de vinovăție cu care a acționat acesta.

Odată cu elaborarea şi publicarea acestei lucrări țin să aduc mulțumiri deosebite celor care mi-au fost alături. Pe toți îi respect şi le mulțumesc pentru încrederea pe care au avut-o în mine.

BIBLIOGRAFIE:

1. A. Ciopraga – Tratat de tactică criminalistică, Edit. Gama, Iaşi, 1996
2. C Țurai, Elemente de poliție tehnică, Bucureşti, 1937
3. C. Aionițoaie – Curs de Tactică Criminalistică, Academia de Poliție, Bucureşti, 1983
4. C. E. O Hara – Fundamentals of criminal investigation, Sprigfield, Illinois, U.S.A. 1976
5. C. Păloi – Unele probleme privind cercetarea locului faptei în Probleme de medicină judiciară şi de criminalistică vol. 4, Edit. Medicală, Bucureşti 1965
6. C. Pletea – Criminalistica, Elemente de anchetă penală, Edit. Little star, Bucureşti, 2003
7. Camil Suciu – Criminalistica, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti,1972
8. Casey, Eoghan – Digital evidence and computer crime; Forensic Science, Computers and the Internet, San Diego: Academic press, 2000
9. Cohen, Frederick B. A short course on computer viruses, Somerset, New Jersey: John Wiley and Sons, 1994
10. Colectiv - Curs de Criminalistică, Edit. M.I. Bucureşti, 1975
11. Colectiv – Investigarea Criminalistică a Locului Faptei, lucrare apărută sub egida Asociației Criminaliştilor din România, 2004
12. Colectiv – Tratat de Medicină Legală Edit. Medicală, Bucureşti, 1998
13. Colectiv – Tratat de metodică Crimnalistică, Edit. Carpați, Craiova, 1993
14. Colectiv – Tratat de Tactică Criminalistică, Edit. Carpați, Craiova, 1992
15. Colectiv – Tratat practic de criminalistică, Serviciul Editorial al M.I. 1986
16. Denning, Dorothy – Information warfare and security, Boston, Massachusetts: Addison-Wesley, 1999; U.S. Department of Justice, Computer crime and intellectual property section, Searching and seizing computers and obtainning electronic evidence in criminal investigation. Washington,D.C.: U.S. Department of justice, computer crime and intellectual property section, 2001
17. Douglas, J. & Munn, C., "Violent Crime Scene Analysis: Modus Operandi, Signature, and Staging," FBI Law Enforcement Bulletin, February 1992
18. E. Gacea, Investigarea criminalistică a accidentelor de trafic rutier, Editura Ministerului Administrației şi Internelor, Bucureşti, 2003
19. E. Stancu – Criminalistica – investigarea ştiințifică a infracțiunilor, Edit. Actami Bucureşti 1999
20. E. Stancu – Tratat de criminalistică, Edit.Universul Juridic, Bucureşti 2002

21. Hans Gross în Manuel pratique d'instruction judiciaire, Edit. Marchal et Billard, Paris, 1899
22. Hazelwood, R. & Warren, J., "The Criminal Behavior of the Serial Rapist," FBI Law Enforcement Bulletin, February 1990
23. Ghe. Păşescu – Interpretarea criminalistică a urmelor la locul faptei, Edit. Național, Bucureşti, 2000
24. I. Mircea – Criminalistica, Edit. Lumina Lex, Bucureşti, 1998
25. I. Mircea în Criminalistica, Edit. Fundației Chemarea, Iaşi, 1994
26. I. Neagu – Drept Procesual Penal-Tratat, edit. Global Lex, Bucureşti, 2002
27. I. Tanoviceanu – Tratat de drept penal şi procedură penală, vol. 1, Bucureşti 1924
28. Ion Moraru, Medicina Legală, Editura Medicală, Bucureşti 1967
29. Iosif Lucaci, Robert Marin, "Investigarea fraudelor informatice", Editura Ministerului de Interne, București, 2002
30. L. Ionescu, D. Sandu – Identificarea Judiciară, Edit. Ştiințifică, Bucureşti 1990
31. Lee, Dr. Henry C., Ed., Crime Scene Investigation, Central Police University Press, Taoyuan, Taiwan, R.O.C.
32. Lee, Dr. Henry C., Ed., Physical Evidence, Magnani & McCormick, Inc., Enfield, CT, 1995
33. Levin, Richard B. The computer virus handbook. Berkeley, California: Osborne/McGraw-Hill, 1990; Martin, Frederick T.Top Secret Intranet. Old Tappan, New Jersey: Prentice Hall PTR, 1998. National Institute of Justice.Crime Scene Investigation: a guide for law enforcement, Washington, D.C.: U.S.Department of Justice, National Institute of Justice, 2000, NCJ 178280
34. M. Minovici, Tratat complet de medicina legala, vol. II, Edit. Socec, Bucureşti, 1930
35. M. Ruiu, Valorificarea ştiințifică a urmelor infracțiunii, Edit. Little Star, Bucureşti, 2003
36. N. Văduva – Criminalistica-Curs de Tactică şi Metodică, Edit. Universitaria, Craiova, 2002
37. N. Volonciu – Tratat de Procedură Penală, Edit. Paideia, Bucureşti, 1993
38. N. Zamfirescu – Investigarea ştiințifică a infracțiunilor de omor rămase cu autori neidentificați – Elemente de psiho-criminalistică" Edit. Național 2000
39. N. Zamfirescu – Logica cercetării criminale, Edit. Printeuro, Ploieşti, 2001
40. Parker, Donn B. Fighting Computer Crime, New York:Scribners, 1983; Raymond, Eric S. The new hacker's dictionary, third edition, London, England: MIT Press, 1998

41. Paul Breuninger 3D CAD Crime/Crash Scene Reconstruction for Law Enforcement using CADKEY 19 – 3D Computer Aided Drafting Software; www. 3Dcrimescene.com
42. Richard Saferstein, Criminalistics: An introduction to forensic science, New York, Prentice-Hall, 1995
43. Russell, Deborah and G.T.Gangemi, Sr.Computer Security basics, Sebastopol, California: O'Reilly and Associates, Inc., 1992;
44. Safertstein, Richard, Criminalistics: An Introduction to Forensic Science, 4th ed., Prentice Hall, 1990
45. S. Alamoreanu, N. Zamfirescu – Introducere în interpretarea fenomenologică a urmelor, Edit. Alma Mater, Cluj-Napoca, 2003
46. Sterling, Bruce, The hacker crackdown. New York: Bantam Books, 1993; Wolff Michael, How you can access the facts and cover your tracks using the Internet and online services. New York: Wolff New Media, LLC, 1996;
47. V Bercheşan - Metodologia Investigării Criminalistice a Omorului, Edit. Paralela 45, Piteşti, 1998
48. V. Bercheşan în Cercetarea penală, Edit Icar, Bucureşti, 2001
49. V. Bercheşan, C. Pletea, Ion-Eugen Sandu, Tratat de Tactică Criminalistică, Edit. Carpați, Craiova 1992
50. V. Bercheşan, N. Dumitraşcu – Probele şi Mijloacele de Probă, Edit. M.I. Bucureşti 1994
51. V. Dongoroz şi alții, Explicații teoretice ale Codului de Procedură Penală român vol. I Editura Academiei Bucureşti 1975
52. V. Măcelaru – Balistica Judiciară, Edit. M.I., 1972
53. Wilhelm G. Johan – Introducere în practica criminalistică, Stuttgart, Germania, 1974